

Jurnalul Oficial

al Uniunii Europene

C 162

Anul 51

Ediția în limba română

Comunicări și informări

25 iunie 2008

Numărul informării

Cuprins

Pagina

III *Acte pregătitoare*

COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN

A 442-a sesiune plenară din 13 și 14 februarie 2008

2008/C 162/01	Avizul Comitetului Economic și Social European privind definirea rolului și a regimului acțiunilor colective în domeniul dreptului comunitar al protecției consumatorilor	1
2008/C 162/02	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Consiliu, Parlamentul European și Comitetul Economic și Social European privind strategia UE pentru politica de protecție a consumatorilor 2007-2013 — Mai multă putere consumatorilor, bunăstare crescută și protecție eficientă a acestora COM(2007) 99 <i>final</i>	20
2008/C 162/03	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Consiliu și către Parlamentul European „Politica spațială europeană” COM(2007) 212 <i>final</i>	24
2008/C 162/04	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Consiliu și Parlamentul European privind punerea în aplicare a Directivei 1999/44/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 mai 1999 privind anumite aspecte ale vânzării de bunuri de consum și garanții conexe, inclusiv analiza argumentelor privind introducerea răspunderii juridice directe a producătorilor COM(2007) 210 <i>final</i>	31
2008/C 162/05	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Raportul Comisiei — Raportul privind politica în domeniul concurenței 2006 COM(2007) 358 <i>final</i>	35
2008/C 162/06	Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului cu privire la omologarea dispozitivelor de iluminare și de semnalizare luminoasă ale tractoarelor agricole sau forestiere pe roți (versiune codificată) COM(2007) 840 <i>final</i> — 2007/0284 (COD)	40
2008/C 162/07	Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind denumirile textilelor (reformare) COM(2007) 870 <i>final</i> — 2008/0005 (COD)	40

RO

Preț:
22 EUR

(continuare în pagina următoare)

2008/C 162/08	Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunere de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind restituirea bunurilor culturale care au părăsit ilegal teritoriul unui stat membru (versiune codificată) COM(2007) 873 final — 2007/0299 (COD)	41
2008/C 162/09	Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind materiile colorante care pot fi adăugate în produsele medicamentoase (reformare) COM(2008) 1 final — 2008/0001 (COD)	41
2008/C 162/10	Avizul Comitetului Economic și Social European privind o evaluare independentă a serviciilor de interes general	42
2008/C 162/11	Avizul Comitetului Economic și Social European privind promovarea accesului larg la Biblioteca Digitală Europeană pentru toate categoriile de public	46
2008/C 162/12	Avizul Comitetului Economic și Social European privind mixul energetic în transporturi	52
2008/C 162/13	Avizul Comitetului Economic și Social European privind performanța energetică a clădirilor — contribuția utilizatorilor finali (aviz exploratoriu)	62
2008/C 162/14	Avizul Comitetului Economic și Social European privind posibilele efecte pozitive și negative ale unor cerințe politice crescute în materie de mediu și energie asupra competitivității industriei europene	72
2008/C 162/15	Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de modificare a Regulamentului (CE) nr. 460/2004 privind instituirea Agenției europene pentru securitatea rețelelor informatice și a datelor, în ceea ce privește durata COM(2007) 861 final — 2007/0291 (COD)	79
2008/C 162/16	Avizul Comitetului Economic și Social European privind instrumentele de gestionare bazate pe drep- turile de pescuit	79
2008/C 162/17	Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de regulament al Consiliului de modificare a Regulamentului (CE) nr. 1782/2003 de stabilire a normelor comune pentru schemele de sprijin direct în cadrul politicii agricole comune și de stabilire a anumitor scheme de sprijin pentru agricultori, în ceea ce privește schema de sprijin pentru bumbac COM(2007) 701 final — 2007/0242 (CNS)	83
2008/C 162/18	Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind utilizarea în condiții de izolare a microorganismelor modificate genetic (reformare) COM(2007) 736 final — 2007/0259 (COD)	85
2008/C 162/19	Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind crearea Agenției Europene de Mediu și a Rețelei europene de infor- mare și observare pentru mediu (versiune codificată) COM(2007) 667 final — 2007/0235 (COD)	86
2008/C 162/20	Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de regulament (CE) nr. .../... al Parlamentului European și al Consiliului privind normele generale referitoare la definirea, descrierea și prezentarea vinurilor aromatizate, a băuturilor aromatizate pe bază de vin și a cocteilurilor aromatizate din produse vitivinicole (reformare) COM(2007) 848 final — 2007/0287 (COD)	86
2008/C 162/21	Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind exploatarea și comercializarea apelor minerale naturale (reformare) COM(2007) 858 final — 2007/0292 (COD)	87

2008/C 162/22	Avizul Comitetului Economic și Social European privind perspectivele cercetării europene în domeniul cărbunelui și al oțelului	88
2008/C 162/23	Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de decizie a Parlamentului European și a Consiliului de abrogare a Deciziei nr. 85/368/CEE a Consiliului privind echivalarea calificărilor profesionale între statele membre ale Comunității Europene COM(2007) 680 final — 2007/0234 (COD)	90
2008/C 162/24	Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de decizie a Consiliului privind orientările pentru politicile de ocupare a forței de muncă ale statelor membre (în temeiul articolului 128 din Tratatul CE) COM(2007) 803 final/2 (Partea V) — 2007/0300 (CNS)	92
2008/C 162/25	Avizul Comitetului Economic și Social European privind integrarea financiară: piețele bursiere europene	96

III

(Acte pregătitoare)

COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN

A 442-A SESIUNE PLENARĂ DIN 13 ȘI 14 FEBRUARIE 2008

Avizul Comitetului Economic și Social European privind definirea rolului și a regimului acțiunilor colective în domeniul dreptului comunitar al protecției consumatorilor

(2008/C 162/01)

La 16 februarie 2007, în conformitate cu articolul 29 alineatul (2) din regulamentul său de procedură, Comitetul Economic și Social European a hotărât să elaboreze un aviz privind

Definirea rolului și a regimului acțiunilor colective în domeniul dreptului comunitar al protecției consumatorilor.

Secțiunea pentru piața unică, producție și consum, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 31 ianuarie 2008. Raportor: dl Pegado Liz.

În cea de-a 442-a sesiune plenară, care a avut loc la 13 și 14 februarie 2008 (ședința din 14 februarie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 134 voturi pentru, 94 voturi împotriva și 6 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 CESE a decis să redeschidă dezbaterile privind necesitatea și oportunitatea unei reflecții aprofundate asupra rolului și regimului juridic al unei forme de acțiune colectivă armonizată la nivel comunitar, în special, cel puțin pentru început, în domeniile dreptului protecției consumatorului și al concurenței.

1.2 CESE a fost dintotdeauna partizanul definirii, la nivel comunitar, a unei acțiuni colective al cărei scop l-ar constitui obținerea unei reparații eficiente a daunelor în cazul încălcării drepturilor colective sau difuze. O asemenea acțiune ar completa în mod util protecția oferită deja de căile de acțiune atât alternative, cât și judiciare, printre care acțiunea în încetare astfel cum este definită de Directiva 98/27/CE din 19 mai 1998.

1.3 În mai multe ocazii, CESE a apărut necesitatea unei intervenții comunitare în acest domeniu, în măsura în care consideră că o astfel de acțiune:

- poate contribui în mod decisiv la eliminarea obstacolelor din calea funcționării pieței interne, generate de diferențele dintre regimurile juridice naționale, redând astfel încrederea consumatorilor în avantajele pieței unice și asigurând condițiile unei concurențe noi și loiale între întreprinderi (articolul 3 alineatul (1) literele (c) și (g) din tratat);
- ar permite consolidarea protecției consumatorilor, permițând un acces mai ușor și mai eficient la justiție și asigurând astfel aplicarea mai eficientă a legislației comunitare (articolul 3 alineatul (1) litera (t) din tratat);
- ar răspunde principiului fundamental al dreptului de a introduce acțiune în fața unui tribunal imparțial, drept garantat de Carta Europeană a Drepturilor Fundamentale (articolul 47).

1.4 Faptul că mai multe state membre au adoptat în ultimii ani sisteme judiciare diferite pentru reprezentarea intereselor colective ale consumatorilor, în timp ce altele nu au adoptat încă nici un sistem, creează inegalități în privința accesului la justiție și constituie o formă de obstacol în calea realizării pieței interne. CESE deplânge această situație, cu atât mai mult cu cât satisfacția și încrederea cetățenilor reprezintă unul dintre obiectivele declarate ale realizării pieței interne din secolul XX. CESE consideră că trebuie acordată atenția necesară efectelor măsurilor luate, cu privire la competitivitatea întreprinderilor europene și la consecințele pe care sarcinile disproporționate le-ar putea avea asupra lucrătorilor și consumatorilor.

1.5 Prin urmare, CESE își propune să contribuie la această reflecție cu propuneri concrete privind regimul juridic al unei asemenea acțiuni colective, ținând seama de sistemele naționale în vigoare în țările europene, dar și de experiențele din alte țări care au instituit asemenea acțiuni. Comitetul ține seama în special de principiile enunțate în Recomandarea C(2007)74 a Consiliului de Miniștri al OCDE privind soluționarea litigiilor în materie de consum și acordarea de despăgubiri, din 12 iulie 2007.

1.6 În definirea parametrilor propuși pentru o inițiativă legislativă la nivel comunitar, CESE a luat în considerare tradiția comună a instituțiilor judiciare europene și principiile fundamentale comune de procedură civilă a statelor membre și, prin urmare, a respins aspecte precum „*class action*” în stil american, incompatibile cu aceste tradiții și principii. CESE consideră cu totul nefastă orice propagare a practicilor care atribuie terților investitori (sau avocaților care se ghidează după acțiunile colective de tip american) o parte importantă a sumelor obținute ca reparații sau daune punitive în urma acțiunilor introduse în numele intereselor consumatorilor.

1.7 Ținând seama de obiectivele și de finalitățile unui asemenea instrument, CESE a analizat principalele opțiuni posibile în ceea ce privește regimul juridic (avantajele și inconvenientele unui regim „*opt-in*”, „*opt-out*” sau mixt), rolul judecătorului, compensarea daunelor, acțiunea judiciară și finanțarea.

1.8 Temeiul juridic a unei asemenea inițiative, precum și instrumentul juridic care va fi utilizat constituie tot atâtea probleme importante care au fost, de asemenea, analizate și pentru care s-au înaintat propuneri.

1.9 CESE reamintește de altfel că această reflecție asupra instaurării unui mecanism de acțiune colectivă nu se opune în nici un fel existenței și elaborării unor moduri alternative de reglementare a litigiilor (ADR), ci dimpotrivă. CESE a fost printre primele instituții care a semnalat necesitatea de a crea instrumente eficiente, care să permită consumatorilor să invoce drepturile lor, individuale sau colective, fără să recurgă la judecător. În această privință, CESE pledează pentru o mai bună uniformizare a regimurilor de mediere în sectoarele care alcătuiesc universul protecției consumatorilor și, în special, acolo unde comerțul transfrontalier este cel mai bine dezvoltat sau are cele mai multe șanse de dezvoltare.

1.10 Căile de atac colective pe care le pot folosi consumatorii ale căror interese au fost lezate sunt foarte variate, de la acțiuni individuale, voluntare și consensuale până la căi de atac colective și judiciare. Fiecare dintre aceste niveluri de soluționare a litigiilor trebuie să funcționeze în mod optim, pentru a facilita repararea prejudiciilor suferite, la nivelul cel mai accesibil părților lezate.

1.11 CESE aprobă intenția Comisiei de a efectua studii referitoare la acest subiect. Totuși, insistă asupra necesității de a manifesta, în paralel, o reală voință politică, prin care să se ajungă la inițiative legislative adecvate.

1.12 În acord cu voința reprezentanților societății civile organizate, CESE se adresează și Parlamentului European, Consiliului și statelor membre pentru ca prezenta reflecție să ia în considerare interesele diferitelor părți cu respectarea principiilor proporționalității și subsidiarității și să fie urmată de decizii politice indispensabile pentru luarea în cel mai scurt timp a unei inițiative legislative în sensul preconizat.

2. Introducere

2.1 Obiectivul juridic al acestui aviz din proprie inițiativă este de a promova o reflecție extinsă asupra rolului și regimului juridic al unei forme de acțiune colectivă ⁽¹⁾ la nivel comunitar, în special în domeniul dreptului comunitar în materie de protecție a consumatorului și de concurență, cel puțin într-o primă etapă ⁽²⁾. Scopul final este de a stimula societatea civilă și instituțiile competente din Uniunea Europeană să studieze necesitatea și impactul unei asemenea inițiative, să reflecteze la definiția naturii sale juridice și la termenii și condițiile punerii sale în aplicare, în cadrul unui spațiu judiciar european.

2.2 În acest scop, metodologia utilizată se bazează pe o analiză prealabilă a necesităților în cadrul pieței unice și a conformității inițiativei cu dreptul comunitar. Apoi este studiată capacitatea acestei metodologii de a soluționa conflictele transfrontaliere în mod eficient și rapid, îndeosebi în ceea ce privește interesele economice ale consumatorilor.

3. Piața unică și interesele colective ale consumatorilor

3.1 „Masificarea” tranzacțiilor comerciale, rezultat al dezvoltării producției de serie, începând cu a doua jumătate a secolului trecut, a atras după sine schimbări majore în modul de a intra în relații contractuale și de a încheia acorduri pentru vânzarea și prestarea de servicii.

Apariția societății informaționale și posibilitățile create de vânzările la distanță și de comerțul electronic creează noi avantaje pentru consumatori, dar aceștia pot fi supuși unor noi forme de presiune și se pot confrunta cu noi riscuri legate de intrarea în relații contractuale.

3.2 Dat fiind că devin tot mai numeroase, ofertele publice, contractele de aderare, formele din ce în ce mai agresive de publicitate și de comercializare, informările precontractuale neadaptate, practicile comerciale neloiale generalizate și practicile anticoncurențiale pot prejudicia grupuri mari de consumatori care, de cele mai multe ori, nu sunt nici măcar identificați și sunt cu greu identificabili nici ușor de identificat.

3.3 Interesele individuale omogene, interesele colective de grup sau interesele difuze ale tuturor nu găsesc întotdeauna, în sistemele juridice tradiționale de drept procedural, provenite din dreptul roman, forme adecvate de acțiune judiciară, ușoare, rapide, necostisitoare și eficiente ⁽³⁾.

3.4 Peste tot în lume și în special în statele membre ale UE, sistemele legislative propun câteva forme de protecție judiciară a intereselor colective sau difuze.

3.4.1 Totuși, aceste sisteme sunt destul de diferite, prezentând diferențe importante în protecția unor astfel de interese. Aceste diferențe creează denaturări în funcționarea pieței interne.

⁽¹⁾ În sensul procedurii civile și având drept obiect apărarea intereselor colective sau difuze fie pentru prevenire (acțiune în anulare), fie pentru compensare (cerere de despăgubiri). Un alt sens al expresiei „acțiune colectivă” poate fi găsit mai ales în literatura juridică anglo-saxonă pentru a desemna rădăcinile sociologice ale asociabilității (cf. *Collective action in the European Union; interests and the new politics of associability* Justin Greenwood și Mark Aspinwall, Routledge, Londra, 1998), cu un interes remarcabil la nivelul anchetei privind originile sociologice și necesitățile sociale care justifică acțiunile colective în sens procedural strict.

⁽²⁾ Ar trebui să nu se excludă posibilitatea, de acum consacrată în mai multe sisteme juridice naționale, de extindere a cadrului de aplicare a acțiunilor colective la toate interesele colective sau difuze din domenii precum mediul, patrimoniul cultural, amenajarea teritoriului și ca aceste acțiuni să poată fi introduse împotriva unor persoane de drept privat sau public, cum ar fi statele, administrațiile sau colectivitățile publice.

⁽³⁾ Rar se găsește în literatura juridică o formulă la fel de lapidară ca aceea pe care a găsit-o un reputat jurist, deputat portughez, pentru a susține, în timpul dezbaterii parlamentare, introducerea acțiunilor colective în Portugalia. Raportându-se la noile drepturi din cea de-a doua și cea de-a treia generație, dreptul muncii, al consumatorilor, al mediului înconjurător, al amenajării teritoriului, al protecției patrimoniului cultural „drepturile cu deschidere universală care, fiind ale fiecăruia, aparțin mai multora, dacă nu tuturor”, deputatul Almeida Santos se întreba:

„Privind aceste drepturi care aparțin tuturor sau cel puțin unui mare număr de persoane, este justificat ca protecția lor să fie făcută puțin câte puțin, petiționarii stând la rând și așteptând să-și vadă speța judecată, eventual identic cu aceea a confratelui sau a vecinului, și adesea obținând câștig de cauză atunci când indemnizația a fost deja înghițită de inflație, atunci când repararea onoarei sosește prea târziu pentru a împiedica divorțul sau a recâștiga creditul, sau, în fine, atunci când punctul de sosire de pe lungul drum al crucii procedurale este imaginea vie a ineficienței și a inutilității? Va trebui să menținem neschimbată viziunea lui Kafka asupra purgatoriului judiciar? Deodată, ne dăm seama că o protecție juridică exclusiv individuală nu este suficientă; că există drepturi și interese «meta-individuale», la jumătate de drum între drepturile individuale și interesele colective; că dreptul de a acționa în justiție al celor care sunt lezați direct sau indirect este insuficient; că sfârșitul unei concepții individualiste a dreptului și a justiției este aproape; că apar la orizont zorii unui nou pluralism și ai unui nou drept” (în D.A.R. Seria I, nr. 46, 21.2.1990, pag. 1617).

3.5 Într-adevăr, în lipsa armonizării la nivel comunitar, sistemele judiciare naționale s-au dezvoltat, în trecutul apropiat, în funcție de orientări foarte diferite. Aceste diferențe nu se explică atât prin principii fundamentale divergente, cât mai ales prin tradiții de drept procedural diferite. Tabelele anexate ilustrează diferențele cele mai importante la nivel național ⁽⁴⁾.

3.6 Inconvenientele acestei situații au fost denunțate foarte curând, mai ales de organizațiile de reprezentare a intereselor consumatorilor, dar și de numeroși juriști și profesori de drept comunitar, din perspectiva inegalității create între cetățenii europeni în accesul la drept și la justiție ⁽⁵⁾.

3.7 În cadrul instituțiilor comunitare, însă abia în 1985, în urma unui colocviu organizat la Ghent în 1982 sub egida Comisiei, a fost publicat Memorandumul privind accesul consumatorilor la justiție ⁽⁶⁾, document în care Comisia acorda atenție, printre altele și pentru prima dată, sistemelor de apărare în justiție a intereselor colective.

3.8 Însă numai odată cu comunicarea complementară din 7 mai 1987, Comisia, ca urmare a unei rezoluții a Parlamentului European din 13 martie 1987 ⁽⁷⁾, și-a anunțat într-adevăr intenția de a lua în studiu posibilitatea propunerii unei directive-cadru care să introducă dreptul generalizat al asociațiilor de a-și apăra în justiție interesele colective și a invitat Consiliul să recunoască rolul proeminent al organizațiilor de consumatori, în același timp intermediari și agenți direcți în domeniul accesului consumatorilor la justiție.

3.9 La rândul său, Consiliul a subliniat, în rezoluția sa din 25 iunie 1987, consacrată exclusiv accesului consumatorilor la justiție, „*rolul important pe care sunt chemate să îl joace organizațiile de consumatori*”, invitând Comisia să „*examineze dacă o inițiativă la nivel comunitar ar putea fi potrivită în acest domeniu*” ⁽⁸⁾.

3.10 În sfârșit, în 1989, în cadrul pregătirii „*Priorităților viitoare pentru relansarea politicii de protecție a consumatorilor*”, Comisia aprecia, în programul său trienal ⁽⁹⁾ (1990-1992), că accesul la justiție și la repararea daunelor este mediocră într-un mare număr de state membre din motive de cost, complexitate și termene necesare în justiție și că există probleme legate de tranzacțiile transfrontaliere. Comisia declara că studiază măsurile care trebuie luate, acordând o atenție deosebită posibilității de a introduce o acțiune colectivă pentru repararea daunelor provocate consumatorilor ⁽¹⁰⁾.

3.11 Cu toate acestea, abia în 1993 Comisia a relansat o dezbatere publică privind această problemă, odată cu publicarea importantei *Cărți verzi privind accesul consumatorilor la justiție și reglementarea litigiilor de consum pe piața unică* ⁽¹¹⁾.

⁽⁴⁾ Studiul Centrului pentru Dreptul Consumatorului de la Universitatea Catolică din Leuven pregătit pentru Comisie (DG SANCO) este, de asemenea, o excelentă culegere, care permite evidențierea consecințelor diferitelor abordări naționale în reglementarea litigiilor transfrontaliere, mai ales atunci când consumatorii din mai multe state membre sunt afectați de aceleași practici comerciale neloiale transnaționale, de viciile sau inconvenientele acelorași produse sau de contracte negociate la distanță care includ aceleași clauze contractuale generale abuzive.

⁽⁵⁾ În doctrină, nu se poate omite lucrarea de pionierat a lui Jacques van Compernelle „Dreptul de acțiune în justiție al grupurilor” Larcier, Bruxelles, 1972, precum și lucrarea colectivă „Asistența juridică pentru consumator”, de T. Bourgoignie, Guy Delvax, Françoise Domont-Naert și C. Panier, CDC Bruylant, Bruxelles, 1981.

⁽⁶⁾ Transmis Consiliului la 4 ianuarie 1985 și completat la 7 mai 1987 de o „Comunicare complementară privind accesul consumatorilor la justiție”. În afară de aceasta, în comunicarea Comisiei din 4 iunie 1985, intitulată „Noul impuls pentru politica de protecție a consumatorilor” [COM(85) 314 final], ale cărei orientări au fost aprobate de Consiliu la 23 iunie 1986 (JO C 167, 5.6.1986), se sublinia deja că procedurile juridice clasice sunt lente și adesea costisitoare în raport cu sumele în cauză în materie de consum și că este necesar să se dispună de mijloace adecvate de consultare și de acțiune judiciară pentru ca drepturile consumatorilor să fie protejate corespunzător.

⁽⁷⁾ Raportor a fost deputata olandeză Elise Boot. Unul dintre elementele demne de menționat ale textului, ca urmare a amendamentelor depuse de către deputații Squarcialupi și Pegado Liz, este apelul lansat Comisiei pentru ca aceasta să propună o directivă care să armonizeze legislațiile din statele membre, astfel încât să garanteze apărarea intereselor colective ale consumatorilor, oferind asociațiilor de consumatori posibilitatea de a acționa în justiție în interesul categoriei pe care o reprezintă și a consumatorilor în mod individual (Doc. A2-152/86 din 21 noiembrie 1986 (PE 104.304)).

⁽⁸⁾ Rezoluția 87/C, JO C 176, 4.7.1987.

⁽⁹⁾ Aprobate de Consiliu la 9 martie 1989 (JO C 99, 13.4.1989).

⁽¹⁰⁾ COM(90) 98 final din 3.5.1990. Pentru prima dată se vorbește de acțiuni „colective” într-un document oficial al Comisiei.

⁽¹¹⁾ COM(93) 576 final din 16 noiembrie 1993. Pentru înțelegerea acestui document, trebuie amintit că apar din toate părțile, între 1991 și 1992, mai multe inițiative de dezbatere privitoare la problemele legate de accesul la drept și la justiție, printre care trebuie menționate Conferința asupra mecanismelor de despăgubire a consumatorilor organizată de *Office of Fair Trading* la Londra în ianuarie 1991, cea de-a III-a Conferință privind accesul consumatorului la justiție organizată la Lisabona la 21-23 mai 1992 sub auspiciile Comisiei și ale *Instituto do Consumidor*, precum și colocviul „*Protecția Consumatorului Transfrontalier*” organizat la Luxemburg în octombrie 1993 de Ministerul Economiei și cel al Familiei și Solidarității, cu sprijinul Comisiei, care au condus la rapoarte rămase importante și astăzi. În același timp, mai multe cadre universitare emerite și juristconsulți de renume vorbesc despre această problemă (a se vedea îndeosebi „*Group actions and Consumer Protection*”, Thierry BOURGOIGNIE ed., Col. Drept și Consum, Vol. XXVIII, 1992; „*Group Actions and the Defence of the Consumer Interest in the European Community*”, Anne MORIN, INC, Franța, 1990).

Într-adevăr, cu această ocazie a fost examinată pentru prima dată în mod aprofundat și din perspectivă comunitară problema punerii în aplicare a unui regim uniform de acțiuni în încetare, regim despre care mulți au crezut că va servi ca bază pentru o adevărată acțiune colectivă de apărare a intereselor consumatorilor ⁽¹²⁾.

3.12 În ceea ce îl privește, Parlamentul European, în rezoluția sa din 22 aprilie 1994 ⁽¹³⁾, a ajuns la concluzia că ar fi util să se procedeze la o anumită armonizare a normelor procedurale din statele membre, prevăzând posibilitatea de a institui, pentru afacerile care ajung la o anumită cifră, o procedură comunitară care să permită soluționarea rapidă a litigiilor transfrontaliere și indicând, de asemenea, că ar trebui să se armonizeze, până la un anumit punct, condițiile aplicabile pentru lansarea acțiunilor în încetare contra practicilor comerciale ilicite.

3.13 Analog, CESE, în avizul său adoptat în unanimitate în cadrul sesiunii plenare din 1 iulie 1994 ⁽¹⁴⁾ a făcut referire, între altele, la principiul „*Recunoașterii generale a calității pentru intentarea unei acțiuni în justiție pentru asociațiile de consumatori în vederea reprezentării intereselor colective și difuze, în fața oricărei instanțe judiciare sau nejudiciare din orice stat membru, independent de cetățenia celor interesați, a asociațiilor sau a locului conflictului*” și a invitat în mod expres Comisia să stabilească o procedură uniformă în materie de acțiuni colective și de acțiuni în reprezentare comună, nu doar pentru încetarea practicilor ilicite, ci și pentru acțiunile în despăgubire ⁽¹⁵⁾.

⁽¹²⁾ Trebuie subliniat totuși că această Carte verde se sprijină pe mai multe decizii și documente de lucru anterioare, care o susțin și îi conferă baza de sprijin politic indispensabil pentru a fi acceptată. Într-adevăr, în martie 1992, Comisia încredințase unui grup de personalități independente, conduse de Peter Sutherland, elaborarea unui raport privind funcționarea pieței interne, pentru a face bilanțul a tot ceea ce făcuse posibilă punerea în aplicare a Cărții albe privind piața internă.

Publicat la 26 octombrie 1992, acest raport, care tratează în special accesul la justiție, precizează că nu există certitudini în ceea ce privește eficiența protecției drepturilor consumatorului, face parte din preocuparea suscitată de ineficiența Convenției de la Bruxelles din 1968 privind recunoașterea mutuală a deciziilor judiciare, precum și de dificultățile care decurg de aici pentru a obține executarea într-un stat membru a unui titlu executoriu eliberat de o jurisdicție a unui alt stat membru; în consecință, raportul recomandă o examinare urgentă de către Comunitate a acestei materii (recomandarea nr. 22). Această recomandare s-a concretizat sub forma Comunicării Comisiei către Consiliu și Parlamentul European din 2 decembrie 1992 pe tema „Funcționarea pieței interne după 1992: urmarea raportului Sutherland” [SEC(92) 2277 final]. Documentul de lucru „Programul strategic pentru piața internă”, prezentat de Comisie în iunie 1993, a recunoscut necesitatea creării unui cadru operațional coerent în materie de acces la justiție, care trebuie să integreze un ansamblu de măsuri vizând difuzarea, transparența și aplicarea dreptului comunitar [COM(93) 256 final]. De altfel, comunicarea Comisiei către Consiliu din 22 decembrie 1993 atrăgea atenția asupra faptului că realizarea pieței interne ar putea duce la o creștere a numărului de situații în care rezidenții unui stat membru ar cere respectarea drepturilor lor într-un alt stat membru [COM(93) 632 final].

Potrivit comunicării, nu Comunității îi revenea sarcina de a căuta o armonizare care să suprimă caracteristicile specifice ale diferitelor regimuri juridice naționale; totuși Comisia își propunea să depună eforturi în favoarea informării și a formării în dreptul comunitar, a transparenței, a eficienței și a rigorii în aplicarea acestui drept și a coordonării și cooperării în materie de justiție între statele membre și Comisie, facilitate de intrarea în vigoare a Tratatului de la Maastricht, îndeosebi a celui „de-al treilea pilon”. Aceste eforturi anunțau publicarea Cărții verzi și vasta consultare care urma să fie lansată. În cadrul reuniunii din 27 septembrie 1993 (a 686-a sesiune „Piața internă”), Consiliul concluzionase deja că este esențial să se aprofundeze reflecțiile privind accesul la justiție, îndeosebi pe baza unei Cărți verzi anunțate de Comisie pentru sfârșitul anului, care urma să trateze problema mijloacelor procedurale precum și, după caz, problema unei transparențe sporite în cazul sancțiunilor. În sfârșit, din această epocă datează prezentarea unui studiu important comandat de Comisie lui Eric Balate, Cl. Nerry, J. Bigot, R. Techel M. A. Munge, L. Dorr și P. Pawlas, cu asistența lui A.M. Pettovich, exact pe tema „A right to group actions for consumer associations throughout the Community” (Contract B5-1000/91/012369), studiu care este și astăzi indispensabil în acest domeniu.

⁽¹³⁾ DOC PE 207.674 din 9 martie. raportor: dl Medina Ortega.

⁽¹⁴⁾ Avizul CES 742/94, raportor: dl. Ataide Ferreira (JO C 295, 22.10.1994). Interesul CES pentru această temă nu era de altfel nou. Deja în alte documente, îndeosebi două avize din proprie inițiativă privind realizarea pieței interne și protecția consumatorilor, elaborate de dl. Ataide Ferreira și adoptate la 26 septembrie 1992 (CES 1115/91, JO C 339, 31.12.1991) și la 24 noiembrie 1992 (CES 878/92, JO C 19, 25.1.1993), Comitetul atrăgea atenția Comisiei asupra necesității de a identifica posibilitățile de acțiune în domeniul reglementării litigiilor transfrontaliere și al recunoașterii puterilor de reprezentare ale organizațiilor de consumatori în litigiile naționale, dar și transfrontaliere (alineatul 5.42, doc. CES 1115/91; punctul 4.12 din doc. CES 878/92 și secțiunea 4 a interesantului studiu anexat, realizat în comun de Eric Balate, Pierre Dejemeppe și Monique Goyens și publicat de CES (CES-93-003) pp. 103 și următoarele).

⁽¹⁵⁾ De altfel, această temă va fi reluată ulterior de CESE în mai multe dintre avizele sale, printre care se disting, dată fiind importanța lor, avizul din proprie inițiativă „Piața unică și protecția consumatorilor: oportunități și obstacole” (raportor: dl. Ceballo Herrero), adoptat în cadrul sesiunii din 22 noiembrie 1995, în care se constata că la acea dată nu se dăduse curs sugestiilor și propunerilor avansate de CES în precedentul aviz privind Cartea verde (CES 1309/95); avizul pe tema „Raportul Comisiei către Parlamentul European și Consiliu — Piața unică în 1994” [COM(95) 238 final] (raportor: dl. Vever), în care erau evidențiate întârzierile în punerea în aplicare efectivă a pieței interne, fiind vorba îndeosebi de legislația din domeniul consumului, în special pentru relațiile transfrontaliere (CES 1310/95 — JO C 39, 12.2.1996); Avizul privind Comunicarea Comisiei „Priorități pentru politica privind protecția consumatorilor (1996-1998)”, raportor dl Koopman, în care Comitetul, deși salută propunerea de directivă privind acțiunile în încetare și planul de acțiune prezentat de Comisie pentru accesul consumatorilor la justiție, declara că așteaptă cu interes evoluțiile în acest domeniu și constata că piața unică, în acest domeniu, era departe de a fi realizată, și că „o adevărată conștientă la drepturile consumatorilor” este o condiție fundamentală pentru a câștiga încrederea acestora (CES 889/96, JO C 295, 7.10.1996) Același tip de preocupări apare și în avizul CES pe tema „Comunicarea Comisiei către Parlamentul European și Consiliu: impactul și eficiența pieței unice” [COM(96) 520 final, 23 aprilie 1997] (raportor: dl Pasolli; CES 467/97 — JO C 206, 7.7.1997).

3.14 La rândul său, comisarul Emma Bonino, încă de la enunțarea priorităților sale, a pus accentul pe instituirea unei proceduri comunitare de soluționare rapidă a litigiilor transfrontaliere și de armonizare a condițiilor aplicabile la intentarea acțiunii în încetare împotriva practicilor comerciale ilicite, armonizare însoțită de recunoașterea reciprocă a legitimității asociațiilor de consumatori care acționează în justiție ⁽¹⁶⁾.

3.15 Prin urmare, la 25 ianuarie 1996 a fost publicată o propunere de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind acțiunile în încetare în materie de protecție a intereselor consumatorilor ⁽¹⁷⁾.

Prin această directivă, Comisia dădea curs recomandării raportului Sutherland, răspunzând astfel sugestiei, cu largă susținere, din Cartea verde ⁽¹⁸⁾ ⁽¹⁹⁾.

3.16 Directiva în cauză a revoluționat în mod incontestabil dreptul comunitar, întrucât pentru prima dată și în mod general Comunitatea legifera într-un domeniu de drept procedural civil ⁽²⁰⁾.

Cu toate acestea, nu a fost reținută propunerea de a extinde domeniul de aplicare astfel încât să cuprindă și compensarea daunelor.

3.17 În paralel, Comisia a elaborat un „Plan de acțiune privind accesul consumatorilor la justiție și soluționare litigiilor de consum pe piața internă”, prezentat la 14 februarie 1996, în care, după ce delimita și caracteriza problema litigiilor de consum, studiind diferitele soluții aplicate la nivel național în statele membre, enunța anumite inițiative pe care își propunea să le lanseze. Printre acestea se afla angajamentul de a reflecta la posibilitatea consumatorilor ale căror interese au fost lezate de un același agent economic de a mandata organizații de consumatori pentru a regrupa plângerile „ex ante”, astfel încât să poată pune în comun cazuri individuale omogene, în scopul de a le prezenta împreună în același timp în fața aceleiași instanțe judiciare ⁽²¹⁾.

3.18 În acest sens, Parlamentul European, în rezoluția sa din 14 noiembrie 1996, „observând că accesul la justiție este în același timp un drept fundamental al omului și o condiție indispensabilă de garantare a certitudinii juridice fie la nivel național, fie la nivel comunitar”, recunoștea importanța procedurilor extrajudiciare de soluționare

⁽¹⁶⁾ Încă de la prima sa intervenție publică, în cursul unei audieri în Parlamentul European la 10 ianuarie 1995, noul comisar pentru protecția consumatorilor recunoștea că politica în acest domeniu este element de primă importanță în construirea Europei cetățenilor și se angaja în mod expres să asigure urmări concrete consultărilor purtate deja în cadrul Cărții verzi privind accesul la justiție.

Interpelat direct cu privire la situația existentă în materie de acces la justiție, comisarul a recunoscut că accesul consumatorilor la justiție este departe de a fi satisfăcător și că durata procedurilor judiciare în anumite state membre este de natură să compromită grav eficiența dreptului consumatorilor.

⁽¹⁷⁾ COM(95) 712 final.

⁽¹⁸⁾ Luând ca temelie juridică articolul 100-A din Tratatul privind Uniunea Europeană și având în vedere principiile subsidiarității și proporționalității, Comisia prevedea armonizarea normelor procedurale din diferitele state membre privind anumite căi de atac, cu următoarele obiective:

- încetarea sau interzicerea oricărui act care încalcă interesele consumatorilor protejate de mai multe directive reluate în anexă;
- măsurile necesare pentru a corecta efectele contravenției, inclusiv prin publicarea deciziei; și
- impunerea unei sancțiuni financiare părții vinovate în caz de neexecutare a sentinței la termenul fixat de aceasta.

Aceeași propunere prevedea ca orice entitate care reprezintă interesele consumatorilor dintr-un stat membru, atunci când interesele sunt afectate de o contravenție cu originea într-un alt stat membru, să poată sesiza judecătorul sau autoritatea competentă din acel stat membru pentru a pune în aplicare drepturile celor pe care îi reprezintă.

⁽¹⁹⁾ Textul final al acestei directive a fost adoptat în cadrul Consiliului Consumatori de la Luxemburg din 23 aprilie 1998, cu majoritate calificată și un vot împotriva, al Germaniei, iar versiunea sa definitivă, care într-o mare măsură reia sugestiile și criticile formulate, a fost publicată la 11 iunie 1998.

⁽²⁰⁾ Directiva 98/27/CE din 19 mai 1998, JO L 166, 11.6.1998. Trebuie reamintit că Parlamentul European s-a arătat foarte critic în ceea ce privește domeniul de aplicare și limitările propunerii și că a adus diferite modificări la textul inițial:

- extinderea domeniului de aplicare a directivei la toate directivele viitoare în materie de protecție a intereselor consumatorilor;
- includerea, printre entitățile a căror legitimitate trebuie să fie recunoscută, a acelor organizații și federații de reprezentare a consumatorilor sau întreprinderilor care acționează la nivel european, și nu doar național.

Într-un aviz elaborat de M. Ramaekers, CESE s-a exprimat împotriva temeiului juridic al propunerii, apreciind că acesta ar fi trebuit să fie articolul 129-A și nu articolul 100-A din tratat, din cauza domeniului de aplicare prea limitat și a obligației de a recurge în prealabil la un organism din țara în care trebuie să fie intentată acțiunea, deoarece această cerință este susceptibilă de a întârzia în mod considerabil și inutil derularea acțiunii (CES 1095/96 — JO C 30, 30.1.1997).

⁽²¹⁾ COM(96) 13 final.

a conflictelor legate de protecția consumatorilor, dar atrăgea atenția asupra necesității de a „garanta consumatorului posibilitatea de a recurge, după ce a epuizat toate procedurile de conciliere extrajudiciare, la căile judiciare ordinare, respectând principiile eficienței și certitudinii juridice”. În consecință, acesta invita Comisia să „elaboreze alte propuneri care să urmărească ameliorarea accesului cetățenilor europeni nerezidenți la procedurile judiciare naționale” și încuraja statele membre să „încurajeze intervenția asociațiilor de consumatori [...] în calitate de mandatar ai persoanelor abilitate să intenteze acțiuni în reclamație” și să „recunoască acestor asociații o legitimitate activă în privința intentării unei acțiuni de interes colectiv în raport cu anumite comportamente comerciale ilicite” ⁽²²⁾.

3.19 Începând din această perioadă, problema părea că a fost lăsată de-o parte în cadrul Comisiei Europene ⁽²³⁾.

În schimb, la CESE ea a fost de mai multe ori evocată din perspectiva necesității unui instrument de procedură civilă la nivel comunitar care să permită apărarea în justiție a intereselor difuze, colective sau individuale omogene ⁽²⁴⁾.

3.20 Comisia a redeschis numai de curând subiectul, în *Cartea verde privind încălcarea normelor comunitare antitrust* ⁽²⁵⁾, în termeni care merită subliniați:

„Din motive practice, este foarte improbabil sau de-a dreptul imposibil ca acei consumatori și cumpărători care cer despăgubiri de valoare mică să intenteze o acțiune în despăgubire pentru încălcarea legislației antitrust. În concluzie, ar trebui văzut dacă acțiunile colective nu ar permite o mai bună protecție a intereselor acestor persoane. Dincolo de protecția specifică a consumatorilor, acțiunile colective constituie și mijlocul de regrupare într-o singură acțiune a mai multor plângeri de valoare mai mică, ceea ce permite economisirea de timp și de bani”.

3.21 În avizul său din 26 octombrie 2006, CESE și-a manifestat sprijinul față de această inițiativă a Comisiei și a confirmat necesitatea acțiunilor colective care urmăresc obținerea unei reparații în măsura în care: „[acestea] răspund în mod exemplar unor obiective esențiale: 1) repararea efectivă a daunelor, facilitând cererea de daune interese prin organizațiile care acționează în numele consumatorilor lezați, ceea ce contribuie la eficientizarea accesului la justiție; 2) prevenirea și descurajarea comportamentelor anticoncurențiale, dat fiind efectul social mai puternic al acestor tip de acțiuni” ⁽²⁶⁾.

3.22 Între timp, Comisia a comandat la Centrul de studii pentru dreptul protecției consumatorului de la Universitatea Catolică din Leuven un studiu important, publicat recent, privind mijloacele alternative de soluționare a conflictelor. O parte deloc neglijabilă a acestui studiu care numără 400 de pagini este consacrată descrierii a 28 de sisteme naționale de mijloace judiciare colective de apărare a consumatorilor, din cele 25 de state membre și din SUA, Canada și Australia ⁽²⁷⁾.

⁽²²⁾ A — 0355/96 (PE 253.833).

⁽²³⁾ Ceea ce nu înseamnă că nu apar episodic în anumite directive din acquis-ul comunitar referințe la acțiunea colectivă ca mijloc adecvat și eficient de garantare a respectării dispozițiilor proprii. De exemplu, acesta este cazul în Directiva 97/7/CE din 20.5.1997 (vânzări la distanță), articolul 11, sau în Directiva 2002/65/CE din 23.9.2002 (vânzare la distanță a serviciilor financiare), articolul 13.

⁽²⁴⁾ Să amintim în acest sens:

— Avizul din proprie inițiativă CESE 141/2005 — JO C 221, 8.9.2005, privind politica pentru protecția consumatorilor după extinderea UE (alineatul 11.6)

— Avizul CESE 230/2006 — JO C 88, 11.4.2006, privind programul de acțiune comunitară în domeniul sănătății și al protecției consumatorilor (2007/2013) (alineatul 3.2.2.1)

— Avizul CESE 594/2006 — JO C 185, 8.8.2006 privind cadrul juridic pentru politica pentru protecția consumatorilor.

⁽²⁵⁾ COM(2005) 672 final din 19.12.2005.

⁽²⁶⁾ Avizul CESE 1349/2006 — JO C 324, 30.12.2006, raportor: dna Sanchez Miguel. Dealtfel, această temă fusese deja abordată în avizul din proprie inițiativă al Comitetului pe tema „Organizarea concurenței și a consumatorilor” (Avizul CESE 949/2006 — JO C 309, 16.12.2006).

⁽²⁷⁾ Studiu deja menționat la nota de subsol nr. 4. Deși foarte detaliat, acest studiu comparat nu acoperă situația Bulgariei și nici pe cea a României și nu explică evoluțiile cele mai recente din Finlanda și nici sistemele foarte avansate din Brazilia, Israel sau Noua Zeelandă sau propunerile dezbătute în Franța și în Italia. Privitor la sistemul australian, a se vedea lucrarea colectivă „Consumer Protection Law” de J. Goldring L.W. Maher, Jill McKeough și G. Pearson, The Federation of Press, Sydney, 1998; referitor la sistemul neozelandez, a se vedea „Consumer Law in New Zealand”, de Kate Tokeley, Butterworth, Wellington, 2000; pentru o vedere de ansamblu a evoluțiilor din Asia, și în special din India, Filipine, Hong-Kong, Bangladesh, Tailanda și Indonezia, a se vedea „Developing Consumer Law in Asia”, Actele seminarului IACL/IOCU, Kuala Lumpur, Faculty of Law, University of Malaya, 1994. Se pare că, între timp, Comisia a lansat recent un alt studiu pe tema „Evaluării eficacității și a eficienței mecanismelor de recurgere colectivă în cadrul Uniunii Europene” (Avizul de piață 2007/S 55-067230 din 20.3.2007).

3.23 Noul comisar pentru protecția consumatorilor, Magdalena Kuneva, a anunțat în mai multe declarații că această temă constituie una dintre prioritățile mandatului său. De altfel, tema figurează deja în recenta comunicare privind „Strategia UE pentru politica de protecție a consumatorilor pentru 2007/2013” ⁽²⁸⁾. Această temă a fost reluată atât de comisarul Neelie Kroes, cât și de comisarul Meglena Kuneva la o recentă conferință la Lisabona, organizată la inițiativa Președinției portugheze ⁽²⁹⁾.

3.24 Consiliul de Miniștri al OCDE a adoptat recent propria sa Recomandare privind soluționarea litigiilor în materie de consum și acordarea de despăgubiri [C(2007)74 din 12 iulie 2007]. Consiliul recunoaște că majoritatea sistemelor aplicate în statele membre pentru soluționarea litigiilor în materie de consum și acordarea de despăgubiri au fost instituite pentru a trata probleme de nivel național și nu sunt întotdeauna adaptate pentru a despăgubi consumatorii originari din alt stat membru.

4. De ce o acțiune colectivă la nivel comunitar?

4.1 Pe plan juridic, luarea în considerare a intereselor consumatorilor în cadrul statelor membre și la nivelul Uniunii Europene trece nu doar prin recunoașterea drepturilor materiale, ci și a procedurilor adecvate pentru punerea în aplicare a drepturilor.

De asemenea, trebuie constatat că înmulțirea schimburilor transfrontaliere a avut drept consecință apariția de litigii de consum la nivel european.

În numeroase cazuri este dovedit faptul că soluționarea individuală a litigiilor este insuficientă. Costurile și ritmul lent contribuie în mare măsură la ineficiența drepturilor consumatorilor, în special atunci când sunt în cauză o multitudine (mai multe mii, chiar milioane) de consumatori lezați de o aceeași practică și atunci când valoarea prejudiciului individual este relativ redusă. Dezvoltarea treptată a „societății europene” pune și ea probleme de stabilire a legislației aplicabile și este de dorit pentru cetățenii europeni să poată face uz de drepturile lor în mod uniform. În prezent, comportamentele abuzive care apar în condiții identice și provoacă prejudicii identice în mai multe state membre, nu dau naștere dreptului la despăgubire decât în puținele state membre care dispun de un sistem de acțiune judiciară colectivă.

4.2 Mai mult, constituțiile din toate statele membre și Convenția Europeană pentru Protecția Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale afirmă dreptul la un proces echitabil. Acest drept cuprinde îndeosebi dreptul de a avea acces în mod util și efectiv la o instanță judecătorească.

4.3 În cadrul sistemelor judiciare existente, cetățenii nu pot contesta concret și eficient anumite practici care îi prejudiciază și nu pot sesiza instanța.

De mai multe decenii, statele membre au dat două tipuri de răspunsuri la această problemă.

Inițial, au recunoscut dreptul de a proteja interesul colectiv al consumatorilor prin acțiuni introduse fie la instanțele administrative, fie la curți de justiție și instanțe judecătorești. A fost găsit și un alt răspuns adecvat, și anume recunoașterea unei proceduri care regroupează acțiuni individuale. Aceste acțiuni se bazează în principal pe o economie de procedură, în măsura în care înglobează totalitatea acțiunilor, sintetizându-le într-o procedură unică.

⁽²⁸⁾ COM(2007) 99 final din 13.3.2007, alineatul 5.3., document asupra căruia CESE se va pronunța într-un aviz aflat acum în curs de elaborare.

⁽²⁹⁾ „Conferință pe tema despăgubirii colective: Ne îndreptăm către despăgubirea colectivă europeană pentru consumatori?” (9/10 noiembrie 2007) în cursul căreia comisarul Kroes a declarat: „Consumatorii nu numai că au drepturi, dar ar trebui să le și poată aplica eficient, chiar prin acțiune judiciară, dacă este cazul. Iar când o acțiune judiciară poate fi introdusă numai de fiecare consumator în nume propriu, în fața instanțelor nu va ajunge nici un caz: prin urmare, mecanismele de introducere a acțiunilor colective sunt absolut necesare! Numai astfel consumatorii vor putea beneficia din plin de piața unică”. Iar comisarul Kuneva a subliniat pe bună dreptate: „Consumatorii nu vor putea beneficia pe deplin de piața unică dacă nu sunt instituite sisteme eficiente prin care să le fie tratate cererile și să le fie date mijloacele de a obține despăgubiri corespunzătoare. Acțiunile colective ar putea constitui un mijloc eficient de consolidare a cadrului de acces la justiție deja instituit pentru consumatori, prin promovarea mecanismelor substitutive de reglementare a litigiilor și de instituire a unei proceduri pentru litigiile transfrontaliere cu valoare mică.”.

4.4 Crearea unei acțiuni colective europene ar permite accesul la justiție pentru toți consumatorii oricare ar fi cetățenia, situația financiară și valoarea totală a prejudiciului individual. Acestea oferă avantaje și pentru agenții economici, prin economia de procedură pe care o fac posibilă. Costurile unui astfel de proces ar fi inferioare celor la care s-ar expune în cazul unei multitudini de acțiuni individuale. Această procedură ar avea și avantajul securității juridice, concentrând într-o aceeași decizie sentința privind nenumărate plângeri similare ⁽³⁰⁾. Aceasta ar evita contradicțiile de jurisprudență dintre instanțele judecătorești ale statelor europene care ar trebui să tranșeze litigii similare.

Acest sistem comun tuturor țărilor europene ar permite o mai bună protecție a consumatorilor, dar, în același timp, ar consolida încrederea agenților economici și deci schimburile și comerțul în cadrul Uniunii Europene.

4.5 Această acțiune astfel definită ar avea un efect pozitiv în materie de drept internațional privat, date fiind dificultățile de interpretare și de aplicare a normelor de soluționare a conflictelor contractuale și extra-contractuale (Roma I și Roma II). De asemenea, ar permite definirea cu precizie a normelor de competență judiciară, ale recunoașterii și executării deciziilor judiciare în materie civilă și comercială (Regulamentul 44/2001) ⁽³¹⁾.

4.6 Astfel dreptul consumatorilor ar fi consolidat prin utilizarea mai intensă a acțiunii judiciare, care permite o justă compensație în avantajul consumatorilor și o protecție eficientă a „părții slabe”, principiu fundamental al dreptului comunitar. Acesta ar fi în special cazul recente Directive privind practicile concurențiale neloiale. Aceste practici se întâlnesc deseori concomitent în mai multe state membre, lezând interesele multor consumatori, fără ca aceștia să poată solicita împreună despăgubiri. Acțiunea colectivă reprezintă o completare procedurală indispensabilă punerii în aplicare efectivă a acestei directive.

Prin recunoașterea unei acțiuni colective în domeniile reglementate de directive, ar fi consolidat gradul de eficacitate a tuturor directivelor cunoscute în prezent în domeniul protecției consumatorilor, astfel cum sunt transpuse de statele membre.

Ar fi de dorit ca aceste dispoziții să se poată aplica și în beneficiul IMM-urilor, care se găsesc într-o situație similară.

4.7 Evident, aplicarea unei proceduri judiciare colective la nivel comunitar, ca ultimă formă de soluționare a litigiilor, nu aduce nici o atingere sistemelor de soluționare extrajudiciară a conflictelor de consum. Acestea din urmă au primit din partea CESE un sprijin fără rezerve. Potențialul lor trebuie în continuare aprofundat și dezvoltat.

5. Terminologie

5.1 Pentru a delimita corect obiectul propunerii, trebuie să se convină asupra tipului de acțiune judiciară în cauză.

După cum arată sinteza sistemelor adoptate în statele membre, denumirea și conținutul diferitelor tipuri de acțiune variază mult. Astfel, trebuie făcută distincție între acțiunile de reprezentare, acțiunile în interes public și acțiunile colective.

⁽³⁰⁾ Așa cum a reamintit pe bună dreptate Patrick von Braunmühl, la „Leuven Brainstorming Event on Collective Redress”, organizat de Comisie la 29 iunie 2007, *collective actions could reduce the number of individual cases resulting from a specific incident* („acțiunile colective ar putea reduce numărul cazurilor individuale apărute în instanță în urma unui anumit incident). În special într-un sistem opt-out, o întreprindere poate rezolva un mare număr de plângeri ale consumatorilor printr-o singură acțiune în justiție. Poate negocia cu un grup reprezentativ al tuturor consumatorilor implicați și își poate concentra resursele într-un singur proces în instanță și nu în mai multe procese diferite. Chiar dacă nu este posibilă o soluție prin acordul părților, iar judecătorul trebuie să se pronunțe, există mai multă certitudine juridică dacă decizia are valoare pentru toate cazurile legate de același incident sau de aceeași încălcare a legii.”

⁽³¹⁾ Acest punct a fost detaliat la Seminarul „Roma I și Roma II”, organizat de Președinția portugheză împreună cu Președinția germană și cea slovenă și Academia de Drept European (Europäische Rechtsakademie — ERA) la Lisabona, la 12 și 13 noiembrie 2007.

5.2 Acțiunile de reprezentare sunt deschise doar asociațiilor de consumatori sau entităților administrative (de tip Ombudsman) pentru încetarea actelor contrarii drepturilor consumatorilor și, în anumite țări, pentru anularea clauzelor abuzive sau ilicite din contractele de consum.

5.3 Acțiunile în interes public deschid posibilitatea asociațiilor de consumatori să acționeze sau nu în fața unei instanțe judiciare atunci când interesul colectiv, general, al consumatorilor este lezat prin încălcarea fie a unei dispoziții precise de drept material, fie a unei norme generale de comportament. Interesul public nu este suma intereselor individuale ale consumatorilor, ci este similar interesului general.

5.4 Acțiunea colectivă este o acțiune în justiție care permite unui mare număr de persoane să își facă recunoscute drepturile și să obțină o despăgubire. Din punct de vedere tehnic, aceasta constituie așadar o punere în aplicare procedurală colectivă a drepturilor individuale.

5.5 Acțiunea colectivă nu este în mod necesar rezervată unui singur domeniu al protecției consumatorilor.

Totuși, în cazul prezentului aviz, se reduce la un singur domeniu material astfel cum îl recunoaște dreptul comunitar.

5.6 În concluzie, pentru prezentul aviz se propune să se utilizeze termenul de „acțiune colectivă” ⁽³²⁾.

6. Temei juridic

6.1 Temeiul juridic pentru politica de apărare a consumatorilor figurează în titlul XIV din tratat, intitulat „Protecția consumatorilor”.

Articolul 153 constituie în mod clar un element important de reflecție.

6.2 Într-adevăr, în stat, chiar dacă dreptul protecției consumatorilor s-a dezvoltat în principal în jurul referinței pe care o constituie articolul 95 din tratat, politica de protecție a consumatorilor astfel cum este înțeleasă aici constituie în mod evident o măsură destinată promovării intereselor economice ale consumatorilor.

6.3 Nu poate fi contestat faptul că acțiunea colectivă va asigura un nivel ridicat de protecție și va permite asociațiilor de consumatori să se organizeze pentru a putea ocroti interesele consumatorilor, asigurându-le o despăgubire justă în caz de încălcare a drepturilor recunoscute de ansamblul dreptului comunitar, inclusiv dreptul concurenței.

6.4 O acțiune colectivă la nivel comunitar va contribui și la îmbunătățirea funcționării pieței interne în favoarea consumatorilor, astfel cum este dorită aceasta în „revizuirea pieței interne”. Consumatorii vor avea mai multă încredere și vor dezvolta comerțul transfrontalier ⁽³³⁾.

⁽³²⁾ O analiza comparativă a diverselor terminologii utilizate în mai multe state membre și a semnificațiilor din fiecare limbă este efectuată într-un articol de Louis Degos și Geoffrey V. Morson, „Class System”, în Los Angeles Lawyer Magazine, noiembrie 2006, pag 32 și urm. În Irlanda se folosește termenul „Multi-party litigation” (MPL). În Anglia este vorba de „group litigation order” (GLO) sau pe scurt „group action”; în Germania se vorbește de „Gruppenklage”, în Suedia se utilizează „Grupptalan” sau „Collective lawsuit (proces colectiv)”, în Portugalia „Popular lawsuit (proces popular)” și în Ungaria „Combined lawsuit (proces combinat)”.

⁽³³⁾ Cf. comunicării Comisiei „O piață unică pentru Europa secolului XXI” COM(2007) 724 final, din 20.11.2007.

6.5 De asemenea, se poate susține că, fiind vorba de un instrument pur judiciar, articolele 65 și 67 ar putea fi eventual reținute ca teme juridic adecvat. De fapt, chiar pe acest temei juridic Comisia a propus, începând din 1996, iar Consiliul și Parlamentul au adoptat o întreagă serie de instrumente juridice în domeniul dreptului procedural civil la nivel comunitar ⁽³⁴⁾.

Această soluție ar putea fi luată în considerare din momentul în care această acțiune colectivă ar putea fi utilizată atât pentru conflictele transfrontaliere, cât și pentru litigiile naționale și în domenii altele decât protecția consumatorilor.

6.6 În orice situație, acțiunea colectivă trebuie să respecte principiile subsidiarității și proporționalității, fără să depășească niciodată ceea ce este necesar pentru a garanta realizarea obiectivei tratatului, în măsura în care acestea nu pot fi îndeplinite în mod corespunzător de către statele membre și, prin urmare, sunt mai bine îndeplinite la nivel comunitar.

6.7 Acțiunea colectivă va trebui, de asemenea, să urmeze principiile și mecanismele propuse în Recomandarea Consiliului de Miniștri al OCDE (Rec. C(2007) 74 din 12 iulie 2007) care sunt prezentate ca fiind comune statelor membre, în ciuda diversității în cultura juridică a acestora.

⁽³⁴⁾ Printre care se numără:

- Cartea verde privind accesul consumatorilor la justiție și la reglementarea litigiilor de consum pe piața unică (COM(93) 576 final).
- Recomandarea Comisiei din 12 mai 1995 privind termenele de plată în tranzacțiile comerciale și Comunicarea Comisiei aferentă, respectiv, JO L 127, 10.6.1995 și JO C 144, 10.6.1995.
- Comunicarea Comisiei privind planul de acțiune privind accesul consumatorilor la justiție și reglementarea litigiilor de consum pe piața internă, din 14 februarie 1996 (COM(96) 13 final).
- Comunicarea Comisiei către Consiliu și Parlamentul European „Către o eficiență mărită în obținerea și executarea deciziilor în cadrul Uniunii Europene” (COM(97) 609 final, JO C 33, 31.1.1998).
- Directiva 98/27/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 19 mai 1998 privind acțiunile în încetare în ceea ce privește protecția intereselor consumatorilor JO L 166, 11.6.1998.
- Regulamentul (CE) nr. 1346/2000 al Consiliului din 29 mai 2000 privind procedurile de insolvență, JO L 160, 30.6.2000. Raportorul avizului CESE aferent a fost dl Ravoet (CES 79/2001, 26 ianuarie 2000, JO C 75, 15.3.2000).
- Regulamentul Consiliului (CE) nr. 1347/2000 din 29 mai 2000 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia responsabilității parentale față de copiii comuni, idem. Raportorul avizului CESE aferent a fost dl Braghin (CES 940/1999 din 20 octombrie 1999, JO C 368, 20.12.1999).
- Regulamentul CE nr. 1348/2000 al Consiliului din 29 mai 2000 privind notificarea și comunicarea în statele membre a actelor judiciare și extrajudiciare în materie civilă și comercială, idem. Raportorul avizului CESE aferent a fost dl Hernández Bataller (CES 947/1999 din 21 octombrie 1999, JO C 368, 20.12.1999).
- Directiva 2000/35/CE A Parlamentului European și a Consiliului din 29 iunie 2000 privind combaterea întârzierii efectuării plăților în cazul tranzacțiilor comerciale, JO L 200, 8.8.2000.
- Program de măsuri destinat aplicării principiului recunoașterii reciproce a deciziilor în materie civilă și comercială, JO C 12, 15.5.2001.
- Decizia Consiliului din 28 mai 2001 privind crearea unei rețele judiciare europene în materie civilă și comercială, JO L 174, 27.6.2001. Raportorul avizului CESE aferent a fost dl Retureau (CES 227/2001 din 28 februarie 2001, JO C 139, 11.5.2001).
- Regulamentul (CE) nr. 1206/2001 al Consiliului din 28 mai 2001 privind cooperarea între instanțele statelor membre în domeniul obținerii de probe în materie civilă sau comercială, JO L 174, 27.6.2001. Raportorul avizului CESE aferent a fost dl Hernández Bataller (CES 228/2001 din 28 februarie 2001, JO C 139, 11.5.2001).
- Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială, (Bruxelles I) JO L 12, 16.1.2001 Raportorul avizului CESE aferent a fost dl Malosse (CES 233/2000 din 1 martie 2000, JO C 117, 26.4.2000).
- Cartea verde privind modulele alternative de soluționare a conflictelor de drept civil și de drept comercial (COM(2002) 196 final du 19.4.2002).
- Regulamentul (CE) nr. 805/2004 al Parlamentului European și al Consiliului din 21 aprilie 2004 privind crearea unui titlu executoriu european pentru creanțele necontestate, JO L 143, 30.4.2004. Raportorul avizului CESE aferent a fost dl Ravoet (CES 1348/2002 din 11 decembrie 2002, JO C 85, 8.4.2003). 2004. Raportorul avizului CESE aferent a fost dl Ravoet (CES 1348/2002 din 11 decembrie 2002, JO C 85, 8.4.2003).
- Propunere de regulament de instituire a unei proceduri europene pentru solicitările de despăgubiri cu valoare mică (COM(2005) 87 final din 15.3.2005). Raportorul avizului CESE aferent a fost dl Pegado Liz (CES 243/2006 din 14 februarie 2006).
- Cartea verde privind creșterea eficienței punerii în aplicare a hotărârilor judecătorești în Uniunea Europeană: poprirea conturilor bancare (COM(2006) 618 final). Raportorul avizului CESE aferent a fost dl Pegado Liz (CES 1237/2007 din 26 septembrie 2007).
- Regulamentul (CE) nr. 1896/2006 al Parlamentului European și al Consiliului din 12 decembrie 2006 de instituire a unei proceduri europene de somație de plată (COM(2004) 173 final din 19.3.2004). Raportorul avizului CESE aferent a fost dl Pegado Liz (CES 133/2005 din 22 februarie 2005).

7. Parametrii unei acțiuni colective la nivel comunitar

7.1 Ce nu trebuie să fie acțiunea colectivă

7.1.1 Acțiunea colectivă nu trebuie să fie o acțiune de reprezentare

7.1.1.1 Acțiunea de reprezentare este deschisă doar anumitor entități special abilitate (asociații de protecție a consumatorilor, Ombudsman). În general, consumatorii nu pot obține compensarea prejudiciilor individuale.

7.1.1.2 Această procedură are ca obiectiv principal încetarea actelor contrarii drepturilor consumatorilor și chiar, în anumite țări, anularea unor clauze abuzive sau ilicite din contractele de consum, în care judecătorul nu poate prevedea o despăgubire.

7.1.1.3 Unele țări au adaptat aceste mecanisme astfel încât să permită despăgubirea consumatorilor. Despăgubirea nu este totuși plătită consumatorilor individuali, ci păstrată de către entitățile de reprezentare sau vărsată statului, pentru o utilizare socială.

7.1.1.4 În concluzie, acest mecanism nu corespunde în practică unei adevărate acțiuni colective în care toți consumatorii să fie despăgubiți de o singură instanță.

7.1.2 Acțiunea colectivă nu trebuie să fie o „class action” americană

7.1.2.1 Instituirea unei acțiuni colective europene nu conduce la implantarea în Europa a unei „class action” din Statele Unite. Sistemul judiciar american este foarte diferit de sistemele judiciare din statele membre. Punctele slabe ale „class action”, denunțate ca dând naștere unor compensații excesive, sunt proprii acestui sistem judiciar și nu ar putea interveni în Europa.

7.1.2.2 În Statele Unite, sentințele aparțin unor jurați și unor magistrați aleși. Această structură specială, deosebită de cea a majorității statelor membre (magistrați profesioniști), conduce foarte adesea anumite jurisdicții statale la autorizarea unor acțiuni fanteziste și la pronunțarea unor sentințe prea favorabile petenților, făcând consumatorii să își prezinte cererile în fața anumitor instanțe și nu în fața altora, recunoscute ca mai puțin favorabile („forum shopping”).

7.1.2.3 Dimpotrivă, acțiunea colectivă europeană ar fi un zid de apărare împotriva *forum-shopping*-ului căci ar crea și ar institui un singur tip de procedură în fiecare stat membru, stabilind faptul că, oricare ar fi jurisdicția sau statul ales de către petenți, derularea acțiunii și măsurile pronunțate de către judecător ar fi de aceeași natură.

7.1.2.4 Despăgubirile reparatorii pot fi însoțite de despăgubiri punitive. Aceste despăgubiri, fixate de juri și de magistrați aleși, ating adesea sume astronomice. Despăgubirile punitive nu există în majoritatea statelor europene.

7.1.2.5 Avocații sunt remunerați printr-un sistem generalizat de *contingency fees*. Este vorba de un fel de pact de „quota litis” în care avocații, care pot fi ei înșiși reclamanți, se asociază la rezultatele plângerii. Acest sistem este interzis în majoritatea statelor membre ale Uniunii Europene, fie prin lege, fie prin codurile deontologice ale avocaților.

7.2 Opțiunea fundamentală: *opted-in* sau *opted-out*

Studiarea procedurilor de introducere a acțiunii colective adoptate în statele membre permite clasificarea acestora în funcție de mecanismul principal de declanșare a acțiunii și de intervenție a consumatorului în procedură. Fie acesta întreține un demers voluntar pentru a face parte din procedură, caz în care se vorbește de *opted-in*, fie declanșarea acțiunii antrenează automat intervenția consumatorului respectiv în procedură, fără să fie necesar ca acesta să se manifeste, caz în care se vorbește de *opted-out*. În această ultimă ipoteză, consumatorul păstrează întotdeauna posibilitatea de a se exclude din procedură. Elaborarea unei acțiuni colective europene trece în mod necesar prin opțiunea asupra mecanismului de bază al acesteia.

7.2.1 Opted-in și Test case

7.2.1.1 Sistemul numit „opted-in” prevede o manifestare de voință a persoanei pentru a face parte din procedură. În concluzie, cei interesați trebuie să se facă cunoscuți și să se alăture în mod expres acțiunii înainte de a fi luată decizia.

În paralel cu acest mecanism de „opted-in” s-au dezvoltat și mecanisme numite „test cases”, bazate pe o primă pronunțare declarativă. Aceste proceduri sunt apropiate de acțiunile colective bazate pe „opted-in”, întrucât și în acest caz cei interesați trebuie să își manifeste în clar dorința de a participa la procedură și să depună cereri individuale. Particularitatea acestui mecanism rezidă așadar în faptul că judecătorul selecționează una din cererile individuale și se pronunță numai cu privire la aceasta. Hotărârea pronunțată în procedura-test este valabilă pentru toate celelalte cereri individuale înregistrate la instanță.

7.2.1.2 Avantajele acestor mecanisme

7.2.1.2.1 Fiecare membru al grupului trebuie să-și exprime în clar dorința de a participa la procedură, în general înscriindu-se într-un registru. Există deci o manifestare expresă de voință, care pune procedura în acord cu principiul libertății de a acționa în justiție. Reclamantul nu acționează în numele persoanelor respective decât după ce acestea și-au dat acordul formal.

7.2.1.2.2 Mecanismul de „opted-in” permite să se determine ex ante cuantumul previzibil al despăgubirilor. Acest lucru este important atât pentru părțile vizate în mod direct de cererea de despăgubire, în general, cât și pentru posibilitatea ca aceștia să încheie asigurări susceptibile să acopere o parte din despăgubirile luate în calcul. Astfel, se vor rezerva mijloacele financiare adecvate pentru a se putea răspunde solicitărilor legitime de despăgubire.

7.2.1.2.3 În procedura „test case”, este prezentat juriului un singur dosar individual pentru a evalua problema: aceasta constituie un câștig de timp și de eficacitate pentru magistrat, deoarece se poate pronunța cu privire la răspunderea agentului economic plecând de la acest unic caz.

7.2.1.3 Inconveniente ale acestor mecanisme

7.2.1.3.1 Aceste mecanisme sunt dificil de administrat și costisitoare: cei interesați trebuie să-și exprime în clar dorința de a participa la procedură și să alcătuiască un dosar individual. Gestionarea dosarelor individuale devine complexă atunci când numărul celor interesați este mare.

7.2.1.3.2 Astfel, se generează termene procedurale foarte lungi, din moment ce instanța trebuie să organizeze și să studieze toate dosarele individuale. Însă în litigiile de masă care stau la originea majorității acțiunilor colective, prejudiciile individuale sunt relativ omogene și adesea nu necesită o examinare individuală.

7.2.1.3.3 În mecanismul „test case”, judecătorul nu fixează întotdeauna valoarea despăgubirilor și trimite uneori la proceduri individuale. Aceasta atrage după sine probleme de administrare și o prelungire a termenelor procedurii.

7.2.1.3.4 Studiul acțiunilor colective cu „opted-in” sau „tests case” derulate în țările care dispun de acest mecanism demonstrează, de altfel, că o bună parte a consumatorilor nu depun plângere în instanță din lipsa unei măsuri de informare eficiente privind existența procedurii. Majoritatea celor interesați refuză să sesizeze instanța din cauza obstacolelor materiale, financiare și psihologice pe care le cauzează acțiunea în justiție (un consum de timp și de bani și o extremă complexitate).

7.2.1.3.5 Există deci o diferență importantă între numărul de persoane care acționează într-adevăr și cele potențial implicate. Prin urmare, repararea daunelor provocate consumatorilor nu este integrală. Agentul economic poate păstra o mare parte din beneficiul ilicit eventual realizat în urma acestei practici. Scopul disuasiv al procedurii nu este atins.

7.2.1.3.6 Aceste mecanisme pun și o problemă legată de efectul relativ al lucrului judecat. Hotărârea pronunțată în cadrul procedurii de acțiune colectivă va fi valabilă doar pentru persoanele care s-au alăturat acțiunii. În consecință, consumatorii care nu s-au manifestat vor avea deplina libertate de a angaja acțiuni individuale, care vor putea ajunge la decizii în contradictoriu cu cea obținută în cadrul acțiunii colective.

7.2.2 Opted-out

7.2.2.1 Acțiunea colectivă tradițională este bazată pe un sistem „opted-out” care integrează automat toate persoanele victime ale unui anumit comportament, cu excepția celor care și-au manifestat în mod expres voința de a fi excluse.

Anumite state europene s-au inspirat din acest mecanism pentru a elabora o procedură „sui generis” de acțiune colectivă.

7.2.2.2 Avantajele mecanismului

7.2.2.2.1 Examinarea sistemelor naționale care se bazează pe „opted-out” demonstrează că această procedură este mai simplă de administrat și mai eficientă decât celelalte mecanisme adoptate de diferite state membre.

7.2.2.2.2 Acesta garantează accesul real al celor interesați la justiție și, prin aceasta, chiar o despăgubire justă și eficientă a totalității consumatorilor lezați de practicile respective.

7.2.2.2.3 Mecanismul evită dificultățile de gestionare pentru reclamant și pentru instanță (membrii grupului nu se fac cunoscuți decât la încheierea procedurii și nu înainte).

7.2.2.2.4 Acesta are de altfel un real efect disuasiv asupra părții responsabile, care este constrânsă să ofere reparații tuturor persoanelor care au avut de suferit în urma unei astfel de practici și eventual să restituie beneficiul ilicit pe care l-a obținut.

7.2.2.2.5 De asemenea, este necesar să se țină seama de avantajele pe care le prezintă acest tip de procedură pentru agentul economic. Acțiunea colectivă permite o economie de mijloace umane și financiare și o mai mare eficiență în apărarea agentului economic. În loc de a trebui să administreze, simultan, o multitudine de litigii similare într-o multitudine de jurisdicții diferite, acesta își pregătește mijloacele de apărare în fața unei singure instanțe.

7.2.2.3 Inconveniente ale acestui mecanism

7.2.2.3.1 Acest mecanism ar putea fi estimat ca neconform cu principiile constituționale din unele țări și cu Convenția Europeană a Drepturilor Omului, îndeosebi cu principiul libertății de acțiune în justiție, în măsura în care persoanele fac parte automat din grup fără să-și fi manifestat acordul expres pentru acțiune. Dacă nu se exclud explicit, s-ar putea ca decizia instanței să le creeze obligații.

Totuși este foarte posibil să se păstreze această libertate individuală, fie adresând persoanelor examinate o informație personalizată, ceea ce permite să se considere că persoanele care nu se exclud ulterior au acordat un mandat tacit acțiunii, fie dând membrilor grupului dreptul de a se exclude de la procedură în orice moment și chiar după ce a fost luată decizia și, dacă decizia le este defavorabilă, de a le permite să inițieze acțiuni individuale.

7.2.2.3.2 Ar fi protejate și drepturile apărării, cum sunt principiul contradictoriului și principiul egalității armelor: agentul economic trebuie să poată utiliza mijloace de apărare individuale contra unui păgubit, membru al grupului. Acest principiu este asociat celui de „proces echitabil” de la articolul 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Într-adevăr, în sistemul „opted-out”, este posibil ca nu toți cei interesați să fie nominalizați și cunoscuți de către agentul economic. În consecință, acesta ar putea fi în imposibilitatea de a invoca mijloace de apărare individuale.

Cu toate acestea, în cadrul unei acțiuni colective, există în mod obligatoriu o omogenitate a situațiilor individuale iar judecătorul garantează acest lucru. Litigiile de consum și privind concurența sunt în principal rezultate din contracte și, în consecință, situațiile celor interesați sunt aproape identice. „Causa petendi” este una și aceeași. Așadar este dificil de sesizat cum ar putea agentul economic să invoce un mijloc de apărare special împotriva unui consumator.

Judecătorul poate dispune, pe durata desfășurării procedurii, de posibilitatea de a respinge o acțiune în care ar constata o eterogenitate considerabilă a situațiilor de fapt sau de drept.

În fine, în stadiul stabilirii despăgubirilor, judecătorul are posibilitatea de a crea subgrupuri, în special pentru a adapta valoarea despăgubirilor la situațiile individuale și deci și la posibila atenuare a răspunderii.

7.2.3 Opted-out și opted-in în funcție de tipul de litigiu

7.2.3.1 Sistemul ales recent de Danemarca și Norvegia conține dispoziții atât pentru sistemul *opted-in*, cât și pentru *opted-out*. Judecătorul poate decide să opteze pentru un sistem de *opted-out* dacă litigiile se referă la sume mici, solicitările sunt similare și procedura de *opted-in* este dificilă. Există numeroase litigii în domeniul protecției consumatorilor în care aceștia nu introduc o acțiune individuală eficientă, din cauza numărului mare de persoane implicate și a valorii reduse a sumelor reclamate. Procedura bazată pe sistemul *opted-out* permite luarea în considerare a tuturor persoanelor implicate și obținerea unei sancțiuni proporționale cu beneficiul ilicit eventual. Pentru litigiile în care prejudiciile individuale sunt ridicate, se alege sistemul *opted-in*, astfel încât fiecare persoană își manifestă voința de a face parte din procedura judiciară.

7.2.3.2 Avantajele mecanismului

Pentru litigiile de masă, gestionarea procedurii este mai simplă. Obiectivul asigurării unei despăgubiri este atins, dacă măsura de publicitate este eficientă. Obiectivul disuasiv este și el atins.

Posibilele încălcări ale principiilor constituționale și ale Convenției Europene a Drepturilor Omului sunt contrabalansate de eficiența acțiunii reparatorii și de efectul disuasiv.

7.2.3.3 Inconveniente ale acestui mecanism

Mai întâi trebuie abordată dificultatea de stabilire a graniței dintre cele două mecanisme „*opted-in*” și „*opted-out*”. Cele două țări care au adoptat aceste mecanisme au făcut-o recent și nu este încă disponibil un caz concret. În lege se face referire doar la „litigii de masă de valoare mică, pentru care nu sunt de așteptat proceduri individuale”.

Problema graniței definite neclar ar putea genera dezbateri foarte lungi în timpul procedurii și apeluri în instanță care vor prelungi termenele procedurale.

7.3 Rolul judecătorului

7.3.1 În acest tip anume de procedură care implică reclamanți multipli, competențele cu care este investit judecătorul reprezintă o chestiune majoră.

7.3.2 Într-adevăr, în majoritatea mecanismelor „*opted-out*”, în primă fază a procedurii judecătorul examinează acțiunea din punctul de vedere al admisibilității. În „*tests case*”, examinarea dosarului individual are chiar această finalitate.

7.3.2.1 Importanța etapei legate de admisibilitate este că ea permite încetarea la început de procedură a tuturor acțiunilor care sunt în mod clar nefondate sau fanteziste și care ar putea aduce daune în mod nelegitim imaginii părții adverse, împiedicând astfel continuarea unor proceduri abuzive sau inadecvate.

7.3.2.2 Garantul bunului mers al etapei de admisibilitate este judecătorul. Concret, lui îi revine sarcina de a verifica dacă sunt respectate condițiile stabilite prin lege pentru inițierea unei acțiuni colective.

7.3.2.3 În special, judecătorul trebuie să verifice dacă:

- există într-adevăr un litigiu (trebuie ca obiectul acțiunii reclamantului să nu fie prescris);
- compoziția grupului face impracticabilă o procedură în comun sau o procedură cu mandat;
- există chestiuni de drept sau de fapt care sunt comune membrilor grupului (chiar „*causa petendi*”);
- acțiunea împotriva agentului economic este coerentă în privința faptelor invocate (la prima vedere, acțiunea se justifică — criteriul „*fumus boni iuris*”);
- reclamantul este capabil să reprezinte și să protejeze în mod adecvat interesele membrilor grupului.

7.3.3 Într-o fază ulterioară, este de asemenea important ca judecătorul să aibă competența de a valida orice tranzacție propusă sau de a o respinge, dacă estimează că aceasta nu este în interesul membrilor grupului. În acest scop, judecătorul trebuie să aibă competențe superioare simplei aprobări a tranzacțiilor, care este competența pe care o acordă în mod obișnuit legea în majoritatea sistemelor judiciare din statele membre.

7.3.4 Particularitatea acestei proceduri face necesară și prevederea unor modalități adaptate de obținere a probelor. Judecătorul trebuie să aibă posibilitatea să uzeze de puteri de injoncțiune în ceea ce privește partea adversă sau terții pentru a obține producerea de documente sau trebuie chiar să poată ordona măsuri de instrumentare în scopul constituirii de noi probe. Legislația care instituie acțiunea colectivă trebuie să prevadă în mod expres faptul că judecătorul nu poate refuza să acționeze în acest sens atunci când este solicitat.

7.3.5 Pentru a permite magistraților să își asume cel mai eficient aceste competențe, pare necesar să se stipuleze că doar unele instanțe anume desemnate vor avea jurisdicție pentru acțiuni colective. În concluzie, ar trebui să se adapteze structurile judiciare din statele membre și să se prevadă o formare specială a magistraților din aceste jurisdicții.

7.4 O despăgubire efectivă a daunelor

7.4.1 Acțiunea colectivă trebuie să permită să se ceară despăgubirea prejudiciului material (financiar), a prejudiciului fizic, precum și a *pretium doloris* și a altor daune morale. Obiectivul acțiunii fiind atât despăgubirea consumatorilor, cât și disuasiunea, pare necesar să se prevadă o compensare a tuturor prejudiciilor. De asemenea, trebuie să fie posibil ca instanțele să dispună de metode de evaluare simple, necostisitoare și transparente, fără să fie abandonat principiul reparației daunelor.

7.4.2 De asemenea, reclamanții implicați în acțiuni colective trebuie să poată obține în instanță mai multe modalități de despăgubire. Pe lângă încetarea unui comportament sau declararea nulității unui act, întotdeauna posibil, despăgubirea prejudiciilor trebuie să poată fi directă sau indirectă. Mai mult, aceasta trebuie să poată să fie asociată cu alte măsuri de despăgubire precum publicarea constatărilor instanței, afișarea, etc.

7.4.3 Despăgubirea directă și individuală nu trebuie să fie singura formă luată în considerare, întrucât în unele situații va fi dificil, dacă nu imposibil, de realizat fie pentru că membrii grupului nu pot fi identificați în cadrul unui mecanism *opted-out*, fie pentru că sunt prea numeroși, fie pentru că valoarea totală a prejudiciului individual este prea redusă. Esențial este ca întotdeauna persoanele să fie despăgubite, chiar și în mod indirect, și ca efectul disuasiv să fie obținut.

7.4.3.1 Trebuie concepute mecanisme adecvate pentru situațiile în care judecătorul poate calcula valoarea fiecărei despăgubiri individuale pentru membri identificați sau care pot fi identificați din grup („*opted-in*”, „*test case*” sau chiar „*opted-out*” atunci când, de exemplu, agentul economic a furnizat lista clienților în cauză), dar și în situația în care efectuarea plății către fiecare persoană în parte se dovedește prea costisitoare din perspectiva valorii reduse a prejudiciului individual.

7.4.3.2 Analog, dacă sumele nu sunt distribuite în totalitate, ar trebui să aibă prioritate o măsură de despăgubire indirectă utilizând integral restul sumei. În hotărâre, judecătorul trebuie să stabilească în detaliu acțiunea care urmează să fie finanțată cu restul sumei și să indice modalitățile de monitorizare a operațiunii, a cărei realizare poate fi delegată unui terț.

7.4.3.3 În ipoteza în care chiar această măsură de despăgubire indirectă este imposibilă, restul, stabilit de judecător, trebuie să fie vărsat într-un fond de ajutor pentru acțiuni colective, în vederea finanțării de noi proceduri.

7.4.3.4 Dacă judecătorul nu poate calcula valoarea fiecărei despăgubiri individuale în cazurile în care nu este posibilă identificarea tuturor membrilor grupului (doar mecanismul *opted-out*), acesta trebuie să poată fixa o grilă de evaluare a diferitelor categorii de prejudicii. Distribuirea sumelor în despăgubire poate fi delegată grefei instanței, dar și avocatului reprezentantului grupului sau unui terț (asigurator, contabil etc.), cu avantajul de a degreva instanța de etapa complexă și îndelungată de analiză a cererilor individuale.

7.4.3.5 În această a doua ipoteză, judecătorul trebuie să poată prevedea o despăgubire individuală pentru membrii grupului care se vor face cunoscuți ca urmare a măsurii de comunicare a hotărârii, iar restul trebuie să fie destinat acțiunilor care compensează indirect prejudiciul suferit de grup.

7.4.3.6 Dacă nu este posibilă nici o măsură indirectă, restul trebuie să fie vărsat în fondul de ajutor.

7.5 Acțiunile judiciare

7.5.1 Acțiunea colectivă trebuie să recunoască fiecărei părți dreptul de a introduce acțiune judiciară.

7.5.2 Având în vedere importanța pe care o reprezintă, pe de o parte, necesitatea unei despăgubiri rapide a păgubiților și pe de altă parte, certitudinea că drepturile uneia sau alteia dintre părți au fost apreciate în mod just, este necesar să se reconcilieze dreptul fiecărei părți de a ataca decizia cu aceste imperative.

7.5.3 Recunoașterea acestui drept ar trebui deci să oblige statele membre să inițieze o procedură accelerată în apel, pentru a evita utilizarea acestui mecanism în scopuri exclusiv dilatorii.

7.5.4 În plus, certitudinea că despăgubirile la care este obligată partea responsabilă sunt creditate în contabilitatea acesteia constituie și constituie o garanție pentru păgubiți în caz de apel.

7.6 Finanțarea sistemului

7.6.1 În final, sistemul de acțiune colectivă trebuie să ajungă să se autofinanțeze.

7.6.2 Dat fiind că nu este dezirabil și nici măcar posibil să se instaureze un sistem generalizat de *contingency fees* ca în sistemul american, deoarece ar fi contrar tradiției juridice europene, este indispensabil să se prevadă un mod de finanțare care să permită reclamantilor care nu dispun de mijloace financiare pentru a se angaja într-o acțiune colectivă, să obțină un avans pentru cheltuielile de judecată (onorariul avocatului, plata expertizei în cadrul măsurilor de instrumentare a cazului acceptate de judecător etc.).

7.6.3 Unul din mijloacele de finanțare ale acestui sistem ar fi constituirea unui „fond de ajutor pentru acțiunea judiciară colectivă”, alimentat din sumele disponibile din „beneficiile ilicite” ale întreprinderilor condamnate, astfel cum sunt definite de judecător în procedură, în măsura în care aceste sume nu sunt reclamate de persoane lezate direct și identificate ⁽³⁵⁾.

7.6.4 În plus, în cadrul fondului de ajutor se poate urmări centralizarea tuturor informațiilor privitoare la acțiunile colective în derulare și se pot difuza informațiile privind demersurile pe care trebuie să le întreprindă o persoană pentru a se face cunoscută, a se exclude din grup sau a obține o despăgubire.

7.7 Alte norme procedurale

Din perspectiva detaliilor, va exista o largă varietate de norme procedurale care trebuie să fie prevăzute și pe care ne limităm să le enunțăm „*pro memoria*”.

Este vorba de:

- regimul de anunțuri pentru notificarea celor interesați,
- cheltuieli de judecată și asistență judiciară,
- cooperarea între autoritățile judiciare și cele administrative din statele membre,
- termenele pentru inițierea procedurilor legale și al termenelor de prescripție,
- utilizarea internetului (e-justiție).

8. Instrumentul legal: regulament sau directivă?

8.1 Punerea în aplicare a acțiunii colective pe plan comunitar se va face prin intermediul fie al unei directive, fie al unui regulament; prin definiție, nu se consideră că simpla recomandare este de natură a crea condițiile de eficacitate și de uniformitate necesare pentru adoptarea armonizată a unei astfel de inițiative în cele 27 de state membre.

⁽³⁵⁾ Un bun exemplu este „fondul de ajutor pentru acțiunea colectivă” care există în Quebec, considerat ca fiind indispensabil pentru utilizarea metodei acțiunilor colective. Acest fond este alimentat din rambursarea sumelor avansate petenților care au câștigat o acțiune colectivă ca și din restul despăgubirilor nesolicitate de către membrii grupului. Reclamantul care inițiază o acțiune colectivă trebuie doar să poată obține de la judecător rambursarea cheltuielilor făcute pentru introducerea acțiunii, pe baza documente justificative.

8.2 Cu toate acestea, dacă se are în vedere un domeniu de aplicare mai larg și nu legat exclusiv de drepturile consumatorilor și dacă articolele 65 și 67 din tratat sunt alese ca temei juridic, poate fi luată în considerare adoptarea unui regulament asimilat, de exemplu, cu regulamentele privind procedurile legate de insolabilitate, de titlul executoriu european, de procedura europeană de somație de plată, de procedura europeană pentru cererile pentru daune cu valoare mică sau pentru sesizarea sau pentru poprirea conturilor bancare.

8.3 Cu toate acestea, dacă se decide restrângerea, cel puțin într-o primă etapă, a domeniului de aplicare a acestei inițiative la drepturile consumatorilor, modul cel mai adecvat de a aplica acțiunea colectivă pe plan comunitar se pare că este o directivă, care ar fi urmarea unei directive privind acțiunea în încetare.

8.4 Într-adevăr, există încă disparități importante între statele membre în ceea ce privește normele procedurale, prin urmare trebuie stabilite în termeni generali principiile fundamentale ale acțiunii colective, fiind subînțeles faptul că statele pun în aplicare directiva respectând principiile lor procedurale obișnuite.

Într-adevăr, nu este sigur, de exemplu, că este posibilă armonizarea dacă instanțele competente desemnate pentru astfel de acțiuni depind de normele de organizare judiciară din fiecare stat.

Modalitățile de sesizare a instanței trebuie să se adapteze la particularitățile statelor. În consecință, un regulament ar fi inadecvat.

8.5 De asemenea, pare evident că în acest caz directiva trebuie să fie o directivă de armonizare totală, pentru a evita riscul ca statele membre să facă sistemul mai constrângător pentru întreprinderile care își au sediul social în statul respectiv.

Bruxelles, 14 februarie 2008

Președintele
Comitetului Economic și Social Euro-
pean
Dimitris DIMITRIADIS

ANEXĂ

la avizul Comitetului Economic și Social European

Următoarele amendamente, care au primit cel puțin un sfert din voturile exprimate, au fost respinse în cursul dezbaterilor:

1. Punctul 7.2.2.4

„Acesta are de altfel un real efect disuasiv asupra părții responsabile, care este constrânsă să ofere reparații tuturor persoanelor care au avut de suferit în urma unei astfel de practici și eventual să restituie beneficiul ilicit pe care l-a obținut.”

Expunere de motive

A se vedea punctul 7.6.3.

Rezultatul votului

voturi pentru: 104 voturi contra: 114 abțineri: 13

2. Punctul 7.6.1

Se elimină:

„În final, sistemul de acțiune colectivă trebuie să ajungă să se autofinanțeze.”

Expunere de motive

Accesul la justiție constituie o responsabilitate a autorităților publice și nu poate fi tributară succesului unor acțiuni anterioare și lipsite de legătură cu procedurile ulterioare (a se vedea, de asemenea, punctul 7.6.3).

Rezultatul votului

voturi pentru: 107 voturi contra: 116 abțineri: 10

3. Punctul 7.6.3

Se înlocuiește textul după cum urmează:

„Unul din mijloacele de finanțare ale acestui sistem ar fi constituirea unui «fond de ajutor pentru acțiunea judiciară colectivă», alimentat din sumele disponibile din «beneficiile ilicite» ale întreprinderilor condamnate, astfel cum sunt definite de judecător în procedură, în măsura în care aceste sume nu sunt reclamate de persoane lezate direct și identificate. Este obligația autorităților publice să garanteze accesul la justiție, de exemplu afectând veniturile din amenzi pentru infracțiuni dreptului consumatorilor la finanțarea acțiunilor judiciare colective.”

Expunere de motive

Acțiunea judiciară avută în vedere urmărește să obțină repararea prejudiciilor suferite de consumatori, excluzând orice „despăgubire punitivă”. Această noțiune, împrumutată din practica Statelor Unite, amestecă în mod nepotrivit interesele civile cu domeniul penal. Despăgubirea consumatorilor prejudiciați constituie pentru vinovat o măsură aspră de disuasiune și oferă victimelor reparații integrale pentru daunele suferite.

În ceea ce privește chestiunea beneficiului realizat în urma fraudei sau a încălcării legii, acest lucru intră în sfera sancțiunilor aplicate de autoritățile publice. În vederea facilitării acțiunilor judiciare colective, autoritățile pot afecta veniturile din amenzi aplicate practicilor frauduloase. Într-adevăr, responsabilitatea de a garanta accesul la justiție revine autorităților publice, supuse unui control democratic, și nu unor persoane și organizații de drept privat.

Dat fiind că despăgubirile stabilite vor fi acordate consumatorilor lezați, nu este oportun să se creeze legături artificiale între rezultatul unei acțiuni și acțiunile judiciare din cazuri ulterioare, în special acolo unde gestiunea ar putea prezenta un interes care să nu mai fie acela de a obține pentru consumatorii prejudiciați o reparație justă în cazul incriminat.

Rezultatul votului

voturi pentru: 104 voturi contra: 106 abțineri: 18

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Consiliu, Parlamentul European și Comitetul Economic și Social European privind strategia UE pentru politica de protecție a consumatorilor 2007-2013 — Mai multă putere consumatorilor, bunăstare crescută și protecție eficientă a acestora

COM(2007) 99 final

(2008/C 162/02)

La 13 martie 2007, în conformitate cu articolul 262 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Comisia Europeană a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Comunicarea Comisiei către Consiliu, Parlamentul European și Comitetul Economic și Social European privind strategia UE pentru politica de protecție a consumatorilor 2007-2013 — Mai multă putere consumatorilor, bunăstare crescută și protecție eficientă a acestora.

Secțiunea pentru piața unică, producție și consum, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la ... Raportor: dna DARMANIN.

În cea de a 442-a sesiune plenară, care a avut loc la 13 și 14 februarie 2008 (ședința din 13 februarie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 148 voturi pentru, 0 voturi împotriva și 5 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 CESE întâmpină favorabil această strategie pentru 2007-2013 și consideră că aceasta reprezintă un promițător pas înainte în domeniul strategiei pentru protecția consumatorilor. CESE recunoaște că planul a cărui realizare și-a propus-o Comisia este un plan ambițios, deși vag pe alocuri, și prevede că obiectivele vor fi îndeplinite la termenul specificat.

1.1.1 Cu toate acestea, CESE consideră că un buget anual în valoare medie de 22,7 milioane EUR destinat programului strategiei pentru protecția consumatorilor este, din nefericire, prea mic pentru a pune în aplicare acțiunile propuse în această strategie. Există o discrepanță evidentă între acțiunile ambițioase propuse în strategie și resursele alocate pentru punerea lor în aplicare.

1.2 CESE observă că, în timp ce strategia este pozitivă și ambițioasă, acțiunile întreprinse până acum în domenii legate de protecția consumatorului au fost în realitate dezamăgitoare și, prin urmare, nu reprezintă o indicație favorabilă a succesului acesteia. Pentru atingerea ambițioaselor obiective propuse este necesară instituirea unui program dinamic pentru viitorul apropiat.

1.3 CESE observă, de asemenea, că în domeniul protecției consumatorului, legislației îi revine un rol central. Pe de altă parte, legislația existentă nu este flexibilă, iar condițiile de piață oneste ar putea avea mare importanță pentru consumatori și furnizori. Când piața nu funcționează bine, legislația este indispensabilă. CESE invită Comisia să se asigure că, acolo unde este necesară legislația, aceasta este într-adevăr pusă în aplicare și respectată. Aceasta nu ar trebui să aducă atingere în nici un fel protecției consumatorilor existente în statele membre. Unul din instrumentele identificate în acest sens este monitorizarea mai bună a pieței, scop în care CESE invită Comisia să se asigure că se desfășoară cercetări de piață adecvate, la nivel macro și micro. Este necesar ca legislația să fie însoțită de controlul punerii în aplicare și de o evaluare permanentă. În plus, este esențial ca

legislația să fie simplă și ușor de înțeles, având în vedere, în special, că cei mai mulți operatori de pe piața internă sunt IMM-uri.

1.3.1 Se recomandă ca programul pentru politica de protecție a consumatorului să asigure nu numai aplicarea riguroasă și evaluarea modului de protejare a drepturilor consumatorilor, ci și stimularea cooperării și coordonării între sectoarele economice și organizațiile de protecție a consumatorilor în statele membre. Mai mult decât prin legislație și aplicarea acesteia, drepturile consumatorilor sunt protejate atunci când aceste două sectoare colaborează pentru un obiectiv comun.

1.4 Educarea consumatorilor și a furnizorilor de produse și servicii reprezintă o componentă-cheie a respectării și cunoașterii legislației, fiind în același timp un factor esențial al consumului și producției responsabile și durabile.

1.5 CESE consideră că este esențial ca următoarele provocări să fie abordate în perioada 2007-2013:

- intensificarea utilizării tehnologiei pentru promovarea loială și consumul responsabil al bunurilor și serviciilor — comerțul electronic devine un instrument mai puternic de achiziționare de bunuri și servicii; cu toate acestea, nu există o formă de protecție a consumatorilor în cadrul legislativ curent, deoarece progresele din comerțul electronic sunt mai rapide decât pozițiile adoptate în acest domeniu de către protecția consumatorilor;
- punerea riguroasă în aplicare a legislației acolo unde este necesar — legislația statelor membre și aplicarea sa diferă între statele din cadrul UE. Este necesar ca acele state cu o aplicare mai puțin strictă să fie aduse la nivelul statelor care au rezultate mai bune;
- căi de acțiune judiciară la care au acces consumatorii, atât colective, cât și individuale — consumatorii ar trebui să dispună de un mijloc eficient și accesibil de a înainta

acțiune în despăgubire, atât în propria țară, cât și în afara granițelor. Pe de altă parte, căile de acțiune judiciară colective ar trebui armonizate pe întreg teritoriul UE, astfel încât să poată beneficia de astfel de căi de acțiune judiciară atât grupurile de consumatori individuali, cât și întreprinderile cu calitate de consumator (în special IMM-urile);

- protecția drepturilor consumatorilor pe piețele internaționale;
- luarea în considerare a protecției consumatorilor în toate politicile și în legislația UE; și
- supravegherea atentă a unor sectoare de pe piață în care protecția consumatorului este indispensabilă.

2. Sinteza strategiei Comisiei

2.1 Strategia evidențiază principalele provocări pentru perioada imediat următoare. În esență, provocările sunt legate de faptul că piața cu amănuntul și piața serviciilor evoluează și se dezvoltă într-un mod în care consumatorului i se acordă mai multă putere de acțiune. Însă aceasta poate conduce la o accentuare a segregării între consumatorii care dețin informații și mijloace și consumatorii din grupurile vulnerabile. În orice caz, aceasta nu presupune în mod necesar maximizarea bunăstării consumatorilor, pentru că ce este esențial este ca încrederea acestora să nu fie pusă în pericol. O altă provocare se leagă de capacitatea întreprinderilor, în special a IMM-urilor, de a se adapta la progresele tehnologice care atrag după sine schimbări în tehnica de vânzare a produselor/serviciilor și se bazează într-o măsură mai mare pe comerțul electronic și pe servicii adaptate la consumator.

2.2 Obiectivele propuse în strategie spre a fi realizate până în 2013 sunt următoarele:

- acordarea unei puteri mai mari consumatorilor comunitari, deoarece aceasta este considerată un element-cheie în asigurarea bunăstării consumatorilor, care în același timp stimulează competitivitatea, pe baza unor informații corecte și relevante, contracte oneste și căi de acțiune judiciară echitabile;
- creșterea bunăstării consumatorilor din punctul de vedere al prețurilor, opțiunilor, calităților, accesibilității și siguranței produselor;
- protecția eficientă a consumatorilor împotriva riscurilor grave, în special împotriva acelor pe care aceștia nu le pot preveni la nivel individual.

Aceste obiective sunt considerate elementele centrale ale creșterii economice pe piața internă.

2.3 Aceste obiective vor fi atinse prin instituirea unui cadru juridic pentru alocarea de fonduri destinate politicii de protecție a consumatorilor în UE, astfel încât să asigure protecția consumatorilor și aplicarea eficientă a legislației prin controlul modului de aplicare, cooperare, informare, educație și despăgubiri.

2.4 Domeniile prioritare stabilite în consecință sunt următoarele:

- o mai bună monitorizare a piețelor cu amănuntul și a politicilor naționale de protecție a consumatorilor;
- o mai bună legiferare în materie de protecție a consumatorilor;
- diversificarea metodelor de aplicare a legislației și a căilor de acțiune judiciară;
- consumatori mai bine informați și educați;
- poziționarea consumatorilor în centrul altor politici și reglementări ale UE.

Strategia subliniază mai multe acțiuni în fiecare domeniu prioritar, unele dintre acestea fiind discutate în secțiunea „Observații specifice”.

3. Observații generale

3.1 CESE salută Strategia pentru protecția consumatorilor pentru 2007-2013 și sprijină în mod deosebit conceptul exprimat explicit în strategie conform căruia încrederea consumatorului și protecția acestuia constituie un element cheie pentru o piață internă sănătoasă și prosperă. Trebuie să se acorde atenție exemplelor de succes din UE în materie de autoreglementare, coreglementare și instituire a codurilor de conduită.

3.1.1 Cu toate acestea, CESE nu restrânge scopul politicii de protecție a consumatorului la realizarea pieței interne; dimpotrivă, așa cum s-a afirmat în mod corect în documentul Comisiei intitulat „O piață unică pentru Europa secolului XXI” (COM(2007) 724 final), piața internă este cea care trebuie să aibă ca scop să satisfacă interesul consumatorilor și să se pună în serviciul acestora.

3.1.2 CESE consideră că Comisia trebuie să-și direcționeze politicile către transparența piețelor și consolidarea pieței interne; o politică de protecție a consumatorilor care să acționeze în favoarea unor piețe eficiente contribuie la creșterea economică și la ocuparea forței de muncă și consolidează bunăstarea consumatorilor.

3.2 Provocările identificate de Comisie pe piața internă sunt probleme reale, care trebuie corectate și pe care într-adevăr strategia le abordează. Cu toate acestea, în ceea ce privește provocările pieței, CESE consideră că mai există două alte provocări cu care se confruntă Comisia: realizarea unei armonizări reale a politicilor naționale și poziționarea bunăstării consumatorului printre indicatorii esențiali ai activității diverselor DG-uri ale Comisiei.

3.3 CESE consideră că această nouă comunicare a Comisiei privind strategia pentru 2007-2013 este un pas înainte foarte important și promițător, mult mai bine structurat decât strategia comună pentru sănătate publică și politica de protecție a consumatorilor prezentată anterior (COM(2005) 115 final), pentru care Comitetul a elaborat, de asemenea, un aviz ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ JO C 88, 11.4.2006. INT/271, raportor: dl Pegado Liz.

3.4 CESE este preocupat de incoerența care poate apărea între această propunere și alte măsuri deja aprobate la nivel comunitar. Ar trebui să existe coerență între obiectivele operaționale și Decizia Parlamentului European și a Consiliului de stabilire a unui program de acțiune comunitară în domeniul politicii de protecție a consumatorilor (2007-2013) ⁽²⁾.

3.5 Deși obiectivele stabilite de Comisie sunt deosebit de ambițioase și uneori lipsite de precizie, Comitetul crede că acestea vor fi îndeplinite la termenul specificat și în modul cel mai potrivit cu cerințele pieței interne și ale consumatorilor.

3.6 Întrucât Comisia desfășoară deja mai multe inițiative în vederea realizării acestor obiective, cum ar fi Cartea verde privind revizuirea acquis-ului protecției consumatorilor, Comitetul îndeamnă Comisia să înceapă revizuirea atentă a directivelor specifice din domeniu. Comunicările lansate recent cu privire la punerea în aplicare a Directivei privind vânzările la distanță [COM(2006) 514 final] din 21.9.2006, a Directivei privind răspunderea juridică directă și garanțiile conexe [COM(2007) 210 final] și a directivelor din 2007 de modificare a Directivei privind regimul de proprietate periodică (*timeshare*) au fost dezamăgitoare pentru CESE în sensul că aceste propuneri nu merg de fapt până la capăt în rezolvarea problemelor pe care le au aceste servicii. În plus, nu urmăresc realizarea obiectivelor stabilite în strategia pentru politica de protecție a consumatorilor.

3.6.1 CESE așteaptă propunerea Comisiei de directivă-cadru privind drepturile contractuale ale consumatorilor, care este înscrisă în programul legislativ și de lucru pentru 2008 [COM(2007)640 final] și este gata să-și prezinte avizul pe această temă de îndată ce este adoptat și, în special, pe tema respectării principiilor afirmate în procesul de simplificare a legislației comunitare.

3.7 În anumite condiții și pentru scopuri foarte bine precizate, atunci când desăvârșirea pieței interne este obiectivul principal, CESE este pregătit să sprijine deplina armonizare a legislației privind protecția consumatorilor. Cu toate acestea, o astfel de abordare nu ar trebui pusă în aplicare cu prețul diminuării drepturilor existente, ci prin consolidarea acestor drepturi în diferitele state membre, astfel încât să încurajeze continuarea achizițiilor transfrontaliere care conduc la câștiguri atât pentru consumatori cât și pentru piața cu amănuntul și cea a serviciilor. Această abordare ar trebui să se regăsească la nivelul la care statele membre veghează la stabilirea unui grad corespunzător de protecție a consumatorilor, ci și la nivelul comunitar, la care se fac eforturi de realizare a integrării pieței interne.

3.8 CESE salută acțiunile menționate în domeniile prioritare ale strategiei pentru protecția consumatorilor. Comitetul așteaptă de fapt cu nerăbdare punerea în aplicare a acțiunilor descrise. CESE consideră că resursele (atât financiare, cât și umane) ale DG — Protecția Consumatorilor sunt în realitate limitate.

Aceasta face ca sarcina DG de realizare a obiectivelor să fie chiar și mai dificilă. În plus, un buget anual în valoare medie de 22,7 milioane EUR destinat programului strategiei pentru protecția consumatorilor este din nefericire prea mic pentru a pune în aplicare acțiunile propuse în această strategie.

3.8.1 Experiența din programul precedent este că o mare parte a planurilor nu au putut fi puse în aplicare și din lipsă de personal. În plus, bugetul, alocat pe baze anuale, a fost de fapt superior mediei exact în perioadele cu sarcini mai modeste.

4. Observații specifice

4.1 O mai bună monitorizare a pieței: CESE recunoaște că este necesar să se acționeze în sensul colectării de informații de piață mai bune și sprijină măsurile propuse la acest punct prioritar. Cu toate acestea, CESE recomandă insistent Comisiei să găsească moduri inovatoare de a afla care sunt experiențele și percepțiile consumatorilor. În plus, Comisia ar putea dori să întreprindă o acțiune pe scară largă de identificare a experiențelor consumatorilor în statele membre, prin analizarea unor cazuri reale și a modului în care au fost soluționate. Pe de altă parte, Comitetul recomandă să nu se procedeze la strângerea datelor de piață cu prețul unor sarcini administrative împovătoare impuse întreprinderilor, în special IMM-urilor.

4.2 O mai bună legiferare privind protecția consumatorilor: inițiativele luate în acest domeniu prioritar ar trebuie să aibă în vedere pe deplin efectele pe care comerțul electronic și universul digital îl au asupra drepturilor consumatorilor și, în consecință, să stabilească obligații și drepturi clare pentru mediul digital. În afară de aceasta, ar trebui identificate acțiuni prin care anumite grupuri de consumatori să fie sprijinite pentru a nu fi excluse, din cauza decalajului digital, de la beneficiile anumitor servicii, deoarece astfel s-ar forma încă un segment de consumatori vulnerabili.

4.3 Diversificarea metodelor de aplicare a legislației și a căilor de acțiune judiciară: un control mai bun al modului de aplicare a legislației este cu siguranță necesar pentru a asigura atingerea obiectivelor acestei politici; este obligatorie o cooperare mai strânsă între statele membre și Comisie. CESE salută și sprijină acțiunile colective în despăgubire propuse de Comisie. O astfel de formă de despăgubire asigură tratarea problemelor consumatorilor care nu pot fi rezolvate în mod individual.

4.4 Consumatori mai bine informați și educați: CESE este ferm convins că educația și informarea sunt absolut necesare în protecția consumatorilor. Rețeaua centrelor europene pentru consumatori (ECC-Net) a reprezentat un important pas înainte în furnizarea de informații consumatorilor. Cu toate acestea, CESE consideră că Comisia ar trebui să găsească și alte mijloace, mai creative și mai inovatoare, de a comunica realmente cu consumatorii în general, într-un limbaj atrăgător pentru public.

⁽²⁾ Decizia 1926/2006/CE din 18.12.2006. JO L 404, 30.12.2006, p. 39.

4.5 Consumul responsabil și durabil: întrucât ar trebui să ne propunem să avem consumatori bine informați, este important să subliniem că trebuie să existe un consum responsabil. Dat fiind că această strategie menționează că nu va fi loc pentru comercianți „necinstiți”, ar trebui afirmat explicit și că, pe de altă parte, întreprinzătorii și comercianții așteaptă de la consumatori să aibă un comportament de consum responsabil. În plus, durabilitatea consumului ar trebui să devină o componentă importantă a pieței interne, și atât comercianții, cât și consumatorii ar trebui să cunoască mai bine ce reprezintă consumul durabil și să adopte astfel de practici.

4.6 În toate politicile și reglementările UE trebuie să fie integrate elemente de protecție a consumatorilor: măsurile propuse de Comisie, cum ar fi funcționarii de legătură cu organizațiile de consumatori în DG-uri, sunt pozitive și ar trebui să contribuie în mod eficient la realizarea acestei priorități. CESE este de acord cu cei care consideră că fiecare DG ar trebui să raporteze anual modul în care a integrat în domeniul său politica de protecție a consumatorului. Astfel, CESE salută includerea aliniatului (2) din articolul 153 în dispozițiile generale (noul articol 12 din proiectul de Tratat de reformă).

4.7 O mai bună protecție a consumatorilor pe piețele internaționale: este necesară protecția consumatorilor și pe piețele internaționale. Aceasta ar trebui legată nu numai de siguranța produselor, care constituie o preocupare crescândă pentru consumatorii europeni, ci și protecția împotriva serviciilor/produselor vândute în special în comerțul electronic și care creează probleme consumatorilor.

4.8 Strategia arată că un obiectiv al Comisiei este să se asigure că politica pentru servicii de interes general (SIG) este însoțită de măsurile corecte de protecție a consumatorilor. Comitetul speră că este împărtășit de Comisie punctul său de vedere, exprimat în diferite avize privind SIG și serviciul universal, în consens cu noul protocol privind serviciile de interes general al Tratatului de la Lisabona.

4.9 Cooperarea între organizațiile producătorilor și cele de protecție a consumatorilor: dincolo de sfera legislativă și de control, cooperarea acestor două sectoare este cea care face într-adevăr posibilă protecția consumatorilor. Ar trebui să se întreprindă eforturi pentru a facilita această cooperare; întreg teritoriul comunitar ar trebui să se folosească exemple de bune practici din statele care adoptă această abordare și au coduri de conduită în acest sens.

Bruxelles, 13 februarie 2008

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Dimitris DIMITRIADIS

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Consiliu și către Parlamentul European „Politica spațială europeană”

COM(2007) 212 final

(2008/C 162/03)

La 26 aprilie 2007, în conformitate cu articolul 262 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Comisia a decis să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Comunicarea Comisiei către Consiliu și către Parlamentul European „Politica spațială europeană”.

Secțiunea pentru piața unică, producție și consum, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 31 ianuarie 2008. Raportor: **dl Van Iersel**.

În cea de-a 442-a sesiune plenară, care a avut loc la 13 și 14 februarie 2008 (ședința din 13 februarie) Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 145 voturi pentru, 1 vot împotriva și 4 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 Din motive strategice, politice și economice, CESE sprijină în mod expres accesul independent al Europei la spațiu. De aceea, susține politicile prezentate în documentele Consiliului pentru spațiu, ale Comisiei și ale ESA ⁽¹⁾ în aprilie și mai 2007.

1.2 Orice politică spațială europeană ar trebui să aibă obiective pașnice, care să includă garantarea securității colective.

1.3 CESE consideră că activitățile spațiale europene, indiferent dacă sunt coordonate la nivel național, într-un cadru comunitar sau în cadrul ESA, vor genera beneficii vizibile în diverse domenii, cum ar fi cercetarea științifică, furnizarea necesară de infrastructură și date, precum și o gamă amplă de aplicații economice, rezultate din integrarea sistemelor spațiale și a celor terestre.

1.4 Până în prezent, conceptul ESA s-a dovedit a fi unul de succes. Legătura acestuia cu activitățile Comisiei va elibera cu siguranță un potențial suplimentar. Pentru aceasta, trebuie elaborate proceduri de cooperare și de repartizare a competențelor și a costurilor între Comisie și ESA.

1.5 Evoluțiile pe plan mondial — din SUA, Rusia, Japonia, China, India, națiuni deținătoare de tehnologie spațială — obligă Europa să ia și mai multe măsuri în calitatea sa de concurent și partener în spațiu. Pentru aceasta trebuie să se elaboreze rapid programe concrete și să se introducă o serie de proceduri decizionale care să poată ține pasul cu procesul decizional al celorlalți concurenți la nivel mondial.

1.6 În același timp, un proces decizional mai rapid, concertat ar îmbunătăți posibilitățile de a defini și, ulterior, de a îndeplini misiuni în concordanță cu nevoile utilizatorilor.

1.7 GALILEO și GMES sunt „vase amiral” ale Europei. Programele GALILEO trebuie să fie puse în aplicare cât mai repede.

1.8 Integrarea dimensiunii spațiale în cel de-al șaptelea Program-cadru (PC7) și în politicile comunitare trebuie să conducă la o abordare globală din partea direcțiilor generale

(DG-urilor) vizate. O asemenea lărgire a bazei de gândire strategică în cadrul Comisiei va avea un efect benefic asupra abordărilor globale la nivel național, care lipsesc adesea. În această privință, este de dorit să se acționeze concertat.

1.9 Toate statele membre, chiar și cele mai mici, precum și noile state membre, trebuie să beneficieze de politica spațială europeană, prin crearea unui număr suficient de posibilități pentru competențele științifice, precum și pentru capacitățile industriale cu înaltă calificare din Europa, atât în sectorul din amonte, cât și în cel din aval.

1.10 Prin politica industrială a ESA ⁽²⁾ de „profit echitabil” (*fair return*), fiecare țară își recuperează propriile investiții prin intermediul subscripțiilor și concesiunilor. În consecință, relațiile dintre guverne, ESA, întreprinderile private și institutele de cercetare reflectă modele profund înrădăcinate.

1.11 Până în prezent, principiul profitului echitabil a avut succes în dezvoltarea capacităților spațiale ale Europei. Cu toate acestea, maturizarea crescândă a pieței spațiale va necesita mai multă flexibilitate, deoarece, în general, modelele relaționale fixe nu favorizează inovarea industrială. Din cauza cererii pieței, a nevoilor utilizatorilor și dezvoltării serviciilor, este de așteptat ca în special IMM-urile să răspundă în mod corespunzător noilor cerințe și posibilități oferite de politica spațială europeană.

1.12 Pe de altă parte, modificările bruște ale procedurilor și relațiilor bine stabilite pot fi contra-productive, dacă se iau în considerare și discrepanțele mari dintre contribuțiile la ESA.

1.13 În consecință, CESE este în favoarea unei analize și a unui dialog transparente și deschise pe tema rezultatelor de dorit din partea Europei în următorii zece ani: ce obiective și instrumente instituționale corespunzătoare — în ceea ce privește ESA, Comisia și statele membre — sunt necesare pentru îndeplinirea unei misiuni europene comune și concertate. Printre altele, dialogul ar trebui să abordeze modul de finanțare a ESA, contribuția dinamică a întreprinderilor mijlocii, precum și menținerea unui nivel cât mai ridicat al concurenței.

⁽¹⁾ Agenția Spațială Europeană.

⁽²⁾ ESA are propria politică industrială. Forma și conținutul acesteia nu trebuie confundate cu politica industrială de tip sectorial a Comisiei.

1.14 În această privință, responsabilitatea Comisiei în ceea ce privește aplicațiile și punerea accentului pe nevoile utilizatorilor sunt hotărâtoare. CESE contează pe faptul că vor fi asigurate de către Comisie dezbateri deschise și o implicare a sectorului privat, în special a IMM-urilor.

1.15 CESE se declară de acord cu Consiliul în privința importanței spațiului pentru domeniile apărării și securității, ceea ce ar trebui să stimuleze planificarea unor viitoare sisteme care să antreneze, la rândul ei, o mai mare apropiere între țările europene.

1.16 Deoarece granițele dintre aplicațiile civile și militare se estompează, ar trebui exploatate la maximum efectele așa-numitei „duble utilizări”.

1.17 În cele din urmă, comunicarea se dovedește vitală, CESE considerând că publicul ar trebui să fie mai bine informat în privința beneficiilor aduse de domeniul spațial în viața de zi cu zi.

1.18 O comunicare bine orientată privind politica spațială europeană ar trebui să presupună încurajarea orientării tinerilor către acest sector și, în general, ar trebui să-i atragă pe aceștia către studii științifice și/sau tehnice.

2. O nouă abordare privind politica spațială europeană

2.1 În cursul ultimului deceniu, instituțiile europene și grupurile operative la nivel național s-au ocupat tot mai mult cu dezbaterile noilor demersuri privind viitorul politicii spațiale europene.

2.2 În aprilie 2007, Comisia a publicat, în strânsă cooperare cu ESA ⁽³⁾, o comunicare privind politica spațială ⁽⁴⁾, o evaluare de impact aferentă și un program amplu de acțiuni avute în vedere de către ESA, Comisie și statele membre.

2.3 Pe baza comunicării Comisiei, Consiliul pentru spațiu ⁽⁵⁾ a adoptat, la 22 mai 2007, o rezoluție privind politica spațială europeană.

2.4 Această creștere a interesului, pe care o demonstrează documentele menționate mai sus, este stimulată de o largă varietate de evoluții globale și obiective strategice europene:

- potențiala utilizare a serviciilor spațiale, atât pentru rezolvarea a numeroase chestiuni, cât și ca instrument pentru o gamă largă de politici europene, precum mediul, securitatea, transportul, ajutorul pentru dezvoltare, coeziunea și educația, la acestea adăugându-se cercetarea;
- nevoia permanentă a Europei de a avea un acces independent la spațiu, ca o condiție necesară pentru o politică spațială europeană;

⁽³⁾ ESA (Agenția Spațială Europeană) este o organizație absolut independentă. La aceasta au aderat până în prezent 17 state membre. Nu toate statele membre ESA sunt și membre UE și nici toate statele membre UE nu sunt membre ESA. ESA este finanțată în comun de aceste state membre, pe baza unui „program obligatoriu” și a unor programe opționale.

⁽⁴⁾ COM(2007) 212 final.

⁽⁵⁾ Consiliul pentru spațiu este un Consiliu comun pentru spațiu, rezultat din fuziunea dintre Consiliul Competitivitate și Consiliul interguvernamental pentru spațiu, însărcinat cu luarea deciziilor privind politicile ESA.

- un număr din ce în ce mai mare de (noi) actori mondiali în acest domeniu și necesitatea ca Europa să joace un rol bine definit, atât în calitate de partener, cât și de concurent;
- spațiul ca sursă de inovare, competitivitate industrială și creștere economică;
- consolidarea infrastructurii științifice; societatea bazată pe cunoaștere și obiectivele de la Lisabona;
- necesitatea de a corela cercetarea europeană și aplicațiile;
- contribuția și rolul complementar al tehnologiei spațiale la tehnologiile și aplicațiile terestre;
- importanța spațiului pentru apărarea și securitatea europeană;
- estomparea granițelor dintre aplicațiile civile și militare ale tehnologiilor spațiale;
- conștientizarea faptului că statele membre, în mod individual, nu au capacitatea de a îndeplini cerințele unei politici spațiale credibile și, în consecință,
- necesitatea de a defini clar sarcini și mandate pentru instituțiile și organizațiile europene în materie de spațiu, și de a le așeza pe o bază nouă.

2.5 În 2003 și 2004, Comisia Europeană a prezentat o Carte verde și o Carte albă privind politica spațială. În ambele documente, principiile generale ale unei politici spațiale au devenit explicite. Acestea conțineau numeroase elemente — dintre care unele foarte progresiste — care sunt detaliate în comunicarea menționată anterior.

2.6 Prin rezoluția din 22 mai, Consiliul a confirmat faptul că sectorul spațial „reprezintă un bun strategic care contribuie la independența, securitatea și prosperitatea Europei și la rolul acesteia în lume”. Intensificarea cooperării europene în vederea furnizării de servicii spațiale în beneficiul cetățenilor reprezintă o chestiune esențială. Consiliul a corelat politica spațială cu Strategia de la Lisabona și a subliniat relevanța acesteia pentru politica externă și de securitate comună.

2.7 Rezoluția Consiliului insistă asupra obiectivului de constituire a Spațiului european de cercetare și reafirmă necesitatea cooperării dintre ESA și Comisie, care va veni în sprijinul eficienței, unei finanțări sporite a programelor europene și unei mai mari coeziuni între tehnologie și aplicații. Relația dintre ESA și Comisie va evolua pe baza experienței acumulate. Chestiunea cofinanțării infrastructurilor de bază deja existente (Kourou, Darmstadt) rămâne însă deschisă.

2.8 O chestiune esențială o reprezintă cooperarea și împărțirea sarcinilor între ESA și Comisie. ESA este lider în domeniul explorării și tehnologiei, Comisia fiind responsabilă pentru aplicațiile legate de propriile sale politici, precum transportul, mediul, securitatea și relațiile cu țările terțe, precum și pentru identificarea nevoilor de servicii îmbunătățite ale consumatorilor non-guvernamentali.

2.9 Un raport bun între costuri și beneficii în ceea ce privește programele din sectorul public va contribui la creșterea competitivității întreprinderilor industriale și comerciale private, fiind în special importante întreprinderile mici și mijlocii și industria furnizoare. În același timp, Consiliul recunoaște politica industrială a ESA, și în special principiul profitului echitabil din cadrul acesteia, ca instrument pentru încurajarea investițiilor și creșterea competitivității europene.

2.10 Este cert că rezoluția din mai 2007 permite trecerea la o nouă etapă, salută cu mult entuziasm de către actorii principali ⁽⁶⁾.

3. Observații generale

3.1 Sectorul spațial este într-o evoluție rapidă. În cursul ultimului deceniu, CESE a salutat Cartea verde și Cartea albă a Comisiei privind politica spațială ⁽⁷⁾. CESE își reafirmă aprobarea față de noile inițiative adoptate de Consiliu, Comisie și ESA în mai anul trecut. Este simbolic faptul că progresele decisive privind politica spațială au loc la începutul secolului XXI. O nouă eră începe.

3.2 Evoluțiile mondiale în ceea ce privește spațiul au un impact tehnologic și strategic tot mai mare.

3.2.1 Politica spațială devine, fără îndoială, mai importantă, dacă nu indispensabilă, pentru atingerea obiectivelor terestre; cu alte cuvinte, aplicațiile spațiale sunt de o importanță vitală pentru îndeplinirea obiectivelor economice și sociale necesare pentru integrarea europeană.

3.2.2 În știință și cercetare, progresul în ceea ce privește astronomia și cercetarea planetară este evident. ESA beneficiază de rețelele existente, contribuind la acestea cu programe concentrate pe anumite teme și acțiuni de evaluare *inter pares*. Spre deosebire de universul științific, sectorul militar operează încă la nivel național.

3.2.3 Din punct de vedere strategic, Europa trebuie să își apere independența față de SUA și de Rusia și, tot mai mult, față de China, India și alte națiuni deținătoare de tehnologie spațială, care sunt în același timp concurenți și parteneri în spațiu. În general, poziția Europei în lume ar trebui să constituie punctul de plecare pentru orice politică spațială.

3.3 Rezoluția Consiliului pentru spațiu din 22 mai 2007 și documentele care o însoțesc, precum comunicarea Comisiei din 2007, evaluarea de impact aferentă, declarația directorului general al ESA și elementele preliminare ale unui program european comun, care include ESA, Comisia și statele

membre, constituie un pas important înainte, dacă se ține seama de faptul că:

- încă de la început, regulile pieței interne nu au fost aplicate spațiului, ca o consecință a conceptelor strategice, a programelor și a necesităților militare naționale;
- au existat diferențe substanțiale între interesele naționale, angajamentele financiare, obiectivele tehnologice și performanțele industriale; și că
- prin urmare, modelele industriale naționale prevalează adesea.

3.4 Acordul cadru din 2003 ⁽⁸⁾ dintre ESA și Uniunea Europeană a pus bazele unei planificări și unei acțiuni convergente pentru UE și ESA. În prezent, Consiliul elaborează o abordare globală care are drept scop o mai bună coordonare și o creștere a eficienței proiectelor individuale, fie ele naționale, interguvernamentale sau europene.

3.5 În opinia CESE, printre elementele importante se află: creșterea consensului și o viziune comună a statelor membre; confirmarea cooperării dintre Comisie și ESA și împărțirea responsabilităților între aceste două organisme, ceea ce ar furniza baza pentru o finanțare UE sporită; un echilibru mai bun între domeniul cercetării-dezvoltării și aplicații și, mai ales, intenția explicită de a acorda prioritate nevoilor utilizatorilor; parteneriatele public-privat și prioritățile reprezentate de „vasele amiral”, GALILEO și GMES ⁽⁹⁾, în cadrul politicii spațiale europene.

3.6 Trebuie menționat însă faptul că etapele avute în vedere fac parte dintr-un proces îndelungat, care, cu siguranță, nu a ajuns în stadiul final. Rămân încă de elaborat proiecte concrete și fluxuri de finanțare aferente.

3.7 Bugetul total pe 2005 pentru activitățile spațiale ale ESA, EUMETSAT și ale statelor membre a ajuns la 4,8 miliarde EUR (exclusiv CE) ⁽¹⁰⁾. CE va aloca peste 1,4 miliarde EUR (2007-2013) garantate pentru aplicații și activități spațiale prin programul PC7. Bugetele spațiale mondiale au ajuns să însumeze 50 miliarde EUR. Bugetul SUA este de aproximativ 40 miliarde EUR, dintre care mai mult de 50 % este destinat domeniului militar. În plus, cheltuielile americane sunt concentrate pe un concept exclusiv american, care are efecte asupra cooperării dintre diferitele instituții și întreprinderi ⁽¹¹⁾. Mai presus de toate, SUA este o piață închisă, dar suficient de mare pentru a sprijini industria spațială americană fără ca aceasta să trebuiască să concureze pe piața comercială internațională.

⁽⁶⁾ Printre alte comunicate de presă ale Comisiei Europene și ale ESA privind rezultatele Consiliului pentru spațiu din 22 mai, pot fi întâlnite titluri precum: „Consiliul pentru spațiu adoptă o politică spațială europeană de importanță istorică” și „Politica spațială europeană este de astăzi o realitate”.

⁽⁷⁾ Avizul CESE privind comunicarea Comisiei „Industria aerospațială europeană în fața provocării globale”, (raportor: dl Sepi), JO C 95, 30.3.1998, p. 11.
Avizul CESE privind Cartea verde privind politica spațială europeană (raportor: dl Buffetaut), JO C 220, 16.9.2003, p. 19.
Avizul CESE privind Cartea albă „Un plan de acțiune pentru punerea în aplicare a politicii spațiale europene” (raportor: dl Buffetaut), JO C 112, 30.4.2004, p. 9.

⁽⁸⁾ Acordul Cadru CE-ESA, din octombrie 2003, instituie o metodă de lucru și o relație mai strânsă între ESA și Comisie.

⁽⁹⁾ Monitorizare Globală pentru Mediu și Securitate.

⁽¹⁰⁾ ESA — 2 485 milioane EUR, EUMETSAT — 330 milioane EUR, statele membre (Franța, Germania, Italia, Spania) — 1 190 milioane EUR (civil) și 790 milioane EUR (militar).

⁽¹¹⁾ Pe de altă parte, eficiența unui concept american comun și a unei organizații centrale nu trebuie exagerate. Diferitele state și întreprinderi, care au fiecare reprezentanții lor în Congres, ca și propriile grupuri de presiune și rețele, influențează contractele și obiectivele. NASA suferă de asemenea din cauza birocrăției și a faptului că este un monopol.

3.8 Activitățile spațiale europene reprezintă o combinație de programe europene (interguvernamentale sau comune) și naționale. ESA nu se limitează la coordonarea unor proiecte și a înregistrat până în prezent un succes deosebit; ESA este și o agenție de cercetare și dezvoltare care concepe mari infrastructuri, eficiente la nivel european. Printre operatorii europeni spațiali mari ai ESA se numără: Arianespace, EUMETSAT, Eutelsat. Pe lângă aceste programe, câteva state membre au propriile lor programe bazate pe tradiții și obiective politice și tehnologice naționale și, prin urmare, pe capacitățile, rețelele și aplicațiile naționale. Modelul european constă într-un sistem complex de programe comune și naționale.

3.9 Este posibil ca noile state membre să devină membri ai ESA, fapt care va conduce la creșterea numărului țărilor membre de la 17 la 22 ⁽¹²⁾. Ar fi util să se profite de beneficiile aduse de cunoștințele științifice existente și de consolidarea potențială a clusterelor economice.

3.10 Este foarte posibil ca programele naționale și cele ESA să se suprapună. Proiectele orientate spre apărare țin până în prezent preponderent de domeniul național. Aceasta poate duce la o lipsă de eficiență, din cauza estompării granițelor dintre tehnologiile pentru obiective militare și cele pentru obiective civile. Noua abordare globală poate contribui la creșterea convergenței.

3.11 Bugetele sunt în corelație cu infrastructurile și colectarea datelor. Cu cât relațiile cu întreprinderile și forțele pieței sunt mai bine organizate, cu atât se extind efectele multiplicatoare, prin intermediul aplicațiilor și serviciilor. În această privință, EUMETSAT (organizația europeană pentru exploatarea sateliților meteorologici) este un exemplu relevant. Acesta poate oferi un model foarte util pentru alte sectoare.

3.12 Având în vedere constrângerile bugetare, este bine că Europa se concentrează asupra priorităților și se dovedește pe deplin dispusă să coopereze la nivel internațional. Cooperarea internațională are o valoare adăugată mare, cu efecte de multiplicare uneori impresionante. Cu toate acestea, pentru a se afla pe picior de egalitate cu țările terțe, capacitățile Europei trebuie de asemenea să îndeplinească suficiente cerințe de bază, pe lângă priorități. Este de dorit ca astfel de cerințe să fie convenite de comun acord și, prin urmare, să se investească suficient în ele.

3.13 Într-un aviz recent publicat, CESE susține în totalitate proiectul GALILEO, un proiect european de navigație globală prin satelit ⁽¹³⁾. GALILEO va garanta o sincronizare mai exactă a poziției și a datelor la nivel mondial pentru aplicații civile într-o gamă largă de domenii. Proiectul este comparabil cu GPS-ul american existent, dar va prezenta noutăți față de acesta.

3.13.1 GALILEO va confirma poziția Europei în calitate de actor independent în spațiu.

3.13.2 Nu au existat posibilități de afaceri satisfăcătoare pentru sectorul din amonte. CESE salută decizia Consiliului de a finanța GALILEO, precum și elaborarea programelor. Aceste programe trebuie puse în practică fără întârziere pentru a se crea condițiile favorabile pentru sectorul din aval ⁽¹⁴⁾.

3.13.3 Pe lângă obstacolele în calea unui parteneriat public-privat viabil, care este oricum o chestiune complicată în general, există un număr de alte probleme în suspensie care trebuie urgent rezolvate, în vederea unei implicări eficiente a partenerilor privați.

3.14 Pe lângă serviciile existente, GMES va oferi un set coerent de servicii, care devin în tot mai mare măsură indispensabile, bazate pe observarea Pământului. Aceasta va îmbunătăți „capacitățile de monitorizare și de evaluare ale Europei în cadrul politicii de mediu și va contribui la satisfacerea nevoilor în materie de securitate” ⁽¹⁵⁾. Evoluțiile dinamice la nivel mondial arată în ce măsură noile instrumente se dovedesc utile în abordarea noilor provocări ale mediului, schimbărilor climatice, sănătății, securității personale și colective.

3.14.1 Aceste provocări privesc o gamă foarte largă de domenii, de la dezastre naturale și crize, până la efectele schimbărilor climatice (emisiile de gaze și poluarea aerului), protecția civilă și controlul la frontiere.

3.14.2 Aplicațiile relevante în acest domeniu sunt orientate către utilizatori — aceștia provenind din grupuri diferite (oameni politici, servicii publice, întreprinderi și cetățeni), ceea ce subliniază nevoia unei mai strânse coordonări între ESA, Comisie și statele membre, precum și necesitatea unei treceri în revistă a necesităților de către CE.

3.14.3 Serviciile GMES vor favoriza elaborarea și punerea în aplicare a diferitelor politici UE. Având în vedere valoarea adăugată prevăzută a GMES, bugetul pentru 2009 va trebui să furnizeze o finanțare operațională pentru servicii și aplicațiile spațiale, pentru a sprijini politicile UE.

3.14.4 Și în cazul infrastructurii GMES, guvernul este cel căruia îi revine responsabilitatea de a colecta date într-un mod sigur și durabil. Ulterior vor trebui create condiții pentru participarea întreprinderilor private.

3.15 GALILEO, GMES și celelalte programe ilustrează împreună faptul că politica spațială devine operațională și sprijină performanțele și aplicațiile tehnologice actuale, fapt care va contribui la utilizarea de noi metode de analiză, anticipare și rezolvare a problemelor societății.

⁽¹²⁾ Inclusiv prin participarea a două țări non-UE: Elveția și Norvegia.

⁽¹³⁾ Avizul CESE privind Cartea verde privind aplicațiile navigației prin satelit (raportor: dl Buffetaut), CESE 989/2007 (în curs de publicare în Jurnalul Oficial). Avizul ia de asemenea în discuție un număr de aspecte care, potrivit CESE, ar fi trebuit prezentate în Cartea verde.

⁽¹⁴⁾ În această perspectivă, o nouă evoluție constă în faptul că industria europeană din aval se federalizează în cadrul „Serviciilor Galileo (GS)” și al Asociației Europene a Întreprinderilor de Teledetecție (EARSC).

⁽¹⁵⁾ Comunicarea privind politica spațială europeană, p. 6.

3.16 Este important ca toate statele membre, chiar și cele mai mici, precum și noile state membre, să beneficieze de politica spațială europeană. Un angajament al tuturor statelor membre este, de asemenea, în interesul comun al Uniunii ca atare.

3.17 Noile state membre vor beneficia cu siguranță de aplicații. În plus, ar trebui să li se ofere șansa de a contribui cu competențele lor științifice și cu capacitățile lor industriale de înaltă calificare, în vederea consolidării potențialului.

4. Guvernanța

4.1 Consiliul pentru spațiu s-a reunit pentru prima dată în noiembrie 2004 pentru a dezbate și a promova convergența europeană și programele cu acoperire europeană. CESE speră și preconizează că îndrumarea oferită de Consiliu în mai anul trecut va crea un context favorabil unei politici spațiale în concordanță cu ambițiile europene.

4.2 Îmbunătățirea prevederilor instituționale este întotdeauna indispensabilă pentru progres. Referitor la aceasta, CESE salută implicarea crescândă a Consiliului și a Comisiei în ceea ce privește chestiunile spațiale, precum și prevederea unei bine definite cooperări și împărțiri a responsabilităților între ESA și Comisie.

4.3 Consiliul pentru spațiu creează cadrul favorabil pentru dezbaterile privind abordările interguvernamentale și comunitare, care vor trebui corelate în mod eficient.

4.4 Integrarea „spațiului” în politicile comunitare și în PC7 printr-un capitol special de politică spațială trebuie să devină vizibilă, prin implicarea tuturor DG-urilor vizate. Acest angajament general va lărgi, de asemenea, baza de reflecție strategică. În acest sens, definirea în noul tratat a unor competențe specifice ale UE în domeniul spațial se va dovedi cu siguranță foarte utilă.

4.5 Ordinea juridică, adesea trecută cu vederea, necesită o atenție specială. În contextul unui „stat unic” precum SUA, ordinea juridică reprezintă un cadru natural pentru activitățile concrete și reglementările aferente. Spre deosebire de această situație, în complexul context european — ESA, Comisie, state membre suverane — lipsește o ordine juridică bine structurată, fapt care este contra-productiv. Având în vedere extinderea activităților legate de spațiu în UE, un cadru legal/instituțional coerent și logic se va dovedi cu atât mai indispensabil.

4.6 Responsabilitatea Comisiei în ceea ce privește aplicațiile și implicarea diferitelor DG-uri va influența în mod pozitiv dezbaterile și cooperarea cu sectorul privat. Aceasta va deschide noi drumuri pentru proiectele orientate către utilizatori.

4.7 Un aspect specific care trebuie menționat este prevederea din noul tratat privind legătura dintre funcțiile de înalt reprezentant pentru politică externă și cea de vicepreședinte al Comisiei, funcții care vor fi cumulate de o singură persoană.

4.8 Una dintre principalele justificări ale unei politici spațiale europene rezidă în faptul că gândirea strategică a Comisiei va avea și un efect benefic asupra abordărilor integrale la nivel național, care lipsesc adesea. Implicarea DG-urilor Comisiei va genera, de asemenea, în administrațiile naționale, rețele care vor include (potențiali) utilizatori.

4.9 Din același motiv, înființarea unui oficiu GMES în cadrul DG Întreprinderi, care are sarcina de coordonare, este întâmpinată cu deosebită satisfacție.

4.10 Implicarea Comisiei oferă politicii spațiale un loc printre celelalte politici comunitare. Aceasta va ajuta la îmbunătățirea imaginii pe care cetățenii o au despre beneficiile oferite de spațiul cosmic.

4.11 Până acum, sectorul spațial a fost prea izolat și insuficient promovat. O comunicare eficientă din partea Comisiei și a Consiliului ar trebui să evidențieze implicațiile acestui sector pentru societate. O comunicare bine orientată privind politica spațială europeană ar trebui să includă și încurajarea orientării tinerilor către acest sector și, în general, ar trebui să-i atragă pe aceștia către studii științifice și/sau tehnice.

4.12 CESE subliniază importanța majoră a unei evaluări transparente, sistematice și globale, și a unei puneri corecte în aplicare. Relația complexă dintre centrele de cercetare, autoritățile publice din UE și statele membre, precum și întreprinderile private, împreună cu structurile financiare și organizaționale complicate, impun o activitate de monitorizare. În contextul unei interacțiuni dinamice, o monitorizare eficientă va conduce la transparență și, probabil, la simplificare, precum și la noi perspective și proiecte, ca și la finanțarea acestora.

5. Principiul profitului echitabil și sectorul privat

5.1 Conceptele și programele strategice din statele membre, relațiile naționale specifice cu întreprinderile private, cooperarea interguvernamentală în interiorul și în afara UE, ca și orientarea tehnologică a ESA în calitate de agenție interguvernamentală explică principiul profitului echitabil: fiecare țară își recuperează propriile investiții în activitățile ESA sub forma contractelor ce revin întreprinderilor proprii, prin intermediul unui model complicat de subscripții și concesiuni. În circumstanțele actuale, politica industrială a ESA se dovedește a fi de succes.

5.2 În consecință, relațiile dintre guverne, institutele de cercetare, ESA și întreprinderile private reflectă modele adânc înrădăcinate, aceasta și pentru că domeniul spațial reprezintă o piață restrânsă și foarte specializată.

5.3 Trebuie avute în vedere evoluții decisive:

- necesitatea de a consolida prezența Europei în lume;
- utilizarea „Universului” în scopuri civile și în vederea unor obiective pașnice, care să includă securitatea colectivă;

- participarea politică și financiară a UE și a Comisiei la o gamă largă de domenii;
- accentul tot mai crescut pus pe aplicații și pe nevoile utilizatorilor, precum și deplasarea accentului de pe dezvoltarea tehnologică pe cererea pieței;
- noul rol al întreprinderilor private.

5.4 Consiliul susține menținerea principiului profitului echitabil în cazul ESA. În această privință, interesele statelor membre ESA nu coincid în toate aspectele. Trebuie remarcat aici că principiul profitului echitabil a evoluat deja, datorită unei abordări mai flexibile decât cea utilizată anterior, și se modernizează treptat. În opinia CESE, acest principiu ar trebui să genereze suficientă flexibilitate, pentru a stimula participarea IMM-urilor foarte specializate, active (încă) preponderent la nivel național.

5.5 În cazul participării și finanțării din partea Comisiei, normele comunitare prevalează, și anume politica în domeniul concurenței și regulile privind achizițiile publice. CESE sprijină dezvoltarea de către Comisie, a unor instrumente și norme de finanțare adecvate pentru măsuri ale Comunității în domeniul spațial, care să țină seama de particularitățile sectorului spațial și să permită o structură echilibrată a industriei spațiale din statele membre.

5.6 Un punct important care merită atenție îl reprezintă rolul întreprinderilor mici și mijlocii în dezvoltarea serviciilor. Trebuie făcută o diferență între întreprinderile mari, care operează deseori la nivel internațional, și un număr mare de întreprinderi mijlocii specializate, majoritatea naționale, în căutare de posibilități în sectorul spațial european. Este necesară sprijinirea trusturilor de IMM-uri din sectorul spațial.

5.6.1 În orice caz, rolul întreprinderilor mijlocii specializate este în creștere ⁽¹⁶⁾. Acest lucru va fi probabil și mai valabil în acest sector, datorită accentului pus pe cererea pieții și pe nevoile utilizatorilor, precum și datorită unei implicări dinamice a întreprinderilor mai mici în dezvoltarea serviciilor. Planificarea operațională și proiectele în cooperare cu întreprinderile mijlocii vor fi din ce în ce mai des întâlnite.

5.6.2 Până în prezent, politica spațială a fost în mare parte separată de celelalte sectoare ale economiei. Deplasarea centrului de interes, abordarea orizontală și cooperarea dintre ESA și Comisie vor contribui la punerea în legătură a tehnologiilor cu investițiile publice și întreprinderile private. Experiența programului EUMETSAT și dezvoltarea de servicii operaționale în acest caz se poate dovedi utilă pentru GMES.

5.6.3 În ceea ce privește sateliții, planurile de afaceri, marketingul și comercializarea pot institui practici avantajoase. Rețelele de întreprinderi mijlocii vor fi consolidate.

⁽¹⁶⁾ A se vedea, în această privință, avizul CESE privind dezvoltarea lanțului de valori și de aprovizionare în contextul european și global (raportor: dl van Iersel), CESE 599/2007.

5.7 Sistemele spațiale și terestre ar trebui integrate, așa cum se prevede în cazul GMES. Rețelele de senzori inteligenți pot fi și mai mult dezvoltate.

5.8 Implicarea industriei impune o definiție precisă a cererii UE. Accentul crescut pus pe servicii și nevoile utilizatorilor, pe lângă cercetare, colectarea datelor și infrastructură, implică o sincronizare delicată și constantă a științei și aplicațiilor în toată Europa ⁽¹⁷⁾.

5.9 Cu toate acestea, așa cum s-a menționat mai sus, aplicațiile trebuie sprijinite de dezvoltarea tehnologică. Printre acestea, ESTP ⁽¹⁸⁾, care reunește actori din domeniile științific și industrial, reprezintă o platformă foarte promițătoare pentru identificarea tehnologiilor dorite. Se preconizează instituirea unei Agende Strategice de Cercetare. ESTP poate, de asemenea, furniza legături cu alte domenii și sectoare industriale.

5.10 Până în prezent, principiul profitului echitabil a avut succes în dezvoltarea capacităților spațiale ale Europei. Cu toate acestea, maturitatea crescândă a pieței spațiale va necesita mai multă flexibilitate, deoarece, în general, modelele relaționale fixe nu favorizează inovarea industrială. Din cauza cererii pieței, a nevoilor utilizatorilor și dezvoltării serviciilor, este de așteptat ca în special IMM-urile să răspundă în mod corespunzător noilor cerințe și posibilități oferite de politica spațială europeană.

5.10.1 În această privință, discrepanțele mari dintre contribuțiile naționale la ESA, în special în cazul noilor state membre și al țărilor mai mici, precum și al statelor membre ESA, care nu sunt membre UE, trebuie de asemenea luate în considerare.

5.11 CESE se pronunță așadar în favoarea unei analize și unui dialog transparente și deschise, pe tema rezultatelor așteptate de Europa în următorii zece ani, în vederea menținerii și îmbunătățirii poziției acesteia la nivel mondial: care sunt obiectivele și instrumentele instituționale corespunzătoare (în ceea ce privește ESA, Comisia și statele membre) pentru realizarea unei misiuni europene comune și concertate, care să includă o contribuție dinamică a întreprinderilor mijlocii și să asigure un nivel cât mai ridicat al concurenței.

5.12 O astfel de analiză și un astfel de dialog ar trebui să trateze și modul de finanțare a ESA, și în special efectul contribuțiilor opționale și modulul în care poate arăta procedurile și integrarea progresivă a utilizării serviciilor din sectorul spațial în piața internă a UE. Pentru domeniile la care vor participa DG-urile Comisiei trebuie create norme de finanțare speciale și proceduri adecvate de repartizare a costurilor.

⁽¹⁷⁾ „... nu mai poate fi continuat monologul dublu în cadrul căruia industria invită instituțiile să își definească necesitățile, iar instituțiile invită industria să propună servicii care să răspundă necesităților acesteia”. A se vedea scrisoarea ASD-Eurospace, din 20 iulie 2007, către comisarul G. Verheugen și dl J.J. Dordain, ESA.

⁽¹⁸⁾ Platforma Tehnologică Spațială Europeană, o platformă constituită din cei mai importanți parteneri, și anume: statele membre participante, ESA, industria spațială europeană (peste 100 de întreprinderi) și Eurospace, universități și laboratoare de cercetare, agențiile spațiale naționale și 21 de organizații.

5.13 Politica industrială și sectorială modernă, așa cum evoluează aceasta în diferite sectoare, se poate și ea dovedi de ajutor, având în vedere caracteristicile specifice ale sectorului spațial. Printre acestea se numără necesitatea unor tehnologii și infrastructuri finanțate din fonduri publice, dezvoltarea de prototipuri, lipsa unei piețe reale în diferite segmente, precum și o politică industrială activă în domeniul spațiului, condusă și finanțată de guvern, așa cum este cazul în SUA și în alte țări.

5.14 Un prim pas care trebuie făcut urgent în direcția industriei trebuie să constea într-o concretizare a viziunii responsabilităților politice asupra ambițiilor industriale ale Europei.

6. Apărare și securitate

6.1 Decizia Consiliului subliniază importanța sectorului spațiului pentru domeniile apărării și securității. Se discută din ce în ce mai mult despre o strategie comună privind capacitățile militare europene.

6.2 Această dezbatere se numără printre evoluțiile așteptate în domeniul politicii externe și de securitate comună. CESE salută faptul că se ajunge treptat la concluzia că securitatea nu trebuie să mai constituie o politică unică, ci o combinație de politici ale instituțiilor europene și în cadrul acestora ⁽¹⁹⁾.

6.3 Trebuie, de asemenea, avut în vedere faptul că granițele dintre aplicațiile civile și cele militare se estompează. Este recomandabilă identificarea posibilităților reciproce pentru categoriile de cerințe din ambele sectoare. Sistemele militare pot profita de pe urma misiunilor europene civile, datorită dublei utilizări a aplicațiilor civile și militare.

6.4 În prezent, proprietatea, guvernanța și bugetele în domeniul securității rămân strict naționale. Abordările care vizează obținerea de sinergii între diferite țări sunt rare, cu toate că

anumite acțiuni din sectorul apărării sunt coordonate într-un cadru european. Există mai multe opțiuni în ceea ce privește viitorul, de la un grad „scăzut” de cooperare europeană, la un adevărat model european comun.

6.5 CESE consideră că, din motive de securitate, tehnologice și bugetare, ar trebui oferite motivații de elaborare a unor sisteme viitoare care să unească țările europene.

6.6 Logica națională în domeniul securității este adânc înrădăcinată. Dar, plecând de la o viziune comună asupra viitorului, care să aibă în vedere și evoluțiile globale inevitabile, pot fi demarate proiecte concrete, iar datele bazate pe experiență pot încuraja progresul.

6.7 Pentru a evita suprapunerile inutile, această planificare ar putea prevedea o specializare și o împărțire a activității ⁽²⁰⁾. Pot fi instituite și programe de cercetare care să contribuie la dezvoltarea capacităților tehnice.

6.8 În această privință, i se poate oferi EDA ⁽²¹⁾, în calitate de factor implicat, posibilitatea de a dezvolta competențe speciale, cum ar fi definirea de capacități, propunerea de programe de dezvoltare, precum și asigurarea coordonării dintre agențiile spațiale și de apărare naționale pe de o parte, și ESA, pe de altă parte.

6.9 Noul tratat oferă, de asemenea, perspective de largire a inițiativelor din partea Comisiei și Consiliului, în vederea promovării cercetării în domeniul securității, cu toate că trebuie evitate suprapunerile și duplicările care ar putea rezulta.

6.10 Deciziile de această natură presupun pregătire și, în consecință, angajamente din partea Consiliului pentru spațiu și ale Consiliului Afaceri Generale. Îmbunătățirile de natură instituțională introduse de noul tratat vor oferi sprijin în acest sens.

Bruxelles, 13 februarie 2008

Președintele

Comitetului Economic și Social European

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁹⁾ „Astăzi, politica spațială de securitate nu este o politică unică, ci o combinație de politici duse de statele membre, Consiliul pentru spațiu și eventual EDA. Acest peisaj amestecat necesită o mai bună coordonare, în vederea raționalizării guvernanței și pentru a evita dublările”. A se vedea raportul FRS (*Fondation Pour la Recherche Stratégique*) — Paris și IAI (*Istituto Affari Internazionali*) — Roma — „Costul Non-Europei în domeniul sistemelor de sateliți”, 24 mai 2007.

⁽²⁰⁾ Un precursor poate fi considerat acordul MUSIS (*Multinational Space-based Imaging system for Surveillance, reconnaissance and observation*), semnat de șase țări, și care prevede crearea sistemului spațial multinațional de imagistică pentru supraveghere, recunoaștere și observare.

⁽²¹⁾ Agenția Europeană de Apărare.

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Consiliu și Parlamentul European privind punerea în aplicare a Directivei 1999/44/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 mai 1999 privind anumite aspecte ale vânzării de bunuri de consum și garanții conexe, inclusiv analiza argumentelor privind introducerea răspunderii juridice directe a producătorilor

COM(2007) 210 final

(2008/C 162/04)

La 24 aprilie 2007, în conformitate cu articolul 262 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Comisia a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Comunicarea Comisiei către Consiliu și Parlamentul European privind punerea în aplicare a Directivei 1999/44/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 mai 1999 privind anumite aspecte ale vânzării de bunuri de consum și garanții conexe, inclusiv analiza argumentelor privind introducerea răspunderii juridice directe a producătorilor.

Secțiunea pentru piața unică, producție și consum, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 31 ianuarie 2008. Raportor: dl Cassidy.

În cea de-a 442-a sesiune plenară, care a avut loc la 13 și 14 februarie 2008 (ședința din 13 februarie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 145 voturi pentru, 3 voturi împotriva și 6 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 Verificările efectuate de Comisie au pus în evidență existența unor diferențe apreciable între legislațiile naționale în ceea ce privește transpunerea Directivei 1999/44/CE. Unele dintre acestea pot fi generate de anumite lacune de reglementare ale directivei, altele pot fi însă considerate transpuneri incorecte ale acesteia. Cu toate acestea, nu este clar în prezent în ce măsură aceste diferențe afectează buna funcționare a pieței interne și încrederea consumatorilor. CESE recomandă ca implicațiile posibile, atât în ceea ce privește piața internă, cât și încrederea consumatorilor, să fie examinate cu maximă urgență de către Comisie ⁽¹⁾.

1.2 Ca urmare a celor precizate mai sus, CESE solicită insistent Comisiei să adopte măsuri împotriva statelor membre care nu au pus corect în aplicare până acum Directiva 1999/44/CE.

1.3 Cartea verde privind revizuirea acquis-ului în domeniul protecției consumatorilor a identificat o serie de teme transversale. În cursul revizuirii legislației privind protecția consumatorului, Comisia Europeană a identificat câteva probleme legate de aplicarea Directivei privind vânzarea de bunuri de consum, în special în ceea ce privește răspunderea juridică directă a producătorilor (RDP).

1.4 CESE consideră că Directiva privind vânzarea de bunuri de consum este deficitară și la capitoul reglementării garanțiilor

oferite de fabricanți și de vânzătorii cu amănuntul, de exemplu în ceea ce privește cerințele de conformitate prevăzute la articolul 2 din directivă.

1.5 Nu există rațiuni suficiente pentru modificarea separată a Directivei 1999/44/CE în vederea introducerii răspunderii juridice directe a producătorilor. Cartea verde privind revizuirea acquis-ului în domeniul protecției consumatorilor ⁽²⁾ a inițiat o consultare publică atât în ceea ce privește această chestiune, cât și altele, care au fost identificate de către Comisia Europeană în cursul revizuirii legislației privind protecția consumatorului (respectiv a celor opt directive ⁽³⁾). În consecință, CESE recomandă evaluarea de către Comisie a oportunității introducerii răspunderii juridice directe a producătorilor într-un posibil act normativ care să urmeze Cărții verzi (de exemplu, o directivă orizontală), aceasta fiind o alternativă care se bucură de sprijinul

⁽²⁾ COM(2006) 744 final („Cartea verde”).

⁽³⁾ Directiva 85/577/CEE a Consiliului din 20 decembrie 1985 privind protecția consumatorilor în cazul contractelor negociate în afara spațiilor comerciale, JO L 372, 31.12.1985, p. 31.

Directiva 90/314/CEE a Consiliului din 13 iunie 1990 privind pachetele de servicii pentru călătorii, vacanțe și circuite, JO L 158, 23.6.1990, p. 59.

Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii, JO L 95, 21.4.1993, p. 29.

Directiva 94/47/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 octombrie 1994 privind protecția dobânditorilor în ceea ce privește anumite aspecte ale contractelor privind dobândirea dreptului de folosință pe durată limitată a bunurilor imobile, JO L 280, 29.10.1994, p. 83.

Directiva 97/7/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 20 mai 1997 privind protecția consumatorilor cu privire la contractele la distanță, JO L 144, 4.6.1997, p. 19.

Directiva 98/6/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 februarie 1998 privind protecția consumatorului prin indicarea prețurilor produselor oferite consumatorilor, JO L 80, 18.3.1998, p. 27.

Directiva 98/27/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 19 mai 1998 privind acțiunile în încetare în ceea ce privește protecția intereselor consumatorilor, JO L 166, 11.6.1998, p. 51.

Directiva 1999/44/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 mai 1999 privind anumite aspecte ale vânzării de bunuri de consum și garanțiile conexe, JO L 171, 7.7.1999, p. 12.

⁽¹⁾ Universitatea din Bielefeld (Germania) a realizat o analiză comparativă a diverselor reglementări naționale, care menționează posibilele piedici în calea comerțului sau denaturări ale concurenței ca rezultat al celor opt directive enumerate la nota de subsol nr. 3 (acest studiu comparativ este disponibil pe site-ul: http://ec.europa.eu/consumers/cons_int/safe_shop/acquis/comp_analysis_en.pdf)

unor asociații ca UGAL ⁽⁴⁾ și BEUC. Cu toate acestea, CESE subliniază faptul că rezultatele acestei inițiative, așa cum solicită și Eurocommerce, nu ar trebui să impună sarcini inutile întreprinderilor.

1.6 Înainte de introducerea de către Comisia Europeană a unei directive orizontale, CESE apreciază că este necesară efectuarea unei analize de impact.

1.6.1 Este cazul domeniului de aplicare al directivei. CESE admite că directiva ar trebui să se aplice și altor tipuri de contracte prin care se furnizează bunuri consumatorilor (de exemplu, închirierea de autoturisme), precum și contractelor prin care se furnizează consumatorilor servicii cu conținut digital (de exemplu, muzică online). Este, de asemenea, cazul bunurilor de ocazie vândute prin licitație publică, la care consumatorii au posibilitatea de a participa personal la vânzare. Alte aspecte, cum ar fi definirea noțiunii de livrare a bunurilor, transferul riscului, noțiunea de conformitate a bunurilor și limitele de timp aferente acesteia, acoperirea în caz de defecte recurente, regimul sarcinii probei sau chiar și anumite modalități de reparare ar trebui să fie considerate ca făcând parte dintr-un instrument orizontal, în cadrul unei abordări mixte a revizuirii acquis-ului comunitar în domeniul protecției consumatorului; este important ca discuțiile privind detaliile acestor teme să aibă loc atunci când o propunere privitoare la un astfel de instrument va face obiectul consultării și dezbaterii publice.

1.7 Părțile interesate și statele membre au păreri divergente cu privire la impactul răspunderii juridice directe a producătorilor asupra nivelului de protecție a consumatorului, precum și asupra pieței interne. Majoritatea statelor membre și un anumit număr de părți interesate consideră că răspunderea juridică directă a producătorilor ar putea crește nivelul de protecție a consumatorului. Unele dintre statele membre consideră că producătorul este mai bine plasat decât vânzătorul pentru a se asigura că bunurile sunt în conformitate cu contractul. Altele sunt de părere că răspunderea juridică directă a producătorilor nu ar crește nivelul de protecție a consumatorului, ci ar duce mai degrabă la incertitudine juridică și la sarcini suplimentare pentru întreprinderi. CESE consideră că este nevoie de informații mai precise cu privire la aceste chestiuni ⁽⁵⁾.

2. Introducere

2.1 La 24 aprilie 2007, Comisia Europeană a adoptat Comunicarea privind punerea în aplicare a Directivei 1999/44/CE privind anumite aspecte ale vânzării de bunuri de consum și garanții conexe („Directiva privind vânzarea de bunuri de consum”), inclusiv analiza argumentelor privind introducerea răspunderii juridice directe a producătorilor, așa cum se prevede la articolul 12 din directivă.

2.2 La 8 februarie 2007, Comisia Europeană a adoptat Cartea verde privind revizuirea acquis-ului în domeniul protecției consumatorilor. Directiva 1999/44/CE este una dintre cele opt directive privind consumatorii, enumerate în Anexa 2 la Cartea verde.

2.2.1 Anexa 1 la Cartea verde ridică de asemenea o serie de întrebări referitoare la normele specifice aplicabile vânzării de bunuri de consum. Prezentul avis își propune să ofere Comisiei câteva repere, ca răspuns la Comunicarea acesteia „privind anumite aspecte ale vânzării de bunuri de consum și garanții conexe, inclusiv analiza argumentelor privind introducerea răspunderii juridice directe a producătorilor” — COM(2007) 210 final. CESE și-a adoptat avizul privind Cartea verde ⁽⁶⁾ la sesiunea plenară din 11 și 12 iulie 2007 și a hotărât, la acel moment, să nu se pronunțe asupra chestiunilor specifice, cum ar fi cele ridicate de Comisie privind Directiva privind vânzarea bunurilor de consum, care vor fi tratate în cadrul propunerii de directivă-cadru a Comisiei privind drepturile contractuale ale consumatorilor.

2.2.2 În acest document, Comisia prezintă o serie de teme transversale destinate consultării publice. Acestea includ teme privind lacunele și deficiențele de reglementare identificate de Comisie în cursul revizuirii acquis-ului în domeniul protecției consumatorilor, inclusiv cele care decurg din directivă.

2.3 Toate statele membre au transpus directiva ⁽⁷⁾. Scopul comunicării este de a analiza modul în care statele membre au pus-o în aplicare. Comunicarea face parte din procesul de **revizuire a acquis-ului în domeniul protecției consumatorilor**, care este în concordanță cu obiectivele unei mai bune reglementări urmărite de Comisie, de Parlamentul European și de CESE, în ceea ce privește simplificarea cadrului de reglementare.

2.4 Directiva are ca obiectiv armonizarea acelor părți ale legislației privind contractul de vânzare de bunuri de consum, care se referă la garanțiile juridice (clauze) și, într-o mai mică măsură, la garanțiile comerciale.

2.5 Tuturor statelor membre li s-a solicitat să transpună directiva în legislația lor națională până la 1 ianuarie 2002 și au primit acordul de a adopta dispoziții mai stricte în beneficiul consumatorului.

2.6 Comisia atrage atenția asupra deficiențelor de aplicare a directivei de către unele state membre.

3. Sinteza comunicării Comisiei

3.1 Comunicarea privește punerea în aplicare a Directivei 1999/44/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 mai 1999 privind anumite aspecte ale vânzării de bunuri de consum și garanții conexe („Directiva privind vânzarea de bunuri de consum”) în statele membre și analizează argumentele privind introducerea, la nivel comunitar, a răspunderii juridice directe a producătorilor, așa cum se prevede la articolul 12 din directivă.

⁽⁴⁾ UGAL: Union des groupements de détaillants indépendants de l'Europe.

⁽⁵⁾ A se vedea nota de subsol nr. 1.

⁽⁶⁾ CESE 984/2007, raportor: dl Adams, JO C 256, 27.10.2007.

⁽⁷⁾ JO L 171, 7.7.1999, p. 12.

3.2 Comunicarea Comisiei pune în evidență dificultățile cu care s-au confruntat unele state membre în procesul de aplicare a directivei. Problemele au apărut în special din cauza faptului că definițiile consumatorului și vânzătorului diferă de cele existente în alte acte normative comunitare.

3.3 În mod similar, sfera de aplicare a directivei este determinată de definiția bunurilor de consum de la articolul 1 alineatul (2) litera (b). Statele membre au aplicat definiția în diverse moduri. Astfel, în unele țări, legislația relevantă se aplică și la vânzarea de bunuri imobiliare către consumatori.

3.4 În conformitate cu directiva, „statele membre pot prevedea că expresia «bunuri de consum» nu include bunurile de ocazie vândute prin licitație publică la care consumatorii au posibilitatea de a participa personal la vânzare”. În consecință, unele state membre s-au prevalat de această posibilitate, în timp ce altele au ales să limiteze răspunderea vânzătorului în cazul acestor produse.

3.5 Toate statele membre au adoptat legi naționale care transpun cerințele directivei. În conformitate cu prevederile articolului 12, Comisia trebuie să prezinte Parlamentului European și Consiliului (într-un termen precis) un raport privind punerea în aplicare a acestei directive în statele membre, raport care să analizeze, printre altele, argumentele privind introducerea răspunderii juridice directe a producătorilor și, dacă este cazul, să prezinte propuneri în acest sens. Această comunicare corespunde obligației menționate.

3.6 Partea I a comunicării constituie un raport privind punerea în aplicare a Directivei privind vânzarea de bunuri de consum în statele membre, iar partea II analizează argumentele privind introducerea răspunderii juridice directe a producătorilor în fața consumatorilor în legislația UE.

3.7 Transpunerea directivei a ridicat o serie de probleme. Unele dintre acestea pot fi generate de anumite deficiențe de reglementare ale directivei, altele pot însă fi considerate transpuneri incorecte ale acesteia. Verificările Comisiei au scos în evidență divergențe semnificative între legislațiile naționale. Acestea sunt rezultatul aplicării clauzei protecției minime și a diverselor opțiuni de reglementare prevăzute de directivă. Cu toate acestea, nu este clar în prezent în ce măsură aceste divergențe afectează buna funcționare a pieței interne și încrederea consumatorilor.

3.7.1 Cartea verde a prezentat spre consultare publică o serie de teme transversale privind lacunele și deficiențele de reglementare identificate de Comisie în cursul revizuirii acquis-ului în domeniul protecției consumatorilor, inclusiv cele care decurg din punerea în aplicare a directivei. Din aceste motive, Comisia a hotărât să nu prezinte în acest stadiu nici o propunere privitoare la directivă.

3.7.2 În ceea ce privește răspunderea juridică directă a producătorilor, Comisia a hotărât că nu dispune de suficiente elemente pentru a stabili dacă lipsa reglementării comunitare are un efect negativ asupra încrederii consumatorilor în piața internă. Această chestiune continuă să fie analizată în contextul Cărții verzi.

3.8 În avizul său privind Cartea verde privind revizuirea acquis-ului în domeniul protecției consumatorilor ⁽⁸⁾, CESE își exprimă îndoiala cu privire la atingerea, prin abordarea propusă, a unui nivel ridicat și uniform de protecție a consumatorilor în întreaga Uniune Europeană. Este necesară o legitimare democratică reală a acquis-ului comunitar revizuit în materie de protecția consumatorilor, cu un temei juridic și conceptual clar. CESE atrage atenția asupra mediului digital, care este prea puțin reglementat. Orice propunere de armonizare a normelor în acest domeniu ar trebui să fie precedată de o evaluare adecvată a impactului său și ar trebui să aibă în vedere simplificarea și clarificarea normelor existente. Măsurile de îmbunătățire a punerii în aplicare și consolidarea sau introducerea unor proceduri clare și simple pentru obținerea de compensații sunt tot atâtea elemente asupra cărora ar trebui să se insiste cu prioritate. Armonizarea legislației în materie de protecție a consumatorilor în întreaga Uniune Europeană trebuie să aibă ca principiu director adoptarea celui mai bun și mai ridicat nivel de protecție a consumatorilor care poate fi întâlnit în statele membre.

4. Probleme întâlnite în transpunere

4.1 Verificările efectuate de Comisie au pus în evidență existența unor diferențe apreciabile între legislațiile naționale în ceea ce privește transpunerea Directivei 1999/44/CE. Unele dintre acestea pot fi generate de anumite lacune de reglementare ale directivei, altele pot fi însă considerate transpuneri incorecte ale acesteia. Cu toate acestea, nu este clar în prezent în ce măsură aceste diferențe afectează buna funcționare a pieței interne și încrederea consumatorilor. CESE recomandă ca implicațiile posibile, atât în ceea ce privește piața internă, cât și încrederea consumatorilor, să fie examinate cu maximă urgență de către Comisie, urmând ca aceasta să adopte măsuri care să garanteze aplicarea directivei de către statele membre deficitare în această privință ⁽⁹⁾.

5. Răspunderea juridică directă a producătorilor

5.1 Unele state membre au introdus diferite forme de răspundere juridică directă a producătorilor. Acestea conțin diferențe semnificative în ceea ce privește condițiile și modalitățile aplicate. Directiva din 1999 solicită Comisiei să analizeze argumentele privind introducerea răspunderii juridice directe a producătorilor și, dacă este cazul, să prezinte o propunere în acest sens. Din cele șaptesprezece state membre care au răspuns chestionarului Comisiei, șapte au introdus anumite forme de răspundere juridică directă a producătorilor, deși condițiile de formulare a unei reclamații directe împotriva producătorului diferă considerabil. Există de asemenea numeroase obiecții din partea unor state membre și a unor părți interesate față de acest concept, existând și păreri conform cărora este încă prea devreme pentru a aprecia efectele acestuia, în sensul necesității de modificare separată a Directivei 1999/44/CE ⁽¹⁰⁾.

⁽⁸⁾ CESE 984/2007, JO C 256, 27.10.2007.

⁽⁹⁾ A se vedea nota de subsol nr. 1.

⁽¹⁰⁾ A se vedea nota de subsol nr. 3.

5.2 Părțile interesate și statele membre au opinii diferite cu privire la impactul răspunderii juridice directe a producătorilor asupra nivelului de protecție a consumatorului și asupra pieței interne. Majoritatea statelor membre și un anumit număr de părți interesate consideră că răspunderea juridică directă a producătorilor ar putea crește nivelul de protecție a consumatorului. Cu toate acestea, nu s-a ajuns la un acord între statele membre cu privire la răspunderea juridică directă a producătorilor, unele state considerând că producătorul este mai bine plasat decât vânzătorul pentru a se asigura că bunurile sunt în conformitate cu contractul. Alte state membre și părți interesate consideră că răspunderea juridică directă a producătorilor nu ar crește nivelul de protecție a consumatorului, ci ar provoca incertitudine juridică. CESE consideră că este nevoie de mai multe informații cu privire la aceste chestiuni.

5.3 Unele părți interesate și unele state membre consideră că răspunderea juridică directă a producătorilor ar reprezenta o sarcină suplimentară pentru activitatea comercială, întrucât producătorii ar trebui să creeze sisteme de soluționare a plângerilor și să introducă prevederi financiare în vederea asumării răspunderii în astfel de cazuri. Cu toate acestea, nu există o părere unanimă, anumite state membre și părți interesate nefiind de acord cu această abordare.

5.4 Existența mai multor regimuri de răspundere juridică directă a producătorilor ar putea reprezenta o problemă pentru piața internă. În acest stadiu, Comisia nu a reușit să desprindă concluzii finale. Nu există suficiente date pentru a stabili dacă

lipsa de norme comunitare privind răspunderea juridică directă a producătorilor are un efect negativ asupra încrederii consumatorilor în piața internă.

5.5 Nu există o încă argumentație solidă în favoarea introducerii obligatorii a răspunderii juridice directe a producătorilor în toate statele membre. În comparație cu situația plângerilor introduse împotriva vânzătorului, răspunderea juridică directă a producătorilor ar antrena o extindere a lanțului responsabilităților. Plângerea trebuie considerată în raport cu produsul sau serviciul la care se referă. În cazul achiziției transfrontaliere a unor produse de valoare ridicată, cum ar fi automobilele, răspunderea directă îi revine producătorului, dar, în conformitate cu legislația comunitară, agenții de vânzări sau concesionarii auto trebuie să respecte garanția oferită de producător, indiferent de locul unde este cumpărat autovehiculul. În cazul cumpărării transfrontaliere de vinuri și de băuturi spirtoase, care reprezintă un procentaj din ce în ce mai mare din tranzacțiile de pe piața unică, tratarea plângerilor împotriva vânzătorului sau producătorului este dificilă, cu excepția cazului în care cumpărătorul călătorește frecvent în statul membru în care a achiziționat aceste bunuri. În general, în cazul bunurilor de consum, introducerea răspunderii juridice directe a producătorilor ar veni foarte mult în sprijinul protecției consumatorilor și a încrederii acestora în piața unică.

5.6 Problema răspunderii juridice directe a producătorilor necesită o examinare mai aprofundată, care să fie însoțită de o analiză de impact detaliată.

Bruxelles, 13 februarie 2008

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Dimitris DIMITRIADIS

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Raportul Comisiei — Raportul privind politica în domeniul concurenței 2006

COM(2007) 358 final

(2008/C 162/05)

La 25 iunie 2007, în conformitate cu articolul 262 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Comisia Europeană a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Raportul Comisiei — Raportul privind politica în domeniul concurenței 2006.

Secțiunea pentru piața unică, producție și consum, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 31 ianuarie 2008. Raportor: dl Chiriaco.

În cea de-a 442-a sesiune plenară, care a avut loc la 13 și 14 februarie 2008 (ședința din 13 februarie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 141 voturi pentru, 3 voturi împotriva și 5 abțineri.

1. Context

1.1 Raportul anual 2006 privind politica în domeniul concurenței scoate în evidență modificările efectuate în organizarea internă a acestui sector și în metodele de lucru ale Comisiei și oferă date despre felul în care Comisia asigură coerența structurilor de *guvernanță* economică europeană, pentru îndeplinirea obiectivelor Strategiei de la Lisabona.

2. Instrumente**2.1 Antitrust ⁽¹⁾ — articolele 81 și 82 din Tratatul CE ⁽²⁾**

2.1.1 Amenda este elementul esențial utilizat de Comisie pentru a descuraja întreprinderile de la încălcarea legilor în domeniul concurenței.

A fost adoptat un nou prag pentru **imunitate și reducerea amenzilor** în situația formării de carteli între întreprinderi. Conform calculului efectuat pe baza noilor orientări, valoarea amenziilor va fi egală cu un procent din vânzările anuale ale produsului (până la 30 %) înmulțit cu numărul de ani pe durata cărora întreprinderea a participat la încălcarea legii (fiind posibil să se ajungă la 100 % în caz de recidivă).

2.1.2 Pentru ca eficacitatea metodei de control să crească, a fost adoptată **Cartea verde privind acțiunile în despăgubire și stabilirea de daune interese pentru încălcarea normelor comunitare antitrust** cuprinse în articolele 81 și 82 din Tratatul CE. Cartea a stârnit dezbateri ample în Europa și statele europene au prezentat peste 150 de observații prin intermediul guvernelor, autorităților competente în domeniul concurenței, întreprinderilor, organizațiilor de consumatori, prin avocați și universități.

⁽¹⁾ Deciziile următoare ale Comisiei fac obiectul unui recurs în fața Curții de Justiție a Comunităților Europene. Până în prezent nu a fost adoptată nicio hotărâre definitivă, cu excepția Cauzei De Beers, în care decizia Comisiei a fost anulată de Curte: Cauza COMP/38.638 *Cauciuc sintetic*, decizia Comisiei din 29.11.2006; Cauza COMP/39.234 *Suprataxă pe aliaj* (readoptare), decizia Comisiei din 20.12.2006; Cauza COMP/38.907 *Grinzi de oțel* (readoptare), decizia Comisiei din 8.11.2006; Cauza COMP/38.121 *Armături*, decizia Comisiei din 20.9.2006; Cauza COMP/38.456 *Bitum Țările de Jos*, decizia Comisiei din 13.9.2006; Cauza COMP/38.645 *Metacrilat*, decizia Comisiei din 31.5.2006; Cauza COMP/38.620 *Peroxid de hidrogen și perborat*, decizia Comisiei din 3.5.2006; Cauza COMP/38.113 *Prokent/Tomra*; Cauza COMP/38.348 *Repsol CCP*, decizia Comisiei din 12.4.2006; Cauza COMP/38.381 *De Beers*, decizia Comisiei din 22.2.2006.

⁽²⁾ JO C 321, 29.12.2006.

Și CESE, în avizul său privind Cartea verde ⁽³⁾, în urma unei ample dezbateri, a întâmpinat favorabil inițiativa Comisiei.

2.1.3 În privința acțiunilor referitoare la **carteli**, Comisia a publicat **șapte decizii finale**, 41 de întreprinderi fiind condamnate la plata unei sume totale de 1 846 de milioane EUR (în 2005 s-au aflat în această situație 33 de întreprinderi, valoarea totală ridicându-se la 683 de milioane EUR).

2.2 Controlul concentrărilor economice ⁽⁴⁾

2.2.1 Comisia a întreprins, prin intermediul unei consultații publice, o îmbunătățire a **orientărilor cu privire la chestiunile juridictionale** ⁽⁵⁾ care, de regulă, pot apărea în cursul controlului concentrărilor economice, conform regulamentului privind concentrările ⁽⁶⁾.

Noua comunicare, a cărei adoptare a fost prevăzută inițial pentru 2007, va înlocui comunicările existente pe această temă.

2.2.2 Aplicarea legilor a avut ca rezultat un număr de 356 de **concentrări notificate** Comisiei în 2006. În total, Comisia a adoptat 352 de decizii finale, dintre care 207 au fost luate conform procedurii simplificate.

2.3 Controlul ajutoarelor de stat

2.3.1 Comisia a simplificat aprobarea: **ajutoarelor regionale**, prin adoptarea unui **regulament de exceptare pe categorii**, ⁽⁷⁾ a **ajutoarelor destinate cercetării, dezvoltării și inovării** (CDI), prin adoptarea unei noi reglementări, ⁽⁸⁾ a **ajutoarelor directe destinate promovării investițiilor în întreprinderile mici și mijlocii**, prin facilitarea accesului acestora la finanțări ⁽⁹⁾, precum și a **ajutoarelor pentru protecția mediului**.

⁽³⁾ INT/306. Avizul CESE este disponibil la adresa: http://eescopinions.eesc.europa.eu/EESCopinionDocument.aspx?identifier=ces\int\int306\ces1349-2006_ac.doc&language=DE.

⁽⁴⁾ Doar decizia următoare a Comisiei a făcut obiectul unui recurs în fața Curții de Justiție a Comunităților Europene: cazul COMP/M.3796 *Omya/J. M. Huber PCC*.

⁽⁵⁾ Disponibilă la adresa: http://ec.europa.eu/comm/competition/mergers/legislation/jn_de.pdf.

⁽⁶⁾ Regulamentul (CE) nr. 139/2004.

⁽⁷⁾ Regulamentul (CE) nr. 1628/2006.

⁽⁸⁾ JO C 323, 30.12.2006, p. 1.

⁽⁹⁾ JO C 194, 18.8.2006, p. 2.

În sfârșit, Comisia a adoptat **un nou regulament de minimis** ⁽¹⁰⁾, conform căruia ajutoarele de până la 200 000 EUR ⁽¹¹⁾, acordate pe durata a trei exerciții fiscale, nu vor fi considerate ajutoare de stat.

2.3.2 În procesul de punere în aplicare a regulilor, Comisia a examinat, în 2006, 921 de cazuri de ajutoare de stat, cu 36 % mai multe decât în 2005. Prin adoptarea a 710 decizii finale, Comisia a autorizat acordarea de ajutoare în majoritatea cazurilor — 91 % —, fără a iniția investigații formale, considerând că acestea sunt compatibile cu regimul de liberă concurență.

2.3.3 În acest context, considerând că **ajutoarele acordate formării** sunt utile interesului comun european, Comisia a evaluat cu severitate **ajutoarele destinate salvării și restructurării** întreprinderilor în dificultate, care au fost considerate îndreptățite doar cu îndeplinirea unor condiții stricte ⁽¹²⁾.

3. Evoluțiile sectoriale

3.1 Energia

3.1.1 **Raportul final privind energia**, adoptat de Comisie la 10 ianuarie 2007 ⁽¹³⁾, prezintă o Europă în care prețurile cu ridicata ale gazului și energiei electrice sunt în continuă creștere, cu o posibilitate de a alege relativ limitată pentru consumatori, datorită barierelor la intrare pentru produsele energetice.

3.1.2 Comisia a inițiat unele **anchete antitrust** privind acumularea capacităților de rețea și de stocare, privind rezervările de capacități pe termen lung, privind subîmpărțirea piețelor și încheierea de contracte pe termen lung între angrosiști/detaiști și consumatorii finali.

3.1.3 Numeroase acțiuni și decizii ale Comisiei au ca obiect **concentrările** în sectorul energetic. Cauzele cele mai importante au fost *DONG/Elsam/Energi E2* ⁽¹⁴⁾ și *Gaz de France/Suez* ⁽¹⁵⁾.

⁽¹⁰⁾ Regulamentul (CE) nr. 1628/2006.

⁽¹¹⁾ Valoare dublă față de cea din regulamentul anterior (cf. Regulamentul CE nr. 69/2001, JO L 10, 13.1.2001, p. 30).

⁽¹²⁾ Cf. Cauza *Northern Rock* (IP/07/1859). Comisia a considerat că injectia de capital, însoțită de garanții bancare adecvate și dobânzi, efectuată de Banca Angliei la 14 septembrie 2007, nu reprezintă ajutor de stat. Din contră, garanția acordată de Trezorerie pe depuneri la 17 septembrie, ca și măsurile acordate la 9 octombrie, care au permis Northern Rock să dispună de lichidități și de garanții suplimentare acoperite de Trezorerie, constituie ajutor de stat. Aceste măsuri pot fi autorizate ca o formă de ajutor acordat pentru salvare și restructurare, prin punerea în aplicare a orientărilor comunitare referitoare la ajutoarele de stat acordate salvării și restructurării întreprinderilor aflate în dificultate. Conform acestor orientări, acest tip de ajutor trebuie să fie acordat sub formă de împrumuturi sau de garanții pe o perioadă nu mai mare de șase luni, chiar dacă există, în sectorul bancar, unele excepții, care fac obiectul cerințelor prudențiale, ce au fost aplicate în cauza în speță. Conform aceluiași orientări, autoritățile britanice s-au angajat să prezinte Comisiei, până la 17 martie 2008, un plan de restructurare a Northern Rock, care își propune mai mult decât o simplă salvare pe termen scurt. Se va hotărî dacă planul respectiv ar trebui sau nu să constituie un ajutor de stat, în funcție de caracteristicile sale și prin raportare la regulile cu privire la ajutoarele acordate pentru restructurare.

⁽¹³⁾ COM(2006) 851 final.

⁽¹⁴⁾ Decizia Comisiei în Cauza COMP/M.3868 *DONG/Elsam/Energi E2*, 14.3.2006.

⁽¹⁵⁾ Decizia Comisiei în Cauza COMP/M.4180 *Gaz de France/Suez*, 14.11.2006.

3.1.4 **Controlul ajutoarelor de stat** a scos în evidență faptul că între operatorii de rețele publice și producători s-au încheiat contracte care excludeau în parte, în Ungaria și Polonia, piața cu ridicata, și că în Italia tarifele preferențiale acordate anumitor societăți industriale au dus la denaturarea concurenței. Este, de asemenea, importantă și decizia referitoare la ajutoarele de stat din sectorul energiilor regenerabile, care garantează faptul că finanțarea din fonduri publice nu acoperă decât cazurile excepționale, fără a favoriza întreprinderi sau acțiuni care nu se încadrează în normele legale.

3.2 Serviciile financiare

3.2.1 Comisia a demarat în 2005 o **anchetă cu privire la sectorul serviciilor bancare cu amănuntul** ⁽¹⁶⁾ și, în special, la concurența transfrontalieră. Raportul final a fost publicat la 31 ianuarie 2007, fiind identificate probleme precum: bariere la intrare, fragmentarea pieței, grad înalt de concentrare între emitenți și achizitori de carduri de plată.

3.2.2 Comisia a publicat raportul provizoriu al unei ample **anchete sectoriale cu privire la asigurarea întreprinderilor**, la 14 ianuarie 2007.

3.2.3 De asemenea, Comisia a autorizat un număr semnificativ de **concentrări** în sectorul serviciilor financiare, de exemplu în cauza *Talanx Aktiengesellschaft* ⁽¹⁷⁾.

3.2.4 Controlul ajutoarelor de stat a asigurat condiții de concurență loială pentru serviciile financiare, în special pentru noii concurenți și pentru băncile străine, prin abrogarea sistemului de subvenții disimulate în favoarea holdingurilor, din Luxemburg.

3.3 Comunicațiile electronice

3.3.1 Dat fiind faptul că majoritatea furnizorilor de servicii de comunicații electronice operează în cadrul legislativ UE pentru rețele și servicii, Comisia a emis o recomandare cu privire la **18 piețe specifice de produse și servicii cu ridicata și cu amănuntul care, în opinia Comisiei, trebuie să facă obiectul unei reglementări ex ante** din partea autorităților naționale ⁽¹⁸⁾. **Piețele de acces în bandă largă** reprezintă un exemplu de aplicare a legislației sectoriale *ex ante* și a legilor de concurență *ex post*.

3.4 Tehnologia informației

3.4.1 În sectorul tehnologiilor informației, Comisia a continuat să acționeze în scopul împiedicării denaturării concurenței pe o piață ale cărei caracteristici sunt în prezent convergența digitală și interoperabilitatea tot mai accentuată.

⁽¹⁶⁾ Decizia Comisiei, 13.6.2005, JO C 144, 14.6.2005, p. 13).

⁽¹⁷⁾ Decizia Comisiei în Cauza COMP/M.4055 *Talanx/Gerling*, 5.4.2006.

⁽¹⁸⁾ Recomandarea Comisiei din 11 februarie 2003 privind piețele relevante de produse și servicii în sectorul comunicațiilor electronice, susceptibile a fi supuse unei reglementări *ex ante* în conformitate cu prevederile Directivei 2002/21/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind un cadru de reglementare comun pentru rețelele și serviciile de comunicații electronice, (JO L 114, 8.5.2003, p. 45). La 17 decembrie 2007, Comisia a aprobat o nouă recomandare, care se referă în acest context doar la 8 piețe (JO L 344, 28.12.2007, p. 65).

Este extrem de semnificativ în această privință cazul **Microsoft**, care a fost sancționat datorită faptului că nu a furnizat în timp util informațiile solicitate de Comisie. Recursul înaintat de către Microsoft împotriva deciziei Comisiei ⁽¹⁹⁾ a fost respins de către Tribunalul de Primă Instanță prin sentința pronunțată la 17 septembrie 2007 ⁽²⁰⁾.

3.4.2 Controlul **concentrărilor** a determinat Comisia să autorizeze o astfel de operațiune între Nokia și societatea de echipamente de rețea aparținând Siemens AG și, în mod similar, fuziunea dintre Alcatel și Lucent Technologies, întrucât, în opinia Comisiei, concurența în domeniul furnizării de echipamente pentru rețele cu fibră optică și de soluții privind accesul în bandă largă nu a avut de suferit.

3.5 Mass-media

3.5.1 Obiectivul politicii în domeniul concurenței în sectorul mijloacelor de comunicare în masă este garantarea unor condiții echitabile de concurență, atât între operatorii comerciali, cât și între aceștia și operatorii finanțați de către administrația publică.

3.5.2 În domeniul **transmisiunilor digitale**, Comisia a inițiat o procedură privind încălcarea dreptului comunitar împotriva Italiei, pentru a stabili dacă, odată cu trecerea la sistemul digital, le-au fost impuse restricții radiodifuzorilor și au fost create avantaje concurențiale pentru operatorii analogici existenți, cu încălcarea vădită a directivei privind concurența.

3.5.3 Comisia a intervenit, de asemenea, în repetate rânduri, în vederea restabilirii unei concurențe reale în ceea ce privește **conținuturile „premium”, de mare popularitate**, ajutoarele de stat pentru **filme și alte opere din domeniul audiovizualului și gestionarea drepturilor**.

3.6 Transporturile

3.6.1 Protecția piețelor naționale în sectorul transportului rutier, nivelul scăzut de interoperabilitate în cazul transportului feroviar și lipsa de transparență în ceea ce privește accesul la serviciile portuare sunt problemele majore.

3.6.2 În sectorul **transportului rutier**, Comisia a autorizat în continuare atât ajutoarele de stat menite să sprijine diseminarea tehnologiilor care respectă mediul, cât și ajutoarele de stat destinate obligațiilor de serviciu public.

3.6.3 În ceea ce privește **transportul feroviar**, la fel de importantă a fost decizia Comisiei cu privire la ajutoarele de stat destinate infrastructurii feroviare, pe care Comisia le-a considerat de competența administrației publice, nefiind asimilabile ajutoarelor de stat ⁽²¹⁾.

3.6.4 În sectorul **transporturilor maritime**, Comisia s-a angajat să publice orientări privind punerea în aplicare a dreptului concurenței, pentru a facilita tranziția către un regim pe deplin competitiv. În ceea ce privește ajutoarele de stat, Comisia a insistat să fie eliminată orice clauză de naționalitate care i-ar scuti pe proprietarii de nave de plata contribuțiilor sociale pentru marinari.

3.6.5 În sfârșit, în sectorul **transportului aerian**, prin Regulamentul (CE) nr. 1459/2006 a fost eliminată, începând cu 1 ianuarie 2007, excepția de la interdicția cuprinsă în arti-

colul 81, alineatul (1) din tratatul CE în favoarea tarifelor IATA pentru transportul de pasageri pe rutele din interiorul UE, precum și excepția cu privire la alocarea sloturilor și stabilirea orarelor de zbor.

3.7 Serviciile poștale

3.7.1 Evoluția rapidă a pieței serviciilor poștale a determinat Comisia să reducă, pe de o parte, serviciile pentru care s-au acordat drepturi de monopol prestatorilor de serviciu universal și, pe de altă parte, să mențină concurența în sectoarele liberalizate, în scopul evitării unui monopol de fapt.

3.7.2 Este, de asemenea, importantă decizia Comisiei conform căreia compensația pentru servicii de interes general este considerată compatibilă cu normele privind ajutoarele de stat doar dacă valoarea acesteia nu depășește costurile obligației de serviciu public și doar dacă se respectă celelalte obligații.

Comisia a verificat apoi și dacă operatorii din domeniul serviciilor poștale beneficiază de avantaje suplimentare, cum se întâmplă, de exemplu, în cazul Franței ⁽²²⁾, pentru care Comisia a făcut recomandarea să fie eliminată, până la sfârșitul lui 2008, garanția de stat nelimitată de care beneficiază Poșta franceză, în calitatea sa de organism public.

4. Rețeaua europeană a concurenței și instanțele judecătorești naționale

4.1 2006 a fost un an important, fiind îmbunătățit și consolidat sistemul stabilit de Regulamentul (CE) nr. 1/2003 și intensificată cooperarea între membrii Rețelei europene de concurență (REC), adică între autoritățile naționale pentru concurență și Comisie, pe de o parte, și între instanțele naționale și Comisie, pe de altă parte.

4.2 Cooperarea între membrii REC se bazează pe două obligații principale ale autorităților naționale pentru concurență: de a informa Comisia în legătură cu noile proceduri pe care le inițiază și aceasta, în orice caz, înaintea deciziei finale. Au fost prezentate Comisiei 150 de anchete ale autorităților naționale, iar aceasta și-a exprimat opinia și a formulat recomandări autorităților naționale pentru concurență în legătură cu 125 dintre ele.

4.3 Importanța cooperării în interiorul REC a dus, printre altele, la organizarea unei întâlniri a directorului general al DG Concurență cu autoritățile naționale din acest domeniu, ocazie cu care a fost aprobat programul-model al REC cu privire la tratamentul preferențial. Comisia și autoritățile naționale au mai avut întâlniri și pe teme generale în materie de antitrust, anchete sectoriale sau sectoare specifice.

4.4 Punerea în aplicare de către instanțele naționale a legislației comunitare privind concurența în interiorul UE

4.4.1 Conform articolului 15 alineatul (1) din Regulamentul (CE) nr. 1/2003, instanțele naționale pot să solicite din partea Comisiei avize sau informații de care aceasta dispune. De asemenea, în cuprinsul aceluiași articol este prevăzută obligația statelor membre de a transmite Comisiei copii ale tuturor hotărârilor adoptate de instanțele judecătorești naționale.

⁽¹⁹⁾ Textul deciziei este disponibil la adresa internet: http://ec.europa.eu/comm/competition/antitrust/cases/decisions/37792/art24_2_decision.pdf.

⁽²⁰⁾ Cauza T-201/04 (JO C 269, 10.11.2007, p. 45).

⁽²¹⁾ Cauza N 478/2004, 7.6.2006 (JO C 209, 31.8.2006).

⁽²²⁾ Cauza E 15/2005 — Recomandare privind adoptarea de măsuri utile referitoare la garanția de stat nelimitată acordată Poștei (încă nepublicată).

4.4.2 Formarea continuă a judecătorilor din statele membre este un element fundamental pentru îmbunătățirea cunoașterii dreptului comunitar privind concurența. În această privință, Comisia cofinanțează, în fiecare an, proiecte de formare în toate statele membre.

5. Activitățile internaționale

5.1 În perioada de pregătire a adeziunii României și Bulgariei la UE, Comisia a contribuit la punerea în aplicare pe scară largă a normelor privind concurența în aceste țări, așa cum se întâmplă în prezent în Croația și Turcia.

5.2 Au fost intensificate **dialogul bilateral** dintre Comisie și numeroase autorități naționale din domeniul concurenței, ca și contactele cu SUA, Canada și Japonia. De asemenea, DG Concurență a acordat asistență Chinei și Rusiei pentru elaborarea dreptului privind concurența din aceste țări.

5.3 În sfârșit, în domeniul **cooperării multilaterale**, DG Concurență joacă un rol foarte important în Rețeaua Internațională a Concurenței și face parte din comitetul pentru concurență al OCDE.

6. Cooperarea interinstituțională

6.1 Parlamentul European publică în fiecare an un raport din proprie inițiativă referitor la Raportul anual al Comisiei privind politica în domeniul concurenței. Comisarul european responsabil pentru politica în domeniul concurenței întreține un dialog permanent cu Consiliul și cu comisiile parlamentare de resort.

6.2 Trebuie subliniat în sfârșit că Comisia informează Comitetul Economic Social European și Comitetul Regiunilor în legătură cu inițiativele importante întreprinse în acest domeniu și, mai ales, că participă la adoptarea avizului anual al CESE privind raportul anual al Comisiei privind politica în domeniul concurenței.

7. Concluzii și observații

7.1 Relația dintre politica în domeniul concurenței și politica de dezvoltare economică

Politica în domeniul concurenței a contribuit în mod concret la crearea unei piețe unice europene coerente, cu mai puține reguli și mai puțină legislație, prin faptul că restituie întregi sectoare economice logicii și dinamicii pieței.

7.1.1 Politica în domeniul concurenței joacă un rol tot mai important în politica economică europeană. În trecut, atât Comisia ⁽²³⁾, cât și CESE ⁽²⁴⁾ au subliniat necesitatea creării de noi instrumente de politică economică, în scopul orientării politicii în domeniul concurenței și politicii industriale către obiectivul unei coeziuni economice și sociale crescute, al protecției ocupării forței de muncă, asigurate și prin intermediul sistemelor de control al ajutoarelor de stat și al diferitelor forme de delocalizare, și al protecției mediului, ca și pentru promovarea unor vaste și ambițioase programe de cercetare și dezvoltare.

În etapa actuală, politica în domeniul concurenței este coordonată îndeaproape cu alte politici, de exemplu cu piața internă și politica în domeniul protecției consumatorilor, în scopul creării

unor piețe care să funcționeze mai bine, în beneficiul consumatorilor și al competitivității europene.

7.1.2 Pe baza actualizării informațiilor, efectuată pentru cele mai importante șapte state membre ale UE, Comisia anticipa pentru 2007 o creștere economică de 2,8 % în UE și de 2,5 % în zona euro ⁽²⁵⁾. Cu toate că aceste previziuni au fost revizuite de FMI prin scăderea estimărilor privind creșterea în zona euro de la 2,1 % la 1,6 %, CESE consideră că tendința de creștere europeană ar trebui să se mențină, fiind susținută de fundamente solide și de un context mondial favorabil.

7.1.3 CESE consideră că pentru UE este esențial să realizeze o creștere economică echilibrată și o stabilitate a prețurilor, o economie socială și de piață cu adevărat competitivă, care să vizeze formarea, ocuparea integrală a forței de muncă și progresul social, precum și un nivel ridicat de protecție și o îmbunătățire a calității mediului.

7.1.4 Pe o piață în care vor avea o importanță din ce în ce mai mare politicile în domeniul concurenței, indicatorii economici, sociali și de mediu sunt factori esențiali pentru evaluarea competitivității nu numai la nivelul consumatorilor finali, ci și al întreprinderilor.

7.1.5 CESE subliniază că trebuie protejată competitivitatea întreprinderilor și serviciilor europene, prin intermediul unui sistem de reguli clare, întemeiate pe aplicarea corectă a politicilor în domeniul concurenței, și în strânsă legătură cu politicile comerciale.

UE este în prezent, la nivel mondial, piața cea mai deschisă mărfurilor străine. Abolirea celor mai elementare măsuri de protecție împotriva dumpingului și a subvențiilor i-ar afecta în mod egal pe toți cei care, în UE, efectuează o activitate de producție în deplinul respect al regulilor de concurență și al comerțului legal, ca și al normelor de reglementare a ajutoarelor de stat.

În acest sens, CESE face apel la Comisie pentru ca aceasta, pe de o parte, să acorde mai multă atenție denunțării în fața OMC a cazurilor de concurență internațională neloială și, pe de altă parte, să ia măsuri în vederea inserării în acordurile comerciale bilaterale a unei clauze care să le impună partenerilor comerciali respectarea normelor privind concurența, inclusiv controlul ajutoarelor de stat.

7.2 Controlul ajutoarelor de stat

7.2.1 CESE apreciază strategia Comisiei de modernizare a planului de acțiune în sectorul ajutoarelor de stat, bazat pe ajutoare de stat punctuale, analiză economică, proceduri eficiente, responsabilitate asumată în comun de Comisie și de statele membre, și totodată consideră corectă abordarea favorabilă și diferită a Comisiei în privința ajutoarelor de stat destinate transferului de tehnologie, activităților inovatoare și disciplinei multisectoriale pentru proiecte mari de investiții.

7.2.2 Atunci când examinează cazurile de ajutoare de stat, Comisia ar trebui să considere îndreptățite regimurile fiscale specifice adoptate de statele membre în favoarea societăților de ajutor reciproc, precum cooperativele și întreprinderile cu impact social puternic.

⁽²³⁾ Măsuri de însoțire a mutațiilor structurale: o politică industrială pentru o Europă extinsă, COM(2004) 274 final.

⁽²⁴⁾ Avizul Comitetului Economic și Social European privind măsurile de însoțire a mutațiilor structurale: o politică industrială pentru o Europă extinsă (COM(2004) 274 final), JO C 157, 28.6.2005.

⁽²⁵⁾ Cf. IP/07/1295
(<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/07/1295&format=HTML&age>).

7.3 Băncile și piața financiară

7.3.1 CESE se declară în favoarea intervențiilor Comisiei privind controlul participațiilor încrucișate la capital și gestionarea produselor financiare. Au fost cazuri în care instituțiile de credit erau acționari principali (acorduri ale acționarilor) în întreprinderi industriale, ceea ce a dus la cumpărarea de acțiuni de către bănci din credite acordate chiar de acestea.

7.4 Energia

7.4.1 CESE subliniază faptul că energia nu înseamnă doar piață, ci și dezvoltare, ocupare a forței de muncă și mediu. În prezent UE trebuie să se confrunte cu noi concurenți mondiali ⁽²⁶⁾, iar noile structuri de piață trebuie să țină cont deseori de raporturile de forță.

7.4.2 CESE consideră că, în ceea ce privește separarea producției de distribuție (*unbundling*) în sectorul gazului, trebuie să se țină cont de trăsăturile specifice ale acestui sector ⁽²⁷⁾.

7.5 Pluralismul informației și dreptul concurenței

7.5.1 CESE recomandă ca, în sectorul mass-mediei, să se facă distincția între legislația destinată în mod special protecției pluralismului informației și legislația generală antitrust, subliniind că punerea în aplicare a legilor concurenței este o condiție necesară, dar nu și suficientă, pentru garantarea pluralismului.

7.5.2 Dacă nu se ține cont de această particularitate, există riscul ca eficacitatea regulilor concurenței să scadă, și în același timp, ca principiul pluralismului să devină mai puțin ferm.

7.6 Telecomunicațiile

7.6.1 CESE consideră că separarea funcțională a rețelilor de telecomunicații și crearea unei agenții europene în acest sector trebuie să fie atent evaluate în relație cu alte sectoare, în măsura în care investițiile într-un sector de importanță crucială pentru competitivitatea europeană, ținând cont mai ales de rapiditatea evoluției tehnologice, sunt fundamentale pentru dezvoltarea competitivă a sectorului respectiv.

7.7 Punerea în aplicare a reglementărilor din domeniul concurenței și consolidarea instanțelor naționale din cadrul UE

7.7.1 Pentru a se asigura punerea în aplicare eficace a reglementărilor este necesară garantarea unei formări continue și a actualizării periodice a cunoștințelor în domeniul dreptului privind concurența pentru judecătorii naționali și pentru toți cei care au o profesiune juridică.

În acest sens, CESE face apel la Comisie, în vederea furnizării de către aceasta, cât mai repede cu putință, a unor repere cu privire la punerea în aplicare a articolului 82 din Tratatul CE, în special în privința practicilor de excludere.

7.7.2 Deși apreciază pozitiv cofinanțarea proiectelor propuse de Comisie, CESE consideră că, pe lângă cele 15 proiecte destinate formării, lansate în 2006 pentru 25 de state membre, se poate și trebuie să se facă mai mult pentru a răspunde provocărilor politicii în domeniul concurenței și problemelor care se ivesc în ceea ce privește relația dintre Comisie, întreprinderi, asociații și consumatori.

7.7.3 În special relația dintre CESE și Comisia Europeană a fost consolidată de curând, cu ocazia sesiunii plenare a CESE din 30-31 mai 2007 ⁽²⁸⁾, prin semnarea unui *addendum* la protocolul de cooperare din noiembrie 2005. Acordul situează CESE în centrul procesului de comunicare, grație poziției privilegiate pe care acesta o deține, de stimulare a dialogului cu cetățenii.

7.7.4 CESE solicită Comisiei și Parlamentului European să dezvolte o politică de cooperare interinstituțională care să facă legislațiile naționale compatibile cu reglementările europene.

CESE susține procesul de adoptare a unui nou tratat (așa-numitul Tratat de la Lisabona) care să simplifice cadrul legislativ de referință și să răspundă exigențelor Uniunii cu 27 de state membre, permițându-i acesteia din urmă să ajungă la un acord în cazul unor politici noi și să ia deciziile care se impun pentru a face față noilor provocări cu care se confruntă.

7.7.5 CESE subliniază în sfârșit că politicile în domeniul concurenței nu trebuie să se identifice cu obiective de sine stătătoare, ci trebuie să rămână în continuare și pe deplin „activități” ale Comisiei Europene ⁽²⁹⁾.

Ca o contribuție la transparența lucrărilor, CESE a organizat la sediul său o conferință cu titlul „CIG 2007: societatea civilă organizată are un cuvânt de spus cu privire la viitorul Europei”, care a avut loc în zilele de 27 și 28 septembrie ale anului trecut și s-a bucurat de o amplă participare.

Bruxelles, 13 februarie 2008

Președintele

Comitetului Economic și Social European

Dimitris DIMITRIADIS

⁽²⁶⁾ În special Gazprom și Sonatrach.

⁽²⁷⁾ Neelie Kroes — Piețe de energie mai competitive: identificarea soluției politice optime pe baza concluziilor anchetei sectoriale (*More competitive energy markets: building on the findings of the sector inquiry to shape the right policy solution*), Bruxelles, 19 septembrie 2007.

⁽²⁸⁾ Sinteză avizelor adoptate pe parcursul sesiunii plenare menționate mai sus e disponibilă la adresa:

http://www.eesc.europa.eu/activities/press/summaries_plenaries/2007/grf_ces83-2007_d_de.pdf.

⁽²⁹⁾ Textul Tratatului de la Lisabona, adoptat la Bruxelles, la 3 decembrie 2007, de către Conferința Reprezentanților Guvernelor statelor membre este disponibil la adresa internet:

<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/cg00014.de07.pdf>.

Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului cu privire la omologarea dispozitivelor de iluminare și de semnalizare luminoasă ale tractoarelor agricole sau forestiere pe roți (versiune codificată)

COM(2007) 840 *final* — 2007/0284 (COD)

(2008/C 162/06)

La 25 ianuarie 2008, în conformitate cu articolul 95 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Consiliul a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social cu privire la

Propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului cu privire la omologarea dispozitivelor de iluminare și de semnalizare luminoasă ale tractoarelor agricole sau forestiere pe roți (versiune codificată).

Întrucât, în opinia sa, conținutul propunerii este pe deplin satisfăcător și nu face obiectul niciunei observații din partea sa, în cea de-a 442-a sesiune plenară din 13 și 14 februarie 2008 (ședința din 13 februarie 2008), Comitetul a hotărât să emită un aviz favorabil cu privire la textul propus, cu 147 voturi pentru, 1 vot împotriva și 7 abțineri.

Bruxelles, 13 februarie 2008

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Dimitris DIMITRIADIS

Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind denumirile textilelor (reformare)

COM(2007) 870 *final* — 2008/0005 (COD)

(2008/C 162/07)

La 8 februarie 2008, în conformitate cu articolul 95 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Consiliul a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind denumirile textilelor (reformare).

Întrucât, în opinia sa, conținutul propunerii este pe deplin satisfăcător și nu face obiectul niciunei observații din partea sa, în cea de-a 442-a sesiune plenară din 13 și 14 februarie 2008 (ședința din 13 februarie), Comitetul a hotărât să emită un aviz favorabil cu privire la textul propus, cu 128 voturi pentru, 0 voturi împotriva și 2 abțineri.

Bruxelles, le 13 februarie 2008

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Dimitris DIMITRIADIS

Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunere de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind restituirea bunurilor culturale care au părăsit ilegal teritoriul unui stat membru (versiune codificată)

COM(2007) 873 final — 2007/0299 (COD)

(2008/C 162/08)

La 8 februarie 2008, în conformitate cu articolul 95 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Consiliul Uniunii Europene a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Propunere de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind restituirea bunurilor culturale care au părăsit ilegal teritoriul unui stat membru (versiune codificată).

Întrucât, în opinia sa, conținutul propunerii este pe deplin satisfăcător și nu face obiectul nici unei observații din partea sa, în cea de-a 442-a sesiune plenară din 13 și 14 februarie 2008 (ședința din 13 februarie 2008), Comitetul a hotărât să emită un aviz favorabil cu privire la textul propus, cu 141 voturi pentru, 1 vot împotriva și 1 abținerere.

Bruxelles, 13 februarie 2008

Președintele

Comitetului Economic și Social European

Dimitris DIMITRIADIS

Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind materiile colorante care pot fi adăugate în produsele medicament-toase (reformare)

COM(2008) 1 final — 2008/0001 (COD)

(2008/C 162/09)

La 31 ianuarie 2008, în conformitate cu articolul 95 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Consiliul Uniunii Europene a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind materiile colorante care pot fi adăugate în produsele medicament-toase (reformare).

Întrucât, în opinia sa, conținutul propunerii este pe deplin satisfăcător și nu face obiectul niciunei observații din partea sa, în cea de-a 442-a sesiune plenară din 13 și 14 februarie 2008 (ședința din 13 februarie 2008), Comitetul a hotărât să emită un aviz favorabil cu privire la textul propus, cu 122 voturi pentru, 1 vot împotriva și 4 abținereri.

Bruxelles, 13 februarie 2008

Președintele

Comitetului Economic și Social European

Dimitris DIMITRIADIS

Avizul Comitetului Economic și Social European privind o evaluare independentă a serviciilor de interes general

(2008/C 162/10)

La 16 februarie 2007, în conformitate cu articolul 29 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, Comitetul Economic și Social European a hotărât să elaboreze un aviz cu privire la

O evaluare independentă a serviciilor de interes general.

Secțiunea pentru transporturi, energie, infrastructură și societatea informațională, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 23 ianuarie 2008. Raportor: **dl Hencks**.

În cea de-a 442-a sesiune plenară, care a avut loc la 13 și 14 februarie 2008 (ședința din 14 februarie 2008), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 162 voturi pentru, 24 voturi împotriva și 11 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 Reforma tratatelor adoptată de Consiliul European din 17 și 18 octombrie 2007 marchează un nou pas înainte în ceea ce privește serviciile de interes general (SIG). Aceasta introduce în dispozițiile privind funcționarea Uniunii o clauză de aplicare generală pentru serviciile de interes economic general (SIEG) (articolul 14), care se va aplica în cadrul tuturor politicilor Uniunii Europene (UE), inclusiv al celor privind piața internă și concurența, precum și un protocol anexat la cele două tratate, care privește ansamblul serviciilor de interes general, inclusiv serviciile de natură non-economică de interes general (SNEIG).

1.2 SIG, SIEG și SNEIG contribuie laolaltă la bunăstarea tuturor cetățenilor și la efectivitatea drepturilor lor fundamentale. Aceste servicii prestate în interes general sunt rezultatul opțiunilor politice și, ca atare, intră în atribuțiile legislatorilor.

1.3 Rezultă de aici nu doar o obligație consolidată a Uniunii și a statelor membre de a veghea la buna funcționare a serviciilor de interes economic general, care implică, în special, dezvoltarea unei dinamici progresive de evaluare a performanțelor acestor servicii, ci și necesitatea, pentru instituțiile cu putere de decizie, de a defini clar noțiunile, obiectivele și misiunile pe care le așază sub aceste trei denumiri. Atâta timp cât acest obiectiv nu va fi realizat, evaluările de performanță nu vor putea contribui la garantarea securității juridice pe care cetățenii sunt îndreptățiți să o aștepte de la instituțiile lor, fie ele naționale sau europene.

1.4 Evaluarea va trebui să servească la creșterea eficacității și a eficienței serviciilor de interes economic general și la adaptarea acestora la evoluțiile nevoilor cetățenilor și ale întreprinderilor, precum și să furnizeze autorităților publice acele elemente care să le permită să facă alegerile cele mai potrivite. De asemenea, aceasta va juca un rol esențial în crearea unui echilibru armonios între piață și interesul general, precum și între obiectivele economice, sociale și de mediu.

1.5 Având în vedere importanța serviciilor de interes general în lupta contra excluziunii sociale și în promovarea echității și a protecției sociale, care reprezintă obiective ale UE în temeiul tratatului, se impune necesitatea unei evaluări periodice a acestor servicii la nivelul statelor membre, nu numai în cazul serviciilor de interes economic general pentru care există o reglementare comunitară, ci și în cazul serviciilor de natură non-economică de interes general (SNEIG).

1.6 Pe lângă caracterul său independent și pluralist, această evaluare a SIG (de natură economică și non-economică) la nivelul național, regional sau local al statelor membre va trebui să permită dialogul între diferiți interlocutori, să acopere cei trei piloni ai Strategiei de la Lisabona, să fie bazată pe un ansamblu de criterii și să asigure consultarea tuturor părților interesate.

1.7 La nivel comunitar, vor trebui definite modalitățile de schimb de opinii, de confruntare, comparare și coordonare și va trebui stimulată dinamica evaluării independente, respectând principiul subsidiarității, prin elaborarea, în cadrul dialogului cu reprezentanții factorilor interesați, a unei metodologii de evaluare armonizate la scară europeană, pe baza unor indicatori comuni.

1.8 Pentru ca această evaluare să fie pertinentă și utilă, va trebui instituit un comitet director pluralist care să funcționeze în mod independent, alcătuit din reprezentanți ai Comisiei Europene, ai Parlamentului European, ai reprezentanțelor permanente ale statelor membre pe lângă UE, ai Comitetului Regiunilor și ai Comitetului Economic și Social European.

2. Contextul actual

2.1 În temeiul tratatelor, serviciile de interes economic general fac parte din valorile comune ale Uniunii, în special având în vedere contribuția acestora la coeziunea socială și teritorială. Tratatul de reformă adoptat de Consiliul European din 17 și 18 octombrie 2007 confirmă acest rol, acordând Parlamentului European și Consiliului Uniunii Europene posibilitatea să stabilească, prin intermediul regulamentelor, principiile și condițiile necesare pentru îndeplinirea de către SIEG a misiunilor care le revin, fără a aduce atingere competențelor statelor membre de a furniza aceste servicii, de a încredința prestarea lor și de a le finanța, și evidențiază în același timp responsabilitatea comună a statelor membre și a Comunității în acest domeniu.

2.2 Astfel, Uniunea Europeană și statele membre, fiecare în limitele competențelor ce îi revin și în limitele domeniului de aplicare a tratatului modificat prin Tratatul de la Lisabona, trebuie să vegheze și să se asigure că aceste servicii funcționează în mod efectiv pe baza principiilor și în condițiile, în special economice și financiare, care să le permită îndeplinirea misiunilor care le revin.

2.3 Prin urmare, odată cu intrarea în vigoare a tratatului modificat prin Tratatul de la Lisabona, Parlamentul European și Consiliul Uniunii Europene vor trebui să stabilească aceste principii și condiții, prin intermediul adoptării de regulamente conform procedurii legislative ordinare, respectând principiul subsidiarității și al proporționalității.

2.4 Protocolul privind SIG anexat la tratatele modificate prin Tratatul de la Lisabona insistă asupra rolului esențial și asupra competențelor discreționare ample ale autorităților naționale, regionale și locale în furnizarea, punerea în funcțiune și organizarea serviciilor de interes economic general într-un mod cât mai apropiat de nevoile utilizatorilor, precum și asupra unui nivel ridicat de calitate, securitate și accesibilitate, asupra tratamentului egal și promovării accesului universal și a drepturilor utilizatorilor.

2.5 Pentru prima dată într-un text de drept comunitar primar, acest protocol face referire la „servicii de natură non-economică de interes general”. Protocolul subliniază că furnizarea, punerea în funcțiune și organizarea acestora sunt de competența statelor membre și că dispozițiile tratatelor nu aduc în niciun fel atingere competențelor statelor membre în acest domeniu. În consecință, serviciile de natură non-economică de interes general sunt, în principiu, excluse din reglementările privind piața internă, concurența și ajutoarele de stat, în timp ce punerea în aplicare a competenței naționale va continua să fie încadrată de principiile generale ale dreptului comunitar.

2.6 În ceea ce privește diferența dintre un serviciu de natură economică și un serviciu de natură non-economică, tratatul modificat prin Tratatul de la Lisabona nu oferă nicio definiție; în consecință, trebuie să se recurgă în continuare la hotărâri ale Curții de Justiție Europene, ceea ce determină persistența actualei incertitudini juridice. Cetățenii așteaptă multe de la Uniune. Aceasta ar trebui să vegheze la creșterea nivelului de bunăstare, la garantarea drepturilor fundamentale și la excluderea riscului ca opțiunile sale să antreneze regres la nivel național.

3. Necesitatea evaluării serviciilor de interes general

3.1 Obligația de a asigura buna funcționare a serviciilor de interes economic general prevăzută la articolul 14 din tratat, astfel cum a fost modificat prin Tratatul de la Lisabona implică, în special, dezvoltarea unei dinamici progresive de evaluare a performanțelor acestor servicii.

3.2 CESE consideră că, pentru ca un SIEG să poată primi calificativul de bună funcționare, acesta ar trebui, printre altele:

- să răspundă principiilor egalității, universalității, abordabilității și accesibilității, fiabilității și continuității, calității și eficienței, garantării drepturilor utilizatorilor, precum și rentabilității economice și sociale;
- să ia în considerare necesitățile specifice ale anumitor grupuri de utilizatori cum ar fi persoanele cu handicap, dependente, defavorizate etc.

3.3 Chiar dacă tratatul modificat prin Tratatul de la Lisabona nu menționează în mod explicit evaluarea, aceasta tinde să reprezinte instrumentul de supraveghere solicitat în mod implicit.

3.4 Statele membre sau Uniunea vor trebui să definească și să adapteze, într-un mod transparent și nediscriminatoriu, misiunile și obiectivele serviciilor de interes economic general

corespunzătoare domeniilor de competență ale acestora, respectând principiul proporționalității și în interesul și spre satisfacția generală a tuturor celor cărora li se adresează aceste servicii.

3.5 Pentru a se verifica îndeplinirea corectă și eficientă a acestor misiuni de interes general și îndeplinirea obiectivelor, diferite fie în funcție de tipul serviciului — SIEG sau SNEIG, fie în funcție de însăși natura serviciului, autoritatea competentă trebuie să creeze un sistem de evaluare a performanțelor, a eficienței și a calității acestor servicii, care să nu se limiteze la simple sondaje și anchete de opinie.

3.6 Prin urmare, evaluarea constă în analiza și monitorizarea sistematică a condițiilor de aplicare efectivă a misiunii specifice de interes general, din punctul de vedere al îndeplinirii acesteia și al capacității sale de a satisface necesitățile consumatorilor, ale întreprinderilor, ale cetățenilor și ale societății, precum și din punctul de vedere al obiectivelor Uniunii, în special în ceea ce privește coeziunea socială, economică și teritorială, economia socială de piață, Strategia de la Lisabona și garantarea exercitării drepturilor fundamentale.

3.7 Serviciile de interes economic general se caracterizează prin urmărirea unei serii de echilibre:

- între piață și interesul general;
- între obiectivele economice, sociale și de mediu;
- între utilizatori (utilizatori individuali, inclusiv grupurile defavorizate, întreprinderi, colectivități etc.) care nu au toți aceleași nevoi sau aceleași interese;
- între domeniile care sunt de competența statelor membre și integrarea comunitară.

3.8 Aceste echilibre evoluează în funcție de mutațiile economice și tehnologice și de evoluția nevoilor și a așteptărilor, atât individuale, cât și colective, reflectând necesitatea unei coerențe între diversele situații naționale, a particularităților geografice și a caracteristicilor sectoriale.

3.9 Evaluarea performanțelor este o funcție diferită de reglementare, dar și un element al acesteia din urmă. Este bine ca reglementarea să se bazeze pe evaluări pertinente și să suscite la rândul ei și alte evaluări de acest tip. În același timp, evaluarea trebuie să permită sesizarea deficiențelor de funcționare și a diferențelor în materie de calitate și/sau de tip de servicii de la o țară la alta, și, pe baza acestora, să pună accentul pe adaptarea exigențelor în funcție de nevoile și preocupările utilizatorilor și ale consumatorilor, precum și în funcție de mutațiile economice, tehnologice și sociale.

4. Serviciile care trebuie să facă obiectul unei evaluări

4.1 Având în vedere obiectivele care le-au fost atribuite serviciilor de interes general și importanța acestora pentru realizarea diverselor politici comunitare, este indispensabilă evaluarea periodică a acestor servicii, nu numai în cazul serviciilor de interes economic general pentru care există o reglementare comunitară, ci și în cazul serviciilor de natură non-economică de interes general, dat fiind faptul că aceste servicii contribuie la punerea în aplicare efectivă a drepturilor fundamentale și că funcționarea acestora se bazează pe principiul solidarității și pe respectarea demnității umane cu referire la valori comune proprii modelului social european.

4.2 Dat fiind că protocolul anexat la tratatele modificate prin Tratatul de la Lisabona confirmă faptul că serviciile de natură non-economică de interes general sunt de competența exclusivă a statelor membre, evaluarea acestora se va realiza numai la nivel național, regional sau local.

4.3 Însă, având în vedere că serviciile de natură non-economică de interes general sunt incluse, în aceeași măsură ca și SIEG, într-o serie de obiective ale Uniunii Europene (respectarea drepturilor fundamentale, promovarea bunăstării cetățenilor, echitatea socială, coeziunea socială etc.) și că Uniunea este responsabilă pentru realizarea acestor obiective, este necesar ca aceasta să vegheze cel puțin la efectuarea de către statele membre a unor evaluări periodice ale funcționării acestor servicii de natură non-economică de interes general.

5. Abordarea instituțiilor Uniunii Europene

5.1 Cu ocazia Consiliilor Europene de la Nisa (2000) și de la Laeken (2001), s-a stabilit că este necesar să se prevadă, la nivel comunitar, o evaluare eficientă și dinamică a efectelor concurenței și a performanțelor serviciilor de interes general, care să ia în considerare în mod corespunzător particularitățile și competențele naționale, regionale și locale.

5.2 S-a considerat, de asemenea, că această evaluare ar trebui să fie realizată în cadrul structurilor existente, în special prin intermediul evaluărilor orizontale și a rapoartelor sectoriale, precum și prin intermediul „raportului Cardiff”, privind reforma economică, elaborat de Comisie, și că ar trebui să ia în considerare structurile și performanțele pieței, inclusiv aspectele legate de ocuparea forței de muncă, evaluarea economică și socială a obligațiilor de serviciu public și opiniile cetățenilor și ale consumatorilor privind performanțele serviciilor de interes general și efectul liberalizării asupra acestor servicii.

5.3 Începând cu anul 2001, Comisia Europeană a realizat anual (cu excepția anului 2003) o evaluare orizontală, limitată la industriile de rețea (electricitate, gaz, comunicații electronice, servicii poștale, transport aerian și feroviar), pe baza unei metodologii definite într-o comunicare ⁽¹⁾ a Comisiei, care nu este însă acceptată în unanimitate de factorii implicați, unii dintre aceștia considerând că sunt evaluate mai degrabă politicile comunitare în domeniul industriilor de rețea decât performanțele acestora.

5.4 În 2003, în Cartea verde privind serviciile de interes general, Comisia Europeană a lansat o consultare publică cu scopul de a defini modul de organizare a evaluării, criteriile care trebuie utilizate, modul de implicare a cetățenilor și modul de îmbunătățire a calității datelor. Principalele concluzii ale acestei consultări au fost necesitatea unei evaluări multidimensionale și a unei revizui a mecanismelor de evaluare, însă, potrivit Comisiei, nu s-a ajuns la un consens asupra entității care trebuie să efectueze această evaluare.

5.5 Cartea albă privind serviciile de interes general ⁽²⁾ scoate în evidență procesul de evaluare care va trebui să preceadă, pe viitor, orice adaptare a cadrului legislativ comunitar, și în special în ceea ce privește liberalizarea serviciilor.

⁽¹⁾ COM(2002) 331 final din 18 iunie 2002. Comunicarea Comisiei: Notă metodologică pentru evaluarea orizontală a serviciilor de interes economic general.

⁽²⁾ COM(2004) 374 final din 12 mai 2004. Comunicarea Comisiei: Cartea albă privind serviciile de interes general.

5.6 În această Carte albă, Comisia recunoaște răspunderea specifică pe care trebuie să și-o asume instituțiile comunitare, pe baza datelor culese la nivel național, în evaluarea serviciilor supuse unui cadru reglementar sectorial stabilit la nivel comunitar. Comisia nu exclude posibilitatea unei evaluări la nivel comunitar și în alte domenii, dacă se poate stabili, în cazuri specifice, că o astfel de evaluare ar aduce o valoare adăugată.

5.7 În cele din urmă, Comisia a comandat unui consultant extern un raport de evaluare în profunzime a metodologiei de evaluare. Principalele concluzii vor fi rezumate într-o nouă comunicare prevăzută pentru 2008.

5.8 Potrivit Comisiei, acest audit extern va trebui să analizeze necesitatea unei evaluări a performanțelor industriilor de rețea furnizoare de SIEG la nivelul Uniunii Europene, să facă recomandări pentru îmbunătățirea evaluărilor orizontale și să evalueze pertința rolului Comisiei ca responsabilă pentru realizarea de evaluări orizontale.

5.9 În comunicarea sa privind SIG ⁽³⁾, Comisia „consideră că este important, din punct de vedere al calității și transparenței procesului decizional, să efectueze în mod periodic o evaluare detaliată și să prezinte metodologia și rezultatele evaluării, astfel încât aceasta să fie supusă examinării”.

6. Principii și criterii de evaluare

6.1 În comunicarea sa COM(2002) 331, Comisia s-a angajat să implice societatea civilă în evaluarea orizontală a performanțelor SIG, în special prin instaurarea unui „mecanism permanent de monitorizare a opiniilor cetățenilor și a evoluției acestora” și să garanteze că „factorii implicați, inclusiv partenerii sociali, vor fi consultați ad-hoc în legătură cu aspecte specifice”.

6.2 Evoluția societății se traduce prin așteptări care reflectă exigențele crescute ale unui public, în speță utilizatorii sau consumatorii, care revendică nu numai recunoașterea drepturilor sale, ci și luarea în considerare a particularităților sale. Modul de punere în aplicare a serviciilor de interes general depinde în mare măsură de societățile în care acestea sunt furnizate.

6.3 Diversitatea structurilor și a statutelor (operatori publici, privați sau parteneriate public-privat) utilizate de autoritățile publice naționale, regionale și locale pentru a asigura serviciile de interes general conduc la necesitatea unei evaluări multidimensionale.

6.4 Mai mult, evaluarea la nivelul statelor membre va trebui să fie pluralistă, asociind toate persoanele și toți factorii interesați: autoritățile responsabile de definirea și de asigurarea serviciilor de interes general, organismele de reglementare, operatorii/prestatorii responsabili pentru prestarea serviciilor, reprezentanții consumatorilor, ai sindicatelor și ai societății civile etc.

⁽³⁾ COM(2007) 725 final, din 20 noiembrie 2007. Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor de însoțire a Comunicării privind „O piață unică pentru Europa secolului XXI” — Servicii de interes general, inclusiv servicii sociale de interes general: un nou angajament european.

6.5 Pe lângă caracterul său pluralist, această evaluare va trebui să fie independentă și să permită dialogul între diferiți interlocutori, dat fiind faptul că factorii interesați nu au în mod necesar aceleași interese, iar în anumite cazuri au chiar puncte de vedere opuse și se găsesc pe poziții asimetrice în ceea ce privește informația și expertiza de care dispun.

6.6 În consecință, eficacitatea economică și socială a serviciilor de interes general, activitățile și performanțele acestora nu se pot aprecia pe baza unui criteriu unic — în speță cel al regulilor de concurență, ci pe baza unui ansamblu de criterii.

6.7 Conform studiului efectuat în anul 2000 ⁽⁴⁾ de către CIRIEC și CEEP la solicitarea Comisiei Europene, evaluarea nu are sens decât dacă este raportată la obiectivele și misiunile stabilite inițial, care sunt definite din trei perspective — a consumatorilor, a cetățenilor și a colectivității — și au trei componente — garantarea exercitării drepturilor fundamentale ale persoanei, coeziunea socială și teritorială, definirea și punerea în aplicare a politicilor publice.

6.8 Evaluarea va trebui să acopere cei trei piloni ai Strategiei de la Lisabona (economic, social și protecția mediului) și să privească în același timp politicile pieței interne, ale concurenței, ale protecției consumatorilor, ale ocupării forței de muncă și fiecare dintre politicile sectoriale implicate.

6.9 Evaluarea va trebui să fie bazată pe mai multe criterii și să privească în special:

- definirea regimului de obligații de serviciu public și mandatarea aferentă;
- punerea în aplicare corespunzătoare de către operator(i) a caietului (caietelor) de sarcini sau a obligațiilor legate de serviciul universal sau de mandatare;
- prețul, calitatea serviciului, accesibilitatea serviciului respectiv pentru persoanele cu handicap, precum și satisfacția utilizatorilor;
- externalitățile pozitive și negative;
- realizarea obiectivelor de politică publică;
- transpunerea dispozițiilor corespunzătoare constrângerilor juridice.

6.10 Prin urmare, vor trebui comunicate elementele de informare și evaluare privind practicile reale și impactul acțiunilor asupra diferitelor tipuri de utilizatori, ceea ce va permite corectarea dezechilibrului structural inherent relațiilor dintre operatori și prestatori, organisme de reglementare și consumatori în ceea ce privește informația.

7. Punerea în practică a evaluării

7.1 Sistemul de evaluare va trebui să se bazeze pe rapoarte periodice elaborate la nivel național sau local de către organisme de evaluare instituite de statele membre conform principiilor menționate anterior.

7.2 La nivel comunitar, vor trebui definite modalitățile de schimb de opinii, de confruntare, comparare și coordonare. Uniunii îi va reveni rolul de a stimula dinamica evaluării independente, respectând principiul subsidiarității și principiile enunțate în protocolul anexat la tratatele modificate prin Tratatul de la Lisabona, prin elaborarea, în cadrul dialogului cu reprezentanții factorilor interesați, a unei metodologii de evaluare armonizate la scară europeană, pe baza unor indicatori comuni, precum și a modalităților de punere în aplicare a acesteia.

7.3 Pentru ca această evaluare să fie pertinentă și utilă, va trebui instituit un comitet director pluralist care să reprezinte toate părțile implicate (autorități publice, parteneri sociali, operatori, organisme de reglementare, utilizatori — utilizatori individuali sau întreprinderi — organizații sindicale). Acesta ar putea fi alcătuit, la nivel comunitar, din reprezentanți ai Comisiei Europene, ai Parlamentului European, ai reprezentanțelor permanente ale statelor membre pe lângă UE, ai Comitetului Regiunilor și ai Comitetului Economic și Social European.

7.4 Acest comitet director ar trebui să fie responsabil pentru:

- metodologia evaluării;
- definirea indicatorilor;
- pregătirea caietelor de sarcini ale studiilor care trebuie efectuate;
- comandarea acestor studii, bazate pe expertize multiple;
- examinarea critică a rapoartelor;
- emiterea recomandărilor;
- difuzarea rezultatelor.

7.5 Dezbaterile privind rapoartele de evaluare cu toate părțile implicate ar putea avea loc în cadrul unei conferințe anuale privind performanțele SIEG, după modelul celei organizate în ultimii ani în cadrul Comitetului Economic și Social European cu privire la industriile de rețea, sau ar putea fi organizate în cadrul summitului social european de primăvară.

Bruxelles, 14 februarie 2008

Președintele

Comitetului Economic și Social European

Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁴⁾ Studiul CIRIEC-CEEP: „Serviciile de interes economic general în Europa: reglementare, finanțare, evaluare, bune practici” http://www.ulg.ac.be/ciriec/intl_fr/research/publications.htm.
CIRIEC: Centre International de Recherches et d'Information sur l'Économie Publique, Sociale et Coopérative (Centrul Internațional de Cercetare și Informare privind Economia Publică, Socială și Cooperativă).
CEEP: Centre européen des Entreprises à Participation Publique et des Entreprises d'Intérêt Économique Général (Centrul European al Întreprinderilor cu Capital Public și al Întreprinderilor de Interes Economic General).

Avizul Comitetului Economic și Social European privind promovarea accesului larg la Biblioteca Digitală Europeană pentru toate categoriile de public

(2008/C 162/11)

La 16 februarie 2007, în conformitate cu articolul 29 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, Comitetul Economic și Social European a hotărât să elaboreze un aviz cu privire la

Promovarea accesului larg la Biblioteca Digitală Europeană pentru toate categoriile de public.

Secțiunea pentru transporturi, energie, infrastructură și societatea informațională, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 23 ianuarie 2008 (raportor: dna Pichenot).

În cea de-a 442-a sesiune plenară, care a avut loc la 13 și 14 februarie 2008, (ședința din 13 februarie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 153 voturi pentru, 4 voturi împotriva și 5 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 În preajma lansării, în acest an, a Bibliotecii Digitale Europene ⁽¹⁾, avizul Comitetului își propune să susțină acest proiect, ce va permite accesul on-line la o parte a patrimoniului cultural, științific și tehnic. Astfel, Comitetul sprijină instituțiile europene în realizarea unui portal destinat unui public larg, un instrument de diseminare a cunoștințelor în era digitală.

1.2 Comitetul recunoaște eforturile depuse, într-un elan unanim, de Comisie și de statele membre și salută acțiunea de coordonare a instituțiilor culturale lansată de Conferința Bibliotecilor Naționale Europene (CENL) în scopul creării unei fundații care să reunească toate instituțiile dornice să ofere acces la patrimoniul digitalizat pe care îl dețin. Pentru o bună informare a cetățenilor în legătură cu acest proiect european de mare anvergură, Comitetul apelează la organizațiile societății civile existente la nivel european, național și regional.

1.3 Există patru considerente majore care fac ca implicarea societății civile în crearea Bibliotecii Digitale Europene să se dovedească decisivă și care justifică totodată angajarea Comitetului Economic și Social European în acest proiect. Este vorba despre:

- participarea acestora la stabilirea unor criterii adecvate de alegere a conținuturilor care vor fi digitalizate;
- asigurarea sprijinului opiniei publice în dobândirea mijloacelor de finanțare;
- stimularea participării și creativității tuturor actorilor implicați în editarea și distribuția de carte, precum și a celorlalte organisme culturale;
- promovarea înglobării tuturor în societatea informațională.

1.4 Comitetul este conștient de eforturile depuse până acum de statele membre care au deținut succesiv Președinția

Consiliului, de Comisie, precum și de toate părțile interesate. Acesta subscrie la recentul raport ⁽²⁾ al Parlamentului European, care a sintetizat foarte bine progresele realizate și etapele care urmează a fi parcurse. În prezentul aviz, Comitetul a ales să se concentreze pe necesitatea încurajării tuturor componentelor societății civile de a contribui la lansarea și dezvoltarea Bibliotecii Digitale Europene. Se va pune accentul pe așteptările și nevoile utilizatorilor, o condiție a atingerii obiectivului ca biblioteca să devină accesibilă unui public cât mai larg.

1.4.1 CESE recomandă organizațiilor societății civile:

- să se angajeze, din 2008, în acțiuni de comunicare cu cetățenii europeni;
- să urmărească atent reacțiile diverselor categorii de utilizatori, prin testarea pertinentei, ușurinței în utilizare și accesibilității („e-accessibility”) ⁽³⁾ portalului comun pentru persoanele cu handicap;
- să organizeze largi dezbateri cu bibliotecile de proximitate privind alegerea materialului;
- să îndemne, în sânul societății informaționale, la o dezbatere privind elaborarea unui cadru juridic compatibil cu procesul de digitalizare a producției intelectuale, artistice și științifice contemporane.

1.4.2 CESE recomandă statelor membre și Comisiei:

- înființarea unui comitet director al proiectului, deschis dialogului cu societatea civilă;
- obținerea de angajamente financiare din partea statelor membre, astfel încât, în 2010, să se ajungă la digitalizarea pe scară largă a unor materiale cât mai variate, provenind din surse cât mai diverse;

⁽¹⁾ Biblioteca Digitală Europeană, sintagmă provizorie pentru a desemna proiectul european de digitalizare de documente provenind din muzee, arhive, centre audiovizuale, biblioteci etc.

⁽²⁾ Raportul „i2010: către o bibliotecă digitală europeană” (2006/2040 (INI), al dnei Marie-Hélène Descamps, deputat european, iulie 2007).

⁽³⁾ Avizul Comitetului Economic și Social European în legătură cu viitoarea legislație privind e-accesibilitatea (raportor: dl Hernandez Bataller), JO C 175, 27.7.2007; avizul Comitetului Economic și Social European privind „Egalitatea șanselor pentru persoanele cu handicap” (raportor: Meelis Joost), JO C 93/08, 27.4.2007.

- armonizarea planurilor naționale de digitalizare, cu asistență din partea centrelor de competență și în conformitate cu o cartă comună de documentare;
- căutarea susținută de soluții, la nivel comunitar, pentru problemele tehnice legate de multilingvism și interoperabilitate, în vederea elaborării unor orientări comune pentru asigurarea accesibilității (e-accessibility) pentru persoanele cu handicap;
- efectuarea de cercetări, în asociere cu CESE, privind nevoile, așteptările și metodele folosite de utilizatori (în special de persoanele cu handicap);
- degajarea unor concluzii utile din analiza practicilor naționale în materie de excepții, cuprinse în Directiva 2001/29/CE ⁽⁴⁾ și extinderea căutării de soluții la situațiile de vid legislativ (opere „orfane”, opere epuizate, documente de origine digitală etc.).

1.4.3 CESE dorește să incite operatorii economici și instituțiile culturale la următoarele acțiuni:

- promovarea accesului pe scară largă la materialele digitalizate recent sau contemporane, disponibile pe portalul Bibliotecii Digitale Europene;
- elaborarea de modele de publicare on-line a operelor protejate prin dreptul de autor, la un preț convenabil;
- participarea la digitalizarea documentelor proprii prin parteneriate public-privat;
- sponsorizarea unor acțiuni de digitalizare;
- încurajarea bibliotecilor publice în a oferi conținuturi virtuale spre consultare pe loc sau în circuit închis (intranet).

2. Îmbunătățirea gradului de informare a cetățenilor și implicarea societății civile în dezvoltarea viitoarei Bibliotecii Digitale Europene (EDL)

2.1 Îmbunătățirea gradului de informare a cetățenilor privind viitoarea Bibliotecă Digitală Europeană

2.1.1 În cursul anului 2010, accesul on-line la patrimoniul cultural european al bibliotecilor, arhivelor și muzeelor va permite populației europene, dar și celei din întreaga lume, să consulte șase milioane de documente digitalizate, spre a le folosi în activități recreative, educative, profesionale sau de cercetare. Atingerea acestui obiectiv cantitativ va reprezenta prima etapă a digitalizării pe scară largă.

⁽⁴⁾ Directiva 2001/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor și drepturilor conexe în societatea informațională

2.1.2 Acest proiect, denumit provizoriu Biblioteca Digitală Europeană (EDL), este cunoscut ca „bibliotecă” doar din considerente practice, având în vedere că, în comunicarea sa ⁽⁵⁾, Comisia definește digitalizarea într-un cadru mai larg, invitând toate instituțiile să participe la acest proiect. Proiectul înglobează întregul patrimoniu cultural, științific și tehnic și are în vedere toate tipurile de documente: manuscrise, cărți, partituri, hărți, înregistrări sonore, înregistrări audiovizuale, reviste, fotografii etc.

2.1.3 Pentru Comitet, ca și pentru statele membre, după cum reiese din concluziile unanime ale Consiliului din noiembrie 2006, proiectul Bibliotecii Digitale Europene reprezintă „un proiect-far”, menit să stimuleze participarea tuturor la societatea informațională și să-i ajute pe cetățeni în înțelegerea identității europene.

2.1.4 Al doilea obiectiv ambițios al acestui proiect este de a face din viitoarea Bibliotecă Digitală Europeană nu doar o sursă de interes pentru comunitățile științifice sau artistice, ci o cale de acces multilingv, deschisă tuturor printr-un portal comun. În acest sens, CESE invită Comisia să îmbunătățească modalitățile de informare a cetățenilor, pentru a încuraja participarea acestora la începerea constituirii bibliotecii digitale, în principal prin furnizarea de documente multilingve. Ar trebui conceput un plan de comunicare între toate instituțiile europene și statele membre, care să funcționeze încă din noiembrie 2008, imediat după lansare.

2.1.5 Uriașul val al digitalizării va reprezenta un moment excepțional în istoria umanității. De aceea, ar trebui deschisă o dezbatere asupra selecției și organizării la nivel european a conținuturilor și cunoștințelor. CESE consideră că o largă dezbatere asupra condițiilor digitalizării masive ar trebui să aibă în vedere anumite aspecte financiare, tehnice și juridice, necesare în realizarea unei societăți a cunoașterii deschise tuturor:

- resursele financiare necesare digitalizării domeniului public, care impun găsirea unui echilibru între digitalizarea unor documente rare sau fragile și digitalizarea în masă așteptată de marele public;
- sprijin financiar acordat editorilor care își digitalizează fondul de lucrări contemporane și acceptă publicarea lor on-line;
- finanțările private și sponsorizarea acțiunilor de digitalizare și diseminare;
- conservarea nealterată a drepturilor de proprietate intelectuală timp de 70 de ani după decesul autorului;
- introducerea transparenței și a spiritului colegial în selectarea din domeniul public a produselor culturale de orice tip (texte, material audiovizual, piese de muzeu, arhive etc.) care urmează a fi digitalizate;

⁽⁵⁾ Comunicarea din 30 septembrie 2005 „i2010: Biblioteci digitale” COM(2005) 465 final.

- necesitatea unei „carte europene de documentare” care să repertorieze marile domenii ale cunoașterii, în vederea digitalizării; realizarea acesteia presupune inventarierea la nivel european a accesibilității on-line a materialului deja digitalizat;
- posibilitatea ca autorii de opere epuizate și nereeditate să opteze pentru difuzarea digitală sub o licență mai puțin restrictivă ⁽⁶⁾;
- avantajele creării unui fișier interactiv care să servească la găsirea deținătorilor drepturilor de autor în cazul operelor „orfane” ⁽⁷⁾;
- procesarea informației științifice ⁽⁸⁾;
- chestiunile legate de accesibilitatea pentru persoanele cu handicap, în special cele cu handicap vizual, a portalurilor internet și a materialului digitalizat.

2.2 Implicarea societății civile în agenda europeană pentru cultură într-o lume în proces de globalizare

2.2.1 Până în prezent, proiectul face încă obiectul unor dezbateri între specialiști, fapt ce demonstrează puternica mobilizare a părților interesate (instituții culturale, autori, editori, librari etc.) și participarea lor efectivă la lucrările grupului la nivel înalt constituit de Comisie. La consultarea lansată de Comisie în 2005 și intitulată „i2010: bibliotecile digitale” ⁽⁹⁾, doar 7 % din răspunsuri au venit din partea persoanelor particulare și doar 14 % din partea universităților. Slaba participare a publicului larg era previzibilă, având în vedere atât modul neașteptat în care s-a ivit această dezbatere, ca urmare a anunțului de digitalizare masivă făcut de Google în 2004, cât și natura chestionarului, care se adresa strict grupurilor de interese economice atinse de impactul digitalizării.

2.2.2 Banalizarea accesului gratuit la informație pe internet, în spatele căruia se ascunde, de fapt, o importantă finanțare provenind din publicitate, face ca publicul să fie derutat când trebuie să plătească pentru serviciile oferite de o bibliotecă digitală. Societatea civilă are, în special față de tineri, responsabilitatea majoră de a participa la o campanie de informare și de educare privind valoarea creației intelectuale sau artistice și necesitatea asigurării respectului cuvenit acestei creații.

2.2.3 CESE invită Comisia și statele membre să ia inițiative menite să asigure participarea societății civile la viitoarele activități de digitalizare a patrimoniului cultural. Implicarea organizațiilor societății civile este esențială în atingerea următoarelor

patru obiective majore: definirea criteriilor comune de selecție a conținuturilor, susținerea mijloacelor de finanțare, încurajarea inițiativelor de inovare și promovarea înglobării tuturor în societatea informațională.

2.2.4 În acest scop, CESE recomandă deschiderea, începând din martie 2008 (odată cu lansarea prototipului), a unui forum în cadrul căruia să se poată exprima organismele asociative, educative, culturale, familiale și socioprofessionale reprezentative ale viitorilor utilizatori. Intervențiile societății civile se vor dovedi utile în diferitele faze ce vor urma lansării din noiembrie 2008, precum și în cursul dezvoltării ulterioare a proiectului.

2.2.5 Dezbaterea ar trebui să completeze foaia de parcurs (2007-2010) cuprinsă în anexa la concluziile Consiliului și să o prelungească dincolo de această perioadă, în vederea continuării dezvoltării procesului de digitalizare și a îmbogățirii posibilităților de întrebuițare oferite. CESE primește cu interes invitația de a intra în contact cu „Platforma societății civile pentru dialog intercultural”, inițiativă care formează, în jurul bibliotecilor digitale, o rețea de comunicare între cetățeni.

2.2.6 Dezbaterea ar putea continua după 2008 (Anul european al dialogului intercultural), ducând la o nouă consultare în 2009. Societatea civilă ar putea, în acest fel, participa la definirea etapelor pe termen lung, ținând cont de agenda europeană pentru cultură într-o lume în proces de globalizare ⁽¹⁰⁾.

2.3 Promovarea dezvoltării viitoarei biblioteci

2.3.1 CESE subscrisce la propunerea făcută în raportul ⁽¹¹⁾ Parlamentului European, de creare a unui „Comitet director” al Bibliotecii Digitale Europene, constituit din instituțiile culturale participante la EDLnet. Acesta va veghea la continuarea proiectului și la articularea planurilor naționale de digitalizare. Între acest comitet director și organizațiile reprezentative ale utilizatorilor, în special CESE, ar trebui să se închege un dialog fructuos.

2.3.2 CESE recunoaște rolul esențial jucat de Conferința bibliotecilor naționale europene, sub a cărei îndrumare, făcută pe baza unui standard internațional de codificare (nota bibliografică), digitalizarea materialelor scrise a făcut mari progrese. Comitetul solicită celorlalte instituții culturale naționale, atât de la nivel regional sau național, cât și european, să participe la coordonarea proiectului EDLnet pentru arhive, muzee naționale și centre audiovizuale, în special în cadrul fundației create în noiembrie 2007.

⁽⁶⁾ Licență mai puțin restrictivă, ca în cazul *Creative Commons* (www.creativecommons.org).

⁽⁷⁾ Raportul grupului de experți la nivel înalt privind drepturile de autor, conservarea digitală, operele „orfane” și epuizate, 18 aprilie 2007.

⁽⁸⁾ Comunicarea din 14 februarie 2007 „Informațiile științifice în era digitală: acces, diseminare și păstrare” COM(2007) 0056.

⁽⁹⁾ Comunicarea din 30 septembrie 2005 „i2010: Biblioteci digitale” COM(2005) 465 final.

⁽¹⁰⁾ Comunicarea Comisiei din 10 mai 2007 privind o agendă europeană pentru cultură într-o lume în proces de globalizare, COM(2007)242 final.

⁽¹¹⁾ Raportul „i2010: spre o bibliotecă digitală europeană” (2006/2040 (INI), al dnei Marie-Hélène Descamps, deputat european, iulie 2007).

2.3.3 În ceea ce privește acest punct cheie al dosarului, CESE subscrie la aplicarea Directivei 2001/29/CE privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor și drepturilor conexe în societatea informațională, în special în materie de reproducere și distribuție a operelor. Cu toate acestea, în era digitală, această directivă nu prevede nimic în privința operelor „orfane”, a modalităților de conservare digitală, a statutului operelor publicate mai întâi în mediu electronic (digital born), nici în privința operelor epuizate care nu au fost reeditate.

2.3.4 Această directivă prevede excepții, în special pentru reproducerea efectuată de biblioteci, destinate publicului, instituțiilor de învățământ, muzeelor sau arhivelor și în beneficiul persoanelor cu handicap. Întrucât aceste excepții sunt facultative, punerea lor în aplicare variază de la stat la stat.

2.3.5 Comitetul recunoaște că, la aceste aspecte de ordin juridic, se mai adaugă probleme de ordin tehnic, care măresc complexitatea proiectului. În această privință, Comitetul salută lucrările efectuate de câțiva ani de Comisie pentru rezolvarea aspectelor tehnice. Acesta susține inițiativele adoptate în cadrul celui de-al șaptelea program-cadru de cercetare-dezvoltare și al programului „eContentplus”, în special în cercetările privind interoperabilitatea și în centrele de competență pentru digitalizare. Interoperabilitatea și multilingvismul — sau mecanismele prin care colecțiile muzeelor, bibliotecilor sau arhivelor vor fi accesibile pe un site comun — se numără printre factorii principali de reușită a Bibliotecii Digitale Europene.

2.3.6 Organizațiile societății civile de la nivel național și regional, în special consiliile economice și sociale naționale, sunt invitate să susțină investițiile cerute de digitalizare la nivelul fiecărui stat membru, astfel încât să se atingă masa critică în materie de conținuturi și să se asigure diversitatea acestora. Comitetul recomandă statelor membre să facă apel și la finanțările acordate prin Fondurile Structurale, după exemplul concludent al Lituaniei.

3. Promovarea unui acces larg la Biblioteca Digitală Europeană prin furnizarea de conținuturi structurate

3.1 Preocuparea față de nevoile și așteptările utilizatorilor ⁽¹²⁾

3.1.1 CESE consideră că este important ca acest moment excepțional al digitalizării să devină un puternic factor de coeziune socială și teritorială ⁽¹³⁾. Comitetul recomandă în mod special să se țină cont, în oferta digitală și în modalitățile de accesare, de așteptările diferitelor generații, pentru a înlesni crearea de legături și transmiterea de informații. Convertirea celor care nu citesc în cititori se întâmplă rar după vârsta adolescenței. Accesul cât mai larg la această bibliotecă digitală

⁽¹²⁾ Utilizatorul e privit nu ca un simplu client pasiv, ci ca un factor activ în producerea și evaluarea serviciului oferit.

⁽¹³⁾ Avizul Comitetului Economic și Social European privind viitoarea legislație privind e-accesibilitatea, JO C 175, 27.7.2007, p. 91.

reprezintă o miză importantă pentru societatea cunoașterii, tocmai prin faptul că pune un mijloc de informare la dispoziția celor care nu citesc și a cititorilor ocazionali.

3.1.2 Din perspectiva conceptului de învățare pe parcursul întregii vieți ⁽¹⁴⁾, potențialul de informare oferit de digitalizarea operelor culturale și, în special, a lucrărilor științifice ⁽¹⁵⁾ este considerabil. Acest obiectiv implică, între altele, adaptarea procesului de formare inițială și continuă a profesorilor ⁽¹⁶⁾ la această nouă realitate, în conformitate cu noile condiții de transmitere a cunoștințelor.

3.1.3 Pentru ca efectele acestui dispozitiv să fie cele dorite, este necesar să se cunoască așteptările și comportamentul utilizatorilor. În faza actuală se acordă prioritate materialelor scrise (manuscrise, cărți, reviste și lucrări de referință), pentru care au fost identificate trei moduri de utilizare principale: căutarea în tot textul, consultarea on-line și lectura off-line (biblioteca virtuală personală). Numeroase alte posibilități ar trebui testate, cum ar fi instrumentele colaborative, platformele de adnotare și îmbogățirea textelor cu hiperlinkuri și chiar cu resurse multimedia (sunet, video, animație). Aceste funcții noi ajută nu numai la diseminarea ideilor, dar și la dezvoltarea procesului de reflecție care se află la originea lor.

3.1.4 Pentru alte tipuri de documente decât cele scrise, portalul Michael (inventar multilingv al patrimoniului cultural european) permite accesul, începând din 2007, la portalul colecțiilor digitale ale muzeelor, bibliotecilor și arhivelor de pe cuprinsul Europei. Mai multe instituții culturale locale, regionale și naționale pun la dispoziții descrieri de colecții. Această inițiativă, care acoperea inițial Marea Britanie, Franța și Italia, se va extinde la alte 15 state membre, oferind turismului cultural noi servicii. Acest portal, numit „Michael Culture”, aparține fundației care reunește și gestionează, din noiembrie 2007, totalitatea instituțiilor culturale participante la proiect.

3.1.5 CESE preconizează crearea unui „observator al practicilor de utilizare”, menit să analizeze întreaga gamă de posibilități și de modalități de exploatare. Atractivitatea Bibliotecii Digitale Europene vine atât din bogăția conținutului său, cât și din oferta de noi modalități de comunicare intelectuală și de noi teme de cercetare. Comitetul dorește să se implice în activitățile grupului de lucru pentru utilizatori al EDLnet.

3.2 Promovarea unei societăți digitale integratoare, deschisă tuturor, care să ofere soluții în special persoanelor cu handicap ⁽¹⁷⁾

3.2.1 În conformitate cu declarația ministerială de la Riga, din iunie 2006, privind TIC pentru o societate integratoare, se

⁽¹⁴⁾ Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de recomandare a Parlamentului European și a Consiliului privind competențele-cheie pentru educație și formare pe parcursul întregii vieți (raportor: dna Herczog), JO C 195, 18.8.2006.

⁽¹⁵⁾ Concluziile Consiliului European privind informația științifică.

⁽¹⁶⁾ Avizul Comitetului Economic și Social European privind îmbunătățirea calității studiilor și a formării profesorilor (raportor: dl Soares).

⁽¹⁷⁾ Campania de sensibilizare organizată de Comisie și prezentată Consiliului privind inserția în societatea informațională „Inserția digitală, aveți cuvântul în 2008”.

cuvine ca Biblioteca Digitală Europeană să nu mărească, în modul de utilizare a internetului, diferența între modul de utilizare obișnuit și cel al persoanelor în vârstă, al persoanelor cu handicap sau al celor care fac parte din alte categorii vulnerabile. În avizele sale exploratorii recente, Comitetul definește acțiunile care ar putea să garanteze e-accesibilitatea acestor persoane, printre care și implicarea Fondului Social European.

3.2.2 Digitalizarea și accesibilitatea on-line a documentelor din bibliotecile, arhivele și muzeele Europei reprezintă, pentru persoanele cu handicap, instrumente inegalabile. Cu toate acestea, un design complicat, un format inadecvat sau măsuri de protecție inadaptate pot împiedica acest acces.

3.2.3 Directiva din 2001 prevede în mod expres posibilitatea excepțiilor de la principiul dreptului de autor în favoarea persoanelor cu handicap (persoanele cu deficiențe de vedere sau nevăzătorii, persoanele cu handicap motor sau mintal).

3.2.4 În acest sens, este esențial ca portalul internet al viitoarei Bibliotecii Digitale Europene și portalurile naționale asociate să fie din start concepute în așa fel încât să permită, prin mijloace tehnice specifice, accesul persoanelor cu handicap.

3.2.5 Chiar dacă mijloacele tehnice de protecție împotriva pirateriei sunt deseori dejucate de utilizatori experimentați, nu este mai puțin adevărat că, pentru utilizatorul obișnuit, acestea reprezintă obstacole. În acest sens, CESE recomandă ca măsurile tehnologice de protecție să țină cont, încă de la început, de aspectele legate de accesibilitate și interoperabilitate, pentru ca instrumentele de lectură folosite de persoanele cu handicap, cum ar fi sintetizatoarele vocale, să poată fi folosite în citirea textelor digitalizate.

3.3 Extinderea ofertei de documente deja disponibile cu documente contemporane sau recente

3.3.1 În toamna anului 2008, portalul va pune la dispoziție două milioane de lucrări, fotografii sau hărți, neacoperite de dreptul de autor, accesibile on-line și care se pot descărca gratuit. Pentru accesarea documentelor rare, prețioase sau epuizate, acest procedeu constituie o contribuție unică. Pe termen lung însă, accesul nu se va putea limita la oferta patrimonială a acestor documente fără relevanță pentru actualitate.

3.3.2 Biblioteca Digitală Europeană a primit, încă de la început, menirea de a le propune utilizatorilor documente contemporane sau recente, încă supuse regimului dreptului de autor, pe același portal cu documentele neacoperite de dreptul de autor.

3.3.3 Pentru a promova soluții de acces la operele recente, Comisia a constituit un grup de experți de înalt nivel. Pentru a

micșora „gaura neagră a secolelor XX și XXI” ⁽¹⁸⁾ provocată de problema drepturilor de autor, acest comitet, constituit din reprezentanți ai editurilor, ai bibliotecilor naționale, din profesioniști ai sectorului audiovizual și din domeniul arhivelor, a elaborat, în aprilie 2007, o serie de propuneri menite să faciliteze accesul la operele „orfane” și la operele epuizate și să promoveze conservarea digitală.

3.3.4 Atingerea obiectivului digitalizării masive și accesibile marelui public presupune inventarea unui nou model economic, care să asigure o repartizare echitabilă între autori, editori și difuzori. Utilizatorii internetului sunt îndreptățiți să primească o ofertă contra cost, dar la un preț rezonabil. Comitetul îi încurajează pe operatorii economici din sectorul editării și distribuției de carte să negocieze și să ofere soluții ⁽¹⁹⁾. Pentru a încuraja dezvoltarea acestei noi piețe și a evita pirateria și contrafacerea, editorii, autorii și librarii au, față de consumatori, datoria de a propune o ofertă interesantă, care să respecte poziția tuturor părților interesate.

3.3.5 După cum preconizează aceștia, în cazul operelor protejate, și de comun acord cu deținătorii drepturilor de autor, utilizatorii ar putea să aibă acces pe portal la scurte fragmente sau, prin intermediul unor site-uri specializate, să răsfoiască virtual opera dorită. Mai departe, pentru a avea acces la integritatea documentului, utilizatorul de internet ar putea fi redirijat către operatori privați, inclusiv rețele de librării clasice, care să-i pună la dispoziție diverse opțiuni la un preț abordabil și cu recunoașterea remunerării deținătorilor drepturilor de autor. Comitetul îi încurajează pe deținătorii drepturilor de autor să subscrie la aceste formule inovatoare.

3.3.6 Pentru a menține această ofertă contra cost la un preț convenabil, este important ca posibilitatea de a introduce cote reduse de TVA la cărți și alte publicații să fie extinsă de statele membre la publicațiile în format electronic.

3.3.7 În scopul promovării de licențe mai deschise, care să îmbogățească conținuturile contemporane disponibile, un aviz recent al Comitetului ⁽²⁰⁾ recomandă să li se acorde o protecție adecvată la nivel comunitar autorilor/creatorilor care optează pentru o licență mai puțin restrictivă. În măsura în care oferă acces gratuit la operele proprii, aceștia trebuie să beneficieze și de garanții privind drepturile lor morale și să fie protejați de o întrebuintare abuzivă a acestor lucrări în scopuri comerciale.

3.3.8 Comitetul recomandă Comisiei să ia inițiativa creării de noi licențe, care să permită separarea drepturilor privind difuzarea pe cale digitală de cele privind exclusiv publicarea pe hârtie.

⁽¹⁸⁾ Expresie utilizată de comisarul Vivianne Reding la întâlnirea cu CESE din 12 decembrie 2007.

⁽¹⁹⁾ Studiu realizat de Denis Zwirn, Numilog (aprilie 2007) în scopul elaborării unui model economic de participare a editorilor la Biblioteca Digitală Europeană.

⁽²⁰⁾ Avizul CESE privind propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind dreptul de închiriere și de împrumut și anumite drepturi conexe dreptului de autor în domeniul proprietății intelectuale (versiunea codificată), JO C 324, 30.12.2006, pp. 7-8.

3.3.9 În 2007, Comisia a efectuat un studiu comparativ aprofundat ⁽²¹⁾ asupra drepturilor naționale, în contextul transpunerii directivei privind drepturile de autor și drepturilor conexe ⁽²²⁾. Comitetul va examina cu cea mai mare atenție concluziile acestui raport în vederea îmbunătățirii procesului de armonizare la nivel european.

3.4 Soluția pentru necesitatea organizării informației

3.4.1 În confruntarea, la acest început de secol XXI, cu revărsarea de informații oferite pe internet fără indicarea sursei și insuficient autentificate, superioritatea proiectului european este dată tocmai de selectarea conținuturilor, în scopul garantării obiectivității și pluralității acestora, precum și de organizarea, clasificarea și prezentarea informațiilor într-un format standardizat, în vederea menținerii unui necesar grad de claritate. Garantarea calității, preciziei și adecvării răspunsurilor puse la dispoziția utilizatorilor depinde de evoluția motoarelor de căutare, asociată cu o mai bună coordonare a informației digitalizate la nivel european.

3.4.2 Pentru a avea acces la colecții organizate, CESE subliniază interesul experimentării prototipului lansat în martie 2007, rezultat al colaborării unor instituții din Franța, Ungaria și Portugalia. Această matrice europeană, validată de experți, reprezintă fundamentul unui corpus european de digitalizare, care va contribui la realizarea următoarelor etape a Bibliotecii Digitale Europene. În plus, acest prototip este un sistem deschis tuturor motoarelor de căutare. Acesta ar trebui să faciliteze căutarea, oferind modele standard de chestionare pentru formularea și delimitarea cererii utilizatorului de internet.

3.5 Asigurarea diversității culturale și lingvistice

3.5.1 CESE subliniază caracterul unic în lume al creării unei biblioteci multilingve ⁽²³⁾, ca instrument fundamental de păstrare și promovare a diversității culturale. Deținătoare a unui patrimoniu cultural excepțional și a unui volum important de conținuturi, Europa trebuie să joace un rol-cheie în procesul de digitalizare a cunoștințelor la scară mondială, cu respectarea convenției UNESCO privind diversitatea culturală. Prin răspândirea limbilor europene în lume, accesibilitatea le va folosi atât cetățenilor Europei, cât și celor din afara acesteia, aflați în căutarea unor căi de acces la patrimoniul mondial și la sursele europene ale propriei lor culturi.

⁽²¹⁾ Studiu asupra transpunerii Directivei 2001/29/CE privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor și drepturilor conexe în societatea informațională (ETD/2005/IM/D1/91).

⁽²²⁾ Durata drepturilor de autor a fost extinsă la 70 de ani după decesul autorului și la 50 de ani în ceea ce privește drepturile conexe.

⁽²³⁾ Avizul CESE privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliul, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor „Un nou cadru strategic pentru multilingvism” — JO C 324, 30.12.2006, p. 68.

3.5.2 Comitetul recomandă fiecărui stat membru să ofere, după 2010, în faza de dezvoltare a Bibliotecii Digitale Europene, o selecție de opere de primă mărime din patrimoniul literar propriu, traduse în diferite limbi, pentru a participa astfel la difuzarea unei identități culturale europene și pentru a corespunde diversității acesteia.

4. Promovarea și modernizarea rolului bibliotecilor în cadrul unui sistem de accesibilitate on-line

4.1 Pentru a garanta accesul local într-un sistem globalizat, CESE recomandă susținerea rolului bibliotecilor publice. Circulația bunurilor culturale a dobândit o dimensiune globalizată și multimodală, eficientă în măsura în care publicul dispune de mijloacele materiale care să-i permită accesul la această ofertă considerabilă. Bibliotecile publice, mijloace locale de difuzare a culturii, rămân un instrument ce garantează accesul echitabil la informație. Din perspectiva incluziunii sociale, este necesar să li se acorde bibliotecilor de împrumut un rol important în punerea la dispoziție a conținuturilor virtuale.

4.2 În lanțul care duce de la autor la cititor, trecând prin librărie, bibliotecile și mediatecile și-au dovedit utilitatea în transmiterea unei informații organizate și în asigurarea accesului larg la patrimoniul cultural. Aceste mijloace locale de difuzare trebuie să asigure în continuare acest serviciu și în ceea ce privește conținuturile virtuale. Prin urmare, se impune promovarea de contracte și licențe specifice, care să încurajeze, fără a provoca dezechilibre, înființarea așezămintelor culturale de acest tip ⁽²⁴⁾ și îndeplinirea misiunii acestora de difuzare a cunoștințelor.

4.3 Este important ca digitalizarea activelor publice ale instituțiilor de cultură să se facă de comun acord cu bibliotecile locale și arhivele. Utilizatorii bibliotecilor de împrumut formează un public de nespecialiști, ale cărui așteptări și preferințe diverse trebuie luate în considerație în alegerea conținuturilor care nu fac obiectul drepturilor de autor.

4.4 Crearea de modele economice pentru cumpărarea și punerea la dispoziția publicului de lucrări contemporane digitalizate

4.4.1 Bibliotecile de împrumut cumpără materiale (cărți, compact discuri, partituri, metode de învățare a limbilor străine etc.), pe care, pentru o perioadă de timp limitată, le pun la dispoziția utilizatorilor cu titlu gratuit sau contra unei sume foarte mici, astfel ca dimensiunea economică să nu devină un obstacol sistematic în accesul la aceste materiale. Un nou model economic pentru conținuturile virtuale trebuie să răspundă așteptărilor utilizatorilor bibliotecilor și mediatecilor și să se adapteze la funcționarea acestora. În plus, bibliotecile de împrumut, ancorate în actualitatea informațiilor și a producțiilor culturale și tehnice, sunt clienți cu un important potențial de cumpărare a conținuturilor de actualitate. Acestea trebuie să participe la definirea acestui nou model economic.

⁽²⁴⁾ Considerentul 40 din Directiva 2001 privind drepturile de autor în societatea informațională.

4.4.2 Prin urmare, se impune ca generalizarea conținuturilor virtuale, în special a celor obținute prin digitalizare, să nu împiedice bibliotecile de împrumut să-și urmeze misiunea educativă; trebuie așadar ca modelele economice și tehnice pentru circulația conținuturilor obținute prin digitalizare să țină cont de rolul și menirea bibliotecilor de împrumut și să permită continuarea exercitării acestora în cadrul unor circuite închise ale bibliotecilor (intranet), ca parte a serviciului de împrumut oferit abonaților.

4.5 Asigurarea serviciilor de consultare pe loc

4.5.1 În cadrul acestor circuite închise (intranet), se impune ca bibliotecile de împrumut să le ofere utilizatorilor nu numai posibilitatea consultării pe loc a colecțiilor materiale, dar și, în egală măsură, a conținuturilor virtuale, oferind calculatoare, imprimante, software, conexiune de mare viteză, informații, asis-

tență și îndrumare. Formarea inițială și formarea continuă a personalului bibliotecilor de împrumut, precum și modul de organizare a muncii acestora vor trebui, de acum înainte, să țină seama de existența patrimoniului virtual.

4.6 Organizarea de evenimente și de activități de formare în vederea accesului marelui public la patrimoniul digitalizat și virtual

4.6.1 Fără o pregătire și o informare adecvate, marele public are deseori tendința să perceapă calculatorul personal, din ce în ce mai răspândit, doar ca o sursă de divertisment multimedia, necunoscând resursele culturale, educative, pedagogice, informative accesibile pe internet. Așa cum, prin evenimentele pe care le organizează, bibliotecile de împrumut constituie, la toate vârstele, un mediator activ în stimularea interesului față de carte și de lectură, acestea trebuie să își asume același rol și în privința patrimoniului virtual.

Bruxelles, 13 februarie 2008

Președintele

Comitetului Economic și Social European

Dimitris DIMITRIADIS

Avizul Comitetului Economic și Social European privind mixul energetic în transporturi

(2008/C 162/12)

La 19 martie 2007, în conformitate cu articolul 262 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Comisia Europeană a solicitat Comitetului Economic și Social European elaborarea unui aviz exploratoriu cu privire la

Mixul energetic în transporturi.

Secțiunea pentru transporturi, energie, infrastructură și societatea informațională, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 18 decembrie 2007. Raportor: dl Iozia.

În cea de-a 442-a sesiune plenară, care a avut loc la 13 și 14 februarie 2008 (ședința din 13 februarie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 130 voturi pentru, 11 voturi împotriva și 8 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 CESE are plăcerea de a răspunde solicitării dlui Jacques Barrot, vicepreședinte al Comisiei și comisar pentru transporturi, în legătură cu elaborarea unui aviz privind *Mixul energetic în transporturi* și este convins de necesitatea de a purta un dialog permanent cu Comisia, în calitate sa de reprezentant al societății civile organizate.

1.2 CESE împărtășește concluziile Consiliului de primăvară, care a identificat prioritățile următoare:

- creșterea siguranței în aprovizionare;
- garantarea competitivității economiilor europene și a disponibilității energiei la prețuri accesibile;

— promovarea viabilității mediului și lupta împotriva schimbărilor climatice.

1.3 Prin urmare, va trebui ca politicile vizând adoptarea celui mai potrivit mix energetic să se conformeze acestor priorități, ceea ce, de altfel, Comisia a și făcut prin Comunicarea *Fuel Target 2001-2020 (Obiectivele privind combustibilii 2001-2020)*.

1.4 Deși consideră că, pentru încă mulți ani, petrolul va fi principalul carburant folosit în domeniul transporturilor și gazele naturale — de asemenea o resursă neregenerabilă — vor putea fi folosite alături de derivatele din petrol și le vor putea înlocui în parte pe acestea, CESE este de părere că este absolut necesară finanțarea urgentă și hotărâtă a cercetării în domeniul producerii și utilizării hidrogenului și în cel al biocarburanților din a doua generație; consideră că este binevenită decizia

Comisiei din 9 octombrie 2007 privind finanțarea unei inițiative tehnologice mixte în valoare de 1 miliard EUR, pentru perioada 2007-2013, și se alătură solicitărilor, formulate de întreprinderile și de centrele de cercetare care se ocupă de extinderea folosirii hidrogenului, cu privire la accelerarea procesului de aprobare a propunerii de către Consiliu și Parlament.

1.5 Îngrijorarea crescândă pe care opinia publică o resimte față de schimbările climatice, față de riscurile generate de creșterea temperaturii medii a planetei, care, dacă nu se iau măsuri speciale, poate înregistra valori mai ridicate cu 2-6,3 °C, determină necesitatea consolidării tuturor instrumentelor în măsură să contracareze efectele negative ale emisiilor de gaze cu efect de seră. CESE apreciază activitatea Agenției Europene de Mediu și contribuția sa însemnată la difuzarea datelor privind combaterea poluării atmosferice.

1.6 CESE împărtășește concluziile Consiliului Mediu din 28 iunie 2007 și susține propunerea Comisiei de revizuire a celui de-al VI-lea Program de acțiune pentru mediu, în funcție de prioritățile identificate:

- combaterea schimbărilor climatice;
- oprirea pierderii biodiversității;
- diminuarea impactului negativ al poluării asupra sănătății;
- promovarea utilizării durabile a resurselor naturale și a gestionării durabile a deșeurilor.

1.7 În toate sectoarele din domeniul transporturilor se află în studiu soluții care să ducă la realizarea acestor obiective, iar principalele agenții europene își orientează eforturile spre obținerea unor rezultate concrete în câțiva ani. Opțiunea de a aplica sistemul certificatelor de emisie la transportul aerian, acesta contribuind tot mai mult la producerea gazelor cu efect de seră, va permite dezvoltarea rapidă de noi carburanți. Unele companii iau deja în considerare posibilitatea de a folosi biocarburanți, dat fiind faptul că rezultatele obținute prin utilizarea hidrogenului nu sunt decât parțiale, iar posibila soluție pe care o reprezintă acesta mai are încă un drum lung de parcurs. Motoarele navale mari se adaptează mai ușor la carburanți miciști cu o concentrație mai mică de carbon, iar în transportul feroviar combinația energie electrică — dezvoltarea de surse de energie regenerabile poate cu siguranță să îmbunătățească performanțele deja remarcabile ale acestui sector.

1.8 Cel mai bun carburant este cel economisit. În opinia CESE, pentru alegerea celui mai potrivit mix energetic, alegere care trebuie ridicată la rang de politică comunitară, trebuie să se țină seama de toți acești factori, prioritar fiind sănătatea și bunăstarea cetățenilor europeni și a planetei. Politicile fiscale, stimulentele, recomandările și regulamentele ar trebui să aibă întotdeauna în vedere aceste priorități atunci când se hotărăște alegerea cea mai compatibilă din punct de vedere ecologic și cea mai durabilă din punct de vedere al costurilor. Trebuie să se facă economii în beneficiul transportului public, al mijloacelor de transport alternative, al adoptării de politici sociale și economice care să sporească mobilitatea persoanelor și să o reducă pe cea a mărfurilor, când aceasta nu este necesară.

1.9 CESE este convins de faptul că, în viitor, se va ajunge la o decarbonizare progresivă a carburanților, astfel încât emisiile de gaze dăunătoare să scadă până la zero. Producția de H₂ pe bază de energie regenerabilă, precum biomasa, fotoliza, energia solară termodinamică sau fotovoltaică, energia eoliană sau cea hidroelectrică, este singura opțiune care nu se dovedește a fi o utopie ecologică, întrucât hidrogenul, element de stocare a energiei, permite ca oferta energetică, periodică prin definiție (alternanța noaptea-zi, cicluri anuale etc.) să fie sincronizată cu o cerere de energie variabilă și decuplată.

1.10 Dezvoltarea tehnologiilor de combustie și de tracțiune a permis răspândirea rapidă a automobilelor cu sistem hibrid de alimentare. În scopul limitării emisiilor, soluția cea mai potrivită pare a fi tracțiunea electrică integrală, prin dezvoltarea producției de energie din surse regenerabile, sau folosirea sistemelor hibride, cel puțin până în momentul în care vom dispune de resurse însemnate de gaze naturale și hidrogen. O altă soluție intermediară este folosirea amestecului de hidrogen și metan, cu conținut scăzut de hidrogen. Această metodă reprezintă un prim pas în direcția folosirii hidrogenului pentru mobilitate.

1.11 Folosirea hidrogenului ca vector de energie adecvat pentru sectorul transporturilor reprezintă, în ciuda inconvenientelor identificate în acest stadiu, o provocare pentru viitor, iar a vedea pe drumurile publice autovehicule care circulă — parțial sau integral — cu hidrogen poate deveni realitate într-un interval de timp relativ scurt, cu condiția ca autoritățile naționale și europene să sprijine în continuare cercetarea. În acest sens, rezultatele proiectului CUTE (Clean Urban Transport for Europe — Transport Urban Curat pentru Europa) sunt încurajatoare.

1.12 În acord cu propunerile deja avansate pe tema eficienței energetice, CESE consideră că ar fi foarte util să fie pus la dispoziția publicului larg și, în special, a administrațiilor locale, un portal internet prin intermediul căruia să fie popularizate cercetările întreprinse în mediul universitar și experimentele realizate la nivel național, regional sau local. CESE consideră că pentru a obține mixul energetic optim, este necesar un mix corespunzător în transporturi, prin care să se promoveze eficiența hidrocarburilor și prioritățile din transporturi. În timp ce producția fiabilă și eficientă de hidrogen nu este încă disponibilă, utilizarea electricității din surse regenerabile nu mai poate fi amânată. Pentru sectorul transporturilor, provocarea constă în intensificarea utilizării de energie electrică de îndată și ori de câte ori este posibil.

1.13 CESE subliniază importanța sensibilizării și implicării societății civile, care, prin comportamentul său, contribuie la realizarea obiectivelor de reducere a consumului, de sprijinire a cercetării și inovării privitoare la carburanți curați și durabili. Aceste orientări trebuie integrate în politicile europene și naționale, subliniindu-se astfel valoarea adăugată a capacității de colaborare și de coeziune a statelor membre. Acest fapt include apărarea valorilor comune și a modelului social european, care pune accentul pe salvagardarea patrimoniului natural, pe sănătatea și siguranța cetățenilor săi și ale celor care trăiesc și muncesc pe teritoriul Uniunii și este preocupat de condițiile de viață ale întregii umanități.

2. Introducere

2.1 Jacques Barrot, vicepreședintele Comisiei și comisar pentru transporturi, a solicitat Comitetului Economic și Social European să elaboreze un aviz pe tema „Mixul energetic în transporturi”.

2.2 Comitetul împărtășește îngrijorarea comisarului pentru transporturi cu privire la aprovizionarea cu carburanți și la imperativul elaborării prompte de analize și studii privind soluțiile posibile referitoare fie la evoluția politicii din domeniul transporturilor, fie la necesitatea de a se asigura carburanți corespunzători.

2.3 Această temă ocupă o poziție centrală în cadrul strategiei Uniunii în materie de energie datorită alegerilor efectuate în materie de eficiență energetică și provocărilor legate de respectarea deplină a obiectivelor Protocolului de la Kyoto, de apariția schimbărilor climatice, de reducerea dependenței de țările terțe în privința aprovizionării cu energie, de deciziile Agendei Lisabona, de realizarea obiectivelor Cărții albe privind transporturile și pentru dezvoltarea comodității, cărora Uniunea trebuie să le facă față.

2.4 În 2001 Comisia a precizat deja, în comunicarea sa *Fuel Target 2001-2020*, că este necesară confruntarea cu tema mixului energetic, identificând anumite obiective pentru alți carburanți decât petrolul, următorul scenariu fiind apreciat ca posibil și compatibil:

- cota de piață a gazelor naturale ar putea să crească până la circa 10 % în 2020;
- hidrogenul este principalul vector potențial de energie pentru viitor; contribuția hidrogenului la consumul total de carburanți ar putea atinge câteva procente;
- carburanții produși pe bază de biomasă (BtL — Biomass to Liquid) ar putea să ajungă cu ușurință la cota alocată biocarburanților, adică peste 6 % în 2010, estimându-se un posibil potențial total de carburanți derivați din biomasă la circa 15 %;
- gazele petroliere lichefiate (GPL) constituie un combustibil alternativ care și-a dovedit utilitatea pentru autovehicule, având ca obiectiv creșterea, pe cât posibil, a cotei de piață până la 5 % înainte de 2020;
- sintetizând, carburanții alternativi au potențial de dezvoltare a cotelor de piață în deceniile următoare și, pe termen lung, pot depăși obiectivele fixate pentru 2020.

2.5 CESE susține această comunicare și, într-un aviz al său din proprie inițiativă ⁽¹⁾, a identificat cea mai bună cale de urmat pentru diversificarea aprovizionării și, în același timp, reducerea gazelor cu efect de seră, și anume dezvoltarea cercetării din sectorul gazelor naturale ⁽²⁾ în direcția biocarburanților și în îmbunătățirea productivității energetice a carburanților de pe piață.

⁽¹⁾ Dezvoltarea și promovarea carburanților alternativi pentru transportul stradal în Uniunea Europeană (JO C 195, 18.8.2006, pp. 75-79).

⁽²⁾ Ibidem.

3. Schimbările climatice

3.1 Un număr tot mai mare de oameni de știință sunt în prezent de acord că emisiile de gaze cu efect de seră influențează clima în mod direct. Temperatura medie a crescut cu circa 1 °C pe parcursul secolului XX și, pe baza modelelor climatice actuale care reflectă tendințele globale privind emisiile de gaze cu efect de seră este de presupus că temperatura medie globală ar putea crește cu valori cuprinse între 2 °C și 6,3 °C, ceea ce ar avea consecințe devastatoare asupra climei, a nivelului mării, a producției agricole și a altor activități economice.

3.2 Consiliul Mediu, care a avut loc la Luxemburg în 28 iunie a.c., confirmă valabilitatea celui de-al 6-lea Program de acțiune pentru mediu și a revizuirii intermediare propuse de Comisie, subliniind cele patru priorități ale acestuia: lupta împotriva schimbărilor climatice, stoparea pierderii biodiversității, diminuarea impactului negativ al poluării asupra sănătății, promovarea folosirii durabile a resurselor naturale și gestionarea durabilă a deșeurilor.

3.3 Consiliul Mediu confirmă strategia de integrare a politicilor de mediu cu cele energetice și avertizează asupra necesității de a demara negocieri care să fie finalizate până în 2009, în vederea încheierii unui acord global pentru după 2012. Potrivit declarației președintelui Consiliului European, José Socrates, din cadrul unei reuniuni la nivel înalt care a avut loc la 27 septembrie a.c. la New York, „Procesul ONU cu privire la schimbările climatice este forumul adecvat pentru negocierea acțiunilor viitoare. În acest context, summitul din Bali ⁽³⁾ de la sfârșitul acestui an va fi un punct de reper, locul de unde se preconizează lansarea de către comunitatea internațională a unei foi de parcurs care să își propună negocierea unui acord global privind schimbările climatice”. Prezența Statelor Unite, care și-au anunțat participarea abia la jumătatea lunii octombrie, și votul lor în favoarea rezoluției finale au consolidat în mod hotărâtor deciziile care au fost luate, ținând seama de ponderea economiei SUA și de responsabilitatea acestei țări pentru degajarea în atmosferă a gazelor cu efect de seră.

3.4 Consiliul Mediu subliniază importanța internalizării costurilor de mediu, odată cu cele pentru consumul de energie, pentru a putea fi susținute politici pe termen lung. La fel de importantă este și utilizarea crescută a unor instrumente de piață în politica de mediu, precum impozitele, taxele și certificatele de emisie, pentru a contribui astfel la protecția mediului. Inovarea în domeniul ecologic ar trebui să fie integrată rapid și pe scară largă în revizuirea impactului tuturor politicilor europene relevante și ar trebui ca folosirea instrumentelor economice să fie mai eficientă și larg difuzată, în special în ceea ce privește consumul de carburanți și de energie.

3.5 La 29 iunie 2007 Comisia a prezentat Cartea verde privind adaptarea la schimbările climatice. Pe parcursul prezentării, comisarul pentru mediu, Stavros Dimas, a propus acțiuni concrete, imediate, dedicate adaptării la schimbările climatice care se află deja în curs de desfășurare: creșterea temperaturii, inundații și ploi torențiale în nord, secetă și valuri de caniculă în sud, ecosisteme în pericol, maladii recent apărute — sunt doar câteva dintre problemele prezentate în text.

⁽³⁾ Conferința ONU privind schimbările climatice, desfășurată în Bali, în decembrie 2007.

3.6 „Adaptare sau dispariție: aceasta este alternativa cu care se confruntă unele sectoare din Europa, a afirmat Stavros Dimas. Agricultură, turismul, energia vor înregistra prejudicii devastatoare și este necesar să se acționeze de urgență pentru diminuarea costurilor economice, sociale și umane care vor apărea în viitor”.

3.7 Documentul sugerează câteva soluții concrete: reducerea risipei de apă, construirea de stăvile și baraje pentru a contracara riscul producerii de inundații, găsirea de noi soluții pentru salvarea recoltelor, asigurarea protecției pentru categoriile de populație cele mai afectate de noile manifestări climatice, adoptarea de măsuri pentru salvagardarea biodiversității. Reducerea emisiilor de CO₂ rămâne, oricum, obiectivul principal pentru toate țările Uniunii Europene.

4. Consiliul European

4.1 Consiliul European de primăvară din 2007 a analizat temele energiei și climei, propunând „o politică integrată a climei și energiei”, definind-o ca pe o prioritate absolută și subliniind „obiectivul strategic de limitare a creșterii temperaturii medii globale la maximum 2 °C față de valorile înregistrate în perioada preindustrială”.

4.2 Politica energetică pentru Europa (PEE) stabilește o strategie cu trei direcții:

- creșterea siguranței în aprovizionare;
- garantarea competitivității economiilor europene și a disponibilității energiei la prețuri accesibile;
- promovarea durabilității mediului și combaterea schimbărilor climatice.

4.3 Cât privește politica în domeniul transporturilor, „Consiliul European subliniază necesitatea unei strategii europene eficiente, sigure și durabile. În acest context este important să fie întreprinse acțiuni destinate îmbunătățirii performanțelor în materie de mediu ale sistemului european de transporturi. Consiliul European ia notă de munca pe care o depune Comisia în ceea ce privește evaluarea costurilor externe ale transporturilor și internalizarea acestora”. Consiliul European din 21 și 22 iunie a luat notă de intenția Comisiei de a prezenta până în iunie 2008 un model de evaluare a acestei internalizări pentru toate modalitățile de transport și va cerceta inițiativele ulterioare în conformitate cu directiva „Eurovigneta”, extinzând, de exemplu, domeniul de aplicare a acesteia la realitatea urbană, toate tipurile de vehicule și infrastructuri fiind supuse sistemului tarifar rutier.

5. Emisiile de gaze cu efect de seră

5.1 În privința emisiilor, transporturile sunt răspunzătoare în prezent de 32 % din consumul total de energie în Europa și de 28 % din totalul emisiilor de CO₂ ⁽⁴⁾. Acest sector este răspunzător de creșterea emisiilor cu 90 % între 1990 și 2010 și ar putea să constituie unul dintre primele motive datorită cărora

⁽⁴⁾ AEM (Agenția Europeană de Mediu) a publicat recent raportul său anual „Transport și mediu: către o nouă politică europeană a transporturilor”, care evaluează evoluția și eficacitatea integrării politicilor de mediu în strategiile aplicate în sectorul transporturilor.

obiectivele de la Kyoto nu vor fi atinse. Pentru transportul rutier al persoanelor este prevăzută o creștere de 19 %, în timp ce transportul rutier de mărfuri ar trebui să crească cu mai mult de 50 %, potrivit evaluărilor Comisiei.

5.2 Un alt sector care a cunoscut o creștere exponențială este cel al transporturilor aeriene, datorită căruia s-a înregistrat o creștere a emisiilor cu 86 % între 1990 și 2004, și care este în prezent răspunzător de peste 2 % din emisiile globale.

5.3 Raportul TERM 2006 (*Transport and Environment Reporting Mechanism* — Mecanismul de raportare privind transporturile și mediul) ⁽⁵⁾, consideră că progresele făcute în 2006 în sectorul transporturilor sunt încă nesatisfăcătoare. Raportul ia în discuție revizuirea intermediară a Cărții albe din 2001 privind transporturile, care ar putea avea efecte pozitive sau negative, în funcție de modul de aplicare adoptat la nivel național și regional. În opinia AEA, având în vedere chestiunile privitoare la mediu, revizuirea intermediară își reorientează atenția de la cererea de transport, înspre atenuarea efectelor negative actuale: creșterea cererii de transport nu mai este considerată una dintre temele cele mai relevante în cadrul sectorului transporturilor. Problemele precum schimbările climatice, zgomotul și fragmentarea peisajului cauzată de infrastructura supradimensionată din transporturi determină încă necesitatea gestionării cererii în acest domeniu. Cartea albă pare să fi înregistrat un eșec în privința acestui obiectiv.

5.4 Un alt aspect semnificativ pe care raportul îl pune în evidență îl reprezintă subvențiile acordate transporturilor, a căror valoare în UE se ridică la o sumă cuprinsă între 270 și 290 de miliarde EUR. Aproape jumătate este destinată transportului rutier, unul dintre cele mai puțin ecologice moduri de transport. Deși reprezintă una dintre cauzele a numeroase probleme de mediu, precum schimbările climatice, emisiile poluante și zgomotul, transporturile sunt stimulate prin acordarea de subvenții considerabile. Transportul rutier beneficiază de 125 de miliarde EUR anual, cel mai adesea sub formă de subvenții destinate infrastructurii, ținând cont de faptul că taxele și impozitele pentru transportul rutier nu sunt considerate contribuții de finanțare a infrastructurii. Transporturile aeriene, care sunt un mod de transport cu un puternic impact specific asupra climei, beneficiază de subvenții semnificative sub formă de regim fiscal preferențial, în special de scutiri de TVA și de taxe pe carburanți, în valoare totală de 27 până la 35 de miliarde EUR pe an. Sectorului căilor ferate îi sunt alocate 73 de miliarde EUR pe an sub formă de ajutoare și este totodată cel mai important beneficiar al altor forme de subvenționare consemnate în buget. Cât despre transporturile navale, raportul vorbește despre subvenții cuprinse între 14 și 30 de miliarde EUR (raportul AEA „Size, structure and distribution of transport subsidies in Europe”, care nu este disponibil în limba română).

5.5 În raportul anual cu privire la emisiile de gaze cu efect de seră în perioada 1990-2005, pe teritoriul Comunității, se precizează că:

- în UE-15 emisiile de gaze cu efect de seră (GES) au scăzut cu 0,8 % (35,2 milioane de tone echivalent CO₂ în intervalul 2004-2005;

⁽⁵⁾ Raportul este publicat pe site-ul: Annual European Community GHG inventory 1990-2005 and inventory report 2007, European Environment Agency, Technical Report No 7/2007.

- în UE-15 emisiile de GES au scăzut cu 2,0 % în 2005, comparativ cu anii de referință stabiliți în Protocolul de la Kyoto;
- în UE-15 emisiile de GES au scăzut cu 1,5 % în intervalul 1990-2005;
- în UE-27 emisiile de GES au scăzut cu 0,7 % (37,9 milioane de tone echivalent CO₂) în intervalul 2004-2005;
- în UE-27 emisiile de GES au scăzut cu 7,9 %, comparativ cu nivelurile din 1990.

Emisiile de CO₂ produse de transportul rutier au scăzut cu 0,8 % (6 milioane de tone echivalent CO₂) în intervalul 2004-2005;

6. Siguranța surselor primare de aprovizionare

6.1 Uniunea depinde de importurile de energie în proporție de peste 50 % (petrolul reprezentând 91 % din total) și, în lipsa unei schimbări radicale a acestei tendințe, se va înregistra o creștere a dependenței de până la 73 %, în 2030. Consiliul, ca și Parlamentul European în mai multe rânduri, și Comisia însăși s-au aplecat asupra acestei teme de importanță majoră, subliniind necesitatea de a promova politici dedicate dobândirii celui mai ridicat nivel posibil de autonomie energetică.

6.2 În *Raportul privind impactul economic al creșterii prețului petrolului* ⁽⁶⁾ din 15 februarie 2007, PE a atras atenția asupra faptului că sectorul transporturilor absoarbe 56 % din consumul total de petrol și s-a declarat de acord cu adoptarea unei strategii a UE privind eliminarea completă a combustibililor fosili, pe motiv că „aprovizionarea cu combustibili pentru transport ar putea fi mărită prin facilitarea producției de petrol neconvențional și de combustibili lichizi pe bază de gaze naturale sau cărbune”, acolo unde acest lucru se justifică din punct de vedere economic. De asemenea, PE cere adoptarea unei directive-cadru cu privire la eficiența energetică în domeniul transporturilor, la armonizarea legislațiilor referitoare la transportul privat și la adoptarea unui impozit pe vehicule, pe baza emisiei de CO₂, însoțit de proceduri de etichetare și stimulente fiscale pentru diversificarea surselor de energie. PE solicită, în final, promovarea autovehiculelor cu emisii scăzute de CO₂, prin folosirea biocarburanților din a doua generație și/sau a biohidrogenului (hidrogen derivat din biomasă).

6.3 Criza relațiilor cu Rusia, care a culminat cu decizia de a reduce aprovizionarea Kievului la 1 ianuarie 2006, și instabilitatea politică endemică din Orientul Mijlociu determină provocări fără precedent, cărora Europa trebuie să le facă față: garantarea unei aprovizionări sigure și de durată, din perspectiva tensiunilor majore care vor fi generate în viitor de cererea de carburanți fosili.

6.4 În prezent, producția la nivel european de energii alternative și regenerabile pentru sectorul transporturilor este reprezentată în exclusivitate de biocarburanți, care acoperă deja 1 % din necesarul de energie al transporturilor în Europa. În

avizul ⁽⁷⁾ privind progresele în utilizarea biocarburanților, CESE a subliniat necesitatea reconsiderării politicii urmate până acum, punând accentul pe biocarburanții de a doua generație. În același timp, trebuie promovate și încurajate dezvoltarea tehnologiilor de conversie „de a doua generație”, care să poată utiliza materii prime rezultate din „recolte cu creștere rapidă”, bazate în principal pe culturi erbacee sau forestiere sau pe subproduse agricole, evitându-se semințele agro-alimentare, mai prețioase. În special bioetanolul și derivatele sale, care sunt astăzi obținute prin fermentarea (și apoi distilarea) cerealelor, a trestiei de zahăr și a sfeclei, vor putea în viitor să fie produse dintr-o gamă mult mai largă de materii prime, în completarea biomasei rezultate din deșeurile agricole, din reziduurile industriei lemnului și din hârtie și alte culturi specifice.

7. Mixul din transporturi

7.1 Mixul energetic din transporturi este în mare măsură determinat de modurile de transport alese pentru a răspunde diferitelor nevoi legate de călătoria mărfurilor și a pasagerilor. Este important, deoarece diferitele moduri de transport depind, mai mult sau mai puțin de hidrocarburi. În consecință, orice strategie pentru un mix energetic optim în transporturi trebuie să urmărească reducerea dependenței de combustibili fosili a transportului de pasageri și de mărfuri.

7.2 Există două motive pentru a proceda astfel. În primul rând, trebuie îmbunătățită eficiența utilizării hidrocarburilor și trebuie modificate prioritățile în transporturi; acestea sunt discutate la alt punct din aviz. În al doilea rând, trebuie acordată prioritate utilizării energiei electrice. Sursele curente de energie electrică și potențialul surselor de energie alternativă ne permit să fim optimiști în ceea ce privește viitorul unei aprovizionări cu energie „curată”. Provocarea constă în utilizarea mai intensă a energiei electrice în transporturi.

7.3 Modul de transport cu cel mai mare potențial din punctul de vedere al electricității este calea ferată, și pentru pasageri și pentru mărfuri, atât la nivel internațional și național, cât și regional și urban. Extinderea transportului pe cale ferată cu alimentare electrică poate reduce intensitatea traficului aerian pe distanțe scurte, transportul rutier pe distanțe lungi și folosirea autobuzului și a automobilului în general.

7.4 European Rail Research Advisory Council — Consiliul Consultativ European pentru Cercetare în Domeniul Feroviar (ERRAC) pune în evidență provocările cu care va trebui să se confrunte pentru a da posibilitatea transportului feroviar să-și tripleze capacitatea de transport de marfă și de pasageri, din prezent până în 2020. Dezvoltarea eficienței energetice și a temelor de mediu se află în centrul inițiativelor. Se află în studiu, în prezent, în cadrul proiectelor TEN, posibile aplicații ale pilelor de combustie cu hidrogen care, integrate în sistemul electric al vehiculelor de tractare, ar putea să substituie treptat locomotivele pe bază de carburanți fosili, aflate în circulație la ora actuală.

⁽⁷⁾ Aviz privind Comunicarea Comisiei către Consiliu și Parlamentul European — Raport asupra progreselor înregistrate în utilizarea biocarburanților și a altor carburanți regenerabili în statele membre ale Uniunii Europene — COM(2006) 845 final. Raportor: dl Ioazia.

⁽⁶⁾ Raport privind impactul economic recent al creșterii prețului petrolului, Manuel António Dos Santos (PSE, PT).

7.5 În viitorul previzibil, transportul aerian va rămâne dependent de combustibilii fosili, dar introducerea serviciilor de trenuri de mare viteză ar trebui să reducă semnificativ numărul zborurilor regulate la distanțe mai mici de 500 de km. Transportul aerian de mărfuri crește mai repede decât cel de pasageri și folosește aeronave special destinate acestui scop. O parte din acest trafic, în special serviciile poștale comerciale, ar putea fi reorientate în viitor către rețelele de trenuri de mare viteză. Modificarea mixului din transporturi va fi accelerată de creșterea legăturilor între aeroporturi și trenurile de mare viteză.

7.6 Advisory Council for Aeronautical Research in Europe — Consiliul consultativ pentru cercetare în domeniul aeronauticii în Europa (ACARE) este implicat în aplicarea propriului program de cercetare strategică, ce ia în discuție tema globală a schimbărilor climei, a poluării fonice și a calității aerului. Inițiativa tehnologică comună Clean Sky se va ocupa de studierea celor mai bune soluții pentru un transport aerian durabil din punct de vedere al proiectării, motoarelor și carburanților. Realizarea proiectului SESAR (Sistem european pentru gestionarea traficului aerian) ar trebui să ofere posibilitatea realizării de economii însemnate prin intermediul unei raționalizări a gestionării controlului traficului aerian (cf. avizul CESE).

7.7 Transportul rutier de mărfuri, național și internațional, este un utilizator important de combustibili din hidrocarburi. O rețea de transport de mare viteză, adaptată secolului XXI, care să funcționeze între nodurile inter-modale ar putea realiza o reducere sesizabilă a transportului rutier de mărfuri. Pe măsură ce se dezvoltă rețeaua trenurilor de mare viteză, aceasta poate fi folosită pentru transportul de mărfuri în timpul nopții. O astfel de modificare a mixului din transporturi va fi accelerată de strategia fixării prețurilor pentru utilizarea șoselelor și pentru combustibili și autorizații de transport.

7.8 European Road Transport Research Advisory Council — Consiliul Consultativ European pentru Cercetare în Domeniul Aeronauticii (ERTRAC) și-a adoptat propriul program de cercetare strategică. Mediul, energia și resursele sunt punctele principale de interes. Reducerea emisiilor de CO₂ specifice (pe kilometru) cu până la 40 % în cazul autovehiculelor particulare și cu până la 10 % în cazul vehiculelor comerciale de mare tonaj, înainte de 2020, se numără printre obiectivele de primă importanță ale agenției de lucru, împreună cu un capitol special, dedicat carburanților.

7.9 Transportul pe apă este în general sprijinit de opinia publică, fie că este pe canalele râurilor, costier sau maritim. Transportul de marfă pe râuri, canale și costier este, din punct de vedere energetic, o alternativă eficientă la transportul rutier și ar trebui încurajat în mixul din transporturi.

7.10 Transportul maritim intercontinental este de fapt un utilizator mai mare de hidrocarburi decât aviația și crește mai repede. 95 % din volumul comerțului mondial utilizează acest tip de transport, care este relativ eficient, dar și o sursă importantă de emisii de oxizi de azot și de sulf.

7.11 Odată cu globalizarea lanțurilor de aprovizionare și a emergenței economiilor asiatice, este de așteptat ca transportul maritim intercontinental să crească în volum cu 75 % în următorii 15 ani, cu creșterea în consecință a emisiilor, deoarece acest trafic este alimentat de motorină. Oare trebuie să ne așteptăm ca, odată cu creșterea emisiilor și reducerea rezervelor de combustibili pe bază de hidrocarburi, să ajungem într-o epocă

în care transportul de mărfuri la mare distanță, între marile porturi de pe toate cele cinci continente să utilizeze vrachiere enorme alimentate cu combustibil alternativ, ca submarinele moderne, portavioane și spărgătoare de gheață? Aceasta ar schimba cu siguranță mixul energetic din transporturi.

7.12 În sectorul transporturilor maritime, platforma tehnologică Waterborne face cercetări în scopul îmbunătățirii treptate a performanțelor motoarelor navale, al reducerii frecării și al efectuării de teste de folosire a carburanților alternativi, printre care și hidrogenul.

7.13 Automobilele sunt vehicule multifuncționale și indispensabile, pe care cele mai multe persoane trebuie să le folosească zilnic. Cu toate acestea, în cadrul unei strategii de modificare a mixului din transporturi, există posibilitatea de a înlocui autobuzele urbane și pentru suburbii, ca și călătoriile cu automobilul, cu trenuri și tramvaie alimentate electric.

7.14 Cât privește alegerea celor mai potriviți și mai eficienți carburanți, va trebui să se țină cont de puterea calorică relativă a acestora. Va fi nevoie așadar de orientarea eforturilor în direcția folosirii carburanților cu putere calorică mai mare. În tabelul următor sunt prezentate valori ale puterii calorice, exprimate în MJ/kg. Sursă: J.L. Cordeiro pe baza datelor Agenției Internaționale a Energiei (IEA) și Departamentului pentru Energie al Statelor Unite (US Department of Energy).

Carburanți	Putere calorică (MJ/Kg)
Apa pompată într-un bazin îndiguit la 100 m înălțime	0,001
Reziduuri din prelucrarea trestiei de zahăr (bagasă) ⁽¹⁾	10
Lemn	15
Zahăr	17
Metanol	22
Cărbune (antracit, lignit)	23-29
Etanol (bio-alcool)	30
GPL (gaze de petrol lichefiate)	34
Butanol	36
Biodiesel	38
Petrol	42
Gazolină sau E10 (90 % benzină și 10 % alcool)	44
Benzină grea	45
Motorină	48
Metan (carburant gazos dependent de compresie)	55
Hidrogen (carburant gazos dependent de compresie)	120
Fisiune nucleară (uraniu, U 235)	85 000 000
Fuziune nucleară (hidrogen, H)	300 000 000
Energia de legătură a heliului (He)	675 000 000
Echivalența masă/energie (ecuația lui Einstein)	90 000 000 000

⁽¹⁾ A se vedea Wikipedia: Bagasse — șrot de trestie de zahăr.

Sursă: J.L. Cordeiro pe baza datelor Agenției Internaționale a Energiei (IEA) și Departamentului pentru Energie al Statelor Unite (US Department of Energy).

7.15 În rezumat, există posibilități clare de modificare a mixului din transporturi într-un mod care să aibă un real efect asupra dependenței de hidrocarburi a sectorului de transporturi din UE. Esențial este să se genereze mai multă electricitate, ceea ce va permite dezvoltarea în continuare a transportului cu alimentare electrică și va asigura sursa de energie pentru orice progrese în obținerea de energie electrică pe bază de hidrogen.

8. Societatea bazată pe hidrogen

8.1 Daunele de mediu sunt provocate în cea mai mare parte de produsele rezultate în urma arderii carburanților fosili precum și de tehnologiile folosite pentru extracția, transportul și prelucrarea acestora. Prejudiciile cele mai grave sunt însă cele legate de utilizarea finală a acestora. De exemplu, prin ardere se degajă în aer, pe lângă CO_2 , și elemente adăugate în etapa de rafinare (de exemplu compuși ai plumbului).

8.2 Pentru 2020 se preconizează o cerere globală de 15 miliarde de tone echivalent petrol, cu o rată de creștere anuală mai mare de 2 %. Cererea aceasta va trebui să fie satisfăcută în continuare mai ales din surse fosile, care astăzi reprezintă între 85 % și 90 % din oferta de energie pe plan mondial. Cu toate acestea, are loc deja o deplasare a interesului către combustibili cu o concentrație de carbon/hidrogen (C/H) scăzută, făcându-se trecerea de la cărbune la petrol și la metan și ajungându-se treptat la decarbonizarea completă, adică la folosirea hidrogenului ca sursă de energie.

8.3 În cursul unei audieri care a avut loc în Portugalia, au fost prezentate date interesante, rezultate în urma experimentelor privind tehnologia pilelor de combustie cu hidrogen, folosită la un autobuz al serviciului de transport public din Porto. Extrem de interesantă a fost constatarea că reacțiile cetătenilor la folosirea hidrogenului erau diferite. Informațiile puse la dispoziția acestora au contribuit la o diminuare considerabilă a neîncrederii și temerilor cu privire la această sursă de energie. Trebuie avut în vedere că hidrogenul nu este un vector de energie primară disponibil în natură, ci trebuie produs folosind:

- hidrocarburi, cum sunt țițeiul și gazele naturale, care se găsesc încă din plin, dar nu sunt regenerabile;
- electroliza apei, folosind energie electrică.

Producția mondială de hidrogen se ridică anual la 500 de miliarde de metri cubi, echivalentul a 44 de milioane de tone, din care 90 % este obținut din procesul de reformare a hidrocarburilor ușoare (în cea mai mare parte metanol) sau din cracarea hidrocarburilor mai grele (petrol) și 7 % din gazeificarea cărbunilor. Prin electroliză se produc numai 3 %.

8.4 Calcularea emisiilor după metoda ciclului de viață a pus în evidență faptul că, luând în considerare mixul energetic din Portugalia, care include deja o componentă însemnată de energie regenerabilă, cantitatea de emisii de gaze cu efect de seră rezultată prin folosirea hidrogenului produs prin metode tradiționale (electroliză) este de 4,6 ori mai mare decât în cazul motoarelor alimentate cu motorină sau cu gaze naturale și de 3 ori mai mare decât în cazul motoarelor alimentate cu benzină. De unde

rezultă că perspectiva utilizării pe scară largă a hidrogenului depinde de dezvoltarea energiei din surse regenerabile cu nivel scăzut de emisii ale gazelor cu efect de seră.

8.5 Curba de consum a arătat că, pentru menținerea eficienței unui motor, chiar și atunci când acesta este oprit, este nevoie de un consum de hidrogen cu mult mai ridicat decât în cazul carburanților tradiționali. În ceea ce privește transportul urban, care presupune opriri repetate în trafic ori staționări obișnuite, această constatare sugerează că mai trebuie reflectat asupra modului de utilizare a hidrogenului în viitor.

8.6 Totuși, trebuie precizat că experimentul de la Porto se înscrie într-un context mai larg al proiectului CUTE (Clean Urban Transport for Europe). Rezultatele finale ale proiectului diferă de cele luate în discuție pe parcursul audierii, datorită condițiilor orografice și de trafic și modurilor diferite de utilizare. Proiectul a avut, pe ansamblu, rezultate încurajatoare, fiind puse în evidență și problemele legate de dezvoltarea sa. În opinia Comisiei, dificultatea principală constă în faptul că, la nivel înalt, conducătorii politici sunt prea puțin sensibili față de înțelegerea profundă a potențialului și a beneficiilor pe care le-ar aduce o creștere importantă a utilizării hidrogenului în transportul urban.

8.7 În scopul limitării emisiilor, soluția cea mai potrivită pare a fi tracțiunea electrică integrală, prin dezvoltarea producției de energie din surse regenerabile, sau folosirea sistemelor hibride, cel puțin până în momentul la care se va dispune de resurse însemnate de gaze naturale și de hidrogen. Încă nu s-au făcut studii riguroase cu privire la această alternativă, dar aceasta pare cea mai eficientă, dacă se iau în considerare unii parametri de eficiență și putere energetică.

8.8 O soluție intermediară este folosirea amestecului de hidrogen și metan, cu conținut scăzut de hidrogen. Această metodă reprezintă un prim pas în direcția folosirii hidrogenului în transporturi. Inconveniente sunt puține, în măsura în care sistemele de distribuție și de stocare la bord sunt identice, metoda putând fi folosită pe autovehicule aflate deja în circulație, cu performanțe analoage celor ale metanului, dar cu avantajul reducerii emisiilor și al creșterii vitezei de ardere, reducând, în același timp, emisia de particule și de oxizi de azot.

8.9 Studii recente efectuate de *Denver Hithane Project* de la Colorado State University și din California, sprijinite de Departamentul pentru Energie al Statelor Unite și de *National Renewable Energy Laboratories*, au demonstrat că amestecul de H_2 cu CH_4 reduce cu 34,7 % volumul total de hidrocarburi, cu 55,4 % monoxidul de carbon, cu 92,1 % oxidul de azot și cu 11,3 % dioxidul de carbon, potrivit unui studiu prezentat de ENEA ⁽⁸⁾.

8.10 Producția de H_2 prin folosirea energiei regenerabile rămâne singura opțiune care nu este o utopie ecologică, întrucât hidrogenul, element de stocare a energiei, permite ca oferta energetică, periodică prin definiție (alternanța noapte-zi, cicluri anuale etc.) să fie sincronizată cu o cerere de energie variabilă și decuplată: hidrogenul trebuie să fie produs prin utilizarea tehnologiei care necesită cel mai mic consum de energie, cu efectuarea

⁽⁸⁾ Ecomondo — Rimini, noiembrie 2006 — ing. Giuseppe Migliaccio, ENEA.

unei analize globale a ciclului de producție și a adecvării la serviciul energetic respectiv. Orice formă de energie regenerabilă, susceptibilă a fi consumată sub formă de căldură, de energie electrică sau de carburant, trebuie să fie produsă fără a recurge la circuitul mai lung al hidrogenului și deci utilizată direct.

8.11 Un alt factor de care trebuie să se țină seama este producerea în imediata apropiere a locului de consum, eliminându-se costurile și emisiile datorate transportului. Această teorie, valabilă în general, este și mai pertinentă în ceea ce privește eficiența energetică, având în vedere costurile aferente dispersiei geografice, datorate transmiterii și distribuției; prin urmare, un alt aspect care trebuie luat în considerare este distribuirea producției în teritoriu.

8.12 Perspectiva utilizării hidrogenului este corelată și cu densitatea rețelei de distribuție în teritoriu. În mod analog dificultăților de distribuție a gazelor naturale comprimate (GNC), datorate rețelei limitate sau chiar, în unele state, practic absente, lipsește cu desăvârșire o rețea a centralelor de distribuție pentru automobile cu pile de combustie cu hidrogen. Răspândirea GNC și, în perspectivă, a hidrogenului, trebuie să fie susținută prin politici de distribuție în masă.

8.13 Comisia Europeană a prevăzut 470 de milioane EUR pentru înființarea întreprinderii comune Pile de combustie și hidrogen (COM(2007) 571 final), referitor la care CESE elaborează în prezent un aviz. Aceasta ar trebui să accelereze utilizarea hidrogenului, lucru care este în mod clar și în interesul sectorului de transporturi. La fondurile comunitare se adaugă, în proporție egală, fondurile alocate de sectorul industrial privat, totalizând un miliard EUR pentru accelerarea introducerii hidrogenului în Europa. Aceste fonduri sunt destinate finanțării inițiativelor tehnologice de realizare a pilelor de combustie cu hidrogen și unui program de cercetare și aplicare tehnologică. Lucrările de cercetare vor fi conduse de un parteneriat public-privat format din reprezentanți ai cercurilor industriale și universitare europene și se vor desfășura pe durata a șase ani. Obiectivul vizat este clar: lansarea pe piață a automobilelor cu hidrogen în deceniul 2010-2020. Cu alte cuvinte, peste trei ani.

8.14 La ora actuală, sunt deja pregătite să intre pe piață numeroase vehicule cu hidrogen. Lipsește totuși o procedură standard comună și simplificată care trebuie respectată în vederea omologării vehiculelor cu hidrogen. În prezent, acestea nu intră sub incidența normelor europene de omologare a vehiculelor. Definirea normelor europene va permite reducerea marjei de risc asumat de către constructorii de automobile în privința cercetării, care va permite evaluarea șanselor de comercializare pe piață a diferitelor prototipuri.

8.15 Proiectul *Zero Regio*, cofinanțat de Comisia Europeană, constă în construirea și experimentarea, în orașele Mantova și Frankfurt, a două infrastructuri inovatoare de furnizare a carburanților multipli (*multifuels*) și a hidrogenului, destinate alimentării vehiculelor cu pile de combustie, prin folosirea diferitelor soluții tehnologice de producere și furnizare a hidrogenului. La Mantova, hidrogenul este produs în stația de alimentare cu un generator de 20 mc/h alimentat cu gaze naturale. Tehnologia aceasta utilizează un proces catalitic de temperatură înaltă, în care un amestec de abur și gaze naturale din care, printr-o

sucesiune de reacții chimice, se obține hidrogen. Parcul de automobile e format în prezent din trei automobile Fiat Panda cu pile de combustie. Este prevăzută și distribuirea de hidrometan, tot ca o contribuție la reducerea emisiei de CO₂; stațiile de alimentare din Mantova și Frankfurt sunt considerate, de asemenea, *Green Petrol Station* (stații ecologice), fiind dotate cu panouri solare fotovoltaice de 8 și, respectiv, 20 kWp, capabile să genereze energie electrică din surse regenerabile de circa 30 000 kWh/an, ceea ce reprezintă o reducere a emisiei de CO₂ de circa 16 tone/an.

8.16 Tehnicile de captare și izolare a CO₂ sunt foarte costisitoare, ceea ce se repercutează asupra eficienței finale a producției, ridicând mari probleme cu privire la un viitor posibil risc de poluare a pânzelor freactice sau de dispersie rapidă a unor cantități enorme de anhidridă carbonică. Metodele de producere a hidrogenului pe bază de cărbune este problematică (⁹).

8.17 Studii recente (¹⁰) au semnalat existența unei probleme care fusese trecută cu vederea până în prezent: consumul potențial de apă în contextul dezvoltării rapide a societății bazate pe hidrogen. Studiul este fundamentat pe nivelurile actuale de consum de apă, atât pentru producția pe bază de electroliză, cât și pentru sistemele de răcire ale centralelor electrice. Valorile obținute constituie un motiv serios de îngrijorare: se estimează că, pentru a se produce 1 kg de hidrogen, sunt necesari 5 000 de litri de apă doar pentru etapa de răcire și mai mult de 65 kW pe kg, la standardele actuale de eficiență.

8.18 Folosirea hidrogenului ca sursă de energie adecvată pentru sectorul transporturilor reprezintă, în ciuda inconvenientelor semnalate deja, o provocare pentru viitor, iar posibilitatea de a vedea pe drumurile publice mașini care circulă — parțial sau integral — cu hidrogen poate deveni realitate într-un interval de timp relativ scurt, cu condiția ca autoritățile naționale și europene să sprijine în continuare cercetarea.

8.19 În acord cu propunerile deja avansate pe tema eficienței energetice (TEN/274), CESE consideră că ar fi foarte util să existe la dispoziția publicului larg și, în special, a administrațiilor locale, un portal internet prin intermediul căruia să fie popularizate cercetările întreprinse în mediul universitar și experimentele realizate la nivel regional și local. Schimbul de bune practici este esențial pentru politicile cu grad ridicat de subsidiaritate, care presupun așadar luarea de decizii la nivel local.

(⁹) Tehnologia folosită la ora actuală este cea a centralelor cu praf de cărbune, cu ciclul clasic cu abur și prelucrare a produselor de ardere eliberate. Se produce, practic, abur la presiune și la temperatură „convențională”, care alimentează turbinele unor instalații ce nu sunt folosite încă pe scară largă. În prezent există patru tipuri diferite de instalații, menționate aici în ordinea descrescătoare a nivelului de dezvoltare tehnologică și a impactului asupra mediului: instalații cu praf supercritice și ultra supercritice; cu combustie în pat fluidizat, de gazeificare cu ciclu combinat și, în fine, cele bazate pe combustie cu oxigen. Există astăzi două soluții care, oricum, prevăd stocarea geologică a CO₂; este vorba despre combustia cărbunelui în cazane, cu oxigen, ce permite obținerea unei concentrații ridicate de CO₂ la evacuare, reducându-se astfel costurile de captare și izolare, și de folosirea tehnologiilor *Integrated Gasification Combined Cycles*, prin care se produce un gaz de sinteză, tratat ulterior pentru a fi purificat și pentru a fi astfel separată partea combustibilă utilă, de CO₂.

(¹⁰) Webber, Michael E. „The water intensity of the transitional hydrogen economy”. *Environmental Research Letters*, 2 (2007) 03400.

8.20 Portalul internet menționat ar trebui să facă publice următoarele valori medii europene:

- cantitatea de CO₂ (în grame) emisă în atmosferă pentru producerea unui kWh de electricitate;
- cantitatea de CO₂ emisă în atmosferă în agricultură și în procesul de producție a motorinei pentru producerea unui litru de înlocuitor al motorinei;
- cantitatea de CO₂ emisă în atmosferă în agricultură și în procesul de producție a bioetanolului pentru producerea unui litru de bioetanol.

Numai așa se vor putea cuantifica emisiile și economiile reale de CO₂ și numai așa numărul de kWh economisiți va putea fi transformat corect în cantitatea echivalentă de CO₂.

9. Observații și recomandări ale CESE

9.1 Ca răspuns la solicitările comisarului Barrot, CESE a elaborat prezentul aviz, care își propune să pună la dispoziția Comisiei și a altor instituții și organe comunitare, propunerile pe care societatea civilă le consideră necesare pentru a se răspunde la provocările prezentate de Protocolul de la Kyoto.

9.1.1 CESE consideră că este neapărat necesar ca reflecția asupra viitorului mixului energetic să fie corelată cu o schimbare relevantă a actualelor moduri de transport, privilegiat fiind transportul public urban și extra-urban, pentru care vor fi necesare modernizarea parcului de autovehicule și reabilitarea infrastructurii. Este nevoie de ameliorarea calității și a eficienței căilor ferate prin intermediul investițiilor în infrastructură și în material rulant, astfel încât producția de energie electrică necesară pentru susținerea dezvoltării căilor ferate să se orienteze din ce în ce mai mult către surse de energie regenerabile și carburanți cu un conținut cât mai mic de carbon.

9.2 Într-un aviz anterior (TEN/274, raportor: dl Iozia) CESE afirmase deja hotărât că „sectorul transporturilor a depus mari eforturi pentru a reduce consumul de energie și emisiile poluante, însă este cazul să i se solicite un efort suplimentar, dat fiind faptul că acest sector cunoaște cea mai rapidă dezvoltare în termeni de consum de energie și reprezintă sursa cea mai importantă de emisii de gaze cu efect de seră” și că „dependența industriei europene de țările terțe în ceea ce privește carburanții crește responsabilitatea acesteia în sensul unei contribuții-cheie la eficiența energetică, reducerea emisiilor și diminuarea importurilor de gaze și produse petroliere”.

9.3 CESE împărtășește și susține ideea că eficiența, siguranța și durabilitatea sunt și trebuie să fie orientările generale conform cărora instituțiile europene vor evalua politicile de urmat, ca și măsurile care trebuie luate pentru a consuma energie mai curată, pentru a avea la dispoziție un sector al transporturilor mai nepoluant și mai echilibrat, pentru responsabilizarea întreprinderilor europene, fără a le fi afectată competitivitatea și pentru crearea unui cadru favorabil cercetării și inovării.

9.4 Viitoarea combinație de carburanți din domeniul transporturilor va trebui să țină seama de aceste imperative: reducerea globală a emisiilor de gaze cu efect de seră; reducerea, pe

cât posibil, a dependenței de țări terțe pentru aprovizionare și diversificarea surselor de energie; costuri compatibile cu competitivitatea sistemului economic european.

10. Provocările care apar odată cu luarea de decizii privind carburanții folosiți în domeniul transporturilor în Uniunea Europeană: investiții în cercetare

10.1 Dacă prioritatea absolută este respectarea obiectivelor de la Kyoto, cea mai mare parte a resurselor disponibile va trebui să fie orientată atât de către sectorul public, cât și de cel privat, înspre cercetarea dedicată carburanților, care să poată răspunde cu succes exigențelor privind eficiența economică, viabilitatea mediului și reducerea emisiilor, astfel încât să fie posibilă gestionarea unor transporturi corespunzătoare din punct de vedere ecologic.

10.2 În primul rând trebuie să se dezvolte colaborarea dintre universități, centre de cercetare, industria carburanților și industriile manufacturiere, mai ales cea a construcției de automobile. Cel de-al șaptelea Program-cadru, cunoscut ca PC7, susținut de Decizia 2006/971/CE a Consiliului cu privire la programul specific „Cooperare”, preconizează pentru Europa ocuparea unui loc de frunte în domenii-cheie științifice și tehnologice. Printre aceste priorități se numără mediul și transporturile.

10.2.1 Un domeniu care pare neglijat este cel al îmbunătățirii performanțelor acumulatorilor tradiționali. Dezvoltarea automobilelor electrice depinde în special de scăderea greutatei, de creșterea gradului de autonomie și de performanțele acumulatorilor tradiționali. CESE recomandă Comisiei asumarea unui rol important în această privință.

10.3 În avizul său ⁽¹⁾ cu privire la PC7, Comitetul Economic și Social European și-a exprimat îngrijorarea atât față de previziunile penurie de carburanți fosili și de prețurile în creștere continuă, cât și față de impactul acestora asupra climei, propunând alocarea de fonduri pentru cercetare în sectorul energetic în general și subliniind, în același timp, că se poate răspunde la provocarea situațiilor de criză din sectorul transporturilor, ținând cont de finanțarea, considerată satisfăcătoare pentru perioada 2007-2013, în valoare de 4 100 de milioane EUR.

11. Garantarea competitivității economiilor europene și a disponibilității de energie la prețuri accesibile

11.1 CESE subliniază elementul principal al strategiei de asigurare a competitivității Uniunii, care se bazează, cu siguranță, pe stabilitatea și accesibilitatea prețurilor. Dintotdeauna transporturile au constituit instrumentul indispensabil pentru deplasarea mărfurilor, persoanelor și animalelor spre piață. În prezent acestea sunt de o importanță vitală pentru o altă industrie-cheie europeană, cea a turismului. Cea de-a treia componentă a durabilității, prețurile, reprezintă provocarea cea mai complexă. La ora actuală nu există carburanți care să-i poată înlocui pe cei fosili și să concureze în materie de prețuri petrolul sau gazele naturale. În ciuda creșterilor de prețuri înregistrate în anii trecuți, aceste produse continuă să fie cele mai competitive.

⁽¹⁾ JO C 185, 8.8.2006, p. 64 (raportor: dl Wolf, coraportor: dl Pezzini).

11.2 Deși este preferabilă creșterea continuă a utilizării biocarburanților și a altor carburanți din surse regenerabile, CESE consideră că este indispensabilă dezvoltarea cercetării aplicate la biocarburanți din a doua generație, pe bază de biomasă reziduală sau nealimentară, care nu prezintă inconveniente identificate în cazul celor din prima generație, produși în principal pe bază de cereale, sfeclă și trestie de zahăr ori de semințe oleaginoase de uz alimentar uman sau folosite ca hrană pentru animale ⁽¹²⁾. Comitetul subliniază că evaluarea prețului nu trebuie să se limiteze doar la costul final al produsului ci, pentru o raportare corectă la costurile carburanților fosili, trebuie să se țină seama de internalizarea tuturor costurilor externe (acțiuni dăunătoare pentru mediu, localizare a surselor de producție, costuri de prelucrare, consumul de apă și folosirea solurilor etc.).

11.3 Înlocuirea treptată cu biocarburanți, în cazurile în care nu este posibil amestecul de componente, trebuie însoțită de adaptarea progresivă și/sau reformarea sistemelor de distribuție, în așa fel încât să se țină seama de parametrii fizici ai noilor produse.

11.4 CESE este conștient de faptul că, în ciuda aspectelor pozitive, această strategie este un proces costisitor mai ales în faza inițială, implicând riscul potențial de reducere a competitivității sistemului european. Comitetul insistă așadar asupra ideii că, pentru evitarea acestui risc și pentru a nu limita beneficiile în plan mondial, Europa trebuie să devină motorul unei acțiuni care să antreneze în această direcție și celelalte zone geografice ale planetei.

11.5 Investițiile necesare în domeniul surselor de energie alternative, pe bază de biomasă, trebuie să fie făcute într-un cadru legislativ stabil: în acest scop, este necesar ca directivele privind carburanții să se adapteze noilor moduri de producție și să se dezvolte o colaborare clară cu industriile manufacturiere, pentru a contribui la progresul proceselor inovatoare și, în același timp, al potențialului industrial disponibil. Inovarea și cercetarea în acest domeniu, pe lângă proiectele propuse în cadrul PC7 se vor bucura în mod necesar de o atenție specială, atât la nivel central, cât și în zonele de periferie.

11.6 Pentru ca eforturile și investițiile dedicate dezvoltării noilor carburanți eficienți și durabili să nu fie zadarnice, va trebui ca aceste procese să fie sprijinite prin toate inițiativele posibile, vizând creșterea vitezei comerciale a vehiculelor și, în același timp, reducerea consumului, cum ar fi, de exemplu, intervențiile la nivelul marilor intersecții europene care sunt puncte de blocaj rutier pentru traficul național sau urban. Întreprinderea de transport public Carris din Lisabona, care deține, pe lângă tramvaiele tradiționale (legendarul nr. 28), un parc de autobuze ecologice, a redus emisiile de CO₂ cu 1,5 %, prin adoptarea unor măsuri de creștere a vitezei comerciale ca, de exemplu, dublarea benzilor prioritare de circulație.

11.7 SMTUC, întreprindere de transporturi din Coimbra, a experimentat o „linie albastră”, dotată cu autobuze cu propulsie electrică, în care călătorii se pot urca în orice moment, dat fiind faptul că acestea circulă pe trasee speciale, în centrul orașului, fără a avea stații prestabilite. O bandă albastră marchează, pe asfalt, traseul pe care numeroși turiști și nerezidenți îl preferă, datorită eficienței și caracterului nepoluant al acestui mod de transport. La Coimbra sunt, de asemenea, foarte apreciate troleibuzurile care se pot abate de la traseul principal, pentru evitarea ambuteiajelor, datorită dotării cu acumulatori suplimentari. Acest mod de transport se caracterizează prin niveluri foarte scăzute de poluare fonică și, în general, a mediului și printr-o durată de funcționare mult mai mare, astfel încât să se poată acoperi costurile inițiale de achiziție, mai ridicate.

11.8 CESE recomandă sprijinirea acestor mijloace de transport urban prin intermediul unor măsuri fiscale adecvate (taxe scăzute pentru achiziționarea mijloacelor de transport ecologice sau, ca alternativă, fonduri masive alocate administrațiilor locale, prețuri mici pentru autobuzele ecologice), prin organizarea și coordonarea, de la nivel european, a unor campanii de sensibilizare a publicului în favoarea acestor autobuze, prin modernizarea și extinderea parcarilor de tipul „park and ride” („parchează și folosește transportul în comun”) și, dacă este necesar, prin întărirea măsurilor de siguranță, prin menținerea prețurilor la un nivel scăzut și prin integrarea acestor autobuze în transportul urban, procedeu adoptat deja de numeroase orașe europene.

11.8.1 Cartea verde „Către o nouă cultură a mobilității urbane” COM(2007) 551, prezentată de Comisie la 25 septembrie 2007, abordează aceste probleme și propune soluții de sprijinire a proiectelor de reabilitare a transportului urban, cu ajutorul inițiativelor finanțate de FEDR (Fondul European de Dezvoltare Regională) și de programul CIVITAS. În Cartea verde, Comisia lansează un puternic mesaj de promovare a transportului urban ecologic, iar CESE împărtășește această abordare și recomandă examinarea altor inițiative concrete, pe baza acestor experiențe pozitive și printr-o mai strânsă cooperare cu BEI și BERD.

11.9 Viitorul transportului urban, așa cum s-a exprimat CESE ⁽¹³⁾, este favorabil, cu siguranță, mijloacelor de transport public. În timpul audierilor dedicate redactării acestui aviz au fost prezentate două proiecte de cercetare aflate deja în stadiu de experiment: un minicar electric, care poate fi condus fără permis, și un automobil cibernetic, care, ghidat cu ajutorul unui sistem de telecomandă, poate circula pe trasee predefinite. Aceste automobile ar putea fi închiriate pentru circulația din interiorul orașelor, înlocuind, eventual, taxa de trecere aplicată la intrare mijloacelor de transport poluante și celor cu dimensiuni prea mari, care îngreunează traficul rutier.

Bruxelles, 13 februarie 2008

Președintele

Comitetului Economic și Social European

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹²⁾ Cf. avizul CESE TEN/286 după sesiunea plenară din 24 și 25 octombrie 2007.

⁽¹³⁾ JO C 168, 20.7.2007, pp. 77-86.

Avizul Comitetului Economic și Social European privind performanța energetică a clădirilor — contribuția utilizatorilor finali (aviz exploratoriu)

(2008/C 162/13)

La 16 mai 2007, în conformitate cu articolul 262 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Comisia a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Performanța energetică a clădirilor — contribuția utilizatorilor finali.

Secțiunea pentru transporturi, energie, infrastructură și societatea informațională, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 23 ianuarie 2008. Raportor: dl Pezzini.

În cea de-a 442-a sesiune plenară, care a avut loc la 13 și 14 februarie 2008 (ședința din 14 februarie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 195 voturi pentru și 1 abținere.

1. Concluzii

1.1 Comitetul recunoaște faptul că performanța energetică reprezintă un element fundamental în ceea ce privește protecția climei și îndeplinirea angajamentelor asumate de către UE la Kyoto, precum și respectarea noilor obligații stabilite de către Consiliul European din martie 2007 în ceea ce privește reducerea emisiilor, și recomandă intensificarea eforturilor depuse în favoarea consumatorilor.

1.2 Comitetul este convins că sectorul construcțiilor prezintă, atât în etapa de proiectare, cât și în cea de utilizare a clădirilor, un uriaș potențial de economisire a energiei, în special în ceea ce privește încălzirea, aerul condiționat, forța motrice și iluminatul, și aceasta pe lângă tehnicile de izolare termică.

1.3 În cursul procesului de definire a măsurilor de îmbunătățire a performanței energetice, trebuie să se țină seama de avantajele care decurg din utilizarea pe scară largă a unor inovații tehnologice avantajoase sub raportul cost-beneficii, permițând astfel utilizatorilor finali să adopte în cunoștință de cauză decizii referitoare la consumul lor individual de energie.

1.4 Comitetul consideră esențială pentru utilizatorii finali abordarea într-o manieră mai directă a problemelor de informare și de finanțare, prin elaborarea unor metode inovatoare. Astfel, este absolut necesar ca proprietarii și locatarii să nu perceapă aceste noi măsuri comunitare ca pe o taxă suplimentară aplicată unui bun de primă utilitate, cum este locuința.

1.5 În opinia Comitetului, se impune identificarea de noi motivații culturale și de noi stimulente, pe de o parte pentru a compensa costurile crescute, iar pe de alta pentru a crește interesul față de:

- cercetarea proiectivă;
- revizuirea metodelor de construcție;
- utilizarea de materiale de calitate superioară în construcție; și
- noi soluții structurale.

1.6 Comitetul consideră că lucrările CEN (Comitetul European pentru Standardizare) trebuie accelerate, în conformitate cu mandatul Comisiei în această privință, care prevede definirea unor standarde armonizate de măsurare a consumului de energie în cazul clădirilor deja existente și al celor recent

construite, ca și a unor standarde uniforme pentru certificare și pentru procedurile de inspecție.

1.7 Comitetul reamintește că este important să nu se impună constrângeri imposibil de respectat de către statele membre, în condițiile concurenței internaționale, și să nu se treacă în sarcina proprietarilor care închiriază o locuință sau o ocupă, costuri care depășesc posibilitățile acestora.

1.8 În opinia Comitetului, obligațiile și cheltuielile presupuse de procesul de certificare trebuie să fie însoțite de programe publice de promovare, în scopul asigurării unui acces egal la îmbunătățirea performanței energetice, în special în cazul clădirilor cu destinație de locuință, construite sau administrate în cadrul politicii sociale, și al blocurilor de apartamente cu mai multe etaje, în special în noile state membre, în care majoritatea blocurilor sunt clădiri-tip; pentru aceste clădiri se pot utiliza certificate standardizate.

1.9 Comitetul consideră foarte importantă lansarea unor inițiative comunitare de armonizare a activităților statelor membre în materie de performanță energetică, în scopul înregistrării unor progrese importante în ceea ce privește realizarea unei coerențe superioare la nivel european, cu respectarea condițiilor locale.

1.10 Comitetul propune câteva măsuri care s-ar putea dovedi utile pentru promovarea pe lângă utilizatorii finali a creșterii performanței energetice în general și a celei privind clădirile în special:

- consiliere gratuită în ceea ce privește energia, precum și finanțarea din fonduri publice a studiilor de fezabilitate;
- acordarea de credite fiscale și/sau subvenții, care să permită desfășurarea de activități de audit energetic;
- reduceri fiscale la consumul de combustibil pentru încălzire, producerea de energie electrică și de forță motrice, ca și stimulente economice și deduceri/rambursări la cumpărarea de tehnologii eficiente din punct de vedere energetic și ecologic sau pentru dotarea clădirilor existente cu sisteme de izolare termică mai bune;
- împrumuturi cu dobândă mică pentru cumpărarea de echipamente și instalații eficiente din punct de vedere energetic (de exemplu, cazane cu condensare, termostate individuale etc.) și pentru lucrările de intervenție efectuate de ESCO ⁽¹⁾;

⁽¹⁾ ESCO = Companie de servicii energetice (Energy Service Company).

- ajutoare sau deduceri fiscale pentru investiții în activități de cercetare-dezvoltare sau în proiecte-pilot, pentru promovarea diseminării noilor tehnologii în materie de performanță energetică în construcții, prin exploatarea posibilităților oferite de Al șaptelea program-cadru pentru cercetare și dezvoltare tehnologică (PC7), de Programul-cadru pentru competitivitate și inovare (2007-2013), de programul LIFE+ și de fondurile structurale și de coeziune;
- împrumuturi ale BEI, în special pentru restructurarea durabilă a marilor clădiri vechi, publice sau destinate serviciilor publice, precum și a clădirilor cu destinație de locuință socială;
- sprijin pentru familiile cu venituri scăzute și pentru pensionari, în vederea îmbunătățirii performanței energetice a locuințelor, și credite pe termen lung și cu dobândă redusă pentru îmbunătățirea performanței energetice a clădirilor;
- stabilirea unor prețuri fixe la serviciile regulate de întreținere a cazanelor și instalațiilor de aer condiționat, furnizate de personal calificat;
- crearea unui site internet comunitar, conectat la site-urile naționale și ușor accesibil utilizatorilor finali;
- elaborarea unor materiale didactice europene, în toate limbile UE, orientate către diferitele grupuri profesionale de interes, privind eliberarea unui „permis european al locuinței”⁽³⁾;
- introducerea în cadrul programelor comunitare relevante (Programul comunitar în domeniul educației, Al șaptelea program-cadru pentru cercetare și dezvoltare tehnologică, acțiunile Marie Curie, programele BEI, universități) a unor priorități tematice de intervenție;
- elaborarea unor materiale informativ-formative pentru școlile de toate categoriile și gradele, asociațiilor profesionale și sindicale, pentru consumatori și organizațiile acestora.

1.11 În opinia Comitetului, din punctul de vedere al consumatorului final este necesar să se țină foarte bine seama de obstacolele în calea promovării și obținerii unei bune performanțe energetice a clădirilor în Europa: bariere tehnice, economice, financiare, juridice, administrative și birocratice, instituționale și de gestionare, socio-comportamentale, precum și bariere ce constau în absența unei abordări integrate (dezechilibre între sistemele de încălzire și cele de aer condiționat, ignorarea condițiilor climatice etc.).

2. Introducere

2.1 În concluziile summit-ului de la Bruxelles din 8 și 9 martie 2007, Consiliul European subliniază „nevoia de a spori eficiența energetică în UE pentru a realiza obiectivul de economisire a 20 % din consumul de energie al UE față de prognoza pentru anul 2020” și sunt identificate, ca arii prioritare, „atitudinea consumatorilor de energie cu privire la eficiența energetică și la economisirea energiei, la tehnologiile și inovațiile energetice și la **economisirea energiei din clădiri**”.

⁽³⁾ Care certifică atenția acordată unei utilizări eficiente a resurselor. A se vedea de asemenea propunerea similară referitoare la permisul european pentru computer.

2.1.1 Problematika performanței energetice a clădirilor intră în aria de acoperire a inițiativelor comunitare în domeniul schimbărilor climatice (angajamente asumate prin Protocolul de la Kyoto) și al siguranței aprovizionării, în special în contextul Cărilor verzi privind siguranța aprovizionării cu energie și performanța energetică, referitor la care Comitetul a avut posibilitatea de a se pronunța în mai multe rânduri⁽³⁾.

2.1.2 Consumul de energie în serviciile privitoare la clădiri reprezintă aproximativ 40 %⁽⁴⁾ din consumul energetic al UE.

2.1.3 Numai pentru încălzire, consumul mediu al locuințelor din multe regiuni ale Europei este de 180 kWh/m²/an. Aceasta demonstrează faptul că, în numeroase țări europene, clădirile sunt foarte puțin dotate în termeni de performanță energetică.

2.1.4 Aceasta se datorează mai multor factori. Pe de o parte, cunoașterea deficitară de către consumatori a dificultăților tot mai mari pe care le presupune identificarea unor surse de energie la un preț accesibil. Pe de altă parte, tendința arhitecților, a întreprinderilor de construcții și a nenumăraților mici întreprinzători care activează în acest sector⁽⁵⁾ este de a acorda foarte puțină atenție performanței energetice și aspectului ecologic la momentul construcției și de a favoriza aspectele estetice în vogă la momentul respectiv, cum ar fi calitatea pardoselii, instalațiile sanitare de lux, aspectul estetic, vitrificarea fațadelor externe, tipul de material și dimensiunea cercevelor.

2.1.4.1 Pe lângă aceasta, trebuie subliniat faptul că organele administrative, și în special oficiile tehnice municipale și departamentele de sănătate publică, sunt prea puțin interesate de consumul energetic al clădirilor supuse controlului, în vederea autorizării lor ca locuință, ori nu dispun de informații suficiente.

2.1.4.2 Cu toate acestea, contrar părerii unanim împărtășite, există posibilități considerabile de creștere a performanței energetice, și nu numai în clădirile construite recent, ci și în cele care există de mai multă vreme, în special în blocurile de apartamente din marile orașe⁽⁶⁾.

2.1.5 În ceea ce privește renovarea infrastructurilor existente, un rol important îl au contractele care pot fi încheiate cu companiile de servicii energetice, și prin care le poate fi încredințată acestora din urmă efectuarea îmbunătățirilor finale, în

⁽³⁾ Avizul CESE privind Cartea verde — Către o strategie europeană de aprovizionare sigură cu energie, raportor: dna Sirkeinen, JO C 221, 7.8.2001, p. 45; Aviz exploratoriu privind aprovizionarea cu energie a UE — strategia pentru un mix energetic optim, raportor: dna Sirkeinen, JO C 318, 23.12.2006, p.185; Aviz exploratoriu privind performanța energetică, raportor: dl Buffetaut, JO C 85/53, 11.4.2006; Avizul privind propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind eficiența utilizărilor finale ale energiei și serviciile energetice, raportor: dna Sirkeinen, JO C 120, 20.5.2005, p. 115; Avizul privind Planul de acțiune privind eficiența energetică, raportor: dl Iozia, JO 10/22, 15.1.2008.

⁽⁴⁾ Față de 32 % în transporturi și 28 % în industrie. Sursa: Comisia Europeană, DG Întreprinderi și Industrie.

⁽⁵⁾ Sectorul construcțiilor contribuie cu peste 5 % la PIB-ul total al UE.

⁽⁶⁾ În cazul în care consumul mediu al clădirilor din regiunile europene ar scădea la 80 kWh/m²/an, adică până la nivelul clasei D, s-ar putea economisi o mare parte din energia consumată în sectorul construcțiilor, aceasta fiind fără îndoială în spiritul Directivei 2002/91/CE.

vederea realizării de economii, uneori considerabile, la factura de energie. Astfel, serviciile companiei sunt achitate practic din economiile realizate prin reducerea consumului (⁷).

2.1.6 Pe de altă parte, în cadrul lucrărilor mici de reamenajare pot fi adoptate numeroase măsuri, cum ar fi, de exemplu, instalarea de obloane la exteriorul ferestrelor, de contoare inteligente (*smart meters*), care să permită consumatorilor să obțină informații în timp real privitoare la consumul propriu, sau a unor sisteme alimentate cu gaz pentru încălzirea apei (*top boxes*), care permit reducerea cu 40 % a costurilor și a emisiilor de gaze toxice. Microsistemele de ventilare a aerului în interiorul apartamentelor s-au dovedit de asemenea de o remarcabilă eficiență, iar alegerea cu atenție a tipului de material folosit, de exemplu pentru un perete vertical transparent (fereastră), poate și ea permite reducerea pierderii de căldură a unui apartament cu cel puțin 20 % (⁸). Și utilizarea instalațiilor sanitare care fac economie de apă reduce consumul energetic. În ceea ce privește factura la energie, furnizorii de energie vor trebui să informeze în mod clar și gratuit consumatorii cu privire la consumul înregistrat în aceeași perioadă a anului anterior, astfel încât aceștia să poată face o comparație cu privire la consumul actual.

2.1.7 CESE este convins de faptul că inițiativele din acest sector pot permite realizarea de economii uriașe, contribuind astfel la îndeplinirea obiectivelor legate de schimbările climatice și de siguranța aprovizionării cu energie. Având în vedere că spațiul de manevră este relativ limitat în ceea ce privește întreprinderea unor acțiuni pe termen scurt sau mediu în legătură cu condițiile de aprovizionare cu energie, se impune o intervenție la nivelul utilizatorilor finali, care să constea în:

- îmbunătățirea eficienței utilizărilor finale ale energiei;
- controlul cererii de energie;
- promovarea producerii de energie regenerabilă (⁹);
- o mai bună gestionare a energiei, mai ales pe baza autocontrolului.

2.1.8 Elementele care împiedică economisirea și o altfel de utilizare a resurselor energetice sunt de diferite tipuri:

- abordarea culturală specifică;
- probleme în gestionarea schimbării;
- lipsa unor cunoștințe suficiente;
- o politică fiscală necorespunzătoare;
- insuficiente parteneriate antreprenoriale;
- lipsa de informație.

(⁷) În prezent, există trei tipuri de contract: cel de cesiune globală limitată, cel de economie împărțită și cel de economie împărțită și cu cotă garantată.

(⁸) Aceasta poate fi obținută prin folosirea unei ferestre cu emisie redusă, formată din doi pereți de sticlă între care se găsește un strat de gaz nobil (kripton, xenon, argon).

(⁹) Aportul potențial al soarelui, în calitate de sursă regenerabilă, este următorul: radiația solară interceptată de Pământ este de 177 000 TW, radiația solară la nivelul solului de 117 000 TW, iar consumul global de energie primară de 12 TW (Sursa: Universitatea din Bergamo, Facultatea de Inginerie).

2.1.9 În sectorul construcțiilor există un potențial enorm de economisire a energiei, în special în ceea ce privește consumul pentru încălzire, pentru producerea de forță motrice și pentru iluminat, în etapa de utilizare a clădirilor. Acest lucru este demonstrat de așa-zisele clădiri pasive (¹⁰), care oferă posibilități uriașe de economisire, impulsionând puternic spiritul de inovare și competitivitatea Comunității printr-o concentrare din ce în ce mai mare asupra conceperii și utilizării de noi tehnologii, mai performante din punct de vedere energetic.

2.1.10 Obiectivele strategice ale politicii energetice își propun:

- reducerea emisiilor poluante și care au ca efect schimbarea climei, cu respectarea particularităților mediului și zonei;
- promovarea creșterii competitivității sectorului imobiliar, industriei și noilor tehnologii energetice;
- luarea în considerare a aspectelor sociale și de ocrotire a sănătății cetățenilor, presupuse de politica energetică.

2.1.11 În cursul procesului de definire a măsurilor de îmbunătățire a performanței energetice trebuie, pe de altă parte, să se țină seama de avantajele care decurg din utilizarea pe scară largă a unor inovații tehnologice avantajoase sub raportul cost-beneficii, permițând astfel utilizatorilor finali să adopte în cunoștință de cauză decizii referitoare la consumul lor individual de energie, prin punerea la dispoziție a unor informații adecvate, ce constau în: detalii privind măsurile prevăzute pentru îmbunătățirea performanței energetice, profiluri comparative ale utilizatorilor finali, tehnici practice specifice referitoare la aparatele consumatoare de energie (¹¹).

2.1.12 Toate tipurile de informație privind performanța energetică, în special cele legate de costurile aferente, ar trebui difuzate pe scară largă, într-o formă corespunzătoare, către destinatarii interesați. Informațiile trebuie să acopere și aspectele financiare și juridice, și să fie diseminate în cadrul unor campanii de comunicare și de promovare care să ofere o perspectivă clară asupra celor mai bune practici, la toate nivelurile.

2.1.13 Măsurile care se limitează exclusiv la aspectele tehnice sunt necesare pentru reducerea consumului de energie în sectorul construcțiilor, dar nu suficiente. Se impune așadar abordarea problemei interacțiunii destul de complexe între universul vast și eterogen al utilizatorilor și tehnologiile aflate în continuă schimbare.

2.1.14 În contextul precedentului program „Energie inteligentă — Europa (2003-2006)”, a fost lansată inițiativa unei platforme pentru construcții EPDB (¹²), care furnizează servicii de facilitare a punerii în aplicare a Directivei 2002/91/CE privind performanța energetică a clădirilor, intrată în vigoare la începutul anului 2006. Directiva conține următoarele prevederi, valabile în statele membre:

- cerințele de performanță energetică globală a clădirilor și metoda de calcul a acesteia;

(¹⁰) Sunt considerate „pasive” clădirile în care consumul de energie este mai mic de 15 kWh/m²/an.

(¹¹) Unele dintre aceste informații utile ar fi trebuit deja furnizate utilizatorilor finali, în conformitate cu articolul 3, alineatul (6) din Directiva 2003/54/CE.

(¹²) EPDB — Directiva privind performanța energetică a clădirilor (*European Energy Performance of Buildings Directive*).

- cerințele comune cărora trebuie să li se conformeze clădirile noi în UE;
- cerințele minime de performanță pentru clădirile mari existente, în cazul unor lucrări importante de renovare;
- certificarea performanței energetice a clădirilor, obligatorie în cazul clădirilor recent construite, clădirilor supuse unor lucrări mari de renovare și al tuturor apartamentelor supuse unei schimbări de posesiune ⁽¹³⁾;
- inspectarea regulată a cazanelor și a instalațiilor de aer condiționat din clădiri și evaluarea stării instalațiilor de încălzire care conțin cazane mai vechi de 15 ani.

2.1.15 Din punct de vedere tehnic, este esențial ca cetățenii și consumatorii să conștientizeze faptul că se impune o abordare integrată, care să ia în considerare diverși factori, cum ar fi:

- calitatea izolației termice;
- tipul instalațiilor de încălzire și de aer condiționat;
- utilizarea surselor regenerabile;
- orientarea clădirii;
- evitarea formării condensului și a apariției mușcăiului.

2.1.15.1 De fapt, indicatorii de bază sunt doi:

- **necesarul de energie specific al anvelopei:** acesta evaluează performanțele anvelopei, care permit reducerea la minimum a pierderilor de căldură în timpul iernii și limitarea supraîncălzirii vara;
- **necesarul specific global de energie primară:** acesta evaluează performanța sistemului instalațiilor, care convertește energia primară în confort și în servicii diverse.

2.1.16 Obiectivele limitării consumului energetic și al emisiilor de gaze poluante cu efect de schimbare a climei necesită elaborarea unor politici menite să:

1. completeze măsurile de izolare termică (măsuri pasive de economisire a energiei) prin îmbunătățiri substanțiale ale tehnologiilor instalațiilor (măsuri active de economisire a energiei);
2. extindă amploarea și importanța lucrărilor de intervenție destinate economisirii energiei;
3. integreze sursele regenerabile în sisteme „hibride” de mare eficiență;
4. orienteze către sisteme inovatoare: **solar-cooling, microcogenerare, trigenerare, pompe de căldură și instalații hibride.** ⁽¹⁴⁾.

⁽¹³⁾ În cazul cumpărării, vânzării, închirierii sau moștenirii.

⁽¹⁴⁾ **Concentrație energetică medie:** panouri solare: ~ 0,2 kW/m²; motoare eoliene: ~ 1-2 kW/m²; motoare hidraulice: ~ 5 000 kW/m²; motoare termice: ~ 10 000 kW/m² (Sursa: Universitatea din Bergamo, Facultatea de Inginerie).

2.1.17 Programele comunitare de inovare și cercetare joacă un rol determinant în creșterea performanței energetice a clădirilor, aflată în legătură cu obiectivul tehnologic de construire a unor clădiri inteligente cu „energie zero”, de fapt „energie pozitivă”, clădiri care produc mai multă energie decât consumă, utilizând energiile alternative cele mai răspândite, adică solară, eoliană și geotermală.

2.1.18 La nivel comunitar, pe lângă Programul-cadru pentru competitivitate și inovare (PCI) menționat, un rol esențial în sprijinirea elaborării unor tehnologii energetice curate îi revine Celui de-al șaptelea program-cadru pentru cercetare și dezvoltare tehnologică, ce prevede o tematică prioritară specială în cadrul programului specific „Cooperare”.

2.1.19 Standardizarea tehnică europeană joacă un rol esențial în sectorul performanței energetice a clădirilor. Comitetul European pentru Standardizare a fost mandatat de Comisie să elaboreze standardele tehnice necesare punerii în aplicare a directivei privind performanța energetică a clădirilor ⁽¹⁵⁾. Mandatul prevede:

- standarde armonizate de măsurare a consumului de energie în cazul clădirilor deja existente;
- standarde armonizate în cazul clădirilor noi;
- standarde uniforme de certificare;
- standarde comune pentru procedurile de inspecție.

2.1.20 Au fost elaborate aproximativ 30 de standarde europene (CEN) ⁽¹⁶⁾. Statele membre și-au confirmat deja intenția de a le pune în aplicare în mod voluntar. În cazul în care se va constata că în acest mod nu se ajunge la conformitate, se va impune adoptarea unei legislații corespunzătoare, care să facă aceste standarde obligatorii.

2.1.21 În orice caz, Comisiei îi revine sarcina de a pune la dispoziția statelor membre instrumentele necesare elaborării unei metodologii integrate și uniforme de calculare a performanței energetice a clădirilor. După ce statele membre vor fi

⁽¹⁵⁾ A se vedea la nota de subsol 16 standardele de referință ONU-CEN/CENELEC elaborate până în prezent.
www.cen.eu/cenorm/businessdomains/sectors/utilitiesandenergy/news.asp.

⁽¹⁶⁾ EN ISO 6946 Componente și elemente de construcție; EN 10339 Instalații de aer condiționat destinate confortului termic; EN 10347 Încălzirea și răcirea clădirilor; EN 10348 Încălzirea clădirilor; EN 10349 Încălzirea și răcirea clădirilor; EN 13465 Ventilația clădirilor; EN 13779 Ventilația clădirilor nerezidențiale; EN 13789 Performanța termică a clădirilor; EN ISO 13790 Performanța termică a clădirilor; EN ISO 10077-1 Performanța termică a ferestrelor, ușilor și a închizătorilor; EN ISO 10077-2 Performanța termică a ferestrelor, ușilor și a închizătorilor; EN ISO 13370 Performanța termică a clădirilor; EN ISO 10211-1 Punți termice în construcția clădirilor; EN ISO 10211-2 Punți termice în construcția clădirilor; EN ISO 14683 Punți termice în construcția clădirilor; EN ISO 13788 Performanța higrometrică a componentelor și elementelor de construcție; EN ISO 15927-1 Performanța termohigrometrică a clădirilor; EN ISO 13786 Performanța termică a componentelor de construcție; EN 10351 Materiale de construcție; EN 10355 Zidărie și soluri; EN 410 Sticlă pentru construcții. Determinarea caracteristicilor de transmisie a luminii solare ale geamurilor; EN 673 Sticlă pentru construcții. Determinarea transmitanței termice (Valoarea U); EN ISO 7345. Izolație termică. Mărimi fizice și definiții.

stabilit care sunt cerințele minime în materie de performanță energetică, acestea vor trebui să se reflecte în „certIFICATELE DE performanță energetică”, care sunt de fapt marcaje atribuite clădirilor, similare celor atribuite aparatelor electrocasnice. Certificatele pentru clădiri sunt bineînțeles mai elaborate și mai complexe, fiind însoțite de recomandări ce vizează creșterea performanței.

2.1.22 Proiectele de cercetare au demonstrat limpede că, pe lângă instalațiile tehnice cu care sunt dotate clădirile, comportamentul celor care ocupă aceste clădiri (fie că acestea sunt spații de locuit sau locuri de muncă pe durata zilei), în sensul acordării de mai multă sau mai puțină atenție economisirii, reprezintă un factor decisiv și determinant pentru consumul de energie.

2.1.22.1 Astfel, se dovedește oportună promovarea unei culturi vestimentare care să țină seama de temperaturile ridicate (de exemplu, s-ar evita purtarea hainei și cravatei în perioada de vară ⁽¹⁷⁾), în timp ce iarna s-ar adopta o vestimentație corespunzătoare, care să permită menținerea în interiorul apartamentelor și birourilor a unei temperaturi de aproximativ 20-21 de grade Celsius ⁽¹⁸⁾).

2.1.23 Și poziționarea casei în raport cu punctele cardinale are o influență asupra cantității de căldură care asigură confortul locatarilor. Consumul de energie pe cap de persoană, în cazul încălzirii unui șir de case identice, poate să varieze de la 1 la 2,5 (și de la 1 la 3 în cazul caselor detașate), în timp ce consumul de curent electric poate să varieze de la 1 la 4 sau 5.

2.1.23.1 Având în vedere și cele menționate mai sus, ar trebui ca legislația existentă să fie extinsă prin introducerea câtorva prevederi referitoare nu doar la performanța energetică a clădirilor, ci și a cartierelor.

2.1.24 Cetățenii trebuie să devină din ce în ce mai conștienți, încă de la o vârstă școlară ⁽¹⁹⁾, atât de faptul că locuința proprie necesită o importantă cantitate de energie primară, pentru:

- încălzirea pe timpul iernii;
- climatizarea în perioada verii;
- apă caldă;
- forța motrice pentru ascensoare;
- iluminat;
- funcționarea aparaturii electrocasnice;

cât și de faptul că o bună parte din această energie poate fi economisită ⁽²⁰⁾ cu un minimum de atenție și bunăvoință.

⁽¹⁷⁾ A se vedea decizia prim-ministrului Japoniei.

⁽¹⁸⁾ Temperatura din interiorul Casei Energiei Regenerabile din Bruxelles nu depășește 21 °C în timpul iernii.

⁽¹⁹⁾ Joule-ul, unitatea de măsură a energiei, și wattul (1 joule/secundă), unitatea de măsură a puterii electrice, trebuie predate, în procesul de instruire, împreună cu noțiunile de metru, litru și kilogram.

⁽²⁰⁾ Dintre toate tipurile de energie, cea mai ieftină este **cea economisită!**

2.1.25 Utilizatorii finali trebuie să ia adesea decizii importante privind investițiile, de exemplu la renovarea unei case sau când hotărăsc să efectueze modificări importante la o casă aflată încă în fază de proiectare sau de construcție. Și deciziile de a investi în noi tehnologii, care permit economii importante de energie, au repercusiuni majore asupra performanței energetice a clădirilor. Printre exemple se numără:

- materiale care permit o izolare mai bună;
- cadre (uși și ferestre) cu un coeficient mai bun de transmitanță ⁽²¹⁾;
- dispozitive de protecție solară, ca, de exemplu, obloane obișnuite;
- alegerea unui sistem de încălzire adecvat sau adaptarea acestuia ⁽²²⁾;
- instalarea unor sisteme complementare, cum ar fi cele fotovoltaice, instalațiile de încălzire solară, sau sistemele orizontale sau verticale de încălzire geotermală ⁽²³⁾;
- evitarea formării condensului și a apariției mușgaiului.

2.1.26 Este evident că, pentru modificarea cadrului de referință utilizat în general până acum, va fi necesară identificarea unor noi motivații culturale și a unor noi stimulente, pe de o parte pentru a compensa costurile mai ridicate, iar pe de alta pentru a crește interesul pentru:

- cercetarea proiectivă;
- revizuirea metodelor de construcție;
- folosirea unor materiale de calitate superioară în procesul de construcție;
- noi soluții structurale pentru instalarea aparaturii destinate obținerii de energie solară ⁽²⁴⁾;
- găsirea unor spații mai potrivite pentru instalarea panourilor fotovoltaice;
- o analiză prealabilă, în vederea utilizării sistemele orizontale sau verticale de încălzire geotermală.

⁽²¹⁾ Valoarea transmitanței trebuie întotdeauna să egaleze și să depășească valoarea estetică a componentelor imobilului.

⁽²²⁾ Un cazan cu condensare prezintă un randament de 120 %, față de un cazan obișnuit, al cărui randament este de 80 %.

⁽²³⁾ Sistemele verticale de încălzire geotermală se bazează pe principiul că temperatura Pământului este mai ridicată în adâncime, astfel încât o cantitate de apă introdusă într-un tub, la o anumită adâncime, revine la suprafață la o temperatură mai ridicată, având prin urmare nevoie de o cantitate mai mică de căldură pentru a ajunge la temperatura necesară încălzirii locuinței. Sistemele orizontale de încălzire geotermală permit utilizarea temperaturii Pământului la o adâncime de 4-5 metri, permițând așadar obținerea unei temperaturi a apei mai ridicate față de cea din mediul exterior, într-o serpentină amplasată la adâncimea menționată. Diferența termică față de temperatura necesară încălzirii locuinței este prin urmare mai puțin ridicată, cantitatea de căldură necesară pentru ca o anumită cantitate de apă să ajungă de la 6 °C la 30 °C fiind mult diferită față de cea pe care o presupune trecerea de la 14 °C la 30 °C.

⁽²⁴⁾ *Solar cooling* = sistem care permite folosirea energiei solare și la producerea de aer condiționat, cu o economie importantă de energie. Procesul se bazează pe mașina frigorifică cu absorbție de căldură. Folosirea de **captatoare solare** pe post de generatoare de putere termică, pentru alimentarea mașinilor frigorifice cu absorbție, permite utilizarea panourilor în perioadele cele mai însorite.

2.1.27 Trebuie luate în considerare următoarele stimulente:

- creșterea suprafețelor pe care se poate construi;
- reducerea taxelor secundare de urbanism;
- accelerarea procesului de autorizare a construcției;
- neluarea în calcul a grosimii mai mari pe care o presupune o structură verticală opacă (perete) prevăzută cu straturi de material izolant;
- atribuirea de etichete de calitate, pe baza nivelului de economisire a energiei atins.

2.1.28 Va trebui ca toate măsurile adoptate în vederea înregistrării unei economii semnificative de energie să țină seama de faptul că marea majoritate a europenilor trăiește în locuințe mai vechi, și că imobilele noi reprezintă un procentaj minor.

2.1.29 În cazul imobilelor închiriate, una dintre probleme constă în faptul că, în general, *proprietarul este cel care trebuie să suporte cheltuielile* pe care le presupun măsurile de creștere a performanței energetice (de exemplu, înlocuirea tâmplăriei, cazane cu randament ridicat, instalații de producere a energiei curate), în timp ce *utilizatorul este cel care beneficiază* de reducerea cheltuielilor ca urmare a acestor măsuri.

2.1.30 Această situație poate fi evitată prin sprijinirea metodei „**finanțării din terțe surse**”⁽²⁵⁾. Aceasta constă în **încurajarea** lucrărilor de intervenție menite să ducă la economisirea de energie în clădiri, lucrări care să fie efectuate de companii aflate în legătură cu instituții de creditare, și în **amortizarea**, într-un anumit număr de ani, a investițiilor efectuate, prin economiile obținute, acestea constând în diferența dintre nivelul redus al cheltuielilor, ca urmare a intervenției, și cel la care s-ar fi ridicat acestea pe parcursul aceluiași număr de ani, în absența lucrărilor de intervenție respective.

2.1.31 Un bun sistem de finanțare, utilizat în țările industrializate, și care ar putea fi susținut și extins, este așa-zisa gestionare a cererii de energie (*Demand Side Management* — DSM). Companiile producătoare sau furnizoare de energie investesc în proiecte de reabilitare energetică a clădirilor aflate în administrarea lor, economiile obținute ulterior acoperind cheltuielile lucrărilor de intervenție.

2.1.32 Este evident faptul că sistemul poate fi îmbunătățit printr-un cadru juridic adecvat, care să încurajeze furnizorii de energie să investească în lucrări de reabilitare termică a clădirilor cărora le furnizează energie termică.

2.1.33 Problema complexă a economiei de energie în clădirile de locuit se pune în același mod în majoritatea noilor state membre ale Uniunii, și nu ar trebui ca aspectele legate de această

complexitate și de costuri să aibă repercusiuni asupra utilizatorilor finali și asupra cetățenilor. Spre exemplu, Republica Cehă a reușit să utilizeze o parte din fondurile alocate în cadrul politicii de coeziune pentru lucrări de renovare a clădirilor de locuit.

2.1.34 Renovările efectuate în conformitate cu proceduri ce iau în considerare aspectele energetice reprezintă așadar sectorul primordial în care trebuie să se întreprindă acțiuni. Obiectivele limitării consumului energetic și al emisiilor de gaze poluante necesită elaborarea unor politici menite să:

- completeze măsurile de izolare termică (măsuri pasive de economisire a energiei) și prin îmbunătățiri necesare în cazul tehnologiilor instalațiilor (măsuri active de economisire a energiei);
- extindă amploarea și importanța lucrărilor de intervenție destinate economisirii energiei și prin intermediul unor politici care să prevadă facilități fiscale și de urbanism;
- disemineze sistemele „hibride”, care combină energia tradițională și aporturile din surse de energie alternativă sau curată, în vederea reducerii utilizării combustibililor fosili.

2.1.35 Pentru a se dovedi eficace, o politică orientată către economisirea energiei în clădiri trebuie să se bucure atât de implicarea cetățenilor, cât și de cea a diverselor asociații profesionale și a întreprinzătorilor din diferite sectoare, cum ar fi:

- asociațiile profesionale;
- susținătorii urbanismului verde și bioclimatic;
- managerii de proiect;
- conducătorii departamentelor de energie;
- companiile ESCO;
- întreprinderile de construcții;
- societățile imobiliare;
- industriile manufacturiere sub-contractante din sectorul construcțiilor;
- furnizorii de servicii și de întreținere.

3. Situația actuală

3.1 Situația actuală în Uniunea Europeană

3.1.1 Obiectivul care constă în îmbunătățirea performanței energetice a clădirilor face obiectul a numeroase prevederi comunitare, printre care: directiva privind produsele pentru construcții⁽²⁶⁾, din 1989 și, în ceea ce privește sectorul construcțiilor, directiva SAVE din 1993⁽²⁷⁾ privind certificarea energetică a clădirilor⁽²⁸⁾, directiva privind performanța energetică a clădirilor (EPBD), din 2002⁽²⁹⁾, Directiva 2005/32/CE de instituire a unui cadru pentru stabilirea specificațiilor în materie

⁽²⁵⁾ Această metodă a făcut obiectul unei recomandări UE, în articolul 4 al Directivei 93/76/CEE (JO L 237, 22.9.1993, p. 28). Este vorba în speță despre o soluție tehnico-financiară care constă într-un contract care prevede furnizarea globală de servicii de auditare, finanțare, instalare, operare și întreținere a instalațiilor tehnice de către o companie externă, numită de obicei ESCO (*Energy Service Company*), și care plătește pentru noile instalații, ipotecând pentru un număr de ani o parte a valorii economiei de energie scontate, ca urmare a lucrărilor de intervenție. A se vedea anexa.

⁽²⁶⁾ Directiva 89/106/CEE.

⁽²⁷⁾ Directiva 93/76/CEE.

⁽²⁸⁾ Directiva 93/76/CEE, abrogată de Directiva 2006/32/CE.

⁽²⁹⁾ Directiva 2002/91/CE.

de proiectare ecologică aplicabile produselor consumatoare de energie ⁽³⁰⁾, din 2005, directiva privind eficiența energetică la utilizatorii finali și serviciile energetice ⁽³¹⁾, din 2006. În același timp, există numeroase alte acte normative referitoare la produse specifice, cum ar fi directiva privind cazanele ⁽³²⁾, echipamentele de birou ⁽³³⁾, aparatele de uz casnic cu etichete care indică nivelul consumului de energie ⁽³⁴⁾, randamentul energetic pentru frigider ⁽³⁵⁾, balasturile pentru iluminatul fluorescent ⁽³⁶⁾. Directiva EPBD din 2002 se referă în mod special la îmbunătățirea performanței energetice a clădirilor cu destinație de locuit sau nerezidențiale, noi sau deja existente.

3.1.2 Termenul-limită pentru transpunerea acestei directive fusese stabilit la 4 ianuarie 2006, dar mai multe state membre au solicitat și au obținut o prorogare ⁽³⁷⁾, în timp ce altele fac obiectul unei proceduri privind încălcarea dreptului comunitar, pentru lipsă de transpunere sau transpunere incorectă ⁽³⁸⁾. În orice caz, criteriile de obținere a certificării energetice vor trebui publicate în toate statele membre până la sfârșitul lui 2007.

3.2 Situația actuală în funcție de tipul de locuință și zona climatică

3.2.1 În opinia CESE, pentru a aborda exhaustivă a problematicii referitoare la contribuția utilizatorilor finali la performanța energetică a clădirilor, trebuie scoase în evidență trăsăturile specifice ale marilor sectoare comunitare interesate, și în special:

- diversele categorii ale patrimoniului edilitar;
- diversele contexte climatice.

3.2.2 **Tipologia patrimoniului edilitar.** În noile state membre și în cele cinci landuri din estul Germaniei, patrimoniul edilitar dispune de un important potențial de economisire a energiei, în comparație cu cel al clădirilor din UE-15.

3.2.2.1 Patrimoniul edilitar din aceste zone este în mare măsură rezultatul planificării urbane de după al doilea război mondial, caracterizată de folosirea componentelor prefabricate la construirea de mari ansambluri de locuințe, cu mai multe etaje, în contextul unei producții de masă cu termene scurte și care utilizează soluții tehnice omogene, standardizate și centralizate. Acest patrimoniu edilitar a fost de altfel lipsit, pentru o lungă perioadă, de orice tip de lucrări de intervenție destinate întreținerii sau renovării ⁽³⁹⁾.

⁽³⁰⁾ Directiva 2005/32/CE.

⁽³¹⁾ Directiva 2006/32/CE.

⁽³²⁾ Directiva 92/42/CEE.

⁽³³⁾ Directiva 2006/1005/CE.

⁽³⁴⁾ Directiva 92/75/CEE.

⁽³⁵⁾ Directiva 96/57/CE.

⁽³⁶⁾ Directiva 2000/55/CE.

⁽³⁷⁾ A se vedea, printre altele, cazul Italiei.

⁽³⁸⁾ A se vedea trimiterea unui aviz motivat către Franța și Letonia la 16 octombrie 2007.

⁽³⁹⁾ „O privire generală asupra consumului de energie și potențialului de economisire” (Overview on Energy Consumption and Saving Potentials — Carsten Petersdorff, Ecofys GmbH, Eupener Straße 59, 50933 Köln, Germania, mai 2006).

3.2.2.2 De exemplu, în 2002, în România au fost înregistrate 4 819 104 clădiri de locuit. Numărul de blocuri se ridică la 83 799, iar cel al apartamentelor din acestea la 2 984 577, reprezentând aproape 60 % din totalul apartamentelor existente. Pe lângă aceasta, 53 % dintre clădirile de locuit au peste 40 de ani, 37 % peste 20 de ani, și doar 10 % au mai puțin de 10 ani.

3.2.2.3 În cazul blocurilor de mari dimensiuni, întâlnite în general în toate țările din fostul bloc sovietic, alimentarea cu energie destinată încălzirii, ventilației și furnizării de apă caldă se face în majoritate (peste 95 %) prin sisteme centralizate. Studiile efectuate în 2005 pe acest tip de imobil au permis identificarea unui potențial de economisire a energiei de 38-40 %.

3.2.2.4 De pierderile importante de energie se fac răspunzători, pe de o parte, utilizatorii finali, materialele de proastă calitate, izolarea termică insuficientă, tehnologiile învechite, mari consumatoare de energie, instalațiile de încălzire depășite, iluminatul cu consum mare de energie, instalațiile de ardere cu randament scăzut, pompele de calitate proastă etc. Pe de altă parte, pierderile mari înregistrate ⁽⁴⁰⁾, care cad în cele din urmă în sarcina consumatorului, se datorează unei gestionări ineficiente a energiei. Dintre toate variantele posibile, **performanța energetică este cea mai accesibilă, cea mai puțin poluantă și cea mai ieftină.**

3.2.3 Zone climatice

3.2.3.1 În ansamblul marilor zone climatice din Europa de nord și de sud, în care consumul mediu al sectorului de locuit se ridică la 4 343 kWh/an ⁽⁴¹⁾, energia este în principal utilizată pentru încălzire, care reprezintă în total 21,3 % din cererea de electricitate, deși această situație privește în special țările din nordul și din centrul Europei. Urmează, în ordinea mărimii, cota de energie electrică folosită pentru frigider și congelatoare (14,5 %) și cea pentru iluminat (10,8 %).

3.2.3.2 În țările Europei de sud (Italia, Spania, Portugalia, Slovenia, Malta, Grecia, Cipru și sudul Franței), unul dintre factorii principali de creștere al consumului de electricitate îl reprezintă răspândirea rapidă a sistemelor de aer condiționat de folosință domestică, de mică putere și cu randament scăzut (randamentul puterii de răcire < 12 kW) ⁽⁴²⁾, și folosirea acestora pe scară largă în perioada de vară.

⁽⁴⁰⁾ În ceea ce privește conținutul energetic al combustibilului utilizat, pierderile totale de energie se ridică la 35 % în cazul sistemelor celor mai performante și la 77 % în cazul celor mai puțin eficiente.

⁽⁴¹⁾ Consumul total de electricitate, împărțit la numărul de familii.

⁽⁴²⁾ Pentru acest tip de aparate, Comisia a adoptat în martie 2002 o directivă (2002/31/CE) al cărei termen de punere în aplicare a fost stabilit pentru iunie 2003, apoi prelungit până în vara lui 2004, în ideea instalării unor aparate mai eficiente. Indicele de performanță energetică a sistemelor de aer condiționat de mici dimensiuni, de clasă A, a fost stabilit la 3,2. Cu toate acestea, există deja pe piață modele cu un indice superior de performanță energetică, care variază de la 4 la 5,5 în cazul modelelor celor mai performante. Aceasta înseamnă că răspândirea pe scară largă a modelelor de clasă A nu mai reprezintă un obiectiv ambițios, dar și că posibilitățile de economisire sunt mult mai mari, deoarece pe piața europeană se întâlnesc încă foarte des modele de clasă D și E, care au un indice de performanță de aproximativ 2,5.

3.2.3.3 Consumul anual de electricitate în cazul aparatelor de aer condiționat din locuințe, cărora li se aplică Directiva 2002/31/CE, s-a situat în medie, în 2005, în jurul a 7-10 TWh pe an în UE-25 ⁽⁴³⁾. Trebuie observat de altfel că, în Europa, noile aparate moderne multimedia, cum ar fi computerele personale, imprimantele, scanerele, modemurile și încărcătoarele de telefoane mobile, care sunt în permanență în funcțiune, ajung să reprezinte până la 20 % din consumul de electricitate al unei familii.

3.3 Câteva comparații la nivel internațional

3.3.1 În Japonia, consumul de energie reprezintă circa 6 % din consumul mondial, fiind adoptate de mult măsuri, mai ales în sectoarele transporturilor și construcțiilor, în vederea reducerii consumului și a emisiilor de CO₂ care rezultă din acesta, având în vedere faptul că sectorului locuințelor îi revine aproximativ 15 % din consumul total.

3.3.2 În sectorul locuințelor, economia de energie primară, reducerea emisiilor de CO₂ și a costurilor energiei obținute prin măsuri de creștere a performanței energetice a clădirilor au fost estimate la 28 %, 34 % și respectiv 41 % ⁽⁴⁴⁾. Standardele japoneze de performanță energetică a clădirilor de locuit ⁽⁴⁵⁾ au fost revizuite în 1999 și includ atât standarde de randament, cât și standarde prescriptive: obiectivul constă în aplicarea deplină a acestor standarde în peste 50 % dintre clădirile noi.

3.3.3 Metoda japoneză de evaluare comună a structurilor și a aparatelor electrocasnice utilizate prezintă următoarele caracteristici:

- a) evaluarea performanței energetice a structurii clădirilor și a aparatelor electrocasnice;
- b) evaluarea performanței energetice a întregii locuințe, prin utilizarea consumului total de energie, și cu specificarea consumului pentru climatizare, încălzirea apei, iluminat și ventilație, **la momentul construcției**;
- c) evaluarea performanței în ceea ce privește climatizarea, încălzirea apei, iluminatul și ventilația, **în timpul funcționării efective**;
- d) efectuarea unor măsurători precise privind performanța, în timpul ocupării efective a noilor clădiri, în vederea atingerii în 2010 a standardelor de economie prevăzute.

⁽⁴³⁾ A se vedea nota de subsol 37.

⁽⁴⁴⁾ Standardele de eficiență energetică, măsurate cu ajutorul sistemului japonez de evaluare CASBEE (*Comprehensive Assessment System for Building Environmental Efficiency*). Sursa: „De la lumina roșie la lumina verde: stimulente pentru planificarea urbană în vederea construirii de imobile ecologice” (*From Red Lights to Green Lights: Town Planning Incentives for Green Building*), prezentare în cadrul conferinței internaționale „Talking and walking sustainability”, februarie 2007, Auckland. Autor: dl Matthew D. Paetz, director pentru proiectare, BA, BPlan (Hons), MNZPI. Coautor: dl Knut Pinto-Delias, urbanist, Master în urbanism (Școala de inginerie din Paris — *Ecole des ingénieurs de la ville de Paris* — EIVP).

⁽⁴⁵⁾ Japonia: Legea nr. 49 din 22 iunie 1979, privind utilizarea rațională a energiei.

3.3.4 În SUA, în conformitate cu capitolele dedicate clădirilor rezidențiale, din Codul Internațional pentru Economia de Energie (*International Energy Conservation Code* — IECC ⁽⁴⁶⁾), încă din 1987 ⁽⁴⁷⁾ au fost stabilite standarde minime de performanță, pentru douăsprezece tipuri de aparate electrocasnice, standarde care se află la baza multor coduri de energie ale statelor federale.

3.3.5 Responsabilitatea controlului performanței energetice a clădirilor revine statelor federale, iar în multe cazuri chiar comitatelor (*counties*), chiar și după adoptarea, în 2005, a Legii privind politica energetică (*Energy Policy Act* — EPACT), care îi încurajează pe proprietarii de imobile cu destinație comercială, prin intermediul unor deduceri fiscale accelerate, să aplice sisteme ce vizează performanța energetică, în vederea reducerii dependenței de combustibilii fosili.

3.3.6 Codul Energiei (MEC) ⁽⁴⁸⁾, elaborat în anii optzeci pe baza IECC, și actualizat cu regularitate până la ultima sa versiune din 2006, a fost însoțit de programul Departamentului Federal pentru Energie privind codurile de energie pentru clădiri (*DOE's Building Energy Codes Program*), în scopul promovării unor coduri de energie pentru clădiri din ce în ce mai performante, și pentru a sprijini statele federale în adoptarea și aplicarea acestor coduri, supuse unor revizuirii regulate, în vederea:

- redefinirii zonelor climatice;
 - simplificării cerințelor prescriptive;
 - eliminarea definițiilor desuete, superflue sau contradictorii.
- 3.3.7 În 2007 a fost propus un proiect de lege federală, Legea privind clădirile cu performanță energetică (*Energy Efficient Buildings Act*), care își propune:
- instituirea unui program-pilot de acordare de subvenții întreprinderilor și organizațiilor, destinate unor construcții noi sau restructurării celor existente, prin utilizarea unor tehnologii energetice performante;
 - luarea în considerare a ofertelor de construire de imobile destinate persoanelor cu venituri scăzute;

⁽⁴⁶⁾ SUA: Respectarea de către sectorul locuințelor a Codului Energiei, în ceea ce privește cerințele sectorului locuințelor în conformitate cu Codul Internațional pentru Economia de Energie pe 2006 (*Residential Energy Code Compliance* — IECC 2006 on the residential requirements of the 2006 International Energy Conservation Code), <http://www.energycodes.gov/>

⁽⁴⁷⁾ SUA: Legea privind politica energetică națională și economia de energie (the National Energy Policy and Conservation Act — NEPCA), 1987.

⁽⁴⁸⁾ În SUA, 63 % dintre statele federale au adoptat MEC pentru clădirile de locuit, iar 84 % au adoptat standardul ASHRAE/IES 90.1-2001 pentru clădirile cu destinație comercială, acesta fiind un standard tehnic elaborat de Societatea americană a inginerilor specializați în încălzire, refrigerare și aer condiționat (*American Society of Heating, Refrigerating and Air-Conditioning Engineers* — ASHRAE) și de Societatea de inginerie a iluminatului din America de Nord (*Illuminating Engineering Society of North America* — IES/IESNA). A se vedea [HTTP://WWW.ASHRAE.ORG/](http://WWW.ASHRAE.ORG/) și http://www.greenhouse.gov.au/buildings/publications/pubs/international_survey.pdf

— elaborarea unor definiții clare privind „clădirile cu performanță energetică” (*energy efficient building*), adică a clădirilor care, după construire sau restructurare, utilizează sisteme de încălzire, ventilație și climatizare cu performanțe superioare sau inferioare limitelor stabilite prin standardele Energy Star, sau care, în cazul în care acestea din urmă nu se aplică, utilizează sisteme de încălzire, ventilație sau climatizare recomandate prin Programul Federal de Gestionare a Energiei (*Federal Energy Management Program*).

3.3.8 În conformitate cu Departamentului Federal pentru Energie, proiectarea de noi clădiri, mai confortabile și mai performante, va putea reduce cu 50 % costurile răcirii și încălzirii, iar măsurile destinate aplicării codurilor de performanță energetică în clădiri vor putea crea noi locuri de muncă în sectoarele construcțiilor, reamenajărilor și instalațiilor.

4. Observații generale

4.1 Comitetul a avut ocazia să se exprime în repetate rânduri cu privire la necesitatea efectuării unor economii de energie importante și durabile, prin elaborarea unor tehnologii, produse și servicii cu consum redus de energie, și cu privire la necesitatea de a modifica comportamentele astfel încât consumul de energie să se reducă, fără a afecta însă nivelul calității vieții.

4.2 Comitetul recunoaște faptul că randamentul energetic aduce o contribuție însemnată la protecția climei și la îndeplinirea angajamentelor asumate de UE la Kyoto în materie de reducere a emisiilor, și recomandă intensificarea în continuare a eforturilor la nivelul consumatorilor.

4.3 Comitetul consideră că, în vederea sprijinirii economiei de energie în clădiri, este necesar să se treacă la o analiză aprofundată a obstacolelor care au împiedicat aplicarea deplină a Directivei EPBD, dar că trebuie și să se acorde o perioadă de tranziție de aproximativ 10 ani, astfel încât certificarea energetică a tuturor clădirilor existente, care intră în câmpul de aplicare al directivei, să devină obligatorie.

4.4 Deja în 2001, în avizul său privind propunerea de directivă EPBD, afirmându-și sprijinul pentru inițiativa Comisiei și voința acesteia de a elabora o metodologie comună în materie de evaluare și de control constant al performanței energetice a clădirilor, CESE a subliniat, printre altele, că nu trebuie „**să se impună constrângeri imposibile de respectat de către statele membre, în condițiile concurenței internaționale**” și că „**nu trebuie să se treacă în sarcina proprietarilor care închiriază o locuință sau o ocupă, costuri care depășesc posibilitățile acestora, cu riscul de a anula efectele benefice ale directivei și de a determina o reacție de respingere de către cetățeni a Europei unite**” ⁽⁴⁹⁾.

4.5 CESE consideră că este important ca o viitoare extindere a conținutului directivei EPBD să garanteze includerea în aceasta a unei analize a ciclului de viață al clădirilor, în vederea ilustrării

impactului acestuia asupra ciclului carbonului și oferind astfel consumatorilor și autorităților responsabile cu reglementarea o viziune mai clară asupra efectelor, în termeni de emisii de dioxid de carbon, ale produselor utilizate în sectorul construcțiilor.

4.5.1 Din moment ce exercită o influență asupra pieței și costurilor ce revin consumatorilor finali, fie aceștia proprietari sau chiriași, o eventuală extindere legislației comunitare în acest domeniu va trebui în orice caz însoțită de o analiză de impact adecvată.

4.5.2 Trebuie să existe și garanția faptului că măsurile menite să îmbunătățească izolarea termică permit o circulație suficientă a aerului și a vaporilor de apă, împiedică formarea condensului și nu provoacă stricăciuni construcției, așa cum se întâmplă, de pildă, în cazul apariției mușcăiului.

4.6 După cum Comitetul a avut deja posibilitatea de a sublinia ⁽⁵⁰⁾, „lucrările de intervenție destinate promovării performanței energetice variază considerabil în funcție de condițiile locale și de măsurile întreprinse până acum, care par însă a fi avut un efect modest asupra pieței interne. Este important așadar ca, pe baza principiului subsidiarității, acțiunile ulterioare la nivel comunitar să furnizeze beneficii reale”.

4.7 Procesul de certificare ar trebui însoțit de programe publice de promovare, în scopul asigurării un acces egal la îmbunătățirea performanței energetice, în special în cazul clădirilor de locuit construite sau administrate în cadrul politicii privind locuințele sociale.

4.8 Întreținerea regulată a sistemelor de încălzire și de aer condiționat, ca și a celorlalte instalații pentru energii alternative, de către un personal calificat, contribuie la asigurarea unei reglări corecte a acestora, pe baza specificațiilor produsului, asigurând astfel un randament optim.

4.9 Pe baza experiențelor pozitive înregistrate deja în unele state membre și în urma rezultatelor obținute în anii trecuți prin aplicarea unor politici comunitare importante, Comitetul sugerează următoarele măsuri, care s-ar putea dovedi utile în promovarea creșterii performanței energetice în general și a celei privind clădirile în special:

- consiliere gratuită în ceea ce privește energia;
- acordarea de credite fiscale și/sau subvenții, care să permită desfășurarea de activități de audit energetic;
- reduceri fiscale la consumul de combustibil pentru încălzire, producerea de energie electrică și de forță motrice;
- reduceri fiscale la cumpărarea de tehnologii performante din punct de vedere energetic și ecologic;

⁽⁴⁹⁾ Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind performanța energetică a clădirilor, JO C 36/20, 8.2.2002.

⁽⁵⁰⁾ Avizul privind eficiența utilizării finale a energiei, raportor: dna Sirkeinen, JO C 120, 20.5.2005, p. 115.

- împrumuturi cu dobândă mică pentru cumpărarea de echipamente și instalații performante din punct de vedere energetic (de exemplu, cazane cu condensare, termostate individuale etc.);
- împrumuturi în condiții avantajoase pentru lucrările de intervenție efectuate de companiile de servicii energetice (ESCO);
- ajutoare sau deduceri fiscale pentru investiții în activități de cercetare-dezvoltare sau în proiecte-pilot, pentru promovarea diseminării noilor tehnologii în materie de performanță energetică în construcții;
- sprijin pentru familiile cu venituri scăzute și pentru pensionari, în vederea îmbunătățirii performanței energetice a locuințelor;
- credite pe termen lung și cu dobândă redusă pentru îmbunătățirea performanței energetice a clădirilor.

4.10 Comitetul consideră esențială, pentru utilizatorii finali, abordarea într-o manieră mai directă a problemelor de informare și de finanțare, prin elaborarea unor metode inovatoare. Astfel, este absolut necesar ca proprietarii și locatarii să nu perceapă aceste noi măsuri comunitare ca pe o taxă suplimentară aplicată unui bun de primă utilitate, cum este locuința.

4.11 Îndeplinirea obiectivelor protocolului de la Kyoto și economisirea energiei nu trebuie să fie percepute ca un simplu transfer al unor costuri mărite de la industriile producătoare de energie către utilizatorii finali și cetățenii europeni.

4.12 În scopul reducerii sarcinilor ce revin proprietarilor, Comitetul consideră că certificarea ar putea fi efectuată, atunci când este posibil, pentru întreaga clădire, prin alegerea unor apartamente-eșantion care să aibă valoare de certificare pentru toate apartamentele din clădire.

4.13 Crearea unui site internet care să se bucure de sprijinul Comisiei și să fie conectat în rețea cu site-urile naționale, s-ar putea dovedi utilă pentru depășirea barierelor juridice, instituționale, organizatorice și tehnice, care stau în calea facilitării accesului utilizatorilor finali.

4.14 Comitetul consideră că este foarte important să ofere un bun exemplu de performanță energetică în clădirile proprii. CESE a luat notă de cazul remarcabil al Casei Energiei Regenerabile din Bruxelles, situată în imediată apropiere, și care arată că pot fi obținute îmbunătățiri considerabile în clădiri deja existente, cu păstrarea unui bun raport calitate-preț. În clădirile Comitetului au fost deja efectuate unele îmbunătățiri, și au fost înregistrate progrese în vederea obținerii certificatului EMAS. Comitetul solicită în prezent un nou raport din partea administrației, care să prezinte evoluțiile de până acum și să identifice îmbunătățirile suplimentare care pot fi operate.

Bruxelles, 14 februarie 2008

Președintele

Comitetului Economic și Social European

Dimitris DIMITRIADIS

Avizul Comitetului Economic și Social European privind posibilele efecte pozitive și negative ale unor cerințe politice crescute în materie de mediu și energie asupra competitivității industriei europene

(2008/C 162/14)

La 20 septembrie 2007, Președinția slovenă a solicitat Comitetului elaborarea unui aviz exploratoriu cu privire la

Posibilele efecte pozitive și negative ale unor cerințe politice crescute în materie de mediu și energie asupra competitivității industriei europene.

Secțiunea pentru transporturi, energie, infrastructură și societatea informațională, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 23 ianuarie 2008. Raportor: dl WOLF.

În cea de-a 442-a sesiune plenară, care a avut loc la 13 și 14 februarie 2008 (ședința din 13 februarie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 128 voturi pentru, 0 voturi împotriva și 1 abținere.

Cuprins:

1. Concluzii și recomandări
2. Situația inițială și observații generale
3. Observații speciale — analize și concluzii
4. Observații și recomandări individuale

1. Concluzii și recomandări

1.1 În prezentul aviz, Comitetul se concentrează asupra politicii energetice și schimbărilor climatice. Avizul tratează următoarea întrebare: în ce condiții apar avantaje și dezavantaje pentru competitivitatea UE dacă sunt reduse substanțial consumul de energie și emisiile de gaze cu efect de seră? Sunt abordate în primul rând aspectele economice.

1.2 Date fiind interdependențele dintre competitivitate, forța economică, locurile de muncă și bunăstarea socială a cetățenilor, această întrebare este foarte importantă și pentru viitorul social al Europei.

1.3 Comitetul ajunge la concluzia că provocările pe care le implică aceste chestiuni aduc cu sine posibilitatea apariției în Europa a unui val de inovații și investiții și astfel, posibilitatea întăririi economiei și competitivității (mondiale) a industriei europene. Dacă acest lucru se întâmplă, vor avantajele vor fi mai mari decât dezavantajele și în ceea ce privește numărul locurilor de muncă și consolidarea modelului social european.

1.4 Condiția esențială în acest sens este ca, în cadrul politicii energetice, economice și de cercetare, să se ia măsurile corecte, să se aplice principiile corecte și să se evite reglementarea excesivă. Altfel, există motive de îngrijorare legate de posibilitatea ca dezavantajele să fie mai mari decât avantajele — un consum prea ridicat de energie prea scumpă, pierderea competitivității economiei, delocalizări, periclitarea modelului social european — și s-ar putea ajunge la evoluții de criză. Energia la prețuri accesibile este forța motrice indispensabilă a societății industriale și a serviciilor moderne, cu toate realizările ei sociale și culturale. De aceea, costurile energiei nu trebuie să fie majorate suplimentar prin alte măsuri impuse de stat, în plus față de nivelul inevitabil de majorare determinat de protecția climei și împuținarea resurselor.

1.5 De aceea, măsurile și instrumentele de politică energetică și climatică trebuie să urmărească cea mai ridicată rentabilitate economică posibilă; doar astfel sunt minimizate costurile economice și împovărarea din punct de vedere social a cetățenilor. În ceea ce privește protecția climei, aceste costuri pot fi măsurate pe baza costurilor de evitare a emisiei unei cantități prestabilite de gaze cu efect de seră (de exemplu CO₂). În ceea ce privește consumul de energie, respectiv siguranța aprovizionării, costurile pot fi măsurate pe baza eficienței energetice (în acest caz, fiecare din aceste valori ar trebui să fie bine definită). De aceea, instrumentele europene în materie de politică climatică și energetică ar trebui să pună accentul pe măsurile rentabile care vizează asigurarea eficienței energetice și pe utilizarea unor tehnologii energetice rentabile și durabile.

1.6 Obiectivul măsurilor politice europene ar trebui să îl constituie o politică energetică și climatică bazată pe cooperare, care să favorizeze parteneriatele dintre sectorul public și privat și care să îmbine și să utilizeze în mod optim atuurile economice, geografice și în materie de resurse ale fiecărui stat membru. De exemplu, tehnologiile pentru utilizarea energiei regenerabile în Europa ar trebui folosite acolo unde există condiții optime, în special climatice, dar și căi adecvate de transport, și nu acolo unde aceste tehnologii sunt sprijinite de cele mai ridicate subvenții la nivel național. În afară de aceasta, ar trebui urmărită și cooperarea la nivel mondial în vederea dezvoltării și utilizării unor tehnologii de economisire a energiei și de evitare a emisiilor de gaze cu efect de seră.

1.7 În ciuda caracterului urgent al chestiunii climei, ritmul schimbărilor și al reconversiilor necesare în materie de aprovizionare și de consum de energie nu trebuie să depășească capacitatea de adaptare a economiei și a societății. De exemplu ciclurile de amortizare, perioadele de formare, etapele de dezvoltare a noilor tehnologii, precum și adaptările pe care societatea le poate suporta, măsurile de formare și alte transformări sociale constituie elemente determinante. Cercetarea și dezvoltarea trebuie să își aducă o contribuție importantă în acest sens.

1.8 În spiritul unei abordări de jos în sus, ar trebui permise și sprijinite inițiativele personale ale tuturor actorilor, precum și diversitatea, diversificarea și flexibilitatea procedurilor tehnologice și economice, deoarece forța necesară pentru a face față

unor crize izolate și dezvoltarea unor tehnologii deosebit de performante se pot obține doar prin diversitatea și concurența diferitelor abordări, inovații și proceduri. În consecință, este necesar un mix energetic mai larg care să nu elimine prematur nici o tehnologie utilă ⁽¹⁾.

1.9 Obiectivele, reglementările și instrumentele politicii energetice ar trebui să ia în considerare limitele posibilităților tehnologice și să evite neapărat reglementările excesive și suprapunerile care duc la contradicții. Acestea din urmă duc la alocări greșite de resurse și prin aceasta la creșteri inutile ale prețurilor care dăunează bunăstării și concurenței. De asemenea, aceste obiective și instrumente trebuie să fie valabile pe termen lung, deoarece pe baza lor se realizează investiții și dezvoltări noi foarte costisitoare, care, doar dacă sunt utilizate pe termen lung, creează rentabilitate economică și, astfel, locuri de muncă și bunăstare.

1.10 Ori de câte ori este posibil, sunt de preferat stimulentele economice, cum ar fi o definiție judicioasă a alocării drepturilor de emisie, reglementărilor detaliate. Costurile accesibile ale energiei constituie o condiție prealabilă a competitivității la nivel mondial, a acoperirii necesităților de bază ale societății, precum și pentru constituirea de către industria europeană a unor rezerve de capital necesare pentru investițiile noi și pentru cheltuielile din domeniul cercetării și dezvoltării.

1.11 În plus, este necesară consolidarea considerabilă a cercetării și dezvoltării de tehnologii energetice favorabile climei și care să permită economisirea de resurse, dar și formarea inginerilor, oamenilor de știință și a tehnicienilor necesari în acest scop. Procedurile noi de utilizare a energiei regenerabile, care sunt încă departe de a fi rentabile, ar trebui dezvoltate în continuare în mod accelerat, dar nu ar trebui impuse prea timpuriu pe piață prin intermediul unor subvenții ridicate (sau al unor prețuri impuse). În schimb, sumele aferente acestor costuri ar trebui investite în consolidarea cercetării și dezvoltării de tehnologii energetice durabile și care să evite emisiile de CO₂, până când se întrevide rentabilizarea acestora. De aceea, toate măsurile trebuie să pună accentul pe dezvoltarea inovativă și utilizarea eficientă a unor tehnologii energetice care să permită economisirea de energie, să fie neutre pentru climă și competitive.

1.12 Totuși, sunt necesare obiective cu caracter obligatoriu privind clima pentru toți emitenții importanți, pentru a crea reguli echitabile la nivel mondial. Doar astfel se poate evita să se ajungă la denaturarea concurenței la nivel mondial din cauza costurilor mai ridicate ale energiei în UE, începând cu delocalizarea succesivă a industriilor energofage, fără a proteja în vreun fel clima („carbon leakage”). Comitetul sprijină eforturile tuturor actorilor europeni pentru atingerea acestui obiectiv (de exemplu, Conferința de la Bali). Până la atingerea acestui obiectiv, trebuie evitată impunerea unor costuri asupra acestor industrii, care duc la denaturarea concurenței. Fără aceste industrii, Europa nu rămâne competitivă în mod durabil.

⁽¹⁾ Indiferent de decizia fiecărui stat membru în materie de energie nucleară.

2. Situația inițială și observații generale

2.1 **Importanța energiei.** Dezvoltarea și utilizarea intensivă a unor proceduri industriale, mașini și mijloace de transport care consumă energie a contribuit decisiv la atingerea standardului nostru actual de viață: energia a eliberat oamenii de povara muncii fizice dificile, a multiplicat productivitatea acestora, a creat lumină și căldură, a revoluționat recoltele agricole și a făcut cu puțință o mobilitate și o comunicare nebănuite. Energia a devenit forța motrice a economiilor sociale moderne și este condiția indispensabilă a existenței oricărei aprovizionări de bază.

2.2 **Descrierea problemelor.** Cele mai multe prognoze prevăd că, pe viitor, necesarul de energie la nivel mondial se va dubla (sau chiar tripla) până în anul 2060, datorită creșterii populației și a nevoii de dezvoltare a multor țări. Acestei tendințe i se opun două evoluții importante care cheamă la acțiune politică globală, pentru a evita conflicte și crize economice serioase: **epuizarea resurselor și protecția mediului.** Chiar dacă în acest context contribuția umană la schimbările climatice („gazele cu efect de seră”, în special CO₂, metanul și protoxidul de azot) reprezintă problema principală de mediu, trebuie luate în considerare și efectele tuturor măsurilor asupra diversității speciilor, sănătății și asupra administrării durabile a resurselor și deșeurilor.

2.3 **Consiliul European.** În concluziile Summitului de primăvară 2007 al Consiliului European sunt subliniate următoarele priorități cu privire la politica energetică:

- sporirea siguranței aprovizionării;
- asigurarea competitivității economiilor europene și a disponibilității unei energii accesibile;
- promovarea unui mediu durabil și combaterea schimbărilor climatice.

2.3.1 Comitetul a elaborat avize importante și novatoare cu privire la aceste teme, care sunt indicate în anexă ⁽²⁾.

2.4 **Cererea Președinției slovene a Consiliului.** Printr-o scrisoare a ministrului sloven al economiei, dl A. Vizjak, Comitetul a fost informat despre faptul că prioritățile Președinției slovene în domeniul politicii industriale includ obiectivul unei economii europene cât mai eficiente din punct de vedere energetic și care să emită cât mai puține gaze cu efect de seră. În acest scop, stimulentele pentru inovație și pentru utilizare unor tehnologii favorabile mediului sunt extrem de importante. Un plan de acțiune corespunzător pentru politica industrială durabilă este în pregătire, iar Consiliul European se va ocupa cu acesta la Summitul de primăvară 2008. În acest context, Comitetul a fost invitat să ia poziție față de *posibilele efecte pozitive și negative ale unor cerințe politice crescute în materie de mediu și energie asupra competitivității industriei europene.*

⁽²⁾ Avizele relevante în aceste context ale Comitetului din ultimii patru ani sunt enumerate în anexă.

2.5 Competitivitate, forță economică și bunăstare socială. Publicațiile recente ⁽³⁾ ale Comisiei consultative pentru mutații industriale și, de asemenea, ale Comitetului ⁽⁴⁾ (de exemplu „58 concrete measures to ensure the success of the Lisbon strategy”) au evidențiat legătura strânsă între competitivitate, forță economică și marja de manevră pentru prestațiile sociale necesare. De aceea, prezentul aviz se concentrează asupra aspectelor economice ale întrebării care sunt relevante în contextul de față ⁽⁵⁾. De aceea, prezentul aviz se concentrează asupra aspectelor economice relevante ale chestiunii.

2.6 Statele industrializate. Statelor industrializate cu grad ridicat de dezvoltare le revine o obligație deosebită. Aceasta se bazează, pe de o parte, pe cota lor mai ridicată de emisii de gaze cu efect de seră și, pe de altă parte, pe avansul existent încă în dezvoltarea noilor tehnologii. Aceste tehnologii merg de la economisirea de energie, eficiența energetică mai ridicată și utilizarea unor furnizori de energie fără emisii (respectiv cu emisii scăzute) ⁽⁶⁾ până la dezvoltarea unor proceduri tehnice adecvate în acest scop. În acest context, este nevoie de discernământ pentru a distinge între necesități, dorințe și realitatea economică și, de asemenea, pentru a le urmări cu realism și hotărâre.

2.7 Costuri ⁽⁷⁾. Cu toate acestea, utilizarea unor forme de energie favorabile climei este asociată, de cele mai multe ori, cu costuri considerabil mai mari pentru utilizatorul privat și pentru procesele industriale ⁽⁸⁾. Exemple sunt energia solară și cea eoliană ⁽⁹⁾ (astfel, doar în Germania în anul 2007 s-au cheltuit aproximativ 4 miliarde EUR pentru utilizarea suportată de consumator a energiilor regenerabile ⁽¹⁰⁾) sau pentru dezvoltarea unor centrale pe cărbuni cu captarea și stocarea de CO₂ (CSC). Și pompele de căldură sau autovehiculele cu un consum de carburanți redus sau fără emisii de CO₂ necesită o tehnologie mai scumpă cu costuri mai ridicate.

2.8 Riscuri. În măsura în care aceste costuri considerabile nu sunt contrabalansate de economii corespunzătoare pe baza unui consum redus de resurse și în măsura în care economiile concurente din afara Europei nu suportă costuri comparabile, rezultă de aici costuri dezavantajoase pentru competitivitatea europeană. „Europa poate constitui un exemplu pentru lupta împotriva schimbărilor climatice, dar Europa nu poate accepta concurența inechitabilă cu țările care nu adoptă restricții ecologice” ⁽¹¹⁾. Deja costurile

de personal (salarii, prestații sociale) sunt în Europa evident mai ridicate în comparație cu economiile emergente, de exemplu China și India, și reprezintă singure cea mai mare provocare pentru competitivitatea Europei; cu atât mai mult, orice alte scumpiri unilaterale ale productivității, cauzate de obiectivele în materie de climă, sunt deosebit de grave și de periculoase.

2.9 Posibilități. În cazul în care marea majoritate a statelor terțe precum China, India și SUA iau măsuri similare de protecția climei, ar exista chiar posibilitatea de a exporta tehnologiile favorabile mediului dezvoltate în Europa și astfel de a le folosi pe acestea nu doar pentru economia europeană, ci de a contribui chiar la reducerea globală a consumului și a CO₂. Istoria economiei arată că perioadele de criză au fost urmate adesea de o capacitate de inovare sporită, precum și de dezvoltarea și de introducerea unor noi tehnologii, care au dus pe termen lung la creștere și avânt economic (până acum însă cu un consum crescut de energie!). De aceea, toate măsurile la nivelul UE trebuie să pună accentul pe dezvoltarea inovativă și pe utilizarea eficientă a unor tehnologii energetice care să permită economisirea de energie, să fie neutre pentru climă și competitive, în timp ce eforturile de politică externă în vederea încheierii unor acorduri globale ar trebui continuate cu convingere — rezultatele Conferinței de la Bali arată că, cel puțin, negocierile continuă (a se vedea punctul 2.11).

2.10 Probleme. Dacă aceste eforturi nu sunt încununate de succes, apar probleme serioase. Mai întâi, ramurile economiei a căror producție depinde în mod decisiv de costurile energiei și ale CO₂ nu vor mai fi competitive pe piața mondială, își vor înceta producția aici, vor suprima locurile de muncă și le vor muta în țări cu costuri mai scăzute ale energiei și CO₂. Pentru anumite sectoare economice, precum industria aluminiului și cea a cimentului ⁽¹²⁾, acest proces a început deja. Comisia este pe deplin conștientă de aceste probleme datorită unui studiu de impact ⁽¹³⁾; în opinia Comitetului trebuie găsită foarte rapid o soluție în acest sens, pentru a se evita pagubele economice. Pe lângă delocalizarea industriilor existente, în primul rând fluxurile internaționale de capital nu își vor mai direcționa pe viitor investițiile pentru noi instalații către Europa, ci către regiunile cu costuri ale energiei și ale emisiilor de CO₂ mai scăzute.

2.10.1 Delocalizarea și „scurgerile”. Mai mult, astfel de delocalizări ar însemna că în UE se emite mai puțin CO₂, însă la nivel mondial în atmosferă ajunge la fel de mult CO₂ ca și înainte sau chiar mai mult; și anume, atunci când producția delocalizată utilizează tehnici mai ieftine decât cele utilizate până în prezent în Europa sau decât cele care ar fi utilizate aici în viitor, se emit de regulă și mai multe gaze cu efect de seră (excepție energia hidroelectrică, de exemplu Norvegia). La acestea se adaugă emisiile CO₂ de cauzate de sectorul transporturilor.

⁽³⁾ Avizul din proprie inițiativă al Comisiei consultative pentru mutații industriale (CCMI) privind impactul normelor europene de mediu asupra mutațiilor industriale CESE 696/2007, raportor: dl Pezzini și dl Nowicki.

⁽⁴⁾ CESE 2007-09, prefață dl Sepi.

⁽⁵⁾ Unele din aspectele sociale care sunt relevante și pentru prezentul aviz sunt abordate în viitorul aviz din proprie inițiativă „Efectele sociale ale dezvoltării în domeniile energiei și transporturilor”.

⁽⁶⁾ Și în această privință așteptările nu s-au împlinit, cum s-a întâmplat recent cu biocarburanții, a se vedea TEN/286.

⁽⁷⁾ A se vedea în acest sens estimarea Comisiei Europene cu privire la costurile pachetului UE privind clima din 23 ianuarie 2008: 0,45 % din produsul intern brut, respectiv 60 miliarde EUR pe an, respectiv circa 3 EUR pe cetățean și săptămână (mai mult de 600 EUR pentru o familie cu patru membri și pe an).

⁽⁸⁾ Excepții energia hidroelectrică și cea nucleară.

⁽⁹⁾ Tehnologiile de stocare care sunt necesare în cazul unei oferte mai ridicate ar duce la o creștere suplimentară drastică a costurilor.

⁽¹⁰⁾ Și pentru locurile de muncă create în acest context.

⁽¹¹⁾ Din cuvântarea președintelui Sarkozy la 13 noiembrie 2007 în fața Parlamentului European în Strasbourg.

⁽¹²⁾ A se vedea CCMI/040, Entwicklung der europäischen Zementindustrie.

⁽¹³⁾ „Commission eyes end to free pollution credits” („Comisia ia în considerare eliminarea creditelor de poluare gratuite”), EurActiv, 10/1/08, <http://www.euractiv.com/en/climate-change/commission-eyes-free-pollution-credits/article-169434>

2.10.2 Intensitatea energetică a economiei. În acest caz, economia europeană ar suferi pierderi importante de producții industriale și locuri de muncă, fără a contribui la protecția climei. Totodată, UE ar obține pe termen scurt chiar un succes (aparent) în competiția eficienței energetice a economiei — așa-zisa intensitate energetică (consumul energetic/produsul social brut) ⁽¹⁴⁾, deoarece industria energofagă a fost delocalizată.

2.10.3 Sectorul serviciilor. Chiar și sectorul serviciilor, care cuprinde o mare parte a economiei europene, poate prospera pe termen lung doar în cazul în care industria europeană este competitivă și este în consecință afectat de costurile excesive — în comparație cu cele practicate la nivel mondial — ale energiei.

2.11 Acorduri la nivel mondial. Toate eforturile internaționale în domeniul reducerii emisiilor de gaze cu efect de seră trebuie să aibă drept obiectiv prioritar încheierea unor acorduri la nivel mondial cu caracter obligatoriu și echilibrate în vederea reducerii acestor emisii, nu doar pentru protecția climei, căci un efect vizibil este de așteptat doar dacă emitenții majori de CO₂, cum ar fi China, India și SUA se asociază acestor măsuri de protecție. De aceea, Comitetul salută toate eforturile Comunității, ale statelor membre și ale unor organizații precum G8, ONU, UNESCO, OCDE și AIE etc. în această direcție, ilustrate de exemplu la Conferința de la Bali care tocmai a avut loc.

3. Observații specifice — analize și concluzii

3.1 Politica energetică și de protecție a climei. Pentru a fi eficientă, politica energetică și de protecție a climei trebuie să prevadă o reducere clară a consumului de energie și a emisiilor de gaze cu efect de seră, să pregătească societatea și actorii relevanți pentru schimbările necesare în acest scop (de exemplu arhitecți, investitori, întreprinzători, profesori, elevi, cetățeni, consumatori etc., căci este vorba de o chestiune care îi privește pe toți de la un capăt al lanțului la celălalt) și, în același timp, trebuie să organizeze aceste procese de transformare astfel încât competitivitatea economiei europene să nu fie afectată și să fie menținut echilibrul între obiectivele de la punctul 2.3. De aici rezultă atât provocări cât și posibilități.

3.2 Provocarea. Atât creșterea cererii globale de energie, cât și politica energetică și climatică europeană a ultimilor ani au dus la scumpiri considerabile ale energiei și produselor derivate. Pentru a acorda aceeași prioritate celor trei obiective de la punctul 2.3 și pentru a obține în acest scop, de asemenea, capitalul necesar pe viitor pentru investiții în tehnologii inovatoare, economia europeană ar trebui să dispună de energie cât mai ieftină posibil, în ciuda cererii globale în creștere și fără a dăuna climei. De aceea, costurile energiei nu trebuie să fie majorate suplimentar prin alte măsuri impuse de stat, în plus față de nivelul inevitabil de majorare determinat de protecția climei și împuținarea resurselor.

În acest context, cu privire la măsurile individuale necesare și efectele acestora, pot apărea conflicte de interese între furnizorii și consumatorii de energie.

⁽¹⁴⁾ Și anume atâta timp cât nu apar semnele unei recesiuni generale.

3.3 Stimulente și comercializarea emisiilor. În acest scop, sunt necesare stimulente de piață suficiente pentru a introduce în cadrul ciclurilor investiționale tehnologii cu eficiență energetică ridicată, chiar și în cazul în care costurile investițiilor sunt mai mari. În cazul în care astfel de investiții nu sunt realizate, deși sunt rentabile, trebuie analizate și eliminate obstacolele respective. Investițiile în eficiența energetică (a se vedea și punctul 14) duc în cele mai multe cazuri la prețuri minime de evitare a emisiilor de CO₂. În principiu, comercializarea emisiilor ar putea fi unul din aceste instrumente de piață. Cu toate acestea, este nevoie de îmbunătățiri considerabile ale modului în care este aplicat în prezent acest sistem (a se vedea punctul 4.3) pentru a economisi o cantitate de CO₂ stabilită în prealabil cu costuri minime. Prin suprapunerea cu instrumentele de promovare a energiilor regenerabile, precum și prin false stimulente la atribuirea certificatelor (cum ar fi în special lipsa unei corelații între atribuire și producția propriu-zisă, ceea ce transformă comercializarea emisiilor într-o primă pentru oprirea producției), apar de exemplu așa-numitele „Windfall Profits”, care au dus la o creștere a costurilor energiei electrice în valoare de miliarde de euro. Licitarea completă propusă de Comisie ar face aceste costuri și mai ridicate.

3.4 Posibilități reale. În cazul în care, în următorii 15-25 de ani, se vor putea concentra reinvestițiile și investițiile noi care sunt prevăzute pentru această perioadă în tehnologii rentabile, care economisesc energie și operează cu emisii scăzute, protecția climei poate avea efecte pozitive asupra competitivității industriei europene și poate deveni o șansă pentru creșterea bunăstării generale în ciuda prețurilor ridicate ale energiei.

3.5 Cerințe și recomandări. În continuare, sunt discutate câteva din condițiile necesare exploatării acestor posibilități și sunt prezentate câteva recomandări corespunzătoare. Condiția esențială este ca în cadrul politicii energetice, economice și de cercetare să se ia măsurile corecte, să se aplice principiile corecte și să se evite reglementarea excesivă. Instrumentele politice trebuie să încurajeze și să permită soluțiile cele mai rentabile din punct de vedere economic; obiectivele cantitative trebuie să țină seama de ritmul transformărilor necesare pe care le poate suporta o economie sănătoasă. De exemplu, ciclurile de amortizare, perioadele de formare, etapele de dezvoltare a noilor tehnologii, precum și adaptările pe care societatea le poate suporta, măsurile de formare și alte transformări sociale constituie elemente determinante. Cercetarea și dezvoltarea trebuie să își aducă o contribuție importantă în acest sens.

3.6 Abordare amplă — diversitate, diversificare, flexibilitate și reciprocitate. În spiritul unei abordări de jos în sus, ar trebui încurajate și permise inițiativele personale ale tuturor actorilor, precum și diversitatea, diversificarea și flexibilitatea procedurilor economice și tehnologice, fără a se privilegia anumite domenii. Forța necesară pentru a face față unor crize izolate și dezvoltarea unor tehnologii deosebit de performante se pot obține doar prin diversitatea și concurența diferitelor

abordări, inovații și proceduri. În consecință, este necesar un mix energetic mai larg care să nu elimine prematur nici o tehnologie utilă ⁽¹⁵⁾. Crearea unor legături adecvate între producători, furnizori și clienți, de-a lungul întregului lanț de furnizare de la puțul de forare la client, permite garantarea aprovizionării. În acest scop, sunt necesare relații economice bilaterale, adică condiții sigure de investiții pentru capitalul străin în UE și invers condiții sigure pentru investițiile UE în țările furnizoare.

3.7 Măsurile de politică europeană și cooperarea globală. Politica energetică și climatică europeană ar trebui să privilegieze o abordare bazată pe cooperare, care să favorizeze parteneriatele dintre sectorul public și privat și care să îmbine și să utilizeze în mod optim atuurile economice, geografice și în materie de resurse ale fiecărui stat membru. De exemplu, tehnicile pentru utilizarea energiei regenerabile în Europa ar trebui folosite acolo unde există condiții optime, în special climatice, dar și căi adecvate de transport, și nu unde aceste tehnici sunt sprijinite de cele mai ridicate subvenții la nivel național. În afară de aceasta, ar trebui urmărită și cooperarea la nivel mondial în vederea dezvoltării și utilizării unor tehnologii de economisire a energiei și de evitare a emisiilor de gaze cu efect de seră.

3.8 Obiective cantitative contradictorii ⁽¹⁶⁾ și care se suprapun. Prin rentabilitate maximă sunt minimizate costurile economice și împovărarea din punct de vedere social a cetățenilor.

Obiectivele politicii energetice și climatice care se suprapun duc însă la un sistem excesiv de reglementat și la soluții nerentabile; de aceea ar trebui evitate. Acest lucru poate fi ilustrat prin exemplu următor:

- Obiectivul general al UE în materie de protecția climei privind reducerea cu 20 % a CO₂ din 1990 până în 2020 conform deciziei Consiliului din martie 2007 duce la o pierdere din PIB ⁽¹⁷⁾ între 480 de miliarde EUR (estimarea Comisiei Europene din 23.1.2008) și 560 miliarde EUR (proгноza GWS) ⁽¹⁸⁾ pentru perioada 2013-2020; aceasta ar trebui acceptată și ar trebui să servească drept fir călăuzitor pentru acțiunea ulterioară.
- Fixarea unui obiectiv suplimentar privind o cotă de 20 % energiei regenerabile duce la creșterea suplimentară a acestor costuri, deoarece costurile de evitare a CO₂ sunt considerabil superioare costurilor altor măsuri de reducere a CO₂.

⁽¹⁵⁾ Indiferent de decizia fiecărui stat membru în materie de energie nucleară.

⁽¹⁶⁾ Un mijloc extrem de eficient pentru reducerea emisiilor de CO₂ l-ar putea constitui tehnologia, aflată în curs de dezvoltare, a captării și stocării carbonului (CSC). Cu toate acestea, această procedură duce la scăderea eficienței energetice în comparație cu o instalație similară fără CSC. De aceea, apare o contradicție clară între evitarea emisiilor de CO₂ și eficiența energetică. Având în vedere rezervele foarte mari de cărbune, ar putea fi acceptată în mod temporar această pierdere cu privire la eficiența energetică. Atunci însă, nu se poate face din eficiența energetică un **obiectiv cantitativ** suplimentar.

⁽¹⁷⁾ Discursul președintelui Comisiei, Barroso, din 23 ianuarie 2008.

⁽¹⁸⁾ „GWS/Prognos-Studie”, octombrie 2007, studiu realizat la comanda Ministerului Federal German al Economiei (BMW).

- Alte dezavantaje și complicații apar atunci când și eficiența energetică a economiei (a se vedea punctul 2.10.2) devine un obiectiv suplimentar, cuantificat în mod explicit (20 %). Acest obiectiv este atins cel mai ușor atunci când industria este delocalizată sau când, pe baza definiției eficienței energetice, mixul energetic din energie nucleară și cărbune este reconvertit în mixul (considerabil mai scump) dintre gaz și energii regenerabile ⁽¹⁹⁾. Aceste efecte secundare nedorite arată că eficiența energetică în sine nu ar trebui să fie un obiectiv, ci un mijloc — este adevărat unul foarte important — pentru a realiza în mod durabil cele trei obiective fundamentale de la punctul 2.3.

De aceea, Comitetul recomandă evaluarea atentă și obiectivă a tuturor prevederilor în materie de protecție a climei în primul rând cu privire la efectele lor asupra PIB-ului, pentru a se garanta competitivitatea industriilor europene și a se realiza o alocare optimă a resurselor în contextul reducerii necesare a gazelor cu efect de seră.

3.8.1 Studii. Pe baza unor studii ⁽²⁰⁾ se pot prevedea următoarele:

- un obiectiv care prevede pentru UE reducerea CO₂ cu ceva mai puțin decât 20 % ⁽²¹⁾ este realizabil din punct de vedere economic dacă politica și societatea reușesc să ia măsuri favorabile sub aspectul costurilor (studiul bazat pe o abordare de jos în sus al lui McKinsey, în care sunt identificate exact măsurile necesare și posibile în acest sens); există însă și studii care prezintă obiective de reducere a CO₂ mai ridicate ca fiind fezabile economic, dar aceste studii nu arată cu adevărat cum se poate realiza acest lucru, fiind vorba studii bazate pe o abordare de sus în jos;
- costurile pentru fiecare procent suplimentar de reducere a emisiilor de CO₂ cresc însă drastic (pierderea totală din PIB 480-560 miliarde EUR, a se vedea punctul 3.8); astfel, un obiectiv privind reducerea cu 20 % a CO₂ presupune reconversia costisitoare a mixului energetic de la cărbune la gaz și energiei regenerabile;
- fixarea unui obiectiv suplimentar de 20 % energiei regenerabile va costa multe alte miliarde de euro, deoarece acest obiectiv nu ar putea fi atins decât prin utilizarea subvenționată masiv a unor tehnologii nerentabile (cel puțin în stadiul actual de dezvoltare).

3.8.2 Echilibrul obiectivelor de la punctul 2.2. În spiritul echilibrului necesar între cele trei obiective de politică energetică și de mediu de la punctul 2.3, instrumentele politice ar trebui să

⁽¹⁹⁾ Cauza este definiția eficienței energetice ca raport între consumul primar de energie și PIB. Consumul primar de energie este calculat la rândul lui la producătorii de electricitate prin intermediul așa-zisei metode a gradului de eficiență. Astfel eficiența energetică crește de trei ori dacă o centrală nucleară este înlocuită cu energie eoliană sau solară fără să se economisească un singur kWh de electricitate. Și dacă se înlocuiește o centrală nucleară cu una pe bază de gaz natural ar crește eficiența energetică chiar dacă se emite astfel mai mult CO₂.

⁽²⁰⁾ McKinsey, Curba de evitare a emisiilor de CO₂ pentru Germania, sept. 2007; EEEA (Energy Environment Forecast Analysis), Studiu privind industriile energofage, sept. 2007.

⁽²¹⁾ Mai exact: pentru Germania 26 %; extrapolând la întreaga UE circa 15 %-20 %.

începe să realizeze cu adevărat, prin intermediul unor măsuri de reducere a CO₂ atractive din punct de vedere economic, ceea ce poate fi realizat fără prejudicii din punct de vedere economic. Dacă însă este cerută în plus o reconversie, costisitoare și pripită din punctul de vedere al gradului actual de dezvoltare, a mixului energetic în direcția unei cote prea ridicate de energii regenerabile și a unui obiectiv de eficiență energetică pentru economie prea constrângător, rezultă pe de o parte alocații economice greșite ⁽²²⁾, iar pe de altă parte apare pericolul ca cererea de tehnologii de mediu deosebit de eficiente să nu mai poată fi acoperită din producția europeană. Astfel, dintr-un studiu al Comisiei Europene rezultă ⁽²³⁾ că deja prețuri de 20-25 EUR/t ale CO₂ influențează considerabil competitivitatea multor sectoare industriale.

3.9 Cercetare și dezvoltare, formare

3.9.1 Trebuie consolidată cercetarea și dezvoltarea de-a lungul întregului lanț energetic astfel încât evoluțiile tehnologice necesare să permită apariția unor noi opțiuni, reducerea costurilor, creșterea eficienței în exploatarea/promovarea resurselor, conversia și stocarea energiei, precum și utilizarea acestora în industrie, transporturi, gospodărie și consumul privat. Așa cum a avertizat Comitetul în repetate rânduri, cheltuielile pentru cercetare și dezvoltare ar trebui să crească masiv. Acestea ar trebui să profite și de o reducere a subvențiilor ridicate de piață pentru tehnologiile care nu sunt încă în stadiul introducerii pe piață.

3.9.2 În acest context, subvenționarea de către stat a cercetării în domeniul energiei ar trebui să se concentreze asupra cercetării fundamentale, care este foarte importantă, (de exemplu cataliza, biotehnologia albă/verde, cercetarea în domeniul materialelor, fuziunea nucleară, descompunerea actinidelor etc.), în timp ce cercetarea și dezvoltarea aplicative ar trebui să fie finanțate în primul rând de industrie (inclusiv IMM-uri). În afară de aceasta, este necesară formarea intensivă a tuturor specialiștilor necesari de la tehnicieni până la ingineri și oameni de știință, precum și instruirea tuturor actorilor care au de-a face indirect cu energia — inclusiv în calitate de consumatori.

4. Observații și recomandări individuale

4.1 Cu privire la eficiența energetică — o „opțiune fără regrete”

- Eficiența energetică sporește siguranța aprovizionării, reduce impactul asupra mediului și stabilizează prețurile energiei.
- Prin creșterea eficienței energetice, pot fi economisite la nivel mondial până în 2030 aproximativ 6 Gt (miliarde tone) CO₂ cu costuri negative ⁽²⁴⁾.
- Eficiența energetică este elementul-cheie pentru integrarea statelor din afara Europei într-un acord mondial privind protecția climei.

⁽²²⁾ Așa cum s-a putut observa deja prin măsurile politice pe termen scurt de până acum privind cotele — adesea naționale — de energie regenerabilă și alocații de CO₂ în planurile pe cinci ani.

⁽²³⁾ „EU ETS Review. Report on International Competitiveness”, European Commission/McKinsey/Ecofys, Decembrie 2006.

⁽²⁴⁾ Curba McKinsey.

- Pentru optimizarea eficienței energetice trebuie eliminate conflictele între obiectivele de ordin legislativ: dreptul locativ, cotele de reciclare.
- „Măsurarea” eficienței energetice pe stat trebuie să pornească de la utilizarea bunurilor de către consumatorul final și nu exclusiv de la raportul dintre consumul de energie și PIB.
- Pentru aparatele care funcționează pe bază de energie, în caz de conflict între obiective, ar trebui pus accentul pe faza de utilizare.
- Eficiența energetică ar trebui promovată acolo unde există un înalt potențial de economisire: în special în sectorul construcțiilor și al centralelor electrice.
- Ciclurile investiționale și durata de amortizare determină rentabilitatea eficienței energetice.
- Acestea trebuie să joace un rol decisiv în cazul energiilor regenerabile (mai mult cu privire la acest subiect la punctul „Energii regenerabile”).
- Instalațiile industriale care îndeplinesc deja condițiile de evaluare a eficienței energetice, nu trebuie să suporte taxe suplimentare impuse prin instrumente politice, ca de exemplu comercializarea emisiilor (de exemplu licitarea).
- Potențialul în materie de eficiență energetică globală trebuie căutat în fiecare sector în parte ⁽²⁵⁾.

4.2 Cu privire la energiile regenerabile

4.2.1 Energiile regenerabile servesc aprovizionării durabile cu energie (siguranța crescută a aprovizionării, obținerea de energie aproape fără emisii de CO₂ sau care este aproape neutră din punct de vedere al CO₂). Aceste energii trebuie să fie viabile pe termen mai lung fără subvenții și să devină astfel considerabil mai eficiente.

4.2.2 Trebuie așadar să se continue promovarea și dezvoltarea energiilor regenerabile din următoarele puncte de vedere — obiectivul fiind creșterea rentabilității subvențiilor:

- Subvențiile trebuie să fie orientate către rentabilitatea maximă.
- Piețele-pilot ar trebui să fie dezvoltate în primul rând prin crearea unor condiții-cadru adecvate și ar trebui să fie compatibile cu industriile existente care sunt confirmate și nu în detrimentul acestora.
- Instrumentele de promovare a energiilor regenerabile ar trebui să privilegieze cele mai bune amplasamente din UE. Biomasa ar trebui utilizată în scopuri energetice acolo unde este produsă (Costurile de transport).
- Tehnologiile din domeniul energiilor regenerabile care sunt încă departe de a fi rentabile ar trebui dezvoltate mai întâi prin intermediul instrumentelor de cercetare și dezvoltare, decât să fie introduse pentru utilizarea în masă prea timpuriu prin intermediul unor subvenții foarte scumpe.

⁽²⁵⁾ Conform abordării AIE.

- Subvențiile din domeniul eficienței energetice și al energiilor regenerabile ar trebui să fie combinate într-un mod judicios: trebuie luate mai întâi măsuri de eficiență energetică și mai apoi promovată utilizarea energiilor regenerabile. Exemplu: în cazul directivei planificate privind încălzirea pe baza energiilor regenerabile, încălzirea pe baza energiilor regenerabile ar trebui promovată doar pentru acele clădiri care sunt renovate astfel încât să necesite o încălzire redusă.

4.3 Alte recomandări de acțiune

- Înainte de a se stabili obiective pentru viitor, ar trebui analizate posibilitățile tehnice de realizare, precum și efectele economice și sociale. Obiectivele ar trebui stabilite apoi pe baza unui acord european sau — și mai bine — mondial.
- Instrumentele politice ar trebui să aibă efectele dorite (de exemplu stimulente pentru investiții în măsuri rentabile, dezvoltarea unor noi piețe), dar să evite efectele nedorite (de exemplu delocalizarea investițiilor, costuri ridicate pentru economie și consumator).
- Instrumentele politice ar trebuie să fie orientate într-un mod mai consecvent decât până în prezent către eficiența în materie de climă, energie și investiții de capital, și anume cu ajutorul unor valori cuantificabile. Cel mai bun criteriu în acest sens în reprezintă costurile de evitare a emisiilor de CO₂.
- UE ar trebui să simplifice combinația de instrumente prea constrângătoare (comercializarea emisiilor, promovarea energiilor regenerabile, promovarea cogenerării, taxe pentru energie, reglementare incluzând diverse directive separate). În acest context, trebuie eliminate și conflictele între obiective și trebuie acordată prioritate măsurilor rentabile în fața celor nerentabile (de regulă eficienței energetice în fața extinderii energiilor regenerabile).
- Comercializarea emisiilor ar trebui modificată cu scopul de a promova eficiența energetică și de a evita oprirea producției. Pentru ca întreprinderile să aibă capitalul necesar pentru investiții în eficiența energetică, certificatele nu ar trebui atribuite prin licitații, ci pe baza unei evaluări a eficienței legate de cantitatea produsă cu adevărat. Conform efectelor dorite

(creșterea eficienței energetice), comercializarea emisiilor acționează la fel de intensiv ca și în cazul licitării complete, dar evită efectele negative (precum permanentizarea majorărilor inutile ale prețului electricității — *windfall profits* — și împovăarea industriilor energofage). Trebuie evitată suprapunerea cu instrumentele de promovare a energiilor regenerabile și stimulentele false la atribuirea certificatelor și ținut seama în schimb de corelația dintre atribuirea certificatelor și producția propriu-zisă (astfel încât comercializarea emisiilor să nu devină o primă de oprire a producției!). Ca urmare a licitării, doar costurile de producție ar crește, în câteva ramuri, cu peste 10 % și astfel ar bloca creșterile salariale dorite.

- Promovarea energiilor regenerabile ar trebui armonizată la nivel de UE, astfel încât instalațiile eoliene și fotovoltaice să fie construite în cele mai bune amplasamente din UE. Promovarea energiilor regenerabile în sens larg în producția de căldură, electricitate și combustibili ar trebui să se orienteze nu în funcție de necesitățile regionale, ci în funcție de condiții climatice optime (și condiții tehnice de transmitere).
- Energia, ca factor de producție, ar trebui să fie scutită în mare măsură de costuri energetice și climatice suplimentare — adică care se adaugă costurilor care apar deja la furnizor și care determină prețul de vânzare al energiei — impuse de stat (comercializarea emisiilor, promovarea energiilor regenerabile, promovarea cogenerării, taxe energetice etc.), pentru a nu dăuna competitivității la nivel mondial și pentru a evita delocalizările. Doar întreprinderile viabile din punct de vedere economic sunt capabile să realizeze îmbunătățirile necesare în materie de eficiență energetică, să dezvolte noi tehnologii și să dispună de capitalul necesar.
- În cazul acordurilor la nivel mondial, accentul ar trebui pus pe valori-țintă relative (eficiența energetică, emisii de gaze cu efect de seră/PIB), pentru ca țările cu un înalt potențial de creștere (și cu o creștere mare a gazelor cu efect de seră) să fie stimulate să se alăture acestor acorduri. Ar trebui să existe stimulente în special pentru transferul de tehnologie, așa cum este obiectivul Forumului AP-6 ⁽²⁶⁾ a șase state din zona Asia-Pacific, pentru ca tehnologia eficientă să atingă repede regiunile care au cel mai mult de recuperat.

Bruxelles, 13 februarie 2008

Președintele

Comitetului Economic și Social European

Dimitris DIMITRIADIS

⁽²⁶⁾ „Asia-Pacific Partnership on Clean Development and Climate” este un forum nou pentru accelerarea dezvoltării și utilizării unor tehnologii energetice curate. Țările care participă sunt: Australia, Canada, China, India, Japonia, Coreea, SUA. Scopul este de a realiza împreună cu industria obiectivele privind energia și clima, astfel încât dezvoltarea economică durabilă și combaterea sărăciei să fie impulsionate. Se pune accentul pe investiții, comerț și transferul de tehnologie.

Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de modificare a Regulamentului (CE) nr. 460/2004 privind instituirea Agenției europene pentru securitatea rețelor informatice și a datelor, în ceea ce privește durata

COM(2007) 861 final — 2007/0291 (COD)

(2008/C 162/15)

La 24 februarie 2008, în conformitate cu articolul 95 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Consiliul Uniunii Europene a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de modificare a Regulamentului (CE) nr. 460/2004 privind instituirea Agenției europene pentru securitatea rețelor informatice și a datelor, în ceea ce privește durata.

Întrucât, în opinia sa, conținutul propunerii este pe deplin satisfăcător și nu face obiectul nici unei observații din partea sa, în cea de-a 442-a sesiune plenară din 13 și 14 februarie 2008 (ședința din 13 februarie), Comitetul a hotărât să emită un aviz favorabil cu privire la textul propus, cu 134 voturi pentru, 3 voturi împotriva și 2 abțineri.

Bruxelles, 13 februarie 2008

Președintele

Comitetului Economic și Social European

Dimitris DIMITRIADIS

Avizul Comitetului Economic și Social European privind instrumentele de gestionare bazate pe drepturile de pescuit

(2008/C 162/16)

La 27 septembrie 2007, în conformitate cu articolul 29 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, Comitetul Economic și Social European a hotărât să elaboreze un aviz din proprie inițiativă cu privire la

Instrumentele de gestionare bazate pe drepturile de pescuit.

Secțiunea pentru agricultură, dezvoltare rurală și protecția mediului, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 22 ianuarie 2008. Raportor: **dl Sarró Iparraguirre**.

În cea de-a 442-a sesiune plenară, care a avut loc la 13 și 14 februarie 2008 (ședința din 13 februarie 2008), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 110 voturi pentru, 2 voturi împotriva și 5 abțineri.

1. Concluzii

1.1 Comitetul consideră necesar ca, după încheierea perioadei de dezbateri, Comisia să realizeze un studiu care să pună în evidență capacitățile actuale ale flotelor comunitare, precum și cotele necesare pentru ca aceste flote să fie competitive, respectând durabilitatea locurilor de pescuit comunitare.

1.2 Acest studiu ar trebui să cuprindă actualizarea drepturilor de pescuit ale statelor membre dobândite în temeiul stabilității relative, având în vedere că din 1983 s-au scurs 24 de ani.

1.3 Această actualizare ar trebui să permită atribuirea periodică a cotelor, pentru o perioadă de cinci ani, de exemplu, astfel încât acestea să poată fi redistribuite în cazul producerii de noi dezechilibre.

1.4 Această actualizare ar trebui să identifice cele mai bune soluții pentru evitarea pe viitor a dezechilibrelor actuale în stabilirea cotelor anumitor specii pelagice și demersale în unele zone de pescuit, care fac ca majoritatea statelor membre să dispună de „cote excesive” și de „cote deficitare”.

1.5 În orice caz, ar trebui să se lucreze cu cote reale, bazate pe date științifice verificate. De aceea, CESE consideră că trebuie depuse eforturi suplimentare pentru aprofundarea cunoștințelor științifice cu privire la stocurile de pește. În prezent, din cauza datelor științifice insuficiente, cele mai multe cote se stabilesc pe baza principiului precauției.

1.6 Pe de altă parte, CESE consideră că criteriul stabilității relative atrage după sine anumite drepturi dobândite de statele membre. Aceste drepturi nu trebuie să dispară pur și simplu, ci pot fi actualizate în funcție de necesitățile de durabilitate a resurselor și de competitivitate a flotelor de pescuit comunitare, criterii impuse în prezent de politica comună în domeniul pescuitului.

1.7 CESE este de părere că, dacă Comisia consideră necesar un sistem de gestionare bazat pe drepturile de pescuit, acesta trebuie introdus la nivel comunitar.

1.8 Comitetul consideră că drepturile de pescuit actualizate corespunzător pot contribui la reducerea numărului de capturi aruncate înapoi în mare și la diminuarea considerabilă a pescuitului excesiv.

1.9 Cu toate acestea, considerând prioritare drepturile pescarilor independenți, care au o deosebită importanță în statele membre insulare și în zonele insulare, Comitetul este de părere că pescuitul la scară redusă (înțeles ca fiind acela desfășurat de navele de pescuit care au o lungime maximă mai mică de 12 metri) ⁽¹⁾ ar trebui să fie exclus dintr-un sistem de gestionare bazat pe drepturile de pescuit la nivel comunitar.

1.10 Comitetul consideră că, în cazul în care Comisia ar crea un sistem de gestionare a resurselor bazat pe drepturile de pescuit, ar trebui să înceapă cu acele zone piscicole în care, date fiind decalajele dintre cotele excesive și cele deficitare, există un larg consens al statelor membre afectate.

1.11 În acest caz, Comitetul crede că ar fi de datoria Comisiei să stabilească nivelul de negociere a drepturilor de pescuit — la nivel comunitar, la nivelul statelor membre, al organizațiilor de producători sau al întreprinderilor — precum și să asigure controlul tranzacțiilor.

1.12 Comitetul consideră că, dacă se remediază dezechilibrele actuale, cu respectarea criteriului stabilității relative, se va face un pas important către sistemul de gestionare bazat pe drepturile de pescuit.

2. Introducere

2.1 Prin *Comunicarea privind instrumentele de gestionare bazate pe drepturile de pescuit* ⁽²⁾, Comisia a dorit să lanseze o dezbatere cu durata de aproximativ un an (27 februarie 2008) cu privire la necesitatea de a găsi soluții pentru atingerea cât mai eficientă a obiectivelor durabilității resurselor și competitivității flotei comunitare, obiective prevăzute de noua politică comună în domeniul pescuitului (PCP).

2.2 În *Cartea verde privind viitorul politicii comune în domeniul pescuitului* ⁽³⁾, Comisia preconiza analizarea unor noi metode de gestionare, cum sunt „sistemele de piață pentru atribuirea cotelor — de exemplu, cote individuale transferabile și licitații — care presupun crearea unei piețe a drepturilor de pescuit și

care pot face să crească interesul celor care dețin astfel de drepturi pentru pescuitul durabil pe termen lung”.

2.3 În *Foaia de parcurs privind reforma politicii comune în domeniul pescuitului* ⁽⁴⁾, Comisia considera că „sectorul pescuitului continuă să aibă caracteristici specifice care fac dificilă aplicarea pe termen scurt a unor condiții economice normale, cum sunt libera concurență între producători și libertatea investițiilor”. Aceste caracteristici au legătură cu dezechilibrul structural dintre insuficiența resurselor piscicole și dimensiunea flotei de pescuit comunitare, pe de o parte, și continua dependență de pescuit a anumitor comunități de coastă, pe de altă parte. În această foaie de parcurs, Comisia stabilea un calendar de acțiuni, care urma să înceapă în anul 2002 cu organizarea de seminarii privind gestiunea economică, în care urma să se dezbată un regim de drepturi de pescuit negociabile (individuale sau colective). În anul 2003, Comisia urma să informeze Consiliul cu privire la rezultatele acestor dezbateri. Cu o anumită întârziere față de calendarul prevăzut, în luna mai 2007 a avut loc un seminar privind dimensiunea economică a pescuitului, unde s-a dezbătut, între altele, tema drepturilor de pescuit ⁽⁵⁾.

2.4 CESE a considerat oportună elaborarea acestui aviz din proprie inițiativă pentru a contribui cu opinia sa la dezbateră prevăzută de Comisie asupra modului în care se poate avansa către o mai bună gestionare a resurselor, ceea ce ar trebui să reprezinte pilonul de bază al PCP, pentru a se obține durabilitatea pe termen lung a resurselor și, în același timp, competitivitatea flotelor de pescuit comunitare.

2.5 Obiectivul prezentului aviz este de a scoate în evidență dificultățile existente în punerea în aplicare a unei gestionări eficiente din punct de vedere economic a resurselor piscicole, gestionare bazată pe drepturile de pescuit, precum și de a propune soluții posibile pentru depășirea acestor dificultăți.

2.6 CESE susține punctul de vedere al Comisiei cu privire la necesitatea de a crea un climat „mai favorabil pentru introducerea unor condiții economice normale și pentru eliminarea obstacolelor din calea activității economice normale, astfel cum sunt alocările naționale ale posibilităților de pescuit și principiul stabilității relative” ⁽⁶⁾.

2.7 În consecință, prezentul aviz își propune, în primul rând, să aprofundeze analiza criteriului stabilității relative, care — potrivit Comisiei și principalelor asociații profesionale comunitare din domeniul pescuitului ⁽⁷⁾ — constituie unul din principalele obstacole în punerea în aplicare a unui sistem de drepturi de pescuit la nivel comunitar prin faptul că comercializarea sau transferul de proprietate definitivă asupra drepturilor între întreprinderile din statele membre ar modifica procentele actuale de repartizare a cotelor între aceleași state membre și, prin aceasta, ar afecta stabilitatea relativă. În al doilea rând, avizul își propune să furnizeze acele elemente care să permită punerea în aplicare a acestui sistem de gestionare care funcționează deja la nivel național în unele state membre și în unele țări terțe care concurează pe piața comunitară.

⁽⁴⁾ COM(2002) 181 final, 28.5.2002.

⁽⁵⁾ Seminar organizat de Comisie la Bruxelles, 14-15 mai 2007.

⁽⁶⁾ COM(2002) 181 final, p. 25.

⁽⁷⁾ În ședința Grupului de lucru privind resursele al Comitetului consultativ privind pescuitul, din 18.9.2007, atât EAPO, cât și EUROPECHE/COGECA au prezentat documente (ref. EAPO 07-29 din 17.9.2007; ref. EUROPECHE/COGECA EP (07)119F/CP(07)1053.3, din 17.9.2007) care menționează această preocupare cu privire la drepturile de pescuit.

⁽¹⁾ Articolul 26 din Regulamentul (CE) nr. 1198/2006 al Consiliului privind Fondul European pentru Pescuit (JO L 223, 15.8.2006).

⁽²⁾ COM(2007) 73 final, 26.2.2007.

⁽³⁾ COM(2001) 135 final, 20.3.2001.

2.8 Context

2.8.1 În anul 1972 ⁽⁸⁾, Consiliul a introdus o derogare de la principiul accesului egal la resursele piscicole ale statelor membre, instituit în anul 1970 ⁽⁹⁾, derogare valabilă pentru o perioadă de tranziție care, în principiu, urma să se încheie la 31 decembrie 1982.

2.8.2 Ca urmare a acestui fapt și în scopul de a proteja zonele de coastă la încheierea perioadei de tranziție amintite, Consiliul a adoptat în 1976 așa-numitele „preferințe de la Haga” ⁽¹⁰⁾, care, pe plan intern, încercau să protejeze pescuitul de coastă, declarându-și intenția de a lua în considerare „necesitățile vitale” ale comunităților locale dependente de pescuit.

2.8.3 Negocierile dintre Comisie și statele membre cu privire la repartizarea cotelor de capturi totale admisibile (CTA) au continuat până în anul 1983, an în care s-a adoptat Regulamentul (CEE) nr. 170/83, prin care s-a instituit un regim comunitar de conservare și gestionare a drepturilor de pescuit ⁽¹¹⁾ și în care s-a stabilit distribuția definitivă, pe baza următoarelor criterii: activitățile de pescuit tradiționale ale fiecărui stat membru, nevoile speciale ale regiunilor ale căror populații locale depind în mod deosebit de pescuit (având în vedere „preferințele de la Haga”) și pierderea eventuală a capturilor în apele țărilor terțe ca urmare a extinderii zonelor economice exclusive (ZEE) până la 200 de mile marine.

2.8.4 Acest regim de repartizare, cunoscut drept criteriu de stabilitate relativă, garanta fiecărui stat membru ⁽¹²⁾ un procent invariabil din capturile totale admisibile corespunzătoare fiecărei specii. Consiliul a înțeles noțiunea de „stabilitate relativă” ca fiind aceea care, „în funcție de situația biologică de moment a stocurilor de pește, va trebui să protejeze nevoile speciale ale regiunilor ale căror populații locale sunt dependente îndeosebi de pescuit și de industriile aferente acestuia” ⁽¹³⁾. Cu alte cuvinte, se mențineau „preferințele de la Haga”, așa cum stabilise Consiliul în 1976, menținându-se derogarea de la principiul accesului egal.

2.8.5 Conform Regulamentului (CEE) nr. 170/83, Comisia trebuia să redacteze un raport, înainte de 31 decembrie 1991, cu privire la situația socioeconomică a regiunilor de litoral. Pe baza acestuia, Consiliul urma să decidă cu privire la modificările necesare, cu toate că exista posibilitatea extinderii regimului condițiilor de acces și a criteriilor de repartizare a cotelor până la 31 decembrie 2002.

2.8.6 În urma raportului înaintat de Comisie, Consiliul a optat pentru decizia politică de a extinde regimul condițiilor de acces și al criteriilor de repartizare a cotelor până la 31 decembrie 2002 ⁽¹⁴⁾.

⁽⁸⁾ Conform Tratatului de aderare între Comunitate și Danemarca, Marea Britanie și Irlanda, perioada de tranziție s-a încheiat la 31 decembrie 1982. A se vedea JO L 73, 27.3.1972.

⁽⁹⁾ Regulamentul (CEE) nr. 2141/70, publicat în JO L 236, 27.10.1970.

⁽¹⁰⁾ Rezoluția Consiliului din 3.11.1976 (JO C 105, 7.5.1981).

⁽¹¹⁾ JO L 24, 27.1.1983.

⁽¹²⁾ În anul 1983, Comunitatea era formată din Germania, Belgia, Danemarca, Franța, Marea Britanie, Grecia, Țările de Jos, Irlanda, Italia și Luxemburg.

⁽¹³⁾ Motivele 6 și 7 din Regulamentul (CEE) nr. 170/83, JO L 24, 27.1.1983.

⁽¹⁴⁾ Articolul 4 din Regulamentul (CE) nr. 170/83.

2.8.7 În cele din urmă, Regulamentul (CE) nr. 2371/2002 al Consiliului privind conservarea și exploatarea durabilă a resurselor piscicole în conformitate cu politica comună în domeniul pescuitului dispune la articolul 20 că „posibilitățile de pescuit sunt repartizate între statele membre astfel încât fiecărui stat membru să i se asigure o relativă stabilitate a activităților de pescuit pentru fiecare populație piscicolă sau zonă piscicolă”. De asemenea, articolul 17 extinde încă o dată derogarea de la principiul accesului egal până la 31 decembrie 2012 și prevede elaborarea unui nou raport cu privire la această derogare.

3. Observații generale

3.1 În opinia CESE, este clar că criteriul stabilității relative, adică procentul invariabil de CTA alocat fiecărui stat membru în urmă cu 24 de ani, nu ia în calcul evoluția economică și socială a comunităților care sunt în prezent dependente de pescuit și de industriile aferente acestuia. Astfel, capacitatea actuală a flotelor de pescuit comunitare, exploatarea actuală a resurselor și investițiile realizate în zonele de coastă au puține în comun cu situația existentă în 1983, când încă nu aderaseră la Comunitate unele state membre care au interese în domeniul pescuitului.

3.2 În regulamentele Comisiei privind adaptarea cotelor de pescuit ⁽¹⁵⁾ se poate observa cum, în fiecare an, în anumite zone piscicole și în anumite zone de pescuit comunitare, se produc decalaje importante între cotele de pescuit alocate statelor membre și capturile realizate de acestea, atât pentru speciile pelagice, cât și pentru speciile demersale. Aceste dezechilibre, care în anumite cazuri duc la „cote excesive”, „cote deficitare” și chiar „cote neutilizabile” din lipsă de flotă de pescuit, afectează majoritatea statelor membre pentru anumite zone piscicole și zone de pescuit și nu se datorează numai unor motive de natură biologică, ci și consecințelor aplicării criteriului stabilității relative.

3.3 În opinia CESE, considerentul principal pe baza căruia se alocă drepturile în cadrul CTA trebuie să fie garantarea regenerării (și menținerii) stocurilor de diverse specii de pești și alte resurse marine pentru atingerea unor niveluri mai ridicate și mai durabile. CESE recomandă să se depună eforturi mai susținute pentru îmbunătățirea cunoștințelor științifice privind starea stocurilor de pește și a modalităților de a gestiona mai bine alocările și practicile pescărești, în vederea obținerii unor rezultate optime atât în ceea ce privește chiar stocuri de pește, cât și prosperitatea economică a comunităților pescărești care depind de acestea. Ansamblul alocărilor trebuie să se limiteze la un plafon maxim durabil stabilit științific, iar nivelul maxim al alocărilor individuale va trebui să fie controlat și aplicat în mod efectiv.

3.4 CESE consideră necesară realizarea de către Comisie a unui studiu privind capacitățile actuale ale flotei și cotele necesare pentru a asigura competitivitatea acesteia și durabilitatea stocurilor de pește. Acest studiu ar trebui să cuprindă

⁽¹⁵⁾ Cele din ultimii trei ani sunt: Regulamentul (CE) nr. 776/2005 al Comisiei, JO L 130, 24.5.2005; Regulamentul (CE) nr. 742/2006, JO L 130, 18.5.2006 și Regulamentul (CE) nr. 609/2007, JO L 141, 2.6.2007.

actualizarea drepturilor dobândite de statele membre, pe baza principiului stabilității relative, pentru a identifica cele mai bune soluții pentru evitarea pe viitor a dezechilibrelor actuale în stabilirea cotelor anumitor specii pelagice și demersale în unele zone de pescuit. Toate acestea trebuie realizate în vederea atingerii obiectivelor principale ale PCP: durabilitatea pe termen lung a resurselor și competitivitatea flotelor comunitare.

3.5 Pe de altă parte, Comitetul consideră că criteriul stabilității relative atrage după sine anumite drepturi dobândite de statele membre. Aceste drepturi nu trebuie să dispară pur și simplu, ci pot fi actualizate în funcție de necesitățile de durabilitate a resurselor și de competitivitate a flotelor de pescuit comunitare, criterii impuse în prezent de politica comună în domeniul pescuitului.

4. Observații specifice

4.1 CESE consideră că studiul solicitat Comisiei ar trebui realizat cât mai curând cu putință, imediat după încheierea perioadei de dezbateri. Având în vedere situația actuală a resurselor piscicole comunitare și a competitivității flotei comunitare, nu ar trebui să se aștepte până în anul 2012 publicarea unui nou raport al Comisiei care să corecteze dezechilibrele existente în prezent între cotele de captură și flota comunitară.

4.2 Această actualizare ar trebui să permită atribuirea periodică a cotelor, de exemplu pentru o perioadă de cinci ani, astfel încât acestea să poată fi redistribuite în cazul producerii de noi dezechilibre.

4.3 De asemenea, Comitetul consideră că, dacă în urma dezbaterii inițiate pentru rezolvarea problemelor actuale, Comisia va considera necesară introducerea unui sistem de gestionare bazat pe drepturile de pescuit actualizate ale statelor membre, această introducere trebuie să se opereze la scară comunitară.

4.4 CESE apreciază că, după semnarea Tratatului de reformă (Tratatul de la Lisabona) în luna decembrie 2007, în statele membre există un climat favorabil acceptării acestui sistem de gestionare a pescuitului.

4.5 Comitetul este conștient de dificultățile pe care le implică instituirea unui sistem de gestionare la nivel comunitar, bazat pe drepturile de pescuit negociabile, însă consideră că acesta poate constitui un mijloc pentru a asigura „o exploatare a resurselor acvatice vii care să faciliteze condiții economice, de mediu și sociale durabile” ⁽¹⁶⁾, cu condiția respectării, printre altele, a următoarelor criterii:

4.5.1 Pentru a nu aduce atingere drepturile pescarilor independenți, pescuitul la scară redusă ⁽¹⁷⁾, de care depind multe comunități de coastă, în special în statele membre insulare și în regiunile insulare, ar trebui să fie exclus de la introducerea sistemului de gestionare la scară comunitară bazat pe drepturile de pescuit.

4.5.2 Pentru a evita apariția pozițiilor dominante pe piață, posibilitatea de vânzare-cumpărare a drepturilor de pescuit ar putea fi limitată la un anumit procent din totalul maxim anual pe specie în fiecare stat membru.

4.5.3 Comitetul consideră că acest sistem de gestionare ar trebui pus în aplicare în mod progresiv, eșalonat, începând cu acele zone piscicole comunitare în care, date fiind decalajele dintre cotele „excesive” și cele „deficitare”, există un larg consens al statelor membre implicate.

4.5.4 Comisia ar trebui să decidă, pentru fiecare zonă piscicolă afectată de sistemul de gestionare a drepturilor de pescuit, dacă negocierea are loc la nivel comunitar, la nivelul statelor membre, al organizațiilor de producători sau al întreprinderilor, stabilind o modalitate clară de control al acestor tranzacții.

4.6 Comitetul consideră că drepturile de pescuit actualizate corespunzător pot contribui la reducerea numărului de capturi aruncate înapoi în mare și la diminuarea considerabilă a pescuitului excesiv.

4.7 Comitetul consideră că, dacă se remediază dezechilibrele actuale, cu respectarea criteriului stabilității relative, se va face un pas important către sistemul de gestionare bazat pe drepturile de pescuit. Acest sistem, reglementat corespunzător pentru a se evita pozițiile dominante pe piață, va permite o repartizare mai echilibrată și mai bine adaptată a resurselor între diversele flote comunitare, ceea ce va contribui la atingerea unei mai mari durabilități a resurselor și la competitivitatea flotelor comunitare.

Bruxelles, 13 februarie 2008

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁶⁾ Regulamentul (CE) nr. 2371/2002 al Consiliului privind conservarea și exploatarea durabilă a resurselor piscicole în conformitate cu politica comună în domeniul pescuitului, JO L 358, 31.12.2002.

⁽¹⁷⁾ Pescuitul la scară redusă, așa cum este definit în articolul 26 din Regulamentul (CE) nr. 1198/2006, este cel desfășurat de navele de pescuit care au o lungime maximă mai mică de 12 metri.

Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de regulament al Consiliului de modificare a Regulamentului (CE) nr. 1782/2003 de stabilire a normelor comune pentru schemele de sprijin direct în cadrul politicii agricole comune și de stabilire a anumitor scheme de sprijin pentru agricultori, în ceea ce privește schema de sprijin pentru bumbac

COM(2007) 701 final — 2007/0242 (CNS)

(2008/C 162/17)

La 4 decembrie 2007, în conformitate cu articolul 37 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Consiliul a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Propunerea de regulament al Consiliului de modificare a Regulamentului (CE) nr. 1782/2003 de stabilire a normelor comune pentru schemele de sprijin direct în cadrul politicii agricole comune și de stabilire a anumitor scheme de sprijin pentru agricultori, în ceea ce privește schema de sprijin pentru bumbac.

Secțiunea pentru agricultură, dezvoltare rurală și protecția mediului, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 22 ianuarie 2008. Raportor: dl NARRO SÁNCHEZ.

În cea de-a 442-a sesiune plenară, care a avut loc la 13 și 14 februarie 2008 (ședința din 14 februarie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 141 de voturi pentru, 33 de voturi împotriva și 13 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 Noul regim privind bumbacul se va aplica începând de la 1 ianuarie 2008. Consiliul de miniștri trebuie să adopte cât mai curând posibil o decizie care să ofere agricultorilor siguranța necesară cu privire la cadrul legal aplicabil pentru următoarea campanie agricolă.

1.2 CESE subliniază că decuplarea parțială de 65 % stabilită prin regulamentul abrogat și care se menține neschimbată în propunerea Comisiei nu constituie un sistem eficient pentru menținerea culturilor în anumite zone producătoare de bumbac ale Uniunii Europene. Utilizarea intensivă a forței de muncă, costurile de producție ridicate, volatilitatea prețurilor mondiale și alți factori de natură diversă nu permit ca propunerea Comisiei să constituie un mecanism eficient pentru evitarea dispariției acestei culturi.

1.3 CESE constată că sistemul care a fost în vigoare până la reforma din 2004, bazat pe ajutoare pentru producție, asigură viabilitatea exploatațiilor în ansamblul zonelor de producție ale Uniunii. Cu toate acestea, CESE este conștient de imposibilitatea revenirii la sistemul anterior, având în vedere noua orientare politică a PAC și angajamentele internaționale luate de Uniunea Europeană în cadrul Organizației Mondiale a Comerțului.

1.4 CESE atrage atenția asupra diferențelor legate de producție existente între Grecia și Spania. În prezent, cu excepția ajutorului pentru producție, este greu de găsit un sistem omogen de ajutoare care să poată fi aplicat în egală măsură în ambele țări. Ca urmare a acestor diferențe, Comitetul pledează pentru o flexibilitate maximă a regimului privind bumbacul, în temeiul principiului subsidiarității, care a orientat ultimele reforme sectoriale ale OCP în sectorul vinului și în cel al fructelor și legumelor. Fiecare stat membru trebuie să dispună de gradul de subsidiaritate necesar pentru a găsi cele mai bune soluții pentru zonele producătoare proprii.

1.5 Menținerea decuplării ajutoarelor la un nivel ridicat presupune stabilirea unei perioade de tranziție care să permită o adaptare treptată la niveluri mai mari de decuplare. Pe de altă

parte, un procentaj ridicat al ajutoarelor cuplate nu va putea garanta în sine menținerea nivelului producției de bumbac. Nici includerea cerinței legate de colectare și a conceptului de calitate bună, corectă și comercială nu garantează menținerea nivelurilor de producție de dinaintea reformei, fapt pentru care trebuie prevăzute condiții de eligibilitate care să conțină criterii cantitative referitoare la volumul producției livrate.

1.6 CESE subliniază că noul sistem trebuie să favorizeze mizarea pe calitatea produsului obținut, spre deosebire de regimul actual care provoacă o pierdere importantă a calității și pune piedici în calea comercializării bumbacului european pe piețe. Bumbacul este un produs utilizat în sectorul textilelor și trebuie să răspundă necesităților unei industrii supuse unei concurențe puternice; prin urmare, este indispensabil să se creeze elementele care să încurajeze o producție de calitate. De asemenea, trebuie să se faciliteze introducerea noilor alternative tehnologice, a sistemelor de producție integrată și a producției ecologice în acele zone în care acest lucru este fezabil.

2. Observații generale

2.1 Sistemul de sprijin pentru bumbac datează din 1980, anul aderării Greciei la Comunitatea Europeană, fiind apoi extins la cele două țări care au aderat în 1986, Spania și Portugalia. Sectorul bumbacului funcționa pe baza unui sistem de „plăți compensatorii” (*deficiency payments*), prin care se acorda un ajutor prelucrătorilor care plățiseră un preț minim de achiziționare producătorilor de bumbac. Acest sistem a făcut obiectul unei modificări în anul 2000, prin care s-au stabilit cantitățile maxime garantate și s-au introdus noi cerințe de mediu.

2.2 În aprilie 2004, Consiliul de miniștri al Uniunii Europene a adoptat o nouă schemă de sprijin pentru bumbac, inspirată din principiile călăuzitoare ale reformei PAC din 2003, și anume decuplarea ajutoarelor legate de producție. Astfel, plățile decuplate aveau să se situeze la un procentaj de 65 %, iar ajutoarele cuplate aveau să atingă 35 %. Reforma, intrată în vigoare la 1 ianuarie 2006, nu prevedea posibilitatea de a modifica procentajele acestei decuplări parțiale.

2.3 La 7 septembrie 2006, printr-o decizie fără precedent, ca urmare a recursului introdus de Regatul Spaniei, Curtea de Justiție a Comunităților Europene a decis anularea regimului privind bumbacul aprobat în 2004 pe motivul încălcării principiului proporționalității, ceea ce înseamnă, conform Tratatului privind Uniunea Europeană, că acțiunile propuse de reforma regimului comunitar privind bumbacul au fost considerate disproporționate în raport cu scopul urmărit. Comisia nu a avut în vedere costurile salariale la calcularea rentabilității previzibile a culturilor de bumbac și nu a ținut seama de efectele reformei asupra situației sectorului de egrenare a bumbacului. Curtea de Justiție a suspendat anularea reformei până la prezentarea unei noi propuneri din partea Comisiei Europene.

2.4 În cursul elaborării noii propuneri, Comisia a comandat două studii privind impactul asupra mediului și impactul socio-economic al producției de bumbac. În paralel cu aceste studii, au avut loc diverse ședințe de lucru cu reprezentanți ai sectorului și a fost organizată o consultare publică.

2.5 În final, și spre marea surprindere a sectorului, Comisia a prezentat la 9 noiembrie 2007 o propunere de reformă a regimului privind bumbacul identică practic cu cea actuală, și anume decuplarea parțială cu 65 % din plăți decuplate de cultură și restul de 35 % legate de producție. CESE consideră că propunerea Comisiei trebuie reorientată pentru a se adapta realității de producție diferite din Grecia și Spania.

2.6 Regimul actual privind bumbacul a pus în evidență o diminuare considerabilă a producției, reducerea beneficiilor, și, ca urmare a acestora, abandonul progresiv al sectorului în anumite zone producătoare. În avizul său privind reforma din 2004, CESE avertizase deja Comisia în legătură cu reducerea semnificativă a suprafețelor cultivate pe care avea să o provoace decuplarea parțială.

2.7 În Uniunea Europeană, producția de bumbac se concentrează aproape în totalitate în anumite regiuni din două țări mediteraneene — Grecia și Spania. Grecia este principalul producător de bumbac din Europa, cu aproape 380 000 de hectare destinate acestei culturi. Spania dispune în 2007 de o suprafață cultivată cu bumbac de aproximativ 63 000 de hectare. Portugalia nu mai cultivă bumbac, iar Bulgaria produce cantități foarte modeste. În general, bumbacul se cultivă în zone deosebit de defavorizate, cu puține alternative de ocupare a forței de muncă, și care continuă să se numere printre regiunile acoperite de obiectivul „Convergență” pentru perioada 2007-2013.

2.8 În Grecia, suprafața cultivată s-a redus cu 11 %, iar cifrele de producție au scăzut în proporție similară din cauza condițiilor climatice nefavorabile și, în principal, ca urmare a aplicării reformei din 2004.

2.9 În Spania, efectele aplicării regimului actual au antrenat schimbări în sectorul bumbacului mult mai radicale decât cele din Grecia. Andaluzia, principala regiune producătoare de bumbac a Spaniei, a pierdut în numai două campanii agricole 30 % din suprafața cultivată și 65 % din producție, care a scăzut de la 347 000 de tone de bumbac recoltat în 2004 la

130 000 de tone în 2007. În ultimii doi ani, 30 % din producători au abandonat această cultură. Această scădere a producției face ca menținerea celei mai mari părți a industriei bumbacului din Spania să nu fie viabilă pe termen scurt, lucru care va avea un impact substanțial asupra industriilor de egrenare și asupra utilizării mâinii de lucru în exploatare.

2.10 În lumina situației expuse în paragrafele anterioare, CESE solicită Comisiei să dea dovadă de mai multă flexibilitate în propunerea sa, astfel încât, în temeiul principiului subsidiarității, să se acorde statelor membre un spațiu de manevră mai larg.

2.11 Introducerea oricărui grad de decuplare în sectorul bumbacului va conduce la o profundă restructurare a acestuia. Industria de egrenare va trebui să facă față unor schimbări substanțiale pentru a se adapta la noua situație și va necesita sprijin financiar din partea Comisiei pentru a se putea restructura în scopul de a menține locurile de muncă în zonele producătoare. Acest sprijin financiar specific va trebui să permită industriilor de egrenare să facă față costurilor generate de încetarea acestei activități și să-și poată schimba profilul de activitate economică, astfel încât să poată menține locurile de muncă. Măsurile de restructurare a industriei incluse în ultima reformă a OCP în sectorul zahărului pot oferi câteva piste în această direcție.

3. Observații specifice

3.1 CESE este complet de acord cu Comisia în ceea ce privește importanța funcțiilor ce urmează a fi acordate organizațiilor interprofesionale pentru a coordona comercializarea produsului, pentru a elabora contracte tip și pentru a stimula producția de bumbac de calitate. Date fiind structura prevăzută pentru aceste organizații în cadrul regimului actual și disocierea lor de alte măsuri, acestea au reprezentat însă un instrument puțin relevant în decursul celor doi ani de aplicare a regimului, activitatea lor limitându-se la a asigura accesul membrilor la ajutorul suplimentar. În realitate, în Spania există o singură organizație interprofesională care cuprinde 10 000 de hectare de cultură de bumbac.

3.2 În octombrie 2008, Comisia Europeană va publica o Carte verde privind aplicarea unei politici de calitate în Uniunea Europeană. Prin urmare, propunerile legislative corespunzătoare nu vor putea fi prezentate înainte de 2009. Comisia și-a anunțat de curând intenția de a studia posibilitatea includerii bumbacului în anexa I a Regulamentului nr. 510/2006 al Consiliului privind protecția indicațiilor geografice și a denumirilor de origine ale produselor agricole și alimentare.

3.3 Includerea bumbacului în acest regim de protecție ar putea reprezenta un instrument util pentru mulți producători care încearcă să sporească valoarea adăugată a producției lor pentru a face față provocărilor unei piețe deschise deosebit de competitive și pentru a-și putea asigura un venit echitabil prin intermediul piețelor. Comisia ar trebui să extindă dispozițiile regulamentului și la bumbac, printr-o procedură de urgență.

3.4 Certificarea adecvată a țării de origine și controalele de calitate europene pot conferi producției comunitare de bumbac valoarea adăugată necesară pe care o vizează toate inițiativele europene în domeniu. Cu toate acestea, UE fiind un importator net de bumbac, este necesară îmbunătățirea și întărirea controalelor asupra materialului importat. În acest sens, bumbacul ar trebui să fie inclus în catalogul de produse care pot face obiectul acțiunilor de informare și promovare, deși această măsură în sine nu reprezintă o soluție pentru sectorul bumbacului.

3.5 CESE sprijină toate propunerile Comisiei care vizează îmbunătățirea calității bumbacului. În ultimii ani, sectorul a înregistrat mari progrese în ceea ce privește protecția mediului prin promovarea sistemelor integrate de producție, a ajutoarelor pentru agromediu și a producției ecologice. În Spania s-a înregistrat o dezvoltare continuă a producției integrate, însoțită de aplicarea de măsuri privind protecția mediului, iar în 2008, în Grecia se va adopta un regulament pentru reglementarea

producției integrate. Noul regim trebuie să încurajeze acest tip de inițiative.

3.6 UE ar trebui să faciliteze adaptarea sectorului comunitar al bumbacului la utilizarea noilor instrumente de inovație tehnologică.

3.7 UE este un importator net de bumbac. Producția comunitară reprezintă numai 2 % din consumul mondial de bumbac și se situează cu mult în urma marilor producători (SUA, China, India). Prin urmare, Uniunea Europeană nu contribuie la stabilirea prețurilor acestei materii prime la nivel internațional, iar sprijinul comunitar acordat producătorilor de bumbac nu duce la denaturarea concurenței. De aceea, Comisia trebuie să susțină sectorul european al bumbacului atunci când acesta face obiectul unor dezbateri în forumuri multilaterale, precum Organizația Mondială a Comerțului.

Bruxelles, 14 februarie 2008

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Dimitris DIMITRIADIS

Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind utilizarea în condiții de izolare a microorganismelor modificate genetic (reformare)

COM(2007) 736 final — 2007/0259 (COD)

(2008/C 162/18)

La 10 ianuarie 2008, în conformitate cu articolul 175 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Consiliul a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social cu privire la

Propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind utilizarea în condiții de izolare a microorganismelor modificate genetic (reformare).

Întrucât, în opinia sa, conținutul propunerii este pe deplin satisfăcător, iar acesta a făcut deja obiectul avizelor sale CESE 1235/1988, adoptat la 24 noiembrie 1988 ⁽¹⁾, și CESE 887/1996, adoptat la 10 iulie 1996 ⁽²⁾, în cea de-a 442-a sesiune plenară din 13 și 14 februarie 2008 (ședința din 13 februarie), Comitetul a hotărât, cu 133 voturi pentru, 2 voturi împotrivă și 3 abțineri, să emită un aviz favorabil cu privire la textul propus și să facă trimitere la poziția pe care a susținut-o în documentul (documentele) menționat(e) anterior.

Bruxelles, 13 februarie 2008

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁾ Avizul CESE privind propunerea de directivă a Consiliului privind utilizarea în condiții de izolare a microorganismelor modificate genetic — COM(1988) 160 final (JO C 23 din 30.1.1989, p. 45).

⁽²⁾ Avizul CESE privind propunerea de directivă a Consiliului de modificare a Directivei 90/219/CEE privind utilizarea în condiții de izolare a microorganismelor modificate genetic — COM(1995) 640 final (JO C 295 din 7.10.1996, p. 52).

Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind crearea Agenției Europene de Mediu și a Rețelei europene de informare și observare pentru mediu (versiune codificată)

COM(2007) 667 final — 2007/0235 (COD)

(2008/C 162/19)

La 22 noiembrie 2007, în conformitate cu articolul 175 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Consiliul a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social cu privire la

Propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind crearea Agenției Europene de Mediu și a Rețelei europene de informare și observare pentru mediu (versiune codificată).

Întrucât, în opinia sa, conținutul propunerii este pe deplin satisfăcător și nu face obiectul nici unei observații din partea sa, în cea de-a 442-a sesiune plenară din 13 și 14 februarie 2008 (ședința din 13 februarie), Comitetul a hotărât să emită un aviz favorabil cu privire la textul propus, cu 132 voturi pentru, 2 voturi împotrivă și 2 abțineri.

Bruxelles, 13 februarie 2008

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Dimitris DIMITRIADIS

Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de regulament (CE) nr. .../... al Parlamentului European și al Consiliului privind normele generale referitoare la definirea, descrierea și prezentarea vinurilor aromatizate, a băuturilor aromatizate pe bază de vin și a cocteilurilor aromatizate din produse vitivinicole (reformare)

COM(2007) 848 final — 2007/0287 (COD)

(2008/C 162/20)

La 22 ianuarie 2008, în conformitate cu articolele 37 și 95 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Consiliul a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Propunerea de regulament (CE) nr. .../... al Parlamentului European și al Consiliului privind normele generale referitoare la definirea, descrierea și prezentarea vinurilor aromatizate, a băuturilor aromatizate pe bază de vin și a cocteilurilor aromatizate din produse vitivinicole (reformare).

Întrucât, în opinia sa, conținutul propunerii este pe deplin satisfăcător, iar acesta a făcut deja obiectul avizului CESE 413/1996, adoptat la 27 martie 1996 (*), în cea de-a 442-a sesiune plenară din 13 și 14 februarie 2008 (ședința din 13 februarie 2008), Comitetul a hotărât, cu 131 voturi pentru, 1 vot împotrivă și 8 abțineri, să emită un aviz favorabil cu privire la textul propus și să facă trimitere la poziția pe care a susținut-o în documentul menționat anterior.

Bruxelles, 13 februarie 2008

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Dimitris DIMITRIADIS

(*) Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de regulament (CE) al Parlamentului European și al Consiliului de modificare a Regulamentului (CEE) nr. 1601/91 al Consiliului de stabilire a normelor generale privind definirea, descrierea și prezentarea vinurilor aromatizate, a băuturilor aromatizate pe bază de vin și a cocteilurilor aromatizate din produse vitivinicole COM(1995) 570 final — (JO C 174, 17.6.1996, p. 30).

Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind exploatarea și comercializarea apelor minerale naturale (reformare)

COM(2007) 858 final — 2007/0292 (COD)

(2008/C 162/21)

La 30 ianuarie 2008, în conformitate cu articolul 95 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Consiliul a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social cu privire la

Propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind exploatarea și comercializarea apelor minerale naturale (reformare).

Deoarece susține fără rezerve conținutul propunerii și și-a exprimat deja punctul de vedere cu privire la această temă în avizul său anterior adoptat la 24 februarie 1971 (*) și în avizul CESE 196/1995, adoptat la 23 februarie 1995 (**), Comitetul a hotărât, în cea de-a 442-a sesiune plenară din 13 și 14 februarie 2008 (ședința din 13 februarie), cu 133 voturi pentru, 2 voturi împotrivă și 2 abțineri, să elaboreze un aviz de susținere a propunerii și să facă trimitere la poziția adoptată în documentele menționate anterior.

Bruxelles, 13 februarie 2008

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Dimitris DIMITRIADIS

(*) Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de directivă a Consiliului privind apropierea legislațiilor statelor membre privind exploatarea și comercializarea apelor minerale naturale (JO C 36, 19.4.1971, p. 14).

(**) Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului de modificare a Directivei 80/777/CEE privind apropierea legislațiilor statelor membre privind exploatarea și comercializarea apelor minerale naturale — COM(1994) 423 final (JO C 110, 2.5.1995, p. 55).

Avizul Comitetului Economic și Social European privind perspectivele cercetării europene în domeniul cărbunelui și al oțelului

(2008/C 162/22)

La 27 septembrie 2007, în conformitate cu articolul 29 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, Comitetul Economic și Social European a hotărât să elaboreze un aviz cu privire la

Perspectivele cercetării europene în domeniul cărbunelui și al oțelului.

Comisia consultativă pentru mutații industriale, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 4 februarie 2008. Raportor: dl Zbořil, coraportor: dl Gibellieri.

În cea de a 442-a sesiune plenară, care a avut loc la 13 și 14 februarie 2008 (ședința din 13 februarie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 158 voturi pentru, 1 vot împotriva și 3 abțineri.

Partea I — Concluzii și recomandări

A. CESE își exprimă satisfacția că revizuirea orientărilor tehnice privind Fondul de cercetare pentru cărbune și oțel (FCCO), propusă de Comisia Europeană și prezentată Consiliului în vederea adoptării unei decizii, urmărește îmbunătățirea în continuare a rezultatelor bune obținute până în prezent. Nu este nevoie de o restructurare majoră, ținând seama de poziția Comisiei, care urmărește simplificarea programului cât mai mult posibil, pentru a îl face mai accesibil utilizatorilor.

B. CESE este de acord cu comisarul Potočnik, conform căruia programul de cercetare FCCO rămâne un instrument separat și complementar al Programului-cadru de cercetare și acoperă toate aspectele legate de cărbune și oțel.

C. CESE constată cu satisfacție că decizia propusă simplifică procedurile administrative, prin eliminarea, printre altele, a unor măsuri complementare, întrucât acestea sunt deja incluse în al 7-lea Program-cadru (PC CDT), prin care se mărește sprijinul financiar de la 40 % la 50 % pentru proiectele pilot și demonstrative și prin care industria carboniferă și cea siderurgică au posibilitatea de a identifica și stabili priorități pe baza nevoilor lor strategice care corespund Programului-cadru de cercetare și care completează agendele strategice de cercetare ale platformelor tehnologice europene relevante.

D. CESE subliniază necesitatea de a răspunde solicitării sectoarelor industriale în cauză și de a oferi un rol important și mai proactiv atât Grupului consultativ pentru cărbune (GCC), cât și Grupului consultativ pentru oțel (GCO), care să le permită:

- să își exercite atribuțiile astfel cum se prevede în Decizia 2003/78/CE;
- să propună liste de experți din industrie, din centre de cercetare și din lumea academică, care să se implice în evaluarea proiectelor de cercetare și a proiectelor pilot și demonstrative;

- să stabilească priorități pentru programul de cercetare complementar platformelor tehnologice europene relevante (ESTEP — Platforma tehnologică europeană a oțelului, ZEP — Platforma tehnologică pentru centrale pe bază de combustibili fosili cu emisii zero, SMR — Platforma resurselor minerale durabile) ⁽¹⁾;
- să adopte decizii privind nevoia de a lansa apeluri pentru chestiuni relevante și foarte specifice;
- să modifice, acolo unde este cazul, definiția termenilor „cărbune” și „oțel” în textul anexat deciziei.

E. CESE solicită Comisiei să reintroducă în regulamentele de procedură privind consultările cu Comitetul pentru cărbune și oțel observațiile și propunerile referitoare la evaluarea proiectelor de cercetare și ale proiectelor pilot și demonstrative ale GCC și GCO.

1 Partea a II-a — Context

1.1 La 1 iulie 2004, în conformitate cu articolul 29 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, Comitetul Economic și Social European a hotărât să elaboreze un aviz din proprie inițiativă cu privire la

Perspectivele cercetării europene în domeniul cărbunelui și al oțelului.

⁽¹⁾ Prioritățile Agendei de cercetare strategică (SRA-Strategic Research Agenda) a Platformei tehnologice europene a oțelului (ESTEP) se concentrează pe creșterea durabilă, cu accentul pe competitivitatea de durată a industriei, bazată pe inovare, cooperare cu partenerii, conștientizarea problemelor ecologice și pe legăturile strânse cu producătorii de oțel. Acesta este modul în care contribuie SRA la programul de cercetare al UE.

În paralel, prioritățile Platformei tehnologice pentru centrale pe bază de combustibili fosili cu emisii zero (ZEP) urmăresc identificarea și eliminarea obstacolelor din calea creării unor instalații de generare a energiei electrice foarte eficiente, cu emisii aproape de zero, care să reducă drastic impactul ecologic al utilizării combustibililor fosili. Acestea includ captarea și depozitarea CO₂, precum și tehnologii nepoluante de conversie care să ducă la îmbunătățirea substanțială a eficienței, fiabilității și costurilor instalațiilor. Se va ține seama și de Platforma resurselor minerale durabile (SMR).

1.2 Comisia consultativă pentru mutații industriale, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul (CCMI/018 — CESE 845/2005) la 13 iunie 2005. Raportor: dl Lagerholm, coraportor: dl Gibellieri.

1.3 În cea de-a 419-a sesiune plenară, care a avut loc la 13 și 14 iulie 2005 (ședința din 13 iulie 2005), Comitetul Economic și Social European a adoptat avizul menționat mai sus cu 57 de voturi pentru, 0 voturi împotriva și 3 abțineri.

1.4 La mai mult de 2 ani de la publicarea avizului CESE menționat mai sus, Programul de cercetare al FCCO este în curs de a suferi unele modificări. Într-adevăr, la 10 iulie 2007, în urma consultărilor cu Comitetul pentru cărbune și oțel (COSCO), Comisia Europeană a adoptat o propunere de decizie a Consiliului privind revizuirea orientărilor tehnice pentru Programul de cercetare FCCO în ceea ce privește alocarea de fonduri pentru cercetarea din domeniul cărbunelui și al oțelului.

1.5 Revizuirea este impusă de Deciziile Consiliului 2003/76/CE, 2003/77/CE și 2003/78/CE din 1 februarie 2003, de instituire a FCCO. Ar trebui reamintit că Decizia 2003/76/CE a Consiliului a prevăzut transferarea activelor și pasivelor CECO la Comunitatea Europeană și a alocat valoarea netă a acestor active cercetării în sectoarele legate de industria carboniferă și de cea siderurgică.

2 Partea a III-a — Expunere de motive

2.1 Fondul de cercetare pentru cărbune și oțel (FCCO) dispune de un buget anual care se ridică la o valoare cuprinsă între 50 de milioane EUR și 60 de milioane EUR pentru cercetarea în aceste două domenii și este finanțat din dobânda generată de activele Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului, în lichidare de la expirarea Tratatului CECO. Programul FCCO este un program separat, complementar al Programului-cadru de cercetare și acoperă toate aspectele legate de cărbune și oțel, de la procesele de producție la aplicații, luând în considerare utilizarea și convertirea resurselor, securitatea la locul de muncă și protecția mediului prin îmbunătățirea utilizării cărbunelui ca sursă de energie nepoluantă și prin reducerea emisiilor de CO₂ rezultate din utilizarea cărbunelui și din producția de oțel.

2.2 Decizia propusă simplifică unele dintre procedurile administrative, printre altele prin:

- eliminarea unor măsuri complementare, întrucât acestea sunt deja incluse în al 7-lea Program-cadru (PC CDT);
- mărirea sprijinului financiar de la 40 % la 50 % pentru proiectele pilot și demonstrative și posibilitatea de a identifica și stabili priorități care corespund celui de-al 7-lea Program-cadru de cercetare și care coincid cu agendele strategice de cercetare ale platformelor tehnologice europene relevante.

2.3 Participarea este simplă: propunerile pot fi depuse oricând până la data de 15 septembrie a fiecărui an. Nu există un plafon nici pentru bugetul proiectului, nici pentru numărul

de parteneri care participă la fiecare proiect. Țările terțe pot participa, dar acestea nu beneficiază de sprijin financiar european. Proiectele sunt evaluate de experți externi și selectate pe baza calității activităților de cercetare propuse. Monitorizarea proceselor are loc pe baza unui proces de evaluare *inter pares* („peer review”).

2.4 De asemenea, a fost necesar să se aducă anumite modificări regulilor de apartenență la grupurile consultative și rolului statelor membre în cadrul Comitetului pentru cărbune și oțel (COSCO), mai ales ținând seama de recente extinderi ale Uniunii Europene (periodicitatea revizuirilor, durata mandatelor, sistemul de selecție a propunerilor și monitorizarea proiectelor în scopul evitării conflictelor de interese etc.).

2.5 Această revizuire este impusă de Decizia de instituire a FCCO. În opinia Comisiei, FCCO a funcționat bine până în prezent și nu este nevoie de o restructurare majoră a acestuia.

2.6 Între timp, Platforma tehnologică europeană a oțelului (ESTEP) și-a continuat activitatea. Comunicatul de presă publicat de ESTEP în iulie 2007 prezintă primele rezultate ale angajamentului pe termen lung al acestuia pentru un viitor durabil. În decembrie 2003, ESTEP a propus o Agendă de cercetare strategică (SRA), care a fost lansată în martie 2004.

2.7 ESTEP s-a numărat printre primele platforme tehnologice care au luat inițiativa și și-au publicat viziunea asupra viitorului. Prioritățile SRA ale platformei ESTEP se concentrează pe creșterea durabilă: ele subliniază competitivitatea durabilă a industriei, bazată pe inovare, cooperare cu partenerii, conștientizarea problemelor ecologice și pe legăturile strânse cu producătorii de oțel. Acesta este modul în care contribuie SRA la programul de cercetare al UE.

2.8 În conformitate cu prioritățile privind „Generarea de energie electrică cu emisii aproape zero” (ZEP — Near Zero Emission Power Generation), propuse în cel de-al 7-lea Program-cadru, scopul inițial al platformei este identificarea și eliminarea obstacolelor din calea creării unor instalații de generare a energiei electrice extrem de eficiente, cu emisii aproape de zero, care să reducă drastic impactul ecologic al utilizării combustibililor fosili. Acestea includ captarea și depozitarea CO₂, precum și tehnologii nepoluante de conversie care să ducă la îmbunătățirea substanțială a eficienței, fiabilității și costurilor instalațiilor.

2.9 În ceea ce privește perspectiva producătorilor industriali, se fac referiri la perioada în care a existat Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului (CECO și-a încetat activitatea în iulie 2002), în care proiectele de cercetare și dezvoltare, susținute prin programe de sprijin în domeniu, erau în mare parte evaluate și selectate printr-un proces la care producătorii de oțel implicați își aduceau o contribuție semnificativă. Partea din program dedicată industriei carbonifere urma aceleași reguli ca și orientările tehnice corespunzătoare. Rolul producătorilor era legitimat de faptul că fondurile CECO veneau exclusiv din taxele impuse industriei carbonifere și siderurgice.

2.10 Situația s-a schimbat foarte mult după instituirea Fondului de cercetare pentru cărbune și oțel (FCCO), în anul 2003 (Deciziile Consiliului 2003/76/CE, 2003/77/CE, 2003/78/CE din 1 februarie 2003, publicate în JO L 29/22, JO L 29/25, JO L 29/28 din 5 februarie 2003). Din acel moment, fondurile rămase de la CECO au fost transferate noului fond și Comisia a fost însărcinată cu administrarea fondurilor și a programelor de cercetare și dezvoltare corespunzătoare, în conformitate cu elementele esențiale ale programelor anterioare de cercetare ale CECO.

2.11 Opinia Comisiei cu privire la influența industriei carbonifere și a celei siderurgice asupra programului FCCO diferă de cea a producătorilor. Conform dispozițiilor Deciziei 2003/78/CE, COSCO și cele două grupuri consultative GCC și GCO ar trebui să își poată exercita fără restricții atribuțiile care

le-au fost conferite, care nu ar trebui să fie îngădite prin deplasarea influenței lor de la evaluarea directă numai asupra aspectelor anterioare cererii de propuneri.

2.12 Prin recenta propunere de revizuire a orientărilor tehnice pentru Programul FCCO, Comisia încearcă să adapteze, atunci când se consideră avantajos, procedurile și structurile formale la cele folosite în cel de-al 7-lea Program-cadru de cercetare (PC7) al UE. De aceea, armonizarea cu normele și procedurile PC ar trebui să fie limitată strict la domeniile în care se poate demonstra în mod clar o simplificare autentică și/sau o eficiență sporită. Deși, atunci unde este posibil, ar trebui să se profite de sinergia existentă între PC7 și FCCO, trebuie totuși menținut rolul FCCO de program complementar și independent (a se vedea Partea I-B).

Bruxelles, 13 februarie 2008

Președintele

Comitetului Economic și Social European

Dimitris DIMITRIADIS

Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de decizie a Parlamentului European și a Consiliului de abrogare a Deciziei nr. 85/368/CEE a Consiliului privind echivalarea calificărilor profesionale între statele membre ale Comunității Europene

COM(2007) 680 final — 2007/0234 (COD)

(2008/C 162/23)

La 27 noiembrie 2007, în conformitate cu articolul 262 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Consiliul a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Propunerea de decizie a Parlamentului European și a Consiliului de abrogare a Deciziei nr. 85/368/CEE a Consiliului privind echivalarea calificărilor profesionale între statele membre ale Comunității Europene.

Secțiunea pentru ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și cetățenie, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 29 ianuarie 2008. Raportor: dl Metzler.

În cea de-a 442-a sesiune plenară, care a avut loc la 13 și 14 februarie 2008 (ședința din 13 februarie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 156 voturi pentru, 3 voturi împotriva și 5 abțineri.

1. Concluzii

1.1 În urma examinării atente a motivelor menționate de Comisia Europeană și de Parlamentul European, îndeosebi în contextul rapoartelor și experiențelor, care trebuie confirmate de către Comitet, în privința creării unor profiluri profesionale comune, Comitetul a ajuns la concluzia că argumentele avansate de Comisie și Parlament sunt concludente, clare și bine justificate. Comitetul subliniază această stare de fapt în perspectiva creării unui alt instrument pentru intensificarea și facilitarea mobilității persoanelor, de exemplu Cadrul european al calificărilor (EQF).

1.2 Comitetul consideră că această decizie are o contribuție importantă la o mai bună legislație prin aceea că supune unei

analize critice dispoziții neutilizate și neaplicabile și le înlocuiește cu instrumente mai bune.

1.3 Comitetul sprijină Comisia în obiectivul acesteia de a-i ajuta pe oameni să se folosească mai bine de experiența și de calificările lor profesionale în scopul mobilității și al facilitării migrației persoanelor în cadrul pieței interne a serviciilor. CESE salută îndeosebi faptul că sistemul funcționează la început în mod voluntar.

1.4 Pe fundalul experiențelor anterioare, Comitetul face apel la acțiune în vederea contracarării incertitudinii induse de abrogarea de dispoziții, prin intermediul sporirii transparenței și a numărului rapoartelor de impact și pentru a se asigura de faptul că nu se face confuzie cu Directiva 2005/36/CE privind recunoașterea calificărilor profesionale.

2. Observații generale

2.1 Parlamentul și Consiliul au convenit să abroge Decizia 85/368/CEE. Motivul a fost aici faptul că aceste dispoziții descriau un sistem de creare a unor calificări profesionale comparabile, care s-a dovedit dificil de pus în practică și de administrat. Instituțiile europene identificaseră, de la introducerea acestor dispoziții, 219 calificări VET din 19 sectoare în care lucrătorii sunt cei mai predispuși să se mute în altă țară. Până în 1990, doar pentru 5 din cele 19 sectoare specificate, acoperind 66 de profesii, au fost publicate date privind compararea calificărilor.

2.2 Comisia a constatat că acest număr, care era deja prea mic, a fost ulterior redus și mai mult de către statele membre; într-adevăr, acestea au modificat succesiv domeniile de activitate profesională care fuseseră definite în funcție de caracteristici comune, ceea ce a necesitat modificări considerabile, având în vedere proiectarea centralizată a sistemului. Sistemul nu a suportat această sarcină de lucru suplimentară. Prin urmare, trebuie constatat astăzi că, de la introducerea sa în 1985, în mai mult de douăzeci de ani de funcționare, sistemul nu s-a dovedit suficient de eficace pentru a intensifica mobilitatea lucrătorilor în cadrul schimburilor transfrontaliere de servicii și pentru a facilita migrația în cadrul prestării de servicii pentru persoane.

2.3 Pentru a înlocui acest proiect de sistem de armonizare, Comunitatea Europeană a instituit Cadrul european al calificărilor (EQF). Datorită structurii sale simple, acesta le oferă statelor membre posibilitatea de a-și clasifica propriile calificări și, astfel, de a stabili un cadru comparativ. Creată de Comunitatea Europeană, autoritatea de supraveghere a clasificării are menirea de a garanta calitatea și nivelul acestei comparații. Pentru a completa EQF, Comunitatea Europeană a creat două elemente

suplimentare: Europass și Sistemul european de credite transferabile (ECTS). A fost creat și portalul Ploteus, pentru a permite compararea proceselor de învățare formale și informale. Comisia și-a ajustat activitățile și eforturile din cadrul obiectivelor generale ale Comunității Europene din Strategia de la Lisabona, în vederea consolidării pieței interne și a simplificării practicilor administrative.

3. Recomandări

3.1 Comitetul salută sporirea eforturilor Comunității Europene în direcția înlesnirii migrațiilor pentru consolidarea funcționării pieței interne în privința lucrătorilor și serviciilor pentru persoane.

3.2 Comitetul împărtășește opinia conform căreia experiențele practice trebuie integrate în comparații transparente. Comitetul insistă asupra faptului că EQF se plasează la un nivel inferior față de cel al Directivei 2005/36/CE privind recunoașterea calificărilor profesionale, asupra căreia Comitetul a elaborat deja un aviz specific, și că trebuie să se păstreze distincția dintre EQF și această directivă.

3.3 Comitetul salută faptul că până în anul 2012 EQF va fi aplicat în mod voluntar. Acest lucru va lăsa timp acumulării de experiențe practice și va permite creșterea gradului de acceptare a noului sistem prin intermediul unor măsuri de transparență și de comunicare.

3.4 Comitetul salută faptul că partenerii sociali sunt implicați în această activitate, cu atât mai mult cu cât, pe termen mediu, nu este exclus ca clasificările EQF să aibă o importanță în materie de politică salarială. Acest lucru este valabil și pentru evoluțiile din domeniul „Blue Card”.

Bruxelles, 13 februarie 2008

Președintele

Comitetului Economic și Social European

Dimitris DIMITRIADIS

Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de decizie a Consiliului privind orientările pentru politicile de ocupare a forței de muncă ale statelor membre (în temeiul articolului 128 din Tratatul CE)

COM(2007) 803 final/2 (Partea V) — 2007/0300 (CNS)

(2008/C 162/24)

La 17 ianuarie 2008, în conformitate cu articolul 262 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Consiliul a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Propunerea de decizie a Consiliului privind orientările pentru politicile de ocupare a forței de muncă ale statelor membre (în temeiul articolului 128 din Tratatul CE).

Secțiunea pentru ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și cetățenie, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 29 ianuarie 2008. Raportor: **dl Greif**.

În cea de-a 442-a sesiune plenară, care a avut loc la 13 și 14 februarie 2008 (ședința din 13 februarie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 147 voturi pentru, 5 voturi împotriva și 7 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 CESE a salutat noua abordare integrată și noul ciclu multianual, atât în avizul său privind adoptarea orientărilor pentru 2005-2008 ⁽¹⁾, cât și în numeroase alte avize, și a subliniat, printre altele, că parlamentele naționale, partenerii sociali și societatea civilă trebuie să fie consultate și implicate real în toate etapele coordonării politicii de ocupare a forței de muncă.

1.2 CESE a subliniat faptul că unul din factorii esențiali ai succesului programelor naționale de reformă îl constituie participarea cât mai amplă a tuturor actorilor sociali interesați — în special a partenerilor sociali — la fiecare etapă a procesului. În această privință, Comitetul și-a exprimat regretul că, în ultimii ani, nivelul de consultare a partenerilor sociali și de dezbatere cu societatea civilă a lăsat adesea de dorit. De aceea, CESE consideră importantă consolidarea sistemului de relații dintre partenerii sociali la nivel comunitar și la nivel național.

1.3 În acest context, Comitetul regretă, încă o dată, că timpul extrem de scurt dintre publicarea propunerii de decizie a Consiliului și adoptarea deciziei în sine nu permite organizarea unei discuții aprofundate și a unei consultări reale. În consecință, Comitetul își rezervă dreptul de a reexamina strategia în contextul Summitului de primăvară din 2008.

1.4 Comitetul a formulat deja, în diferite avize, o serie de propuneri privind orientările precedente pentru ocuparea forței de muncă din cadrul Strategiei europene privind ocuparea forței de muncă. Dat fiind timpul limitat aflat la dispoziția sa, CESE a reunit toate aceste propuneri într-un document unic, pe care l-a transmis serviciilor competente ale Comisiei și pe care acestea l-au recepționat ⁽²⁾.

1.5 Cu toate că orientările nu și-au pierdut valoarea lor intrinsecă, Comitetul observă că noile orientări pentru ocuparea

forței de muncă sunt identice cu cele precedente. Textul introductiv a fost, însă, lejer modificat, pentru a reflecta câteva dintre propunerile Comitetului.

1.6 Comitetul propune elaborarea de către Comisie, în cadrul procedurii standard, a unei anexe care să enumere toate obiectivele măsurabile incluse în orientări, pentru ca acestea din urmă să fie mai transparente.

1.7 Având în vedere termenul scurt, Comitetul reamintește principalele sale puncte de vedere privind anumite aspecte care trebuie luate în considerare în decizie și care decurg din necesitatea generală de a adapta orientările pentru ocuparea forței de muncă. Aceste puncte de vedere sunt prezentate în rezumatul care urmează ⁽³⁾.

⁽¹⁾ Următoarele avize sunt citate în sumar: Avizul CESE din 25.4.2007 privind propunerea de decizie a Consiliului privind liniile directoare ale politicilor de ocupare a forței de muncă ale statelor membre, raportor: dna O'Neill (JO C 168, 20.7.2007); Avizul CESE din 12.7.2007 privind ocuparea forței de muncă pentru categoriile prioritare (Strategia de la Lisabona), raportor: dl Greif (JO C 256, 27.10.2007); Avizul CESE din 26.10.2005 privind Comunicarea Comisiei către Consiliu privind politicile europene pentru tineret — Să răspundem la preocupările tinerilor în Europa — Punerea în aplicare a Pactului European pentru Tineret și promovarea cetățeniei active, raportor: dna van Turnhout (JO C 28, 3.2.2006); Avizul CESE din 13.9.2006 privind Comunicarea Comisiei către Consiliu, Parlamentul European, Comitetul Economic și Social și Comitetul Regiunilor — Foaie de parcurs privind egalitatea între femei și bărbați 2006-2010, raportor: dna Attard (JO C 318, 23.12.2006); Avizul CESE din 11.7.2007 privind capacitatea de inserție profesională și spiritul antreprenorial — rolul societății civile, al partenerilor sociali și al organismelor regionale și locale din perspectiva genului, raportor: dl Pariza Castaños (JO C 256, 27.10.2007); Avizul CESE din 17.1.2007 privind egalitatea de șanse pentru persoanele cu handicap, raportor: dl Joost (JO C 93, 27.4.2007); Avizul CESE din 26.9.2007 privind promovarea productivității durabile a muncii în Europa, raportor: dna Kurki (JO C 10, 15.1.2008); Avizul CESE din 11.7.2007 privind flexicuritatea (dimensiunea flexibilității interne — negocierea colectivă și rolul dialogului social ca instrumente de reglementare și reformare a piețelor forței de muncă), raportor: dl Janson (JO C 256, 27.10.2007); Avizul CESE din 17.5.2006 privind propunerea de decizie a Consiliului privind liniile directoare ale politicilor de ocupare a forței de muncă ale statelor membre, raportor: dl Greif (JO C 195, 18.8.2006); Avizul CESE din 30.5.2007 privind propunerea de recomandare a Parlamentului European și a Consiliului de stabilire a Cadrului european de calificări pentru educația continuă, raportor: dl Rodríguez García-Caro (JO C 175, 27.7.2007); Avizul CESE din 6.4.2005 privind propunerea de recomandare a Consiliului și a Parlamentului European privind continuarea cooperării europene în domeniul asigurării calității în învățământul superior, raportor: dl Soares (JO C 255, 14.10.2005).

⁽¹⁾ SOC/206. Avizul CESE din 31.5.2005 privind propunerea de decizie a Consiliului privind orientările pentru politicile de ocupare a forței de muncă ale statelor membre, în conformitate cu articolul 128 din Tratatul CE. Raportor: dl Malosse (JO C 286, 17.11.2005).

⁽²⁾ O broșură conținând propunerile CESE va fi publicată curând. Avizele CESE privind ocuparea forței de muncă și chestiunile conexe pot fi consultate la adresa: http://eesc.europa.eu/sections/soc/index_en.asp.

2. Rezumatul propunerilor specifice ale CESE

2.1 *Ambiții și obiective măsurabile*

Comitetul reamintește că sunt necesare:

- obiective mai ambițioase, eficace și cuantificabile, care să devină indicatoare (puncte de referință) în noile linii directoare la nivelul UE și al statelor membre, precum și acordarea mai multor competențe executive Comisiei; în acest context, trebuie realizate eforturi serioase pentru a evita diluarea obiectivelor noii Strategii de la Lisabona și, prin urmare, pentru a acorda din nou prioritate obiectivelor europene măsurabile, în special în domeniul activării, al educației și al învățării pe tot parcursul vieții, al încadrării în muncă a tinerilor și al egalității de gen;
- un calendar și o procedură care să poată fi difuzate în mod adecvat tuturor părților interesate, pentru a asigura participarea maximă a acestora, acordând timp suficient pentru reacțiile la nivelul UE și la nivel național în faza de elaborare; în special, în acest context, implicarea, încă din primele etape, a partenerilor sociali, a societății civile și a CESE în elaborarea și punerea în aplicare a liniilor directoare, precum și în procesul de monitorizare;
- îmbunătățirea colectării de date, pentru a facilita monitorizarea și evaluarea atât de către statele membre, cât și de către Comisie;
- programe naționale de reformă care să includă mai multe indicații concrete despre obiectivele stabilite, calendarele, costurile și dispozițiile bugetare, să fie mai ambițioase și să prezinte o îmbunătățire calitativă în ceea ce privește termenele, răspunderea, obligativitatea și baza financiară și să includă obiective concrete pentru angajarea mijloacelor bugetare adecvate măsurilor politicii active a pieței forței de muncă în diferitele state membre;
- un mai mare accent asupra incluziunii persoanelor cu nevoi speciale, prin stabilirea de obiective specifice și printr-o mai mare recunoaștere a cerințelor politicilor sociale; în acest context, trebuie realizate mai multe eforturi pentru a garanta că evoluțiile pozitive din domeniul economic și din cel al ocupării forței de muncă consolidează, de asemenea, incluziunea socială în cadrul Strategiei de la Lisabona; în acest scop, în noile orientări ar trebui să se pună mai mult accentul asupra obiectivelor sociale comune ale statelor membre pentru a promova o incluziune socială activă (de exemplu, combaterea sărăciei și a excluziunii persoanelor și grupurilor celor mai marginalizate).

2.2 *Încadrarea în muncă a tinerilor*

Comitetul reamintește că sunt necesare:

- pentru fiecare stat membru în parte, obiective de reducere a ratei șomajului în rândul tinerilor cu cel puțin 50 % în perioada 2006-2010, pentru a indica în mod clar faptul că lupta împotriva șomajului în rândul tinerilor necesită mai multe eforturi din partea tuturor părților interesate;
- acordarea unei atenții mai mari integrării tinerilor pe piața muncii, cu o garanție de obținere a unui prim loc de muncă

cu perspective de viitor, și, în acest context, punerii în aplicare de măsuri care să reducă riscul, pentru tineri, de a cădea în cercul vicios al locurilor de muncă precare și instabile;

- o abordare mai riguroasă și mai focalizată a pregătirii profesionale — pentru a crea trasee pentru tineri în vederea angajării, și a învățării pe tot parcursul vieții — pentru a reduce șomajul în rândul tinerilor; raportul dintre bazele educației și piața modernă a muncii reprezintă o altă temă majoră, dat fiind faptul că lipsesc competențe de bază și intermediare și că există o nepotrivire între competențe și calificări și cerințele pieței forței de muncă;
- dezvoltarea de sisteme de protecție socială care să le permită tinerilor să ia decizii privind propriul lor viitor; în acest context, adoptarea de măsuri pentru a promova incluziunea socială a tinerilor și în special pentru a combate problema tinerilor care nu au acces la educație, la formare și la încadrarea în muncă, sau care se află în șomaj;
- reducerea cu 50 %, în perioada 2006-2010, a nivelului de abandon școlar prematur și promovarea câștigării de experiență de lucru în întreprinderi;
- dezvoltarea sprijinului și a stimulentei adecvate acordate întreprinderilor în vederea angajării unui număr mai mare de tineri și de lucrători în vârstă, care se confruntă cu probleme deosebite pe piața forței de muncă;
- reducerea perioadei maxime de șase luni pentru încadrarea în muncă a tinerilor în căutarea unui loc de muncă sau a unui stagiu (trebuie notat că, în conformitate cu Orientarea 18, până în 2010, această perioadă se va reduce la 4 luni);
- promovarea egalității de șanse, sprijinirea persoanelor cu handicap și integrarea migranților.

2.3 *Egalitatea de gen*

Comitetul subliniază din nou că:

- este necesară definirea unor priorități comune în coordonarea politicilor de ocupare a forței de muncă pentru a crește rata de participare a femeilor; printre altele, ar trebui să existe propuneri politice concrete destinate să încurajeze familiile monoparentale să își dezvolte competențele pe care le solicită piața forței de muncă și să faciliteze accesul acestora la încadrarea în muncă;
- este necesar ca partenerii sociali să fie consultați în privința aspectelor legate de includerea criteriilor de gen;
- guvernele naționale, organele naționale de protecție a egalității și partenerii sociali din toate statele membre au obligația clară de a evita ca sistemele de plată pe care le adoptă să creeze discriminări salariale între femei și bărbați; în acest context, orientările comunitare trebuie să consolideze, atât la nivel național, cât și la nivelul întreprinderilor, obiectivele de egalitate salarială între bărbați și femei, cu ajutorul unor indicatori precizi; prin urmare, ar trebui introduse obiective care să urmărească reducerea decalajelor de gen în ceea ce privește accesul la pregătirea profesională și tehnică și reducerea diferențelor salariale în momentul angajării;

- sunt necesare măsuri pentru eliminarea discriminărilor existente pe piața forței de muncă și cauzele structurale care stau la baza diferențelor salariale între bărbați și femei, în special promovarea protecției sociale individuale a femeilor prin măsuri care urmăresc să limiteze activitățile ocazionale, cu fracțiune de normă și nesigure, cât și pentru o mai bună reglementare a locurilor de muncă cu fracțiune de normă (de exemplu extinderea dreptului la o activitate cu fracțiune de normă pentru părinți, cu posibilitatea de a se întoarce la programul de lucru cu normă întreagă, o mai bună integrare în programele interne de formare continuă);
- trebuie definite noi obiective specifice pentru egalitatea de gen în politicile de ocupare a forței de muncă, cu indicatori calitativi și cantitativi, în scopul de a elimina stereotipurile de gen și obstacolele cu care se confruntă femeile atunci când își încep cariera în sectoare specifice, și care limitează spiritul antreprenorial al acestora ⁽⁴⁾;
- educația antreprenorială ar trebui inclusă în programele naționale de învățământ la nivel secundar și superior, în special pentru femei, și ar trebui luate măsuri pentru a spori numărul femeilor care obțin o diplomă în discipline științifice/tehnice, pentru a diminua diferențele înregistrate între rata de angajare a femeilor și cea a bărbaților în domenii tehnice, cum ar fi ingineria și serviciile legate de TIC;
- ar trebui acordată mai multă atenție egalității de gen și nevoii de a crea un echilibru între muncă și viața de familie; în acest context, este necesară reducerea segmentării pieței forței de muncă în funcție de sexe, mai ales prin măsuri eficiente de reconciliere a vieții profesionale cu cea de familie (în special crearea la scară largă de servicii disponibile, de bună calitate și accesibile de îngrijire a copiilor și crearea de diferite forme de sprijin pentru persoanele care necesită îngrijire și familiile acestora, inclusiv instituții sociale, care să funcționeze 24 de ore din 24);
- este necesară promovarea eficienței împărțirii obligațiilor de familie între parteneri (în special stimulente pentru creșterea implicării tatilor) și eliminarea măsurilor de politici familiale care încurajează părinții să renunțe la activitatea profesională în mod definitiv sau pentru perioade lungi de timp; părinților ar trebui să li se acorde posibilitatea de a se reîntoarce pe piața forței de muncă; alocațiile pentru creșterea copilului nu ar trebui să aibă un efect negativ asupra evoluției salariale sau să constituie motive suplimentare pentru care femeile să renunțe la viața profesională și nu ar trebui să creeze noi obstacole în calea împărțirii obligațiilor familiale între parteneri.

2.4 Lucrătorii în vârstă, lucrătorii cu handicapuri, lucrătorii imigranți

Comitetul solicită:

- realizarea unor eforturi mai mari în vederea combaterii susținute a numeroaselor cazuri de discriminare și dezavantajare pe considerente de vârstă, sex, handicap sau origine etnică, în special în ceea ce privește accesul la educație și accesul și menținerea pe piața forței de muncă; monitorizarea corespunzătoare a legislației comunitare existente și a punerii în aplicare a acesteia;
- acordarea unei mai mari atenții impactului schimbărilor demografice și provocărilor generate de îmbătrânirea forței

de muncă; în acest context, creșterea numărului de investiții în locuri de muncă de calitate și adaptate persoanelor în vârstă, măsură care urmărește rămânerea mai mult în câmpul muncii în condiții fizice și psihice adecvate, în special prin încurajarea participării mai active a persoanelor în vârstă la învățarea continuă și prin reducerea exigențelor de muncă în întreprinderi și crearea de condiții de muncă adaptate persoanelor în vârstă (de exemplu, stimulente pentru creșterea gradului de protecție a sănătății la locul de muncă, programe ample la nivel de întreprinderi pentru promovarea sănătății și prevenirea bolilor și programe pentru protecția lucrătorilor);

- adoptarea unor măsuri de sensibilizare în favoarea valorii lucrătorilor în vârstă (aprecierea experienței și transmiterea competențelor dobândite pe parcursul vieții profesionale către tinerii lucrători) și consilierea și sprijinirea întreprinderilor, în special a IMM-urilor, la gestionarea anticipată a resurselor umane și dezvoltarea unei organizări a muncii adaptate persoanelor în vârstă;
- acordarea unei mai mari priorități problemelor privitoare la handicap în cadrul planurilor naționale de reformă și obținerea unei participări mai mari a asociațiilor naționale ale persoanelor cu handicap la elaborarea planurilor de reformă; în acest context, Comisia i s-a solicitat să evalueze impactul și să valorifice eventualele sinergii pe care le-ar putea crea măsurile de program de lucru flexibil și de sprijin, pentru creșterea ratei de ocupare a persoanelor cu handicap;
- consolidarea și monitorizarea punerii în aplicare a politicilor de imigrare și a impactului asupra planificării forței de muncă naționale; accentul ar trebui în special pus pe sprijinul individual (pre)școlar și pe investițiile realizate din timp în calificările lingvistice și profesionale, precum și pe eliminarea barierelor instituționale și a discriminării privind accesul pe piața forței de muncă în statele membre și pe combaterea dumpingului salarial;
- monitorizarea și luarea de măsuri pentru a asigura păstrarea unui echilibru la nivelul forței de muncă competente și calificate, necesare pentru a asigura durabilitatea; deși CESE susține mobilitatea lucrătorilor în statele membre, își manifestă preocuparea cu privire la impactul pe care transferul de lucrători calificați și exodul de competențe dintr-o țară UE spre altă țară îl are asupra țării de origine.

2.5 Locuri de muncă de calitate și piețe ale forței de muncă de tranzit

Comitetul reamintește că sunt necesare:

- adoptarea unor măsuri în vederea îmbunătățirii calității locurilor de muncă și, prin urmare, instituirea unui indice european de calitate a vieții profesionale bazat pe criterii de „muncă de calitate” rezultate din cercetări și compilat și publicat în mod regulat, pentru a evidenția modificările și evoluția calității vieții profesionale, precum și efectele acestora asupra productivității;
- creșterea siguranței pieței forței de muncă și lupta împotriva cazurilor de nesiguranță a locului de muncă, printre altele prin garantarea faptului că șomerii nu sunt obligați să accepte locuri de muncă nesigure, prin combaterea muncii nedeclarate și a exploatării salariaților angajați cu contracte pe durată determinată;

⁽⁴⁾ În acest context, a se vedea, de asemenea, următoarele avize: Avizul CESE din 6.7.2006 privind stimularea spiritului antreprenorial prin educație și învățare, raportor: dna Jerneck (JO C 309, 16.12.2006) și Avizul CESE din 25.10.2007 privind spiritul antreprenorial și Strategia de la Lisabona, raportor: dna Sharma, coraportor: dl Olsson (SOC/267) (acest aviz nu a fost încă publicat).

- protejarea lucrătorilor împotriva cazurilor de discriminare;
- adoptarea unei serii de măsuri suplimentare pentru îmbunătățirea funcționării sistemelor de sănătate și pentru promovarea, în cadrul obiectivelor privind ocuparea forței de muncă, a prevenirii bolilor și a alegerii unui mod de viață sănătos, în scopul de a reduce cheltuielile de sănătate, de a spori productivitatea muncii și de a prelungi durata vieții profesionale;
- modernizarea și îmbunătățirea, acolo unde este cazul, a protecției sociale acordate formelor atipice de ocupare a forței de muncă;
- reducerea obstacolelor din calea (re)inserției și a menținerii pe piața forței de muncă cu care se confruntă persoanele cu obligații familiale (și stimulente pentru creșterea participării taților la îngrijirea copiilor);
- dezvoltarea piețelor forței de muncă de tranzit pentru grupurile excluse social cu stimulente adecvate pentru întreprinderi pentru ca acestea să angajeze un număr mai mare de lucrători, ajutându-i în același timp pe cei afectați să depășească problemele care au stat la baza excluziunii lor sociale (evitând în aceeași măsură efectele secundare nedorite și denaturările concurenței);
- promovarea inițiativelor de angajare în sectorul non-profit, în special în domeniul economiei sociale, care joacă un rol important în acest context; trebuie, așadar, asigurate fondurile necesare în cadrul bugetelor aferente politicilor pieței forței de muncă.

2.6 Flexicuritatea

Comitetul formulează următoarele propuneri:

- partenerii sociali ar trebui să participe la toate dezbaterile pe tema flexicurității și să dețină un rol privilegiat în cadrul consultărilor Comisiei Europene și definirii acestui concept;
- este esențial să se consolideze sistemele de relații profesionale la nivel european și național; partenerii sociali trebuie să participe activ, să negocieze, să influențeze și să-și asume răspunderea pentru definirea și stabilirea componentelor flexicurității; de aceea, la evaluarea planurilor naționale de reformă, ar trebui clarificat și cum pot fi consolidate dialogul social și sistemele de negociere a contractelor colective de muncă;
- Comisia și statele membre ar trebui să acorde o mai mare atenție egalității de gen și solidarității între generații în contextul flexicurității; femeile, lucrătorii în vârstă și tinerii sunt adesea dezavantajați pe piața forței de muncă în ceea ce privește flexibilitatea și securitatea și ar trebui să se urmărească alinierea situației acestora la cea de care beneficiază bărbații și la măsurile cele mai favorabile;

- statele membre și Comisia ar trebui să studieze îmbunătățirea adaptabilității prin intermediul flexibilității interne, făcând din aceasta o dimensiune viabilă și acceptabilă a flexicurității; flexibilitatea internă poate juca un rol-cheie în îmbunătățirea productivității, inovației și competitivității și poate contribui astfel la îndeplinirea obiectivelor Strategiei de la Lisabona;
- ar trebui să se urmărească obținerea unui echilibru între flexibilitatea timpului de lucru și protecția lucrătorilor; acest echilibru ar fi cel mai bine garantat prin reglementări stabilite în urma negocierii colective, în conformitate cu practicile naționale; astfel de negocieri privind flexibilitatea timpului de lucru necesită un cadru solid de drepturi, instituții sociale care funcționează bine și sisteme de securitate socială favorabile ocupării forței de muncă, pe care să se bazeze.

2.7 Investiție, inovație și cercetare

Comitetul solicită:

- un mediu macroeconomic propice, care să acorde prioritate unei politici economice orientate spre creșterea economică, în vederea depășirii crizei conjuncturale și realizării întregului potențial al politicilor active ale pieței forței de muncă;
- o mai mare consecvență în integrarea investițiilor în cercetare-dezvoltare și inovație, atât pentru a stimula economia, cât și pentru a crea noi locuri de muncă; în acest context, trebuie semnalat că multe dintre programele de reformă continuă să acorde prea puțină atenție necesității de a adopta, alături de reformele structurale ale pieței forței de muncă, măsuri favorabile cererii, în scopul de a stimula creșterea economică și ocuparea forței de muncă;
- creșterea marginii de manevră bugetare pentru a permite investițiile corespunzătoare în infrastructură în statele membre; în acest context, programele naționale de reformă ar trebui concepute, în măsura posibilului, astfel încât să stimuleze economia la nivel european;
- condiții corespunzătoare care să favorizeze cererea, atât externă cât și internă, pentru a exploata la maximum potențialul de creștere economică și de ocupare integrală a forței de muncă; în această privință, s-a subliniat faptul că sunt puține statele membre care, în cadrul programelor lor de reformă, acordă suficientă atenție stimulării economice;
- o finanțare adecvată la nivel național și comunitar, pentru a se pune în aplicare măsurile politicii de ocupare a forței de muncă; în această privință, s-a subliniat necesitatea eliminării disparităților existente între propunerile de inițiative privind piața forței de muncă și lipsa de resurse financiare.

Bruxelles, 13 februarie 2008

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Dimitris DIMITRIADIS

Avizul Comitetului Economic și Social European privind integrarea financiară: piețele bursiere europene

(2008/C 162/25)

La 16 ianuarie 2007, în conformitate cu articolul 29 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, Comitetul Economic și Social European a hotărât să elaboreze un aviz privind

Integrarea financiară: piețele bursiere europene.

Secțiunea pentru uniunea economică și monetară, coeziune economică și socială, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 24 ianuarie 2008. Raportor: dl Lehnhoff.

În cea de-a 442-a sesiune plenară, care a avut loc la 13 și 14 februarie 2008 (ședința din 13 februarie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 103 voturi pentru, 4 voturi împotriva și 9 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 CESE recomandă instituțiilor europene să clarifice cetățenilor Comunității, mai mult decât până acum, avantajele pe care cadrul juridic armonizat le oferă pentru tranzacțiile cu valori mobiliare. În acest mod, ar putea fi contracarată tendința încă larg răspândită de a limita investițiile la piața națională (home bias).

1.2 Comitetul recomandă Comisiei ca, în cadrul evaluării *ex post* a Planului de acțiune pentru serviciile financiare anunțat în Cartea albă privind politica serviciilor financiare ⁽¹⁾, să verifice cu deosebită atenție dacă numeroasele modificări care au fost aduse elementelor esențiale ale legislației europene privind sistemele în care sunt executate tranzacțiile bursiere și extrabursiere conduc la o integrare semnificativă a piețelor bursiere europene și înlesnesc investițiile transfrontaliere de capital.

1.3 Astfel, ar trebui evaluate în primul rând efectele Directivei privind piețele instrumentelor financiare ⁽²⁾, ale Directivei privind prospectele ⁽³⁾ și ale Directivei privind transparența ⁽⁴⁾, care fac parte din Planul de acțiune pentru serviciile financiare, precum și eforturile depuse în prezent în vederea facilitării activității transfrontaliere de decontare și compensare a tranzacțiilor cu instrumente financiare [în special în cazul punerii în aplicare a angajamentului voluntar asumat de operatorii infrastructurii stabilit în „Codul de conduită pentru decontare și compensare” și al eforturilor Băncii Centrale Europene de creare a unei platforme europene unificate pentru operațiunile de decontare și compensare („Target2/Securities”)].

⁽¹⁾ http://ec.europa.eu/internal_market/finances/policy/index_en.htm

⁽²⁾ Directiva 2004/39/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 aprilie 2004 privind piețele instrumentelor financiare, de modificare a Directivei 85/611/CEE și 93/6/CEE ale Consiliului și a Directivei 2000/12/CE a Parlamentului European și a Consiliului și de abrogare a Directivei 93/22/CEE a Consiliului; JO L 145, 30.4.2004, pp. 1-44.

⁽³⁾ Directiva 2003/71/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 4 noiembrie 2003 privind prospectul care trebuie publicat în cazul unei oferte publice de valori mobiliare sau pentru admiterea valorilor mobiliare la tranzacționare și de modificare a Directivei 2001/34/CE, JO L 345, 31.12.2003, pp. 64-89.

⁽⁴⁾ Directiva 2004/109/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 15 decembrie 2004 privind armonizarea obligațiilor de transparență în ceea ce privește informația referitoare la emitenți.

1.4 Comitetul consideră că este necesar să se aștepte concluziile acestui proces de evaluare înainte de a se lua măsurile suplimentare sau complementare care vizează promovarea integrării. Dacă va considera necesar, CESE va reveni cu propuneri care să ducă la progrese în ceea ce privește integrarea piețelor bursiere.

1.5 În Comunicarea din 2005 privind politica industrială ⁽⁵⁾, s-au anunțat șapte măsuri orizontale, cu ajutorul cărora să se pună în aplicare inițiative specifice acestui sector. Comitetul consideră că pe lista măsurilor transsectoriale ar trebui să figureze și piețele financiare eficiente și accesibile, din punct de vedere al costurilor, întreprinderilor europene, mai ales întreprinderilor mici și mijlocii (IMM). Scopul Directivei privind piețele instrumentelor financiare este îmbunătățirea modului de funcționare a acestor piețe. Având în vedere efectele piețelor financiare, o dezbatere mai amplă privind rolul care le revine acestor piețe financiare la promovarea competitivității europene este indispensabilă. Comitetul regretă că evaluarea intermediară a politicii industriale ⁽⁶⁾ nu a constituit o ocazie pentru lansarea acestei dezbateri.

Ar trebui să se acorde o atenție deosebită burselor de valori, întrucât acestea au o importanță capitală pentru întreaga economie de piață. Astfel, ar trebui monitorizată în principal activitatea recentă a fondurilor suverane și de stat din țările în curs de dezvoltare sau din țările care dispun de mari resurse naturale, mai ales dacă investițiile acestora pe piețele bursiere sunt excepțional de mari, precum în cazul London Stock Exchange, la care fonduri din Dubai și Qatar dețin acum 48 % dintre titlurile tranzacționate. În general, Comisia ar trebui să coopereze cu statele membre și cu autoritățile de control pentru a îmbunătăți transparența acestor fonduri, pentru a le înțelege motivele investițiilor și pentru a se asigura că în spatele acestora nu se regăsesc motive politice. În principiu, CESE dorește să solicite Comisiei „să prezinte, cât mai curând posibil, proiectul dispozițiilor legislative menite să accelereze ritmul informațiilor furnizate de către investitorii instituționali privind politicile lor de investiții și votare” ⁽⁷⁾.

⁽⁵⁾ COM(2005) 474 final, „Punerea în aplicare a programului comunitar de la Lisabona: un cadru politic pentru consolidarea industriei prelucrătoare în UE — către un concept mai integrat al politicii industriale”.

⁽⁶⁾ COM(2007) 374, „Evaluare intermediară a politicii industriale”.

⁽⁷⁾ ECO/202 „Consecințele economice și sociale ale evoluției piețelor financiare” — CESE 1262/2007 — JO 2008/C 10/23 și INT/332 — „Revizuirea Pieței Unice” — CESE 89/2007 — JO 2007/C 93/06.

2. Expunere de motive în favoarea avizului

2.1 Obiectivul elaborării avizului

2.1.1 Integrarea financiară este o componentă de bază a uniunii economice și monetare europene. De la introducerea monedei euro, integrarea sistemului financiar european a devenit un obiectiv important. Conform celor mai multe studii, această integrare are efecte pozitive evidente asupra economiei europene.

2.1.2 Având în vedere avantajele considerabile pe care integrarea financiară europeană le poate prezenta pentru întreaga economie, situația actuală, caracterizată de integrarea insuficientă a numeroaselor segmente de piață, impune angajamentul consecvent al tuturor celor interesați pentru continuarea acestui proces până la deplina sa realizare.

2.1.3 Crearea unor piețe financiare integrate, competitive și eficiente constituie un aspect esențial al pieței interne și al Obiectivelor de la Lisabona, prin care se pot obține avantaje mari privind creșterea economică și ocuparea forței de muncă.

2.1.4 Toate centrele financiare îndeplinesc funcții importante de serviciu public. Având în vedere rolul important pe care îl joacă pe piețele financiare interne, bursele de valori sunt deseori așezate pe același nivel cu instituțiile publice de importanță națională. Sectorul bursier european este dominat de actori tradiționali și deseori naționali. În ciuda unor fuziuni și alianțe între burse, această piață este în continuare fragmentată într-o serie de aproximativ douăsprezece centre financiare. Totuși, prin informatizarea modului de derulare a tranzacțiilor, se evită constrângerile și conflictele unei poziții geografice concrete.

2.1.5 Integrarea financiară este un proces dictat de piață, dar necesită totuși și interacțiuni eficiente între forțele pieței și acțiunile autorităților publice. Autoritățile statelor membre UE trebuie să fie și în continuare ferm hotărâte să consolideze procesul de integrare. Aceasta presupune mai ales o voință fermă din partea autorităților naționale și europene de a crea un cadru juridic și de reglementare care să promoveze integrarea pieței interne și stabilitatea financiară.

2.1.6 O dată cu trecerea timpului, importanța piețelor bursiere europene ca sursă de finanțare pentru întreprinderi a crescut uneori în mod spectaculos. Astfel, o piață bursieră bine dezvoltată va mări ansamblul investițiilor și va reduce costurile. Piața bursieră poate aduce o contribuție importantă la punerea la dispoziție a resurselor externe suplimentare. Sectorul financiar este important și din acest motiv, întrucât asigură alocarea de fonduri, ceea ce permite dezvoltarea în continuare a celorlalte ramuri economice.

2.1.7 Reglementările naționale foarte diferite ale piețelor financiare reprezintă un obstacol. Numai fuziunile între burse, ca elemente strategice ale reglementării financiare, nu sunt suficiente și nu pot asigura armonizarea necesară a reglementărilor din acest sector.

2.1.8 În cazul piețelor de valori mobiliare și al pieței de acțiuni și obligațiuni, este extrem de importantă integrarea în continuare a infrastructurii pentru decontare și compensare de valori mobiliare. Numărul sistemelor de decontare și compensare insuficient conectate între ele este în continuare mare.

2.1.9 Într-un moment în care uniunea monetară favorizează într-adevăr o abordare paneuropeană a gestionării valorilor mobiliare, bursele de valori ale Europei continentale se află în situația paradoxală în care, deși tranzacțiile se desfășoară electronic, costurile acestora rămân ridicate. Această contradicție se explică în primul rând prin costurile încă mult prea mari ale tranzacțiilor transfrontaliere.

2.2 Considerații generale — piețele bursiere europene

2.2.1 Bursele de valori (piețele valorilor mobiliare) permit reunirea cererii și a ofertei prin intermediul instrumentelor financiare (rolul de piață al bursei). Pentru investitori, bursele de valori reprezintă piețe pentru cumpărarea sau vânzarea de instrumente financiare. Pentru întreprinderi, bursele reprezintă o premisă importantă pentru acumularea de capital propriu sau pentru împrumutul de capital. Astfel, pe lângă acordarea de credite de către bănci, bursele reprezintă elementul central pentru finanțarea întreprinderilor prin emiterea de instrumente financiare. Fără o piață bursieră funcțională, plasarea de instrumente financiare noi ar fi posibilă doar într-o măsură foarte redusă. Formarea unei piețe bursiere europene autentice poate oferi întreprinderilor posibilități noi de finanțare a afacerilor prin emiterea de titluri de valoare. Acest lucru este valabil mai ales pentru întreprinderile din țări în care, până acum, tranzacțiile bursiere au dispus de un volum redus de lichidități, astfel că nu s-au putut realiza decât emiteri cu anumite restricții. De asemenea, o piață bursieră europeană ar putea încuraja investiții să nu se mai concentreze exclusiv pe piețele naționale (lucru care încă se constată) și să profite de creșterea întregului spațiu economic european.

2.2.2 Cu toate acestea, se constată că întreprinderile își finanțează doar o parte redusă a investițiilor (investiții în capitalul brut) cu ajutorul piețelor bursiere. De asemenea, emisiunile de acțiuni pentru investiții în capitalul net sunt negative în SUA și inexistente în zona euro. Aceasta nu se explică prin variația numărului de întreprinderi cotate la bursă, întrucât acest număr variază foarte puțin, ci se poate explica prin faptul că întreprinderile recurg la răscumpărarea propriilor acțiuni, în scopul măririi valorii acțiunilor, acesta fiind cel mai important indicator de pe piețele financiare.

2.2.3 Pentru ca bursele să-și poată îndeplini obiectivele de natură publică, sunt necesare două elemente: trebuie să aibă loc o tranzacție (negociere) și instrumentele financiare trebuie să fie schimbate în contravaloarea lor monetară (decontare și compensare) ⁽⁸⁾. Chiar dacă aceste elemente permit activitatea bursieră, negocierea și decontarea rămân procese separate care, de fapt, au loc pe platforme tehnice diferite. Procesul de negociere este

⁽⁸⁾ Concept descris frecvent prin sintagma „clearing and settlement”.

organizat chiar de bursele de valori, iar decontarea are loc prin contrapărțile centrale (central counterparts — „CCP”) și prin depozitarii centrali de valori mobiliare (Central Securities Depositories — „CSD”). Aceștia din urmă funcționează ca depozitari centrali ai titlurilor de valoare și efectuează transferuri de proprietate prin înscriere în cont ⁽⁹⁾.

2.2.4 În fiecare stat membru, există cel puțin o bursă de valori ⁽¹⁰⁾. La aceasta se adaugă sistemele multilaterale de tranzacționare (MTF), care permit burselor să reunească ordinele de cumpărare și vânzare prin intermediul instrumentelor financiare, și internalizatorii, care încheie contracte direct cu clienții. Decontarea are loc, în cea mai mare parte, prin intermediul depozitarilor centrali naționali, care, pentru anumite servicii, au în țările lor poziție de monopol.

2.2.5 Numărul mare de sisteme de tranzacționare în sine nu trebuie considerat un dezavantaj al pieței europene de capital. Dimpotrivă, o concurență reală între sistemele de tranzacționare ar trebui, după regulile economiei de piață, să ducă la costuri de tranzacționare mai mici pentru investitori. De aceea, este firesc ca Directiva privind piețele instrumentelor financiare ⁽¹¹⁾ să urmărească și stimularea concurenței între sistemele de tranzacționare ⁽¹²⁾.

2.2.6 Pentru a fi însă eficientă, concurența dintre sistemele de tranzacționare presupune că bursele europene se pot afla într-o concurență reală. Un obstacol în calea concurenței era reprezentat până în prezent de cerința de concentrare existentă în multe state membre, conform căreia toate ordinele trebuiau să fie trimise pe piețe reglementate — de regulă, bursele locale. Directiva privind instrumentele piețelor financiare a eliminat posibilitatea unei astfel de reglementări naționale. Având în vedere contextul istoric al burselor, de instituții naționale, un obstacol care continuă să existe în calea concurenței poate fi reprezentat, înainte de toate, de faptul că fiecare bursă poate face oferte de instrumente financiare negociabile doar pe plan național și în mod limitat. Dacă nu ar fi absolut deloc posibil, de exemplu pentru o bursă germană, să introducă pe piață instrumente financiare franceze, atunci nu poate exista concurență în această privință.

2.2.7 O privire asupra instrumentelor financiare tranzacționate la marile burse europene arată că, în ciuda potențialelor bariere juridice, nu există de fapt obstacole reale în calea concurenței între sistemele de tranzacționare. Astfel, pe bursele germane, de exemplu, se tranzacționează peste 13 000 de instrumente financiare străine ⁽¹³⁾. Chiar dacă în cazul altor burse nu se pot constata cifre comparabile, acesta este un exemplu clar că sunt întrunite deja condițiile necesare pentru o concurență reală între sistemele de tranzacționare. Prin punerea în aplicare a Planului de acțiune pentru serviciile financiare

(PASF), eventualele obstacole juridice naționale își pierd din importanță. Astfel, Directiva privind prospectele permite comercializarea instrumentelor financiare în toată Europa printr-un singur prospect. Directiva privind piețele instrumentelor financiare armonizează nu doar cerințele privind protecția investitorilor, ci și normele de funcționare și de tranzacționare la bursă și pe piețele extrabursiere. În sfârșit, Directiva privind transparența uniformizează informațiile privind piețele de capital. În viitor, instituțiilor europene le va reveni sarcina de a evalua efectele concrete ale noului cadru juridic și de a corecta efectele negative. Obiectivele PASF, în special organizarea transfrontalieră a piețelor financiare, vor servi drept referință în această privință.

2.2.8 În afară de aceasta, se pune întrebarea dacă o concurență între burse nu prezintă riscuri pentru calitatea mecanismelor de stabilire a prețurilor (și, astfel, pentru funcția publică a burselor) sau dacă promovarea strictă a consolidării sistemelor de tranzacționare are poate să le elimine. La o primă analiză, acest lucru pare evident, dată fiind distribuirea lichidităților între mai multe sisteme de tranzacționare. În nici un caz nu se poate deduce că numărul mare de sisteme de tranzacționare din Europa ar duce la scăderea calității mecanismelor de stabilire a prețurilor. Mecanismele de negociere, la fel ca cele de arbitraj, au rol de compensare. În afară de aceasta, de la 1 noiembrie 2007, există cerințe riguroase și armonizate de transparență pentru sistemele de tranzacționare, înainte și după negociere (articolul 27 și următoarele din Directiva privind piețele instrumentelor financiare). Acestea au rolul de a permite compararea prețurilor între diferitele sisteme de tranzacționare și de a împiedica astfel fragmentarea descrisă anterior. În măsura în care se poate face o evaluare, la puțin timp de la aplicarea directivei în statele membre, aceste cerințe par să dea rezultate. Fluxurile de date referitoare la tranzacțiile extrabursiere sunt publicate prin proiecte precum proiectul Boart (un consorțiu format din nouă bănci de investiții) și consolidate de către marii prestatori de servicii de informații financiare, care lucrează cu date ce provin de la burse sau de la sisteme multilaterale de negociere. În acest mod, se asigură o influențare reciprocă a prețurilor practicate în diferitele sisteme de tranzacționare. De aceea, nu sunt necesare consolidări la nivelul proprietarilor de societăți bursiere pentru mărirea lichidităților.

2.2.9 Deciziile de a autoriza sau de a interzice fuziunile sau achizițiile sunt, după cum a subliniat și comisarul McCreevy, decizii pur economice ale societăților bursiere și trebuie să aibă loc respectând cu strictețe regulile pieței. Din punct de vedere politic, este important de determinat dacă există obstacole juridice în calea fuziunilor și achizițiilor și, în cazul în care există, dacă acestea pot fi înlăturate.

2.2.10 În calea fuziunilor și achizițiilor de operatori de sisteme de tranzacționare, nu există obstacole juridice diferite de obstacolele din calea fuziunilor și achizițiilor altor tipuri de societăți. Exemplele actuale, precum proiectul de achiziție a bursei italiene de către London Stock Exchange, ca și fuziunea dintre New York Stock Exchange și Euronext demonstrează acest lucru, chiar și în afara spațiului juridic european.

2.2.11 Constituirea, la nivel european, a unei platforme de tranzacționare comune poate însă crea probleme juridice specifice. Obstacolele pot consta în diferențele privind cerințele de cotare și practicile de tranzacționare, prevederile fiscale și

⁽⁹⁾ Aceștia îndeplinesc alte sarcini, care rezultă din depozitarea titlurilor de valoare, și anume operațiuni strategice de capital („corporate actions”).

⁽¹⁰⁾ Comisia a prezentat o listă completă a burselor în cadrul prezentării piețelor autorizate. (JO C 38, 22.2.2007).

⁽¹¹⁾ Directiva 39/2004/CE (JO L 145, 30.4.2004, p. 1).

⁽¹²⁾ A se vedea punctul 34 din expunerea de motive și dispozițiile privind transparența pieței, prezentate la articolul 26 și următoarele din directivă.

⁽¹³⁾ Sursa: Bursa germană, informații asupra operațiunilor, volumul de afaceri total al acțiunilor străine în martie 2007 www.deutsche-boerse.com/dbag/dispatch/de/notescontent/gdb_navigation/listing/50_Reports_and_Statistics/60_Order_Book_Statistics/INTEGRATE/statistic?notesDoc=/maincontent/Monatsstatistik+auslaendischer+Aktien&expand=1

standardele contabile⁽¹⁴⁾. Nu dispunem încă — îndeosebi după adoptarea Directivei privind piețele instrumentelor financiare și a Directivei privind prospectele — de o analiză detaliată asupra importanței acestor obstacole. Există însă îndoieli că aceste obstacole ar fi atât de mari, încât să nu poată fi depășite în practică. Acest lucru este demonstrat, de exemplu, de integrarea reușită a sistemelor de tranzacționare a burselor din Amsterdam, Bruxelles, Paris și Lisabona, reunite în cadrul Euronext, și de fuziunea dintre bursele baltice și nordice, din care a rezultat OMX Nordic. În afară de aceasta, este clar, chiar și la puțin timp de la adoptarea Directivei privind piețele instrumentelor financiare, că în viitor bursele se vor afla într-o concurență din ce în ce mai mare cu sistemele multilaterale de tranzacționare, care ar putea să-și exercite activitatea pe baza unui permis european în toate statele membre. Exemple în acest sens sunt oferite de inițiativa „Turquoise”, în curs de desfășurare, lansată de șapte bănci de investiții și de platforma Chi-X a Chi-X Europe Limited, lansată la Londra în martie 2007. Integrarea mai puternică a piețelor bursiere europene pare astfel nu doar posibilă, ci ar putea deja avea loc în viitorul apropiat⁽¹⁵⁾.

2.2.12 Promovarea integrării piețelor bursiere nu trebuie în nici un caz interpretată, în mod eronat, ca un apel la concentrarea sistemelor de tranzacționare sau de decontare și compensare pe o platformă paneuropeană. Nu trebuie omis faptul că atât noile platforme de tranzacționare extrabursiere, cât și bursele existente sunt întreprinderi orientate spre profit și că o eventuală monopolizare ar duce la condiții mai defavorabile pentru emitenți și investitori⁽¹⁶⁾.

2.2.13 Comitetul recomandă instituțiilor europene să examineze alternativele existente la promovarea integrării prin concurență, în cazul în care o eventuală concentrare a burselor ar îngreuna în mod decisiv accesul întreprinderilor mici și mijlocii active la nivel regional. Nu trebuie pierdut din vedere că, pentru întreprinderile mici și mijlocii, accesul la o bursă regională este deseori mai ușor de realizat decât la marile burse europene, pentru că, datorită legăturilor strânse pe plan local, investitorii regional pot fi contactați mai ușor printr-o bursă regională. Efectele reale trebuie evaluate cu atenție și trebuie avut în vedere ca accesul la burse pentru întreprinderile mici și mijlocii să nu fie îngreunat. Dacă accesul va fi îngreunat, s-ar putea crea una sau mai multe burse publice care să acționeze special în interesul întreprinderilor mici și mijlocii.

3. Observații specifice — decontarea și compensarea în cadrul piețelor bursiere

3.1 Obstacolul major care stă în calea unui sistem bursier european mai eficient nu trebuie considerat a fi orientarea regională tradițională a burselor de valori, ci mai curând sistemele diferite de decontare și compensare din Europa. Aceste sisteme sunt în mare măsură fragmentate pe plan național, ceea ce complică și mai mult tranzacțiile bursiere transfrontaliere,

ducând în același timp și la mărirea costurilor. (Deseori, sistemele de decontare și compensare oferă soluții eficiente și ieftine pentru tranzacțiile bursiere naționale, soluții care nu trebuie să fie afectate de eforturile întreprinse în direcția consolidării). Pentru eliminarea acestei fragmentări, există deja o serie de inițiative importante, prin care se urmărește organizarea mai eficientă a structurilor de decontare și compensare europene.

3.2 Rapoartele Giovannini⁽¹⁷⁾ au identificat și analizat obstacolele care stau în calea tranzacțiilor bursiere eficiente. Conform acestora, diferențele naționale se referă îndeosebi la standardele tehnice și practicile de piață, precum și la dispozițiile fiscale și juridice⁽¹⁸⁾. Referitor la primele dintre acestea, operatorii de infrastructură și participanții de pe piață (în primul rând băncile) caută soluții, în coordonare cu Comisia Europeană în cadrul Grupului de experți pentru monitorizare și consultanță privind decontarea și compensarea (CESAME)⁽¹⁹⁾. Anumite măsuri de armonizare, cum ar fi zilele de sărbători legale în care sistemele de decontare și compensare sunt închise, s-au pus deja în mare măsură în aplicare, iar alte măsuri, cum ar fi decontarea și compensarea acțiunilor întreprinderilor, sunt în curs de elaborare.

3.3 În afară de aceasta, standardele tehnice și practicile de piață vor fi în mare măsură armonizate dacă inițiativa actuală pentru crearea unei platforme europene pentru decontare și compensare va avea succes. În iulie 2006, Banca Centrală Europeană (BCE) și băncile naționale europene din zona euro au formulat o propunere pentru crearea unei platforme europene unice pentru decontarea și compensarea titlurilor de valoare⁽²⁰⁾. Aceasta a primit numele „Target2/Securities”, întrucât din punct de vedere tehnic este deja atașată la platforma de plată „Target”. În plus, în ianuarie 2007, Banca Centrală Europeană a publicat primele studii despre efectele economice, juridice și tehnice ale proiectului de platformă⁽²¹⁾. În prezent, se elaborează cerințele tehnice ale unui astfel de sistem, împreună cu utilizatorii acestuia⁽²²⁾.

3.4 În viitor, Banca Centrală Europeană ar dori ca pe platforma „Target2/Securities” să se desfășoare toate tranzacțiile care vor fi decontate și compensate în moneda băncii centrale. Platforma „Target2/Securities” ar trebui, în principiu, să fie pusă la dispoziție în mod unitar în întreaga Europă, simplificându-se astfel în mod considerabil decontările și compensările transfrontaliere de titluri de valoare.

3.5 Dacă se va bucura de succes, proiectul „Target2/Securities” ar putea elimina, în Europa, obstacolele decisive din calea operațiunilor transfrontaliere de decontare și compensare a titlurilor de valoare efectuate în moneda băncii centrale. Astfel, presupunând că și alte condiții vor fi îndeplinite, se va obține o reducere substanțială a costurilor tranzacțiilor de titluri de valoare.

⁽¹⁷⁾ A se vedea http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/giovannini/clearing1101_en.pdf

⁽¹⁸⁾ Normele naționale privind transferul de proprietate, înregistrarea titlurilor de valoare (dreptul de depozit), precum și dreptul de insolabilitate sunt importante pentru decontare și compensare.

⁽¹⁹⁾ A se vedea http://ec.europa.eu/internal_market/financial-markets/clearing/cesame_en.htm

⁽²⁰⁾ A se vedea <http://www.ecb.int/paym/market/secmar/integr/html/index.en.html>

⁽²¹⁾ A se vedea <http://www.ecb.int/paym/market/secmar/integr/html/index.en.html>

⁽²²⁾ Informații complete cu privire la acest subiect sunt disponibile pe site-ul internet al Băncii Centrale Europene (www.ecb.int).

⁽¹⁴⁾ McAndrew/Stefanadis, *Current Issues in Economics and Finance* (Federal Reserve Bank of New York), iunie 2002, 1, 3 și următoarele.

⁽¹⁵⁾ A se vedea și raportul lunar al BCE din noiembrie 2007, pp. 67, 77 și următoarele.

⁽¹⁶⁾ A se vedea și raportul lunar al BCE din noiembrie 2007, pp. 67, 74 și următoarele.

3.6 În afară de aceasta, conform codului de conduită, depozitarii centrali de valori mobiliare din Europa, contrapărțile centrale (CCP) și bursele și-au asumat angajamentul, față de Comisia Europeană, de a adopta o serie de măsuri ⁽²³⁾, menite să sporească eficiența și interoperabilitatea dintre operatorii de infrastructură. Ca urmare, costurile pentru tranzacțiile europene transfrontaliere ar trebui să scadă. Încă de la începutul anului 2007, s-au pus în aplicare primele măsuri adoptate în urma acestui angajament. Astfel, s-a mărit transparența în stabilirea prețurilor prin publicarea și armonizarea tarifelor, aceasta contribuind la simplificarea comparării prețurilor de către utilizatori. În plus, operatorii de infrastructură și-au asumat angajamentul de a îmbunătăți accesul la propriul sistem și interoperabilitatea dintre sisteme. Orientările publicate la sfârșitul lunii iunie 2007 pun în aplicare acest angajament, astfel încât conectarea efectivă a sistemelor devine posibilă. Considerând evaluarea

foarte pozitivă a elaborării și punerii în aplicare a Codului de conduită — așa cum a reieșit și din discursul comisarului McCreevy, ținut la 10 iulie 2007 în fața Parlamentului European —, se pare că s-au făcut primii pași către diminuarea tarifelor tranzacțiilor europene de titluri de valoare.

3.7 În prezent, nu sunt necesare, din punct de vedere politic, alte acțiuni de promovare a consolidării piețelor bursiere în afară de inițiativele descrise. Ar trebui așteptată mai întâi finalizarea diferitelor acțiuni întreprinse pentru facilitarea consolidării sectorului bursier european — mai ales în domeniul decontării și compensării tranzacțiilor cu instrumente financiare — și apoi analizate rezultatele acestor acțiuni. În cazul în care acestea ar eșua sau nu ar duce la o piață bursieră europeană mai eficientă, ar trebui analizat dacă alte măsuri de reglementare, suplimentare, ar putea aduce îmbunătățiri în această privință.

Bruxelles, 13 februarie 2008

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Dimitris DIMITRIADIS

⁽²³⁾ A se vedea http://ec.europa.eu/internal_market/financial-markets/clearing/communication_en.htm#code